Baudewyn en Avezoeta, of Vryheydsliefde en godsdienst

Jacob Lodewijk de Clercq

bron
Jacob Lodewijk de Clercq, *Baudewyn en Avezoeta, of Vryheydsliefde en godsdienst*. C.J. Vanryckegem, Gent 1842

Zie voor verantwoording: https://www.dbnl.org/tekst/cler026baud01_01/colofon.php

Let op: boeken en tijdschriftjaargangen die korter dan 140 jaar geleden verschenen zijn, kunnen auteursrechtelijk beschermd zijn. Welke vormen van gebruik zijn toegestaan voor dit werk of delen ervan, lees je in de gebruiksvoorwaarden.

dbnl digitale bibliotheek voor de Nederlandse letteren

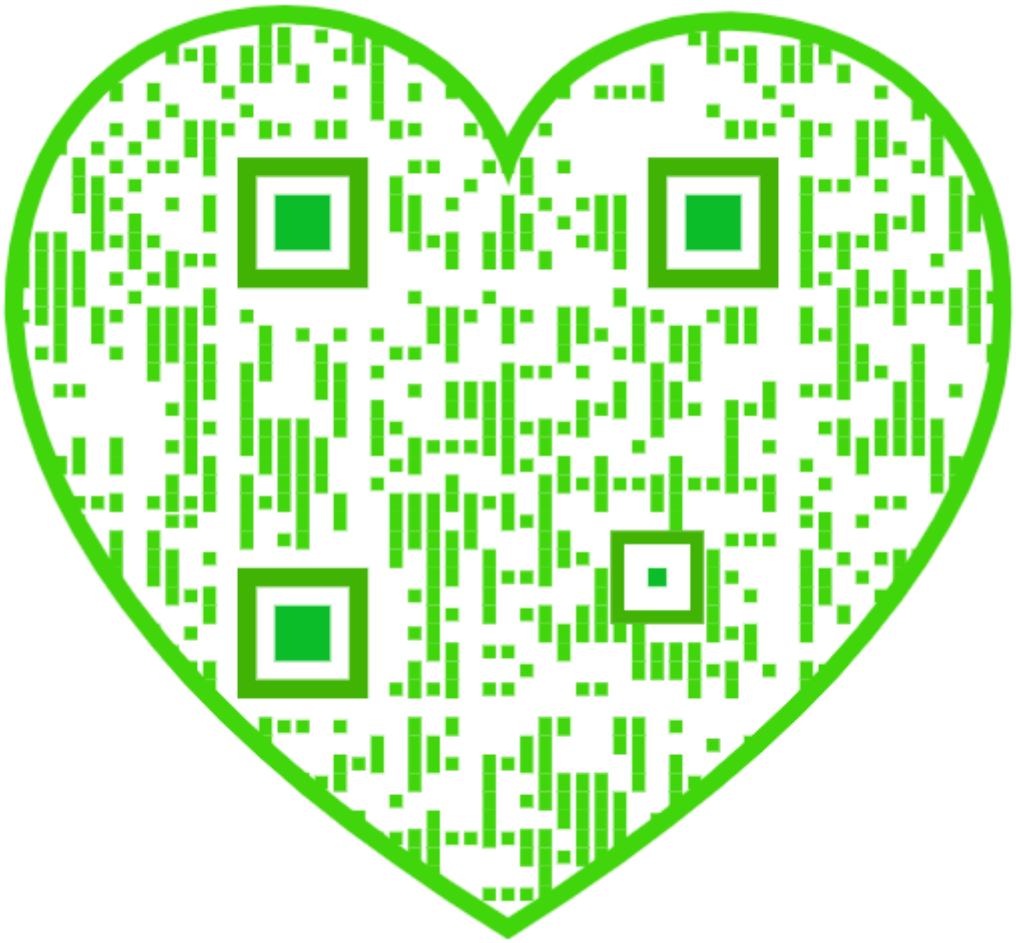

t.o. 3

Felix Devigne inv.t
L. Defferrez Sc.

Voorwoord.

Indien wy hier eenige voorafgaende regelen den lezer onder de oogen brengen, het is geenzins om dat het gebruyk zulks schynt te vereyschen, nog min om hem lange en nuttelooze aenmerkingen voor te dragen, of om ons voor op te verontschuldigen van hem geen verdienstelyker werk aen te bieden. Wy bekennen hier zeer geern dat wy geen groot of geen voordeelig gedacht van ons zelven hebben opgevat; maer wy weten ook dat alle verschooning, welke wy hier zouden konnen af-

smeeken, ons werk niet zou verbeteren; en hierom onthouden wy ons over het geschiedkundig verhael welk wy uytgeven te redeneren. ‘Leest en oordeelt’ zeggen wy tot de lezers, en vindt men onzen boek niet van alle verdiensten ontbloot, dan zullen wy ons genoegzaem vergolden achten, en dan zullen wy onze uren van uytspanning, die wy aen opzoekingen hebben besteed, niet beklagen, om dat wy zullen gelooven dat zy niet teenemael zyn verkwist geweest.

Ofschoon wy voorgenomen hebben hier geene verhandeling over ons werk te schryven, zyn wy toch, nopens zommige punten, weynige uytleggingen aen den lezer verschuldigd. Voor eerst, moeten wy doen opmerken dat de verhaling van BAUDEWYN EN AVEZOETA geen verdichtsel is, zoo als zommigen zich misschien inbeelden, maer echte daedzaken, geput uyt de jaerboeken onzer geschiedenis, en uyt geloofweerdige handschriften ontleend. De geschiedenis-schryvers van de middeleeuwen hebben ons de onlusten en de menigvuldige borger-oorlogen, welke over vyf-zes en meer honderde jaren zyn uytgeborsten, doen kennen, en onder anderen hebben zy ons de namen achtergelaten van vele roemvolle borgers die, by het ontstaen van opschuddingen en worstelingen tusschen den graef en het volk, hun leven te pande gesteld hebben voor hunne vryheden, en zich voor het behoud hunner privilegien hebben geslagtofferd. Onder dezen schittert met bezonderen roem den held onzer geschiedenis, eenen dapperen Bruggeling, den verdienstelyken Baudewyn Priem. Het ware onnoodig hier alle de schryvers aen te halen die van dezen Baudewyn gewaeg maken; men opene de geringste geschiedenis van Belgien op het eynde der 13^{e} eeuw, en men zal den naem van onzen landgenoot aentreffen.

Zoo is het nogtans niet voor de belangryke Avezoeta. Zy heeft geen deel genomen in den borgerkryg; geen wonder dan dat de schryvers onzer militaire jaerboeken, van deze maegd niet gesproken, en haren naem nevens de genen van Priem, Lam, Coopman, enz. niet gemeld hebben. Doch, is haren naem onder de krygsheldinnen niet aengeteekend, hy staet hoog verheven en glinstert in de geestelyke jaerboeken, by de kronykschryvers van de kloosters; de overgeblevene handvesten van verscheyde verwoeste conventen spreken met omstandigheyd van Avezoeta, de instelster en eerste overste van het Predikheeressen-klooster van Assebroeck. Tot bewys van het geen wy hier aenhalen, zullen wy, op het eynde van dit werk, een deel van eene kronyk des kloosters van Engelen-dael, voordkomende uyt dat convent, afkondigen. Dit stuk is ons door de dienstwillige paters Predikheeren van Gend toevertrouwd geweest, en aen deze religieuzen betuygen wy hier onzen hertelyken dank.

Hier by zouden wy onze aenmerkingen konnen bepalen, en de lezers tot den inhoud van ons verhael verzenden, ware het niet dat wy onzen boek in den romantischen trant, zoo men die schryfwyze heden noemt, hadden opgesteld, en dat wy het tot eene pligt achtten onze landgenooten voor op gerust te stellen betrekkelyk alle vrees of aerzeling die dezen vorm van schryven by hun zou konnen doen ontstaen. Meer dan iemand zyn wy vyand, dit verklaren wy hier openlyk, van de zedekrenkende schryfwyze van zoo vele ontuchtige schryvers dezer eeuw; meer dan wie het zyn moge keuren wy alle zedeloosheyd en geyle aenhitsing tot kwade driften af, en dit is genoeg om te doen begrypen dat wy zorgvuldig vermeden hebben alle de klippen op welke de teederste gemoederen gevaer zouden geloopen hebben van schipbreuk te lyden, en ons

enkelyk aen de waerheyd hebben vastgekleefd. Den vorm dus kan in zich zelven niet kwaeds behelzen, en indien wy dezen by eenen anderen hebben verkozen, het is om dat hy min dor, min eentoonig, en, by gevolg, min verdrietig voorkomt.

Wy hebben niet konnen denken dat het ons niet toegelaten was deze schryfwyze aen te nemen; zy is immers in zich zelve onverschillig en een enkel voorwerp van smaek; alleen door misbruyk word zy slecht. Is het dan verboden aen eenen beeldhouwer het zuyverste marmer te gebruyken, om dat zommige konstoeffenaers uyt de witte blokken van deze delfstof eene naekte godin of eene ontuchtige tooneelspeelster hebben gekapt, en door hunnen kundigen beytel aen die onbezielde stof het leven hebben geschonken? Zou men de kostbare steenen, den agaht, den porphyr en den korael, moeten verstooten, om dat men er zedekrenkende voorwerpen heeft uytgesneden? En het goud? En het zilver? En andere kostbare metalen? Mogen zy niet ten goede gebezigd worden, om dat men er zoo vele misbruyken heeft van gemaekt? Het ware ongerymd zulks te willen beweren, gelyk het even ongerymd zou wezen te houden staen dat de schryfwyze die wy hebben aengenomen behoort verworpen te worden, alleenelyk om dat zommige schryvers de zelve ter hunner hulp komen te roepen, om, by middel van deze, onzedige verhalen en walgelyke geschiedenissen te versieren. Zou dan een kostbaer kleed niet meer eene zedige matroone mogen optooyen, om dat de zelve stoffe op de naekte schouders eener geyle Messalina gehangen heeft? Zou het goud tot rustplaets en tot troon niet mogen dienen van den Allerhoogsten, om dat een ongeloovig volk zyne afgoden van dit metael heeft gemaekt? Elkeen heeft voorop deze vragen, die wy zouden konnen vermenigvuldigen, beant-

woord, op dat wy ontslagen zouden zyn deze hier eene toepassing te geven. De bovenstaende vergelykenissen halen wy hier enkelyk aen om ons gedacht te doen begrypen, om het verschil tusschen een veroorlofd gebruyk en een misbruyk meer tastelyk te maken, en om te doen verstaen aen zommige nog vooringenomene persoonen dat de schryfwyze, welke wy hebben aengenomen voor dit verhael, geenzins eenen tytel van afkeuring of een voorwerp van verwyzing kan worden, wanneer het geschiedkundig vraegstuk dat wy behandelen en de omstandigheden met welke wy het vergezellen de palen van welgepastheyd niet te buyten gaen, en dat wy de grenzen, die aen elken katholyken zyn aengewezen, niet overschryden. Volgens dit laetste gebod hebben wy ons strengelyk gedragen, en deze wet zullen wy nooyt overtreden.

Het voorwerp immers welk wy gekozen hebben om te behandelen, den held en de heldin welke wy hier ten tooneele voeren, zullen genoegzaem doen uytschynen dat wy in de vuyle bladzyden der geschiedenis, in de bladeren die door ondeugden en ontuchtigheden bemorst zyn, niet gezocht hebben, om, zoo als vele hedendaegsche schryvers doen, de gelegenheyd te vinden van de verderflyke hertstochten te konnen ter hulp roepen en de ontucht en baldadigheyd met aenlokkende kleuren af te schilderen. Neen, onze pen willen wy aldus niet bezoedelen; edelere beweegredenen, hoogere gevoelens hebben ons aengeprikkeld om dit werk te ondernemen. Het is de vaderlandsliefde welke wy gepoogd hebben tot leydsvrouw te te nemen, het is onder hare bescherming dat wy de jaerboeken onzer geschiedenis doorbladerd hebben, het is op haer ingeven dat wy ons by BAUDEWYN en by AVEZOETA hebben opgehouden, ten eynde den geest van de middeleeuwen in Vlaenderen te doen begrypen. Vaderlandsliefde en

Godsdienst; ziet daer in twee woorden het tydstip van menige eeuw afgebeeld. In die tyden, in welke den godsdienst nog zoo geëerbiedigd en nog zoo diep in het hert onzer voorvaders geworteld was, stond hy altyd in verband met hunne handelwyze, en kan niet geheel van dezen zucht tot vryheyd, tot die vryheyd welke haren oorsprong in den godsdienst genomen had, afgescheyden worden. De bron uyt welke zoo vele en zoo edele gevoelens van onafhangelykheyd voordvloeyden, was immers den godsdienst; en deze mannen zelve, wiens karakter zoo oploopend, wiens handelwyze zoo hard, en wiens vaderlandsliefde zoo driftig waren, deze mannen vonden ook hunnen steun, hunne vergelding, hun genoegen, in de gevoelens van godsdienst met welke zy bezield waren. Onderzoekt het bouwen van zoo vele kerken, het stigten van zoo vele kloosters, het opregten van zoo vele gasthuyzen in de middeleeuwen, en byna overal zult gy aentreffen dat zy, of de herkentenis van ontvangene weldaden, of de bedankingen voor eene overwinning, zyn geweest. Het is ook dit uytzonderlyk karakter welk eenen zoo onverdoofbaren luyster, eenen zoo standvastigen glans over de daedzaken van die tyden verspreyd heeft, glans en luyster die maer de wederkaetsingen zyn van dit helder licht, welk den godsdienst, als eene middagzon, van zich uytstraelde. Vond men dit op elke bladzyde onzer geschiedenis niet aengestipt, het verhael welk wy onze landgenooten opdragen, zou dit ten vollen bewyzen. Baudewyn, borger van het vry en onafhangelyk Brugge, strydt voor zyne vryheden, geeft zich ten besten voor het behoud der privilegien, en sterft het slagtoffer van zyne verknochtheyd aen de regten van zyne stad. Avezoeta, de schoonste maegd die ooyt het vermaerd Brugge, (alwaer eene koningin van Vrankryk die alleen boven alle meynde uyt te munten,

met spyt verklaerde zes honderd juffrouwen van Brugge aengetroffen te hebben welke meer koningin waren dan zy die de kroon en den scepter droeg), heeft voordgebragt, versmaedt de wereldsche genuchten en veracht de aerdsche rykdommen, om hare schoonheyd aen haren schepper op te dragen, en die in een klooster, van welk zy de stigtster is, te gaen begraven. Ziet daer de hoofdpersoonagien die men in onze geschiedenis zal aen treffen, en die wy, onder zoo vele andere, hebben uytgekozen. Wy hebben gepoogd nationael te zyn; wat meer is, wy hebben ons hier op toegeleyd om *vlaemsch* te wezen, vlaemsch in onze helden, vlaemsch in onze behandeling, vlaemsch in onze tael.

Daer wy van de tael komen te spreken, zouden wy hier een woord van uytlegging konnen byvoegen om te doen verstaen waerom wy de spelling der zoogezeyde koninglyke taelkommissie niet gevolgd hebben, en welke beweegredenen ons nog aenporren om de spelling die wy, sedert tien jaren, ineen vlaemsch dagblad welk aen ons bestier is toevertrouwd geweest, gebruykt hebben te blyven volgen; maer dit zou ons tot te wydloopige overwegingen doen overgaen, en, om kortheyds wille, raken wy die zaek niet verder aen; te meer, daer wy in de kolonnen van den *Vaderlander* meermaels over deze kwestie hebben gehandeld.

Eyndelyk zou men ons konnen vragen, en men heeft er het regt toe, welk ons doel is, wat wy, by het schryven van dit geschiedkundig verhael, beoogd hebben, en hoe wy op de geschiedenis van BAUDEWYN en AVEZOETA gekomen zyn?

Ziet hier:

Toen wy ons voorstelden, by het doorbladeren van eenige handschriften, en by het onderzoeken van zommige oude geestelyke schryvers, bezonderheden te ontdekken

betrekkelyk het klooster en de kerk der paters Predikheeren te Gend, ontmoetten wy een deel der kronyk van het klooster van Assebroeck; en de wonderbare opregting van dit vrouwen-convent, zoo sterk in verband meteen belangryk tydstip onzer nationale geschiedenis, deed by ons den lust ontstaen om dit voorwerp te verhandelen, en aen deze verhandeling de weynige uren, welke onze andere bezigheden ons overig lieten, te besteden. Wy hebben gemeynd aldus van eenig nut voor onze medevaderlanders te konnen zyn met hun de geringe vruchten van onzen arbeyd aen te bieden, en met eenen boek uyt te geven die misschien eene uer hunne dagelykse zorgen zou konnen doen vergeten om eenen blik op het voorgaende te werpen.

Ofschoon de vlaemsche letterkunde weynig of niet worde aengemoedigd, en dat het vlaemsch voordbrengsel van eenen Vlaming min byval dan een werk in uytheemsche tael by onze landgenooten ontmoet, heeft ons deze droevige overweging niet konnen beletten van BAUDEWYN en AVEZOETA onze medeborgers aen te bieden.

Inleyding.

Terwyl de bezonderste plaets, in welke de lange reek van droevige en vreede doch tevens van belangryke en manhaftige voorvallen, die wy voorgenomen hebben onder de oogen van den nieuwsgierigen lezer te brengen, zich ontrold heeft, de stad Brugge is; terwyl deze vermaerde stad tot het bloedig tooneel heeft gestrekt op welk eene van de merkweerdigste dramen der middeleeuwen is verbeeld; terwyl Brugge, in de dertiende eeuw, den dapperen Baudewyn en de deugdryke Avezoeta heeft voordgebragt, verdient de stad Brugge ook van eenige aenmerkingen hier het voorwerp te worden, en schynt de natuer van het verhael, welk wy de Belgen voordragen, te vereyschen dat den toestand van de roemruchtige en ryke stad Brugge, op het tydstip der dood van Baudewyn en der verzaking aen de wereld van Avezoeta, nader bekend zy. De plaets die het worstelperk gaet worden van eene onderneming, welke door zulken verschilligen uytslag moet gevolgd zyn, kan niet onverschillig en onaengemerkt gelaten worden, te meer, daer zoo vele

omstandigheden van deze geschiedenis inniglyk met den toestand, met den bloey, met den rykdom en met den hoogen voorspoed van deze stad in verband staen; dergelyke stad verdient immers eenige opheldering. Brugge, gelyk het over zes honderd jaren bloeyde, moet hier van naby gekend worden, en om die stad van de XIIIe eeuw eenigzins te konnen waerderen en haren toestand en haer belang te begrypen, moet men hooger opklimmen, en eenen blik op het voorgaende werpen.

Men beelde zich nogtans niet in dat wy voorgenomen hebben hier eene volledige geschiedenis, eene wysgerige verhandeling, af te kondigen; dergelyk werk laten wy aen kundigeren dan wy over, en bepalen ons met maer weynige bezonderheden aen te stippen, ten eynde den lezer van deze geschiedenis beter in staet te stellen van gemakkelyker te begrypen de geschiedkundige omstandigheden welke wy, in de volgende kapittels van dezen boek, hebben byeen verzameld.

Alles wat den oorsprong en den naem der stad Brugge aengaet, is nog met groote duysterheyd omheven, en, ofschoon vele en verdienstelyke schryvers dit vraegstuk in het lang en breed verhandeld hebben, nog is men verre van iets stellig, iets zeker, iets onwederleggelyk, daergesteld te vinden.

Alle steden en gemeenten onzer beyde Vlaenderen hebben, op alle tyden en by vele schryvers, als het haren oorsprong betreft, tot schrandere gissingen, tot vernuftige veronderstellingen, en tot zeer waerschynelyke afleydingen den weg gebaend. Zoo is het ook met Brugge. Dat nu de eene plaets hare opkomst aen een opgeworpen kasteel, dat eene andere gemeente aen eene ingerigte abdy, dat deze of gene stad aen iet dergelyks haren oorsprong of benaming verschuldigd zyn, nemen wy geern aen; maer, hierom aenveerden wy alles wat menigvuldige schryvers over het beginnen en het uytbreyden der steden gemeld hebben, geenzins als onwederleggelyk daergesteld. Nog min zyn wy genegen om voor waerheyd aen te nemen alles wat er over de namen der steden in Vlaen-

deren geboekt staet, ofschoon er over zommige namen van steden wederom by verdienstelyke schryvers zeer kundiglyk verhandeld zy. Zekerlyk hebben alle steden en gemeenten eenen oorsprong gehad, en ongetwyffeld heeft men aen dezelve steden eenen naem moeten geven, dit is immers te eenvoudig en te natuerlyk om te konnen tegengesproken worden; maer, volgt hier uyt dat men blindelings moet aennemen alles wat men by geachte schryvers aentreft? Ware het zoo, en behoorde men voor den eerbied hunner werken te wyken, dan zou men nog eene andere moeyelykheyd ontmoeten, te weten, welken keus men zou moeten doen onder de verschillige denkwyzen, en welke uytlegging men, by uytsluyting van andere, onder de uyteenloopende gissingen zou moeten aennemen? En, om ons by de stad Brugge alleen te bepalen, van welk woord zullen wy de benoeming van Brugge doen afstammen? Waer zullen wy den echten oorsprong opzoeken? Zullen wy Grammaye, Marchantius, Scriekius, Sanderus, of anderen volgen? Zullen wy Brugge van 'Burgt' of van 'Brug- of Burcht-stok' doen voordkomen? Wy durven diesaengaende geene beslissing nemen, en volgen hier den wyzen raed van in twyffel zich te onthouden van te beslissen. Ondertusschen zyn wy gedwongen, zoo als wy hooger hebben doen aenmerken, iets over de stad Brugge te melden, op dat men haer tot zoo hoogen trap van voorspoed zou zien opklimmen. Nu, om ons van die pligt te kwyten, zullen wy, zoo kortbondig mogelyk, eenen rasschen blik over deze graeflyke stad en hare opkomst werpen.

Volgens zommigen bestaet de plaets, den grond, de streek, waer naderhand opgeregt en gebouwd is het eygenlyk Brugge, van in den tyd der Romeynen, van in het tydstip op welk Julius Caezar, als overwinnaer der Gallen, aen het hoofd der roomsche legioenen, deze landen is binnen gerukt, en de bewooners dezer boschen waterachtige streken is komen aenranden, poogende hun onder zyn geweld te brengen, terwyl anderen, en ook niet zonder gegronde redenen, beweren dat Brugge, in-

dien niet zynen oorsprong ten minsten zyn eerste belang en zyne kiem van uytbreyding, aen den laetsten forestier, den eersten graef van Vlaenderen, den heldhaftigen Baudewyn-met-den-Yzeren-Arm, is verschuldigd. Beyde deze denkwyzen konnen in zekeren, doch eenen min algemeenen zin, zonder moeyte in overeenkomst gebragt worden; daer het zeer waerschynelyk is, om niet te zeggen zeker, zoo als zommige schryvers beweren, dat Caezar by de Grudiers, Menapiers en Moriniers, eerste bewooners dezer streken, eene standplaets heeft gehad, en op- of omtrent de plaets, waer eenige eeuwen later Brugge is gestigt, een kamp of een bolwerk heeft opgeworpen. Nu, deze sterkte of de plaets, die den romeynschen veldheer zou konnen gekozen hebben, zoo voor hare voordeelige ligging als voor andere redenen, kan misschien de zelve zyn waer Baudewyn, eersten graef van Vlaenderen, zyne legerplaets vestigde, wanneer hy den oorlog voerde tegen de Noordmannen, en zyne staten van die rooversbenden verloste. Deze denkwyze mag eenigzins door zommigen aengenomen worden, daer zy in alles met menigvuldige punten der geschiedenis, betrekkelyk den oorsprong van andere min of meer belangryke plaetsen, volkomen overeenstemt

Dit is het gedacht van vele schryvers, en dit gedacht vindt vele waerschynelykheyd in de maniere op welke deze denkwyze word voorgedragen. Wat meer is, men schynt altyd genegen den oorsprong van elke stad, bezonderlyk van deze wiens begin nog met geheym omhuld is, tot de eerste tyden des christendoms, ja meermaels tot voor de geboorte van den Zaligmaker te doen opklimmen. Dit gevoelen word des te meer algemeen daer de opkomst, de stigting of de benoeming van eenige stad onzekerder zyn. Kan men den oorsprong van eene belangryke plaets niet gemakkelyk uytleggen, men neemt zynen toevlugt tot de Romeynen, en men schryft de bouwing der stad aen Julius Caezar toe, om dat men weet dat dezen veldheer onze Nederlanden heeft bezocht, tegen de bewooners van deze streken den oorlog heeft gevoerd,

en inderdaed eenige sterkten heeft opgeworpen en aldus tot het begin van zommige steden heeft aenleyding gegeven. Zoo handelt men ook met de stad Brugge; haren oorsprong schryft men insgelyks aen Caezar toe. En inderdaed, vele aenmerkingen en beweegredenen konnen tot staving van dit gevoelen ingeroepen worden; wel is waer dat meest al deze aenmerkingen algemeen zyn en door weynige bewyzen (die toch verre te zoeken zyn) worden onderschraegd; maer eenige blikken op den oorsprong en uytbreydiug van zommige andere plaetsen, zullen misschien de denkwyze van eenige schryvers min onwaerschynelyk doen voorkomen.

Het is immers aen elkeen bekend dat de sterkten altyd den toevlugt en de schuylplaets wierden der bewooners van de omstreken. Allen oorlog was meermaels door plundering voor af gegaen, altyd door moord en brandstigting vergezeld, en dikwils door vernieling gevolgd; om deze vreede plagen, voor zoo veel mogelyk, te ontgaen, kwamen de bewooners van eene bedreygde streek van wyds en zyds naer de versterkte plaetsen gesneld, en sloegen in de nabyheyd van het kamp hunne hutten en tenten, en leefden daer zoo van de jagt als van de vischvangst, gelyk het op andere plaetsen meermaels hunne gewoonte was. Niet zelden gebeurde het dat dergelyke vereenigingen van menschen, dat zulkdanige verzameling van hutten, ter zelve plaets, wanneer het gevaer over was, in stand bleven, en dat deze hutten de eerste wooningen eener stad wierden. Dit kan gemakkelyk het geval zyn voor Brugge; en, wanneer men de voordeelige ligging beschouwt, brengt de zelve niet weynig by om deze denkwyze, indien niet volkomen zeker, ten minsten zeer waerschynelyk, te doen voorkomen. Tot hoe verre men hier zou konnen bewyzen dit, zoo als verscheyde schryvers beweren, wat het inrigten van een kamp of het opslagen van eene standplaets door Julius Caezar in de omstreken van Brugge, aennemelyk doet uytschynen, zullen wy hier niet onderzoeken, te meer, terwyl er geachte schryvers zyn die stellig verklaren dat

den romeynschen veldheer nooyt zoo verre in Belgien is gedrongen; verklaring die misschien wat te algemeen is. Doch, verliezen wy dit niet uyt de oogen, dat, alhoewel Caezar den stigter van Brugge niet is geweest, het eerste begin van deze stad aen hem, aen zyne oorlogen en aen de gevolgen der zelven kan toe te schryven zyn.

Geheel de landstreek, van welke Brugge naderhand de hoofdplaets is geworden, leverde in de eerste eeuwen des christendoms, een uytgebreyd woud op, en was bevolkt door heydenen, door woeste en onbeschaefde inwooners, welken zich in hunne hutten, die zy in het dikste der bosschen van boom-takken en van struyken getimmerd hadden, ophielden, en enkelyk zich op zommige tyden, of by ernstige voorvallen, kwamen vereenigen rondom hunne priesters en hunne krygsopperhoofden; nu, deze vereenigingen wierden dan op eene onbeplante plaets van het woud, in het midden van welke eene hoogte van zooden zich verhief, gehouden. Na mate deze bevolking aengroeyde en in evenredigheyd dat de eerste noodzakelykheden eener zamenleving zich deden gevoelen, of misschien de eerste schemeringen eener onvolmaekte beschaving zich lieten in de verte ontwaren, vermenigvuldigden de hutten en breydden de opene plaetsen in het woud zich allengskens uyt, tot zoo verre, dat die onbeplante uytgestrektheden langs om meer met wooningen omringd wierden. Indien men nu eenen blik op de ligging dezer streek werpt, zal men ligtelyk ontdekken, dat de nabyheyd der zee ook eene beweegreden moest worden voor de bewooners om de kusten te naderen. Niet alleen om hier uyt eenig voordeel voor hun verblyf te trekken, maer om zich meer en meer van de woeste gevolgen der tempeesten en van de veelvuldige overstroomingen te bevryden, zoo met het uytdyken van land, als door het opwerpen van duynen en hooge oevers. Dit vinden wy bevestigd door de kronyke van Despars; dezen verdienstelyken schryver meldt dat in het jaer 436 ‘den heere van Buck veel polderen ende schorren, waer hier, waer daer, omtrent

der zeecant, ter note (dat is, zoo als M. De Jonghe zegt, aenleggen, bewerken dat er genot of voordeel uyt komt) deed brenghen.' Op dat deze werken gedaen wierden, moest er volk zyn, en was het noodig dat deze streken bewoond waren, het welk ook weynig twyffelachtig voorkomt, toen men den voornoemden schryver raedpleegt welken doet opmerken dat men in 448 'die stede van Oudenburch, die doen ter tyt die hoofstad was van die quartiere, ende van diversche natien van cooplieden zo wel bewoont ende gefrequenteert' teenemael heeft zien verwoest worden. Indien Oudenburch in het begin van de vyfde eeuw reeds eene zoo belangryke stad was, is het niet zonder grond dat wy veronderstellen dat de plaets, waer naderhand de eerste koophandelstad der wereld zich moest verheffen, nog onbewoond, woest en ongekend was.

Buyten deze aenmerking, die wy hier enkelyk in het voorby gaen aenstippen, zou men nog eene andere in de oorlogen van Caezar (indien men hier aen eenig belang wilt hechten) konnen vinden, en zou men, niet zonder reden, mogen houden staen, dat het woud van West-Vlaenderen, bezonderlyk de plaetsen waer nu Brugge zich verheft, de schuylplaets wierd van vele vlugtelingen, en het verblyf van verschillige volkstammen die voor den overwinnaer vlugtten. Onder dit betrek konnen de oorlogen van Caezar en de vyandlykheden der Romeynen in dit land, veel hebben toegebragt om de bosschen te bevolken. Geen wonder dan dat men van in de eerste eeuwen yverige zendelingen heeft gevonden die het waegden deze wouden binnen te trekken, om aen die vreede volkeren, te zamen met den katholyken Godsdienst, de beschaving aen le kondigen en te bewerkstelligen. Nu zal men ook dit in aendacht nemen, dat de eerste apostelen die gevaerlyke bosschen niet zouden doorloopen hebben, waren zy niet onderrigt geweest dat die plaetsen bewoond waren. Hier uyt volgt dat deze streek, ofschoon door dikke wouden bedekt, ook hare bewooners telde, doch, welke bewooners niet zoo sterk meer verspreyd waren.

Dit kan men nog uyt andere daedzaken afleyden. Ziet hier:

Op gelyken afstand van Brugge, doch meer naer het zuyden toe, op welken Oudenburch zich bevond, trof men, in het midden van het dik woud, Thorhout of Torhalt, aen, welke plaets in 650 reeds eene kapel bezat, en nevens welke er eenen heyligen geestelyken met naem Domlinus, leefde. Geern zal elkeen met ons bekennen dat men geene kapel zou gebouwd hebben, en dat eenen geestelyken aldaer zyn verblyf niet zou houden, indien deze plaets en de omstreken niet bewoond waren geweest. Zoo is het; want op dat tydstip was het eygenlyk Thorhout, reeds vermaerd, en dit tot zoo verre, dat den H. Bavo, op het eynde zyns levens, eene reys naer Thorhout heeft ondernomen, om er de H. Communie uyt de handen van den H. Domlinus te ontvangen. Wat meer is, ten zelven tyde doorliep den H. Eligius (meermaels S. Eloy genaemd), deze streek van Vlaenderen, en verkondigde daer de leering van onzen godelyken Zaligmaker, en stigtte te Brugge de eerste kapel die aen de H. Moeder Gods wierd toegewyd. Nu, zoo als den geleerden Sanderus zeer wel bemerkt, zou dezen heyligen daer geene kapel hebben opgeregt, ware het niet geweest dat hy te Brugge eene talryke bevolking gevonden had, welke daedzaek een dobbel belang verwerft, wanneer men aenmerkt dat dezen H. Apostel ook op andere plaetsen van dit noorderlyk deel van Vlaenderen het woord Gods heeft gepredikt en de heydenen heeft bekeerd en gedoopt, zonder aldaer eene kapel te stigten; in den loop van twee eeuwen had Brugge dus eene talryke bevolking verworven. Tot een tweede bewys dat Brugge alsdan reeds eene belangryke plaets behoorde te wezen, zouden wy hier konnen byvoegen dat den alsdan regerenden forestier van Vlaenderen, Liederyk, te Brugge eene tweede kapel deed bouwen, welke kapel den oorsprong is geweest der vermaerde kerk van S. Donaes.

Uyt dit alles kan men gemakkelyk besluyten, dat, wanneer Baudewyn, eersten graef van Vlaenderen, by-

genaemd den-Yzeren-Arm, meermaels aengehaeld word of aengeteekend staet als den stigter van Brugge, dit niet letterlyk moet genomen worden, maer enkelyk in dezen zin, dat hy Brugge versterkt en vermeerderd heeft. En inderdaed, als dezen dapperen forestier den oorlog tegen de Noordmannen ondernam en zyn land van deze woeste vyanden ging verlossen, heeft hy aen Brugge een groot aenzien en een nieuw belang verschaft, met aldaer eene sterkte te bouwen, en haer tot het middenpunt zyner krygsverrigtingen te nemen.

Verdere aanmerkingen willen wy niet meer daerstellen, terwyl wy gelooven er genoeg aengehaeld te hebben, om te doen blyken dat ons gezegde nopens de oudheyd der stad Brugge, niet ongegrond was, en met gegronde waerheyd mag aengenomen worden, by gebrek aen verdere stelligere daedzaken.

Nu, wat hier ook van zy, Brugge was reeds in het begin der X^{e} eeuw vermaerd, en deze plaets mogt onder de belengryke van Belgien gerekend worden, aengezien Baudewyn, bygenaemd den Jongen, reeds twee jaermerkten aen Brugge verleende, en dat deze jaermerkten, in january en in mey van elk jaer gehouden, altyd eenen grooten toevloed van vremdelingen uytlokten, ofschoon men weynige of geene gebaende wegen in deze landstreken aentrof. Deze jaermerkten mogen als de bron der opkomst, als den oorsprong van geluk, voorspoed en rykdom van Brugge beschouwd worden, terwyl het deze jaermerkten waren die de koophandeleers derwaerds uytlokten, en de vremdelingen langs de zee hunne goederen op deze merkt deden komen te koop aenbieden. Voegt hier by dat het op die tyden is geweest dat de Lakenweveryen in Vlaenderen zyn ingevoerd en uytgebreyd, en dat deze alleen eene menigte vremde kooplieden naer onze merkten, om er hunne wol te verkoopen, uytlokten. Dezen zamenvloed van vremdelingen, zoo men gemakkelyk beseffen kan, was allervoordeeligst voor Brugge, en jaerlyks nam deze stad in bevolking, in uytgestrektheyd, in aenzien, in voorspoed en in geluk toe, en

zulks bleef, gedurende twee eeuwen, voordduren. In het midden der XIIe eeuw, was Brugge reeds tot eenen hoogen rang geklommen, en, had die stad het toppunt van haren luyster nog niet bereykt, zy verhief toch al het hoofd boven andere steden van Belgien, en verwekte afgunst by onze hebzuchtige naburen.

De Hollanders waren de eersten die in 1165 den koophandel, welken Belgien in het algemeen en Brugge in het bezonder voerden, poogden te krenken, en, indien niet geheel te verdelgen, ten minsten ten deele uyt te roeyen. Tot het bereyken van dit doel zond Florens, graef van Holland, een leger tegen Vlaenderen en deed zyne schepen op de zee kruyssen, ten eynde den weg te water aen de kooplieden, die zich naer Vlaenderen begaven, onveylig te maken.

Doch het duerde niet lang of de Hollanders wierden gewaer dat het gemakkelyker was ontwerpen te maken, plans te vormen en overwinningen voor te bereyden dan die uyt te voeren, terwyl zy in hunne afgunstige voornemens zoo schandelyk wierden te leur gesteld. De afgunstige naburen van onze zeekusten, rekenende ongetwyffeld op hun talryk leger, steun makende op hunne snelzeylende schepen, en stoeffende over hunne onderneming die in het begin niet zonder eenig voordeel voor hun en veel nadeel voor de Belgen kon geschieden, maekten reeds staet op eenen beslissenden zegeprael, en zagen den onvermydelyken ondergang van den bloeyenden koophandel in Belgien met genoegen te gemoet.

Deze trotsche gedachten by de vyanden onzer Vlaenderen komen des te natuerlyker voor, daer zy het gevolg waren van eenen verraderlyken aenval tegen een volk, dat, met niet anders dan met het uytbreyden van zynen koophandel en het verbeteren van zynen stoflyken toestand bezig zynde, zich tegen dergelyke aenranding niet gewapend en tegen zulke vyandelykheden zich op zyne hoede niet had gehouden. De Hollanders, onder geleyde van hunnen roofzuchtigen graef, bekwamen eenig voordeel; zy drongen allengskens in ons land, en

zetten hunne gewelddadige rooveryen te vuer en te zweerde voord, poogende door brandstigtingen, plunderingen en moorderyen tot de vernieling van de bloeyende gesteltenis der Vlaenderen te geraken. Maer, hunne strafbare hoop wierd welhaest verydeld.

Voor al wie het karakter der oude Belgen niet zeer wel kent, en voor die den moed onzer dappere voorvaders niet grondig bevat, kan den toestand in welken Brugge, en met deze stad een groot deel van Vlaenderen, zich bevond, netelachtig voorkomen; maer zoo is het niet voor dezen, welken weten tot wat een fier volk bekwaem is. De nydige Hollanders hadden schoon ons te bedreygen, zy waren nog verre van ons eenige vrees in te jagen; zy verwoestten onze landen en verdelgden, zoo als wy daer aengemerkt hebben, zommige deelen van ons grondgebied; zy kruysten met hunne schepen op zee, en, als vreede schuymers, klampten de koophandelschepen aen, en beletten de zelve naer Brugge te zeylen. Den graef van Vlaenderen, Philip, verzamelde spoedig een leger, en ging ter opzoeking van den vyand, vastelyk besloten hebbende vraek over den trouwloozen handel van Florens te nemen, en hem te doen ondervinden dat men niet strafloos de Belgen aenrandt of hunnen koophandel en betrekkingen met vremde natien benadeelt. De Vlamingen wapenden zich en ontdekten welhaest het vyandlyk leger. Eenen hardnekkigen slag wierd nu geleverd, en eenen volkomen zegeprael kwam den moed en de onbeschroomde dapperheyd onzer voorouders bekroonen. Den vyand der Vlaenderen, met geheel zyne lyfwacht, viel in de handen der overwinnaers, en wierd krygsgevangen naer Brugge gebragt, alwaer hy meer dan een jaer verbleef, te weten tot den oogenblik op welken eenen voordeeligen vrede voor de Vlamingen met Florens gesloten wierd, welken vrede door Willem, naderhand, in 1248, bevestigd is geworden.

Deze overwinning, door de Vlamingen op de Hollanders bekomen, was eenen volkomen zegeprael voor den vlaemschen handel; zy opende eene gulden eeuw voor

Vlaenderen in het algemeen en voor Brugge in het bezonder. Nu wierd het nyverig Brugge het middenpunt van den europeaenschen koophandel, en zag van alle kanten de handeldryvende natien toesnellen; niet eene vlag was ergens gekend of zy wapperde in de have van Brugge, tot zoo verre dat de stad Brugge de stapelplaets wierd der koopwaren die met zwaergeladene schepen uyt alle streken daer wierden aengebragt, en als de koningin van alle koophandel-steden zich verhief, gelyk eenen vlaemschen dichter zeer wel heeft gezongen in de volgende regelen:

Roome die groete, *Florence* die schoone,
Milaenen die wel gepeupelde stede,
Venetien die draegt des rykheyds kroone
Genua vol van hooveerdighede
Parys ook zonder 's gelykens mede,
Keulene heylige stad geprezen;
Dit zyn al Steden in Christenhede,
Boven al andere plaetzen uytgelezen;
O *Brugge;* gy zyt boven al gerezen....

En inderdaed, geene stad hoegenaemd, door geheel Europa, kon het ryk en zoo bloeyend Brugge overtreffen.

Nu bleef deze stad langen tyd eenen gelukkigen vrede genieten en bereykte welhaest het toppunt van voorspoed, tot welk het eene stad voorbehouden is te klimmen. Niets belette verder de noodige uytbreyding aen den handel te geven; en alles wat maer eenigzins tot heyl en bloey van deze stad kon toegebragt woeden, wierd spoedig verrigt; elken graef hield het zich tot eer en tot roem ook iets toegebragt te hebben tot het verheerlyken van Brugge, tot het uytbreyden van den brugschen roem, of tot het verheffen van stads welvaren. Men moet niet verwonderd zyn van te zien dat Brugge met vryheden begunstigd en met privilegien van alle slach beschonken wierd, niet alleen voor wat den handel betrof, maer ook als het de stad in het bezonder aenging. Buyten deze voordeelen welke de stad Brugge en hare borgers van de graven bekwamen, verwierf deze handelplaets nog meerdere gunsten door de verbonden, overeenkomsten

en traktaten die met vremde vorsten en met uytlandsche volkeren gemaekt wierden, ten gevolge van welke alle slach van kooplieden hier aenkwam om handel te dryven, en zich later is komen vestigen. De eerste uytheemsche volkeren die met de Bruggelingen den grooten koophandel begonnen te dryven, zyn de Engelschen, Franschen, Italianers en Portugiezen geweest. Engeland zond zyne wol naer Belgien, om in de Vlaenderen tot lakens verdreven te worden, terwyl Schotland ons zyne vellen, en Ierland zyne pelteryen tegen voordbrengselen van ons land kwamen verwisselen. Vrankryk voorzag dit graefschap van lekkere wynen, van olyven en van fyne olie; welriekende kruyden, geneesmiddelen, zyde stoffen, goude en zilvere lakens, als ook camelot en aluyn, wierden ons uyt Italien gestierd, terwyl Spangnien de smakelykste vruchten, goud en suykers, Portugael fyne perlen en kostbare gesteenten, Genua duerbaer fluweel en ryk satyn naer Brugge zonden, en op hunne terugreys onze lynwaden, ons koorn, onze boonen, onze kloeke peerden, onze vette ossen, onze lekkere boter, onzen gezouten en gedroogden visch medenamen. Dezen voorspoedigen toestand van Brugge was niet zonder invloed op het overig van ons land, want elkeen, welke streek hy in Vlaenderen bewoonde, ondervond de heylzame gevolgen van dezen staet van zaken. Nieuwe vaerden wierden gedolven, en groote wegen, geschikt om de gemeenschappen te begunstigen en om de goederen gemakkelyker te vervoeren, wierden aengeleyd, en menigvuldige schepen, groote voor den buytenlandschen handel, en mindere om de binnen-waters en de rivieren te bevaren en ons land in alle rigtingen te doorkruyssen, verspreydende overal gemak en weelde, zag men gebouwd en van stapel gelaten worden. De steden groeyden aen; gedenkstukken wierden opgeregt; kerken en stads-torens zag men opryzen; kloosters en abdyen wierden gestigt; het beluyk der steden wierd uytgebreyd; met een woord, den bloeyenden handel had ons land zoo verre gebragt dat het ten top van voorspoed en geluk was gestegen.

Doch keeren wy weder tot de stad Brugge van welke wy hier in het bezonder moeten handelen.

Toen nu den koophandel, na den vrede die met Holland gesloten was, te Brugge zulke verbazende uytbreyding ontving en zoo buytengewoon aengroeyde, bleven de graven van Vlaenderen ook geenzins ten achteren, om dezen voordeeligen toestand van zaken nog meer en meer te begunstigen. Het was ten dezen eynde dat er met den aenvang van de dertiende eeuw door den graef eenen tol wierd gesteld op alle de koopmanschappen (welke van buyten land in Vlaenderen langs zee gebragt wierden) van 4 grooten voor ieder pond welk uyt het land vervoerd wierd, en van 2 grooten, als de waren tot vertier en gebruyk des lands gekocht en gebezigd wierden. Den ontvangst, dat is den geheelen opbrengst van dezen tol, wierd aenden Heer van Ghistel gegeven, doch met dit besprek, dat hy, ten zynen koste, de zeekusten en de dyken van Vlaenderen, van aen Cales tot aen het Zwyn van Sluys, moest bewaken, bewaren, en, in tyd van nood, beschermen tegen alle zeeroovers. Den Heer van Gruuthuyse wierd byna ter zeler tyd tot kapiteyn van Brugge aengesteld, met last van in alles den Heer van Ghistel by te staen; en tot belooning van dit ambt, stelde den graef een regt van twee grooten op elke tonne bier die men in Brugge zou brouwen, welk regt het inkomen van den kapiteyn der stede uytmaekte.

De aengroeyende komst der koopwaren deed welhaest ondervinden dat men te Brugge gebrek aen ruyme plaetsen en aen verbergzolders had; er wierd aenstonds oorlof verleend om magazynen en bergplaetsen te maken, en de groote menigte van vremdelingen deed deze pragtige gebouwen ontstaen die men in verscheyde wyken van Brugge vond, en geschikt waren voor de handelaren van elke natie.

Nu was Brugge tot dit punt gekomen, welk niet kan overtroffen worden, aengezien het de tinne van allen voorspoed en den troon, op welken men zich kan plaetsen doch boven, welken geenen verheveneren zetel meer is te bereyken, is geworden. Brugge was nu de koningin

van alle koophandelhaven; zy zwaeyde den scepter over alle steden, en, fier over hare magt, zag zy zich het voorwerp van hulde en eerbewyzingen van alle natien, terwyl zy nergens eene mededingster, zelfs nog niet in het ryk Londen, zag optreden. Het was in dezen toestand van voorspoed dat deze stad zich verheven zag, als den graef Guido, uyt de handen zyner moeder, de teugels van Vlaenderens bestier ontving.

Indien Brugge nu trotsch mogt zyn over zulken voorspoed, die het gevolg van den bloeyenden koophandel was, ook mogt deze stad zich nog roemen eene der sterkste te wezen, zoo door haer deftig magistraet als door hare privilegien, zoo door hare welingerigte neringen als door hare voorregten, zoo door de dapperheyd harer borgers als door den eenparigen geest van onafhangelykheyd die de Bruggelingen, even als alle de andere bewooners van ons vaderland, bezielde. Hechte Brugge veel prys aen den bloeyenden staet van handel, en was die stad hoogmoedig als zy haer belang zag uytschynen, nog meer verhooveerdigde eenen Bruggeling zich over zyne vryheden, om dat hy wist dat deze zynen steun, en de waerborg van zynen toestand waren. Ja, de Bruggelingen van dat tydstip begrepen genoeg dat de vryheyd de bron was uyt welke alle gunsten voor hun gevloeyd waren, dat de vryheyd hun zoo hoog verheven had, en dat het de vryheyd alleen was die hun in dezen staet moest handhaven. Doch, gelyk de vryheyd, om duerzaem te zyn, om voordeelig te wezen, om heylzame voordbrengsels te scheppen, op vaste gronden behoort te rusten, en door waerborgen gestaefd moet wezen, zoo had Brugge zyne privilegien bekomen, en, beter door deze dan door hunne bolwerken versterkt, vreesden de Bruggelingen noch willekeurigheyd noch onderdrukking. Wat meer is, op het eerste gerucht eener vrees voor de minste krenking hunner privilegien, sloegen zy aen het muyten, en geenen graef liet de minste helling tot het overtreden van eenig volksregt blyken, of de stedelingen kwamen in de wapens, en gingen voor het behoud hunner regten

en privilegien stryden, meermaels met goeden uytslag, doch allengskens met zoo veel nadeel, dat er een tydstip is gekomen, op welk de trotsche magt van eenen overweldiger de laetste privilegien der Vlamingen heeft weten te vernietigen.

Het is in deze vryheydsminnende stad en op dit tydstip op welk nog al den prys der privilegien begrepen wierd, dat de verschillige voorvallen, de volgende geschiedenis uytmakende, Vlaenderen zyn komen verwonderen, gelyk zy, ter zelver tyde, als den eersten stap geweest zyn die de beheerschers dezer landen gewaegd hebben om allengskens de volle vryheyd die het volk alsdan bezat te beperken, om de uytgebreyde privilegien meer en meer te verminderen, tot dat zy door keyzer Karel eens teenemael zouden vernietigd worden.

Houden wy ons by dit tydstip op; het is dit, op welk zyn voorgevallen de roemryke daden die wy hier laten volgen; het is hier, dat de geschiedenis van Baudewyn en Avezoeta eenen aenvang neemt.

[Baudewyn en Avezoeta]

I.
Een borgerlyk Huysgezin.

In eene der meestbewoonde straten van de volkryke stad Brugge, verhief zich, langs den regten kant, eenen spits opgaenden gevel doorzaeyd met eene menigte onregelmatige vensters. Het uyterlyk voorkomen van dit huys, ofschoon ongemeen en met een slach van zindelykheyd versierd, liet moeyelyk de schatten raden die het inhield. Niettegenstaende deze wooning uyt harden steen gebouwd was, had men den voorgevel gedeeltelyk met hout beslagen, gelyk het alsdan de gewoonte was geworden; doch, op zulkdanige manier, dat deze timmering ook hare verdiensten had, en, onder betrek van konst, door de zonderlinge figuren en de uytgezochtste zinnebeelden welke in het eyken hout waren gebeeldhouwd, de oogen van meer dan eenen voorbyganger tot zich trok. Eene dobbele deur, tot welke men, by middel van dry arduyne trappen, opklom, leydde in eenen winkel die van beyde kanten door eene hooge venster verlicht wierd.

In deze tyden was het niet zeldzaem gebouwen aen te treffen, die, voor het uytwendig, in zulken ongemeenen trant gemaekt, en met zulk zonderling beeldwerk en uytsprin-

gende sieraden overlast waren, dat men niet wist wat men meest zou bewonderd hebben, of den rykdom der versierselen, of de vremde denkbeelden die er eenen konstoeffenaer had op uytgedrukt. Dergelyke huyzen nogtans waren verre van niet met kunde en met sierlykheyd te zyn gemaekt; integendeel, byna in alle ontwaerde men de hand van eenen ervaren bouwmeester en den geest van eenen dichtryken beeldhouwer; en dit mogen wy hier, ter eere van die eeuw, zeggen, dat de weynige overblyfsels welke, na alle wisselvalligheden getrotseerd te hebben, tot onze tyden gedeeltelyk in stand zyn gebleven, en welke wy nog mogen beschouwen, het merkteeken van konst met zich dragen. Onder de gebouwen van dit buytengewoon slach behoort ook gerangschikt te worden het schilderachtig huys van welk hier gewaeg word gemaekt, en welk wy eenigzins nader aen den lezer willen doen kennen.

Als of den beeldhouwer eene gedurige vermaning aen alle voorbygangers, zoo wel als aen de verkoopers en koopers, had willen geven, had hy op de deur de Vier Uytersten van den mensch verbeeld. Den Hemel trof men op het bovenste deel der deur vertoond; de dry persoonen van de godelyke Dryvuldigheyd, omringd van engelen, schenen bezig met eene ziel in de verblyfplaets der gelukzaligen te aenveerden, welke ziel, door S. Pieter met zyne sleutels en door haren engel-bewaerder vergezeld, hetryk der regtveerdigen wierd binnen geleyd. Deze verbeelding was de statigste (indien zulke benoeming hier mag gebruykt worden) van de vier, want de andere zouden byna tot lachen verwekt hebben, indien zulke voorwerpen niet altyd

behoorden geëerbiedigd te worden. Zoo zonderling en boertig waren de figuren, die de andere Uytersten voorstelden, gebeeldhouwd.

Den konstoeffenaer, aen wiens beytel men die verbeeldingen schuldig was, ten eynde de gewoonelyke overleveringen te volgen, had de Hel op het onderste paneel der deur gesneden. Alles wat men buytengewoon en vremd kan uytdenken trof men daer verzameld aen. De voordbrengselen van den vermaerden Callot, die vier eeuwen later zynen geest tot het afmalen van het leelyke bezigde, zouden nog geen denkbeeld doen vormen van de groepen uyt welke den brugschen beeldhouwer zyne Hel op deze deur in verheven beeldwerk had zamengesteld. Den houtsnyder had hier den vollen toom aen zyne inbeeldingen gegeven, en waerschynelyk had hy hier voordgebragt alle de afschilderingen die men ooyt heeft uytgedacht om eenen schrik van de Hel te doen opvatten. Geene wangedrochten zyn ooyt in dicht beschreven, geene spooken heeft men ooyt gezongen, geene monsters zyn ooyt uytgedacht, die met de figuren dezer deur konden in vergelykenis gesteld worden. Nu, alle deze onbegrypelyke wezens zag men bezig met vyf verdoemden te pynigen in de vyf zinnen, werktuygen der menschelyke boosheden.

Het Oordeel, dit laetste vonnis welk door den Opperregter in het Dal van Josaphat moet uytgesproken worden, stond op eene niet min zonderlinge wyze afgebeeld, en besloeg een paneel, byna in het midden der deur, terwyl op een ander de Dood, in alle hare afschuwelykheyd en met alle hare eygenschappen, was afgebeeld; een geraemte met

eenen zandlooper, spade en zeyssen stond daer, met den voet tredende eene kroon, eenen scepter, eenen myter, eenen hoed, eenen tabbaerd, eenen mantel, eenen hamer, eenen ploeg, en verscheyde andere voorwerpen, by welke de verschillige staten der zamenleving wierden aengeduyd. Dit alles was met arabesken en looverwerk omringd, en boven het hoofd van eenen Engel die het hoogste der deur versierde, rustte eenen schild op welken gesneden stonden de volgende woorden uyt het H. Schrift: *Memorare Novissima tua.*

Indien de deur zoo gemaekt en met dusdanig snywerk beladen was, kan men zich gemakkelyk inbeelden dat de sieraden der gothieke vensters zich insgelyks door meer dan een vremd voorwerp deden opmerken. En inderdaed, boven en rondom elke venster kronkelden looveren, slingerden bloemkransen, doorkruyste zich alle slach van bladerenen vruchten; de sierlykste rondloopende lysten omsloegen de hoogste deelen, en klavervormige openingen waren van boven geschikt om de glazen te ontvangen, en eyndigden op zyden door de opgaende kolonnetjes, terwyl ligte torentjes zich boven en nevens de deur verhieven; waerlyk, indien de oostersche kooplieden hunne bygeloovigheyd raedpleegden, zy zouden konnen gezeyd hebben dat eene toover-nymph vermaek genomen had in zulk eenen schilderachtigen voorgevel tot teeken van hare grillige volmagt te doen ontstaen. Hoe meer men de oogen opwaerds wendde, hoe meer men over dit konstwerk zich moest verwonderen; want, het spitste deel des gevels was met eene zoo talryke verzameling van aerdige voorwerpen

bekroond, dat men zich niet vermoeyd zou hebben met die, uren en uren, te aenschouwen. Den voorgevel, toen hy het leegste van het dak bereykte, rees trapsgewyze op, en was van menigvuldige torenkens voorzien, tusschen welke verscheyde dierenkoppen zich deden opmerken, terwyl uytspringende honden of katten, op eene lange ry, met den muyl open, over de straet voor uyt staken, en tot goten dienden om aldus eenen uytweg aen het water der daken te geven. Met een woord, waer men ook de oogen wierp, overal troffen zy iet merkweerdigs aen. Tot de vensterruyten toe droegen het kenmerk van originaliteyt, en waren uyt getrokken lood en dik groen glas op zulke wyze zamengevoegd, dat byna elke venster een deel van eene geschetste schildery voorstelde. Gemakkelyk was het te zien dat deze wooning tot het verblyf van eenen aenzienelyken persoon was geschikt geweest, en misschien niet gebouwd was om tot eenen winkel te dienen. De zindelykheyd met welke het huys van buyten versierd was, en de pragt, wel is waer een weynig vervallen, die men in den winkel en in andere plaetsen aentrof, lieten genoeg blyken dat dit voor andere persoonagien dan voor kooplieden of voor konstenaers was opgeregt. Nu, was dit huys, voor het uytwendig, opmerkzaem, het was niet min zindelyk van binnen; en, zoo men van buyten den voorgevel bewonderde, men mogt ook in het inwendig de ruyme en opgesmukte plaetsen, den overwelfden gang en de sierlyke kamers pryzen.

Wilden wy verder de nauwkeurige beschryving van deze wooning uytbreyden, wy zouden moeyte hebben genoegzame uytdrukkingen te vinden om alles tastelyk te

maken, terwyl wy ons, op elken stond, in elk vertrek, op elke stagie, zouden moeten stil houden, ten eynde dit of geen voorwerp, deze of gene plaets, nader te doen kennen. Genoeg hebben wy van dit huys gezeyd om te veronderstellen dat het, onder vele opzigten, belangryk moest zyn, en wy mogen ons bepalen met te melden dat dit gebouw de wooning was van eenen goud- en zilversmid; het strekte tot verblyfplaets van het huysgezin Van den Damme. Het hoofd dezer familie, den vader des huysgezins, was eenen deftigen borger, eenen welstellenden konstoeffenaer. Van den Damme kwam zyn twee-en-vyftigste jaer te bereyken, was van eene ryzige gestalte, welke nogtans door eene evenredige diklyvigheyd gematigd wierd; zyne hairen begonnen hun bruyn kleur te verliezen en waren reeds met eene menigte gryze doormengeld; doch, zyne krollende lokken, die byna tot op de schouders hingen en in den hals golfden, gaven een eerbiedverwekkend voorkomen aen zyn statig en tevens vriendelyk gelaet. Zyne kleeding was zedig, zyne manieren beleefd, zyne spraek aengenaem, en zyn geheel voorkomen boezemde vertrouwen in.

De huysvrouw van dezen borger was even zoo achtbaer; en, ofschoon reeds tot dien ouderdom gekomen op welken menige moeder des huysgezins hare voormalige schoonheyd heeft zien verslensen, had de gemalin van den goud- en zilversmid, nog weynig van de regelmatigheyd harer fraeye gelaetstrekken verloren. Twee dochters, vruchten van dit houwelyk, Avezoeta en Sybilla, de eerste negentien en de andere zeventien jaren bereykende, versierd met alle gaven, schitterende van deugden, uytmunten-

de van natuerlyke schoonheyd, verrykt met alles wat eene dochter lieftallig en beminnelyk kan maken, strekten tot genoegen en blydschap, tot vermaek en voldoening dezer gelukkige ouders. Waren Avezoeta en Sybilla, voor het uytwendig, een meesterstuk der natuer, en overtroffen de dochters van den goudsmid alle de brugsche joffrouwen in schoonheyd, haren geest was niet min schitterend als haer lichaem, en hare schranderheyd evenaerde hare schoonheyd. Moeyelyk ware het, hier in eene schets, deze dochters, die, zoo daer straks gemeld is, een opregt meesterstuk der natuer waren, af te malen, aengezien zy in volmaektheyd de uytstekendste harer medegezellinnen, de vernuftigste der brugsche meyden, de schoonste der schoone Bruggenaressen overtroffen. De engelachtige aengezigten der maegden die ooyt door het kundigste penseel onzer beroemdste schilders op doek of paneel zyn gebragt, vergeleken met de regelmatige gelaetstrekken en de volmaekte linien der aengezigten van Avezoeta en Sybilla, blyven verre onder de wezenlykheyd. Zonder de beschryving te wagen van die beyde jongvrouwen, zullen wy enkelyk, om door den lezer eenigzins begrepen te zyn, nog weynige woorden hier byvoegen, ten eynde hem verder den leyddraed dezer geschiedenis met meerder gemak te laten volgen. De oudste, van eene lange gestalte, had het voorkomen eener prinses, de houding van eene der israëlitische dochters, de gaven van deze jongvrouw welke den wysten der koningen in zyn gezang der zangen heeft verheven, en om welkers schoonheyd te doen kennen, hy de dichtrykste gelykenissen heeft gebruykt. Wy zullen,

even als den liefdevollen zoon van David, de jonge Avezoeta aen de tabernakelen van Cedar niet vergelyken; wy zullen, om de blanke huyd en de witte handen te loven, haer niet doen opryzen en bloeyen by den scheppenden adem der morgend-zon, gelyk eene sneeuwwitte lelie onder de donkere kruyden en tusschen de groene struyken; de glinsterende pluymen der zwartste vogelen zullen wy niet ten toon spreyden om de gitte hairlokken dezer maegd, golvende langs haren yvoiren hals, te doen uytschynen; de vurigheyd harer oogen en de treffende blikken van haer gezigt, zullen wy met die der tortelduyven niet gelykstellen, even als wy ook hare zachte en zoetluydende spraek noch aen den honing, noch aen de roomryke melk zullen vergelyken; dit alles nogtans ware aen de oudste dochter van den goud- en zilversmid toepasselyk. Doch, onthouden wy ons van deze gelykenissen door Salomon, aen het voorwerp zyner liefdezangen toegepast, tot onzen onderstand te roepen, wy onthouden ons nog meer onzen toevlugt te nemen tot die zedekrenkende gelykenissen en die ontuchtige beschryvingen, welke men in de hedendaegsche schryvers der nieuwe school aentreft. Nog een woord: Avezoeta en Sybilla waren beyde, boven hare buytengewoone schoonheyd, zedig en deugdzaem, beyde vernuftvol en kundig, beyde welgemanierd en voorkomend; nogtans bemerkte men eenig verschil in haer karakter. De oudste dochter was bedaerder en meer overleggend dan hare zuster de blonde Sybilla, terwyl de jongste vuriger en oploopender was.

Eenen ouden oom, eenen weerdigen priester die het zelve huys bewoonde, had zich met de opvoeding en het

onderwys dezer dochters bezig gehouden, en het was hy die haer de grondbeginselen van den katholyken godsdienst had ingeplant, die haren geest gevormd had, die hare verstandvermogens ontwikkeld had, en die deze jonge gemoederen met alle deze deugden, welke men in de brugsche dochters zag uytschynen, versierd had. Beantwoordende aen de vermaningen en zedelessen van dezen achtingsweerdigen geestelyken, waren de kinderen van de gelukkige echtgenooten Van den Damme, zoo in deugden als in schoonheyd, opgegroeyd. Nog eens gezeyd; wy zullen ons hier niet ophouden met de uyterlyke vormen van deze joffrouwen te beschryven, en alle de gaven op te tellen welke de milddadige natuer over Avezoeta en Sybilla in overvloed had uytgestort; zeggen wy alleen dat deze zusters verre overtroffen alle de modellen die naderhand aen het penseel van den onnavolgelyken Raphaël de godelyke hoofden en volmaekte lichamen van zoo vele Madonas hebben doen voordbrengen.

Zulkdanige was de familie welke dit fraey huys, in het midden der stad Brugge, bewoonde.

Ofschoon van treffelyke ouders voordkomende, behoorde Van den Damme nog tot de rykste goudsmeden niet; doch had eene genoegzame fortuyn byeen verzameld, die door de erfnis van den geestelyken nog moest aengroeyen, en welke toereykend zou zyn om zyne beyde dochters op eene treflyke maniere uyt te stellen, het zy toen zy den houwelyken staet zouden verkozen hebben, het zy toen zy zich tot den geestelyken staet zouden geroepen zien.

II.
Een Gesprek.

Het zal ongetwyffeld niet moeyelyk zyn te gelooven dat dergelyk huysgezin in de beste overeenkomst en in den volkomendsten vrede moest leven; zoo was het inderdaed. De dagen die de leden der familie Van den Damme sleten, waren geluk- en heylvolle dagen. Het beste order heerschte in alles; de volmaektste eensgezindheyd bestierde alles in dit huysgezin, terwyl de liefderykste gedienstwilligheyd alle werk gemakkelyk deed voorkomen. By elk mael waren het min de welgekookte spyzen, dan wel de vrolyke gesprekken en de boertige redekavelingen die deze noen-of avondmalen zoo vrolyk maekten. Het was aen tafel bezonderlyk dat men nuttige en aengename gesprekken hield; het was gedurende de maeltyd dat men de geestrykste redeneringen hoorde, en dat de beyde dochters in vernuftige antwoorden en schertsende vragen uytmuntten en wedyverden met hunnen oom, die insgelyks van een allervrolykst karakter en van eenen blygeestigen inborst was. Het meeste vermaek dat men genoot, de grootste vreugd nog die men smaekte, was toen het geheel huysgezin des namiddags, wanneer het saizoen en

het weder zulks toelieten, in den kleynen hof vergaderd was, en aldaer, terwyl het werk en de bezigheden in huys en in de werkzalen onderbroken waren, by elkander kwam om eenige ververschingen te nemen.

Wanneer Avezoeta en Sybilla jonger waren, wierd dezen oogenblik door hunnen oom en door hunne ouders meermaels waergenomen, om de kinderen zoo wegens hunne bezigheden en lessen te ondervragen, als om hun nuttige onderwyzingen te geven, en om hun te leeren de pligten welke zy te volbrengen hadden. Naderhand diende deze uer voor eenen oogenblik van uytspanning, voor eenen stond op welken men, zorgvergetend en onverlegen, zich tot eene bedaerde vreugd en opregte geestigheyd uytliet.

Het zou moeyelyk zyn hier te beschryven de zoete gewaerwordingen van elkeen in deze aengename uren van zorglooze uytspanning, maer, alwie begrypt hoe heylzaem het order, hoe zalig den vrede, en hoe onwaerdeerbaer de goede overeenkomst zyn in een huysgezin, zal hier over konnen oordeelen, en zal moeten bekennen dat dergelyk huyshouden een paradys op aerde is, en de zoetste belooning met zich draegt welke eenen zorgvuldigen huysvader en eene teerhertige moeder in den houwelyken staet konnen ontvangen. Onder dit betrek, zou men zekerlyk geen huysgezin ergens gevonden hebben dat hetgeen, van welk den goud- en zilversmid het hoofd was, zou overtroffen hebben.

Maer, eylaes! zoo is het gelegen met de aerdsche zaken, er kan geen volkomen heyl heerschen in dit dael der

tranen; het een of ander geval moet die rust komen stooren. Geen geluk immers zonder tegenspoed; geene vreugd zonder droefheyd; geenen lach zonder geween. Even als deze pas ontlokene roos, jeugdige koningin van het bloemenryk, die u zoo lieflyk toelacht, toen zy, nauwelyks door den ligten adem der zoele zomerwindjes half open, hare eerste bladjes tusschen den groen bemosten kelk ten toon spreydt, en u bekort om haer te plukken, van scherpe doornen voorzien is, en den roekeloozen, door den schyn bedrogen, als hy haer wilt liefkoozen, prikkelt; zoo biedt zich het aerdsch geluk aen. Beschouw die bloozende vrucht met hare donzige huyd, vestig uwe oogen op deze perzik, haer gezigt doet u watermonden van lust, en eylaes! eene leelyke wesp heeft die tot wooning gekozen, en doet den venynigen strael gevoelen, op den oogenblik dat gy de vrucht wilt plukken. Geene stervelingen vindt men hier op aerde, die zulks niet duyzend mael, ja, byna op elken stond des levens, gewaer worden, en dit, om dat wy menschen zyn, om dat hier niets volmaekt is, om dat wy niet voor het tydelyk, niet voor de aerde geschapen zyn. Geen wonder dus dat men dit ook in het huys van dezen deugdzamen Bruggeling zag gebeuren.

Op zekeren dag, na dat reeds lang de uer voorby was, op welke men zich dagelyks vereenigde, bemerkte men dat Avezoeta zich afwezig bevond. De koelte van den valavond, na eenen zoo heeten dag gelyk den genen die gedeeltelyk voorby was, behoorde nogtans even zoo veel als het vermaek dat men by die vereenigingen smaekte, deze dochter

aengepord te hebben om zich by de andere huysgenooten te vervoegen. Maer neen, Avezoeta verscheen niet. Ook was deze byeenkomst verre van aen de andere te gelyken; elkeen bleef stilzwygend; een slach van spyt en onrust had de gewoonelyke vrolykheyd vervangen. Als nu het avondmael bereyd wierd, zag men de oudste dochter nog niet; zy verscheen enkelyk toen men het avondgebed begon. De beweeglykste woorden der zoete gebeden, deze die haer altyd troffen, lieten haer nu dor en ongetroost; de teederste zuchten die de lofzangen bevatten, schenen haer onverschillige woorden, kwamen als ydele en zinlooze uytdrukkingen voor; en die honingvloeyende namen welke men, in de litanie van Loretten, de Moeder Gods, de troostersse der bedrukten toestiert, konden de kalmte en den vrede in het ongestuymig gemoed dezer bedroefde dochter niet terug brengen. Voorgaendelyk was elke verzuchting die zy Maria opofferde als eenen heelenden balzem en eenen verzachtenden wyn die eene wond kwam genezen, en eylaes! nu, men zou gezeyd hebben dat het gevoelig hert van deze, graniet was, en haer gemoed voor geene vertroosting meer kon vatbaer worden! Maer, wie zal begrypen wat er in het binnenste dezer deugdzame dochter omging, wanneer, na het eyndigen van den akt van liefde, eene diepe stilte volgde, en elkeen by zich zelven overdacht wat hy in den loop van den voorby zynden dag gedaen, gezeyd en gepeysd had, om, over de geringste faut, over de ligtste onvolmaektheyd, in den akt van berouw aen zynen Heer en God vergiffenis te smeeken? De zuchten die haer opgezwollen hert ontglipten

en de tranen die hare wangen bevochtigden, lieten dit eenigzins raden.... Het avondgebed was nu geëyndigd, en nog overvloedige tranen rolden uyt de zwarte oogen van Avezoeta, als zy al knielende den dagelykschen zegen van hare ouders en van haren oom ontving.

Wat mag er dan in dit zuyver gemoed zulke verandering hebben te wege gebragt? Welk spyt kon eene zoo heldere ziel benevelen? Welke droefheyd heeft met haren vergiftigen schigt dit eertyds kommerloos hert geraekt? Hoe is deze dochter, gisteren zoo blygeestig, heden zoo droevig geworden? Is het dan waer dat ons leven aen de ongestadige lent moet vergeleken worden, en dat wy nooyt die opeenvolgende dagen van geluk en zegen, welke ons de deugd en een onberispelyk leven verschaffen, onafgebroken mogen genieten? Ja, zoo is het; de onvolmaektheyd van het schepsel en de ongestadigheyd der bewegingen van ons aerdsch gemoed, brengen dit mede, en de volmaektste persoonen, de strengste kluyzenaers, zyn hier niet vry van gebleven. Maer, welken onverwachten voorval was nu die stoornis in het hert, die droefheyd op het aengezigt, die perelvormige tranen in de oogen van Avezoeta, komen storten? De volgende regelen beantwoorden aen de voorgaende vragen.

Elkeen verwyderde zich en trok stilzwygend ter rust. Den oom deed een teeken aen de oudste dochter, en Avezoeta bleef alleen by den achtbaren geestelyken.

- Myne dochter, zoo sprak den priester, gy hebt tot hier toe u zoo wyzelyk gedragen dat ik u tot een voorbeeld aen andere zou durven gesteld hebben, en heden,

schynt gy uwe voorgaende levenswyze schielyk veranderd te hebben; gy waert de vreugd van uwen vader en het genoegen van uwe moeder, en nu zoudt gy hun byna tot spyt en verdriet strekken. Avezoeta, vormt gy misschien verkeerde denkbeelden? ah! geef meer gehoor aen de rede; het is met weenen niet dat gy uw geluk zult bewerken. Gy zyt te oud en te verstandig geworden om u nog als een kind te gedragen. Stut dan die tranen, leg die droefgeestigheyd af, en lever u aen geene zwaermoedigheyd over. Gy kent immers te wel de goede inzigten uwer ouders, gy zyt te sterk overtuygd van hunne genegenheyd tot u, op dat gy hun zoudt bedroeven.

De dochter kon niet antwoorden. Eenen vloed van tranen belette haer de spraek.

- Ween maer, zoo ging den priester voord; geef maer den vollen loop aen uwe tranen, gy zult aldus uw gemoed ontlasten; doch, dat deze tranen ook de laetste wezen. Maer, Avezoeta, zult gy dan nooyt den moed hebben om den minsten tegenspoed te trotseren? Gy zult niet altyd in uw ouders-huys verblyven, en wat zou er van u geworden, indien de minste tegenheyd u ter neder stortte? Het is op zulke wyze niet dat men zich moet gedragen.

Avezoeta hief het hoofd op welk zy tot hier toe gebogen had gehouden, en wierp eenen droevigen blik op den kalmen geestelyken. Avezoeta was verrukkelyk in dezen oogenblik.

- Ah! mynen oom!....

Dit waren de eenigste woorden die zy al snikkende kon uytstameren.

- Hoor, zoo zeyde den goedhertigen geestelyken, wil u niet bedroeven, ik ken de inzigten uwer ouders.

- Indien gy wist!....

- Ik weet alles. Ik kenne de ongerymde oorzaek uwer droefheyd; ik wete dat uwe verlegenheyd misplaetst is.

- Neen, mynen oom, oh! neen; gy kent myne smert niet. Den voorstel die mynen vader my gedaen heeft, ah! dien kent gy niet.

En op nieuw zag men twee heldere groote tranen, als twee diamanten, de roode randen der zwarte oogen van Avezoeta ontspringen, en langs hare wangen rollen, om op den zedigen doek die hare schouders dekte, te komen nedervallen.

- Ik kenne dien voorstel. Hy is geenzins onredelyk, en het is om dat hy niet onredelyk is, dat ik uwe droefheyd en uw spyt afkeure. Uwen vader moet immers voor uw geluk zorgen, hy moet aen uwe toekomst denken. Gy zyt nu tot dien ouderdom gekomen op welken het noodig word zich met het verkiezen van eenen staet bezig te houden, en uwe ouders hebben u dien keus willen vergemakkelyken met u eenen voorstel te doen. Gy kont misschien uwe redenen hebben om dezen voorstel niet goed te keuren, maer het is met geene tranen dat men op zulke gewigtige zaken antwoordt. Gy zyt nog jong, myne dochter, en uwe weynige ondervinding maekt dat gy raed noodig hebt; nu, zoo gy nog vertrouwen hebt in uwen oom....

- Vertrouwen! Ah! lieven oom, myn vertrouwen en myne genegenheyd zult gy nooyt verliezen.

- Indien gy uw vertrouwen in my niet verminderd hebt, spreek dan vryelyk, en open my uw hert.

Avezoeta liet eenen zucht hooren, en bleef stilzwygend.

- Het is eene netelachtige zaek, dit bekenne ik, als eene jonge dochter over dergelyke voorstellen moet handelen. Het houwelyk nogtans, myn kind, is eenen heyligen staet voor die tot dezen geroepen zyn; men kan in dezen staet zyne zaligheyd bewerken gelyk in eenen anderen; het houwelyk is een H. Sakrament zoo als het priesterschap. Uwe pligt is van over alle staten grondige aenmerkingen te maken, alle staten te overdenken, uwe genegenheden en afkeer te raedplegen, en boven al, van de gratie des Heeren af te smeeken, om uwen roep te kennen. Het is den eersten indruk niet die u moet doen beslissen.

- Nooyt zal ik aen Baudewyn wezen! Baudewyn! ah!...

- Wat mag u dan zulken afkeer van dien jongeling hebben doen opvatten?

- Hy verschrikt my.

- Is hy dan niet deugdzaem?

- Hy doet my yzen.

- Is hy dan geenen braven jongeling?

- Het denken aen hem, dit alleen, jaegt my den schrik op het lyf.

- Ik begrype dien afkeer niet.

- Ah! ah! dien Baudewyn!!! O! mynen oom!

- Gy zyt kinderachtig, Avezoeta; gy gebruykt heden uwe wysheyd niet. Antwoord redelyker. Den voorstel dien uwen vader u heden gedaen heeft verdient door andere

antwoorden opgelost te worden. Uwe ouders zyn verre van u in eeniger mate te willen dwingen; zy hebben maer uw geluk voor oogen, en betrachten slechts uw welzyn; eene fraeye party biedt zich aen, en uwen vader heeft uwe genegenheden tot den zoon van zynen ouden vriend willen raedplegen. Tot hier toe had gy nog niets te kennen gegeven waer uyt men zou hebben konnen veronderstellen dat gy eenen zoo grooten afschrik voor het houwelyk had; en het is dit welk uwen vader heeft aengestouwd om u te ondervragen. Wat is er dan in het gedrag van uwen ouder dat voor het minst uwe droefheyd zou konnen veroorzaekt hebben? Uwen vader heeft zeer wyzelyk gehandeld, en gy, myne dochter, ik moet het u zeggen, gy zyt als een kind te werk gegaen, en dit pynigt grootelyks uwe goede ouders die u zoo beminnen, en die niets vuriger verlangen dan uw geluk.

- Ik kan het my niet genoeg berouwen eenig ongenoegen aen myne ouders veroorzaekt te hebben. Ik ben bereyd hun alle mogelyke voldoening te geven, maer Baudewyn! och! mynen oom, dat men my nooyt meer van hem spreke. Eene koude rilling doorloopt myne leden als ik er maer aen denke.
- Hebt gy dan zulken afschrik van den echten staet?
- Het is dien staet alleen niet welken my doet vreezen.
- En wat kan u dus verontstellen?
- Baudewyn!
- Het is dan den persoon die gy vreest?
- Gy hebt het gedeeltelyk geraden, mynen vader; gy hebt het geraden!

- Ik begrype uwen afkeer niet, Avezoeta. Baudewyn is alom geacht en geëerd; elkeen doet hulde aen zynen goeden inborst, en gy...

- Hy is zoo leelyk!...

- Hy is welgemaekt van leden.

- En zyn aengezigt?

- Ah! myne dochter, het is de schoonheyd die gy zoekt! Om dat gy door de natuer met alle gunsten verrykt zyt, dit kont gy in anderen niet eyschen; God, den gever van alle gaven, stort zyne weldaden volgens zyne beliefte uyt. Maer ook, hy die alles kan geven, kan ook alles ontnemen, en de gave op welke men dikwils het meest trotsch is, kan ook deze worden die men eerst verliest. Gy zyt schoon, men acht u voor zeer fraey, doch peys eens wat er van u zou geworden, indien eene melaetschheyd u kwam aenranden, indien eene ziekte, eenen kanker...

- Gy maekt my verlegen.

- Ja, indien gy, door den eenen of anderen voorval, uwe schoonheyd kwamt te verliezen, wat zou er van u geworden zoo gy geene andere hoedanigheden bezat? Het is het karakter, het is den inborst, het zyn de inwendige begaefdheden, het zyn de deugden, het is een godvruchtig en regtveerdig leven, die men moet zoeken; deze begaefdheden maken de schoonheyd, en de onvergankelyke schoonheyd, van alle jonge lieden der beyde geslachten uyt. Alles, buyten dit, is ydelheyd.

De dochter zweeg, en scheen in diepe gedachten ver-

slonden. Den priester hield ook eenige stonden op van spreken, en ging welhaest in dezer voegen voord:

- Het belang en de genegenheyd die ik u toedrage, myne lieve Avezoeta, doen my u die aenmerkingen maken. Ik wille u geenzins dezen jongeling aenpryzen, myn oogwit is van u te doen zien welk ongelyk gy hebt, als gy de uyterlyke schoonheyd en de fraeye gelaetstrekken boven alles stelt, en de inwendige begaefdheden voor niet acht. Het bestendig geluk moet gy in de deugd zoeken; de deugd alleen maekt gelukkig, om dat de opregte deugd onvergankelyk is. Neem dan wel acht op myne woorden, en denk dikwils aen de zelve, zy zullen u, in meer dan eene gelegenheyd, van groot nut zyn. En heden zelfs, had gy my geraedpleegd in plaets van uwe geneygdheden; waert gy by my om raed getomen in plaets van u zoo te bedroeven, gy zoudt uwe ouders zoo veel verdriet en hertzeer niet aengedaen hebben. Nu, alles is geeyndigd, indien gy uwen vader vergiffenis vraegt. Den voorstel van heden zal beschouwd worden als of hy niet gedaen ware, er zal van geenen Baudewyn of van geen houwelyk meer spraek zyn, zoo lang gy in deze gesteltenis blyft, om dat uwe ouders u nooyt willen dwingen. Zy zullen zich bepalen by goeden raed en by voordeelige aenbiedingen, dit is hunne pligt; zy hebben zich van deze pligt gekweten met u heden eenen voorstel te doen, voorstel die zy maer gewaegd hebben om dat zy van de deugd en van de goede hoedanigheden van Baudewyn overtuygd waren, om dat zy dezen jongeling welgeschikt en bekwaem vonden om het geluk eener vrouw en het heyl van een huysgezin te be-

werken. Uwe ouders zyn in hunne verwachting bedrogen geweest, aengezien gy de lichamelyke schoonheyd voor de inwendige hoedanigheden gesteld hebt. Misschien hebt gy hier onbedacht en ligt gehandeld; dat het zoo zy. Verzoen u morgen met uwe ouders, en, voor het toekomende, denk, in dergelyke omstandigheden, aen de woorden en raedgevingen van uwen oom.

Avezoeta bloosde, en begreep het ongelyk van haer gedrag. Zy meynde zich te verschoonen, maer den geestelyken had zyn doel bereykt. Hy stierde de jonge dochter eenen grimlach toe, en zond haer, na dat hy haer eene goede nachtrust gewenscht had, naer hare slaepkamer.

III.
Brand van den Halle-toren.

De eentoonige klok van den houten Halle-toren had reeds eenigen tyd haer schel gebrom laten hooren, om de houders van speel- en drinkhuyzen te verwittigen dat de uer daer was, op welke zy hunne deuren moesten sluyten en hun licht behoorden uyt te dooven, alswanneer Avezoeta hare slaepkamer binnen trad. Den zwaermoedigen nacht was begonnen, en eene diepe stilte heerschte over de stad. De zilveren maen rees statig en blinkend op, en schitterde in het midden van duyzende flikkerende sterren. De zachte stralen van dit blank hemellicht drongen tot in de rustplaets der dochter, en teekenden op den gepolysten vloer de schilderachtige vensterglazen af; de vremde figuren die de kundige hand van eenen ervaren glazenmaker in de ruyten had weten te verbeelden, vertoonden zich in eene reusachtige gestalte op den grond der kamer, braken hunne regte en schuynsche lynen op de blinkende meubelen, en verschenen tot op de damasten omhangsels van het zedig bed. Daer de vensters van deze kamer op den hof uytzigt hadden, bragten de wemelende bladeren der hooge boomen niet weynig by,

om de uytwerksels van het maenlicht zonderlinger te maken. De locht, die, gedurende den dag smachtend heet was geweest, scheen verkoeld, en een zacht windje schudde eenen verkwikkenden dauw van zyne vochtige vleugelen over de verzengde aerde. Alles was in rust; de stervelingen lagen in eenen diepen slaep gedompeld, en gevoelden zich voor eenige uren van het kommervol gewigt van duyzende zorgen verligt. Zoo was het nogtans met Avezoeta niet; deze dochter was verre van eenige rust te vinden.

Nog doordrongen van den afschrik die den voorstel haers vaders op haer jong en teeder gemoed gedaen had, nog getroffen van de woorden die haren achtingsweerdigen oom kwam uyt te spreken, nog steeds geslingerd tusschen hoop en vrees, hoop van zich met haren ouder te verzoenen, vrees van nog van Baudewyn te moeten hooren, had de schoone Avezoeta zich op eenen stoel gezet, en hield haer kloppend hoofd tusschen hare poezelige handen. Haer gemoed, voorgaendelyk zoo kalm, zoo helder, zoo rustig, was nu ten prooy aen de hevigste folteringen; den slaep die voorgaendelyk zoo zacht en spoedig hare oogen kwam luyken, vlood nu verre van haer. En niet zonder reden; Avezoeta had haren oom in twyffel gelaten, zy had hem niet geheel haer hert geopend. Den afschrik die zy van Baudewyn gevoelde kwam wel voord gedeeltelyk uyt hoofde zyner weynige schoonheyd, maer dit was de eenigste oorzaek niet om welke deze dochter over den voorstel harer ouders zoo bedroefd was; ook eene andere beweegrede, beweegrede die zy voor haren oom nog

verdoken hield, was haer komen ontrusten. Avezoeta had het voornemen gemaekt haren God op eene bezondere wyze te dienen, met zich gansch en geheel aen hem toe te wyden, met aen alle houwelyk, hoe voordeelig het ook mogte voorkomen, te verzaken. Begrypt gy nu hare droefheyd? Deernisweerdigen toestand! Wie zal afmalen de gedachten van die dochter? Wie zal begrypen de woelingen van haren geest? En wie zal konnen denken wat er in dat onstuymig hert omgaet? Diep verzonken in alle slach van overdenkingen, om en weer gedobberd door de tegenstrydigste denkbeelden, bleef de jonge dochter als onbeweeglyk; zy weende in zoo grooten overvloed dat de ziltige tranen, als eenen perelregen, haren doek en kleederen doordrongen hadden. Wanneer zy het hoofd opregtte was den dag reeds aengebroken, het morgendrood schemerde in het oosten, en de nachtegalen en leeuwrikken verhieven hunne lieve toonen tot gebenedyding van den Schepper.

Avezoeta poogde zich eenigzins van hare beroerte te herstellen; zy voelde zich vermoeyd en uytgeput, maer twee uren rust hadden welhaest haren moed weder opgebeurd. Zy begaf zich, als na gewoonte, naer de kerk van S. Donaes, waer den geestelyken alle dagen de onbloedige offerande der nieuwe wet opdroeg, en was door hare moeder en zuster vergezeld. Dezen dag scheen zy met eene buytengewoone vurigheyd te bidden; zy droeg hare smerten en pynen den Allerhoogsten op, en smeekte om leniging in haer lyden; hare vermillioen-kleurige lippen kusten meermaels een fraey geschilderd Lieve-Vrouwen-beeld

welk in haren gebede-boek stond te pryken, juyst op die plaets, waer de getyden der H. Maegd begonnen. Maer, o onvoorzienen toeval! op den oogenblik, op welken de moeder en dochters juyst het teeken des H. Kruys gemaekt hadden om nu den Tempel des Heeren te verlaten, ziet! Baudewyn knielt op eenigen afstand van hun. Dit gezigt was als eenen vergiftigden schigt in het gemoed der dochter, en heropende alle de wonden die het gedacht aen dezen persoon in haer hert nog bloedende had gelaten. Den godvruchtigen Baudewyn bewoog zich niet; hy stortte zyne gebeden voord zonder eens het hoofd op te regten, en Avezoeta spoedde zich om dezen jongeling uyt het gezigt te verliezen.

Op dezen dag, was de hitte onverdraeglyk geworden. De zon brandde zoodanig dat men vreesde van alle vruchten verzengd te zien; het zand was zoo heet dat men op het zelve blootvoets niet gaen kon, en de steenen, door de stralen der zon beschenen, gloeyden. Sedert dry weken had men dergelyk droog weder uytgestaen; sedert lang was niet eenen druppel regen de verdorde aerde komen besproeyen; sedert lang waren alle beken en bronnen uytgedroogd. Niet een windje kwam die hitte verminderen, niet een bladje zag men op eenen boom in beweging. Nooyt had men diepere kalmte bemerkt, maer trouwlooze kalmte, die eene der voorloopsters is van schriklyke verwoestingen.

Inderdaed, de woelige zwaluwen voorspelden door hun eygenaerdig vliegen een onweder. De locht wierd min helder, en allengskens kwamen dikke, zwarte en

stormvolle wolken aengedreven, en pakten zich welhaest zamen. De zon wierd onzigtbaer, en een slach van schaliekleurige duysternis verspreydde zich over geheel de stad en de omstreken. Eenen rukwind verhief zich, en vormde in de breede straten en op de opene plaetsen spits opgaende kolonnen van stof en van drooge bladeren. Den landbouwer haelde zyn vee van het land en verborg het in den stal; den stedeling sloot zeer digt deuren en vensters, en elkeen verwachtte met schrik den opkomenden storm. De duysternis vermeerderde, en den wind woedde met schrikbarend geweld. Bliksemstralen doorkruysten van tyd tot tyd de locht.

Welhaest volgden de bliksemschigten elkanderen zoo spoedig op, dat men zou gedacht hebben dat het uytspansel des hemels in vuer stond. Den donder kondigde zich in de verte aen, zyn doof gebrom trof elks verschrikte ooren. Het gerucht naderde langs om meer, en het gekletter wierd schriklyk. Eensklaps eenen overgrooten en langen bliksem doorbreekt de wolken, en verschrikt door zyne uytgebreyde slangvormige schigten die hy op verren afstand in alle rigtingen zendt, de bewooners zoo der stad als der omstreken, en doet eenieder voor den opvolgenden donderslag beven. Dezen slag liet zich niet wachten, en was vreeslyk door zyn buytengewoon gekletter.

Zelden komen zulke onweders eene streek verschrikken, zonder dat zy door onheylen gevolgd zyn. Zoo was het ook dit mael.

Den donderslag had groote verwoestingen in meer dan eenen wyk der stad aengerigt, en den bliksem had het vuer in den Halle-toren gesteken!

Wie zal men nu aentreffen om hulp toe te brengen? Wie zal men nu vinden om bluschmiddelen in te rigten? Wie zal zich slagtofferen om dit begin van brand tegen te houden? Het onweder woedt met de zelve hevigheyd voord, en niemand durft zyn huys verlaten. Ondertusschen den brand word door den wind aengedreven, het vuer zet snel zyne verwoestingen voord, en, daer den Halle-toren in hout getimmerd is, valt er geen en tyd te verliezen. Eenige moedige borgers wagen het hunne wooning te verlaten; Baudewyn is aen hun hoofd. Dezen jongeling had nauwelyks den rook uyt de openingen des torens zien opstygen, of hy was toegesneld, roepende langs de straten: ‘Brand! brand!... Op, borgers, op! het vuer is in den toren! Brand!...’ Dit geschreeuw had zommige Bruggelingen uytgelokt; maer, eylaes! te weynig in getal om hulp te konnen toebrengen. Het gevaer wierd elken oogenblik dringender, en men had geene bluschmiddelen by de hand om den voordgang der vlammen tegen te houden. Baudewyn zond spoedig eenigen zyner medemakkers van huys tot huys, terwyl hy eenen naer S. Donaes deed loopen, om aldaer den alarm met de klok te geven. Deze maetregelen hadden hun gewenscht uytwerksel; in min dan eene halve uer tyds, was de merkt met volk bezet, maer nergens kon men water krygen, de langdurige hitte had alle putten uytgedroogd. Den toren stond nu in vollen laey, en leverde het schrikvol gezigt op van eene kolonne vuers. Het magistraet bevond zich ter plaets, maer al dien zamendrang der menigte belette geenzins den snellen voordgang van het vuer. Men bragt leederen aen;

men kwam met potten, ketels, tonnen, kuypen, heemers, kannen en vaten toegesneld, maer geen water was er te krygen.

Elkeen beweende het verlies der Halle, eenieder bedroefde zich over dit onheyl, zonder middelen te vinden om van het vuer meester te worden. Terwyl de groepen den brand beschouwden en dat de menigte zich rondom de Halle werkloos zamendrong, was Baudewyn, gevolgd van eenigen zyner onverschrokkene makkers, de trappen opgeklommen, en onderzocht den toestand des torens van binnen. Het behoud der Halle was nu onmogelyk geworden; tot het bovenste deel kon men niet meer naderen; er bleef niet anders meer over dan te redden dit, welk tot hier toe door het vuer niet was aengerand, en te beletten dat de vallende stukken hout en doorbrande balken het vuer in andere deelen des gebouws en in aenpalende huyzen staken.

Baudewyn kwam nu beneden, gaf kennis van zyn ontwerp aen het magistraet, en stelde zich in staet om zyn stoutmoedig voornemen ten uytvoer te brengen.

‘Moedig aen, riep eenen der schepenen, moedig aen, dapperen jongeling; bewaer maer één deel van den toren, red onze privilegien!’

- Onze privilegien!
- De privilegien zyn in gevaer!
- De brugsche vryheden moeten gered zyn!
- Redden wy onze privilegien!
- Onze privilegien! Onze vryheden!

Dergelyke woorden zweefden op de lippen van elkeen.

Dit was het algemeen geschreeuw dat opgeheven wierd.

- Ja, myne makkers, riep Baudewyn, redden wy de kostbaerste onzer eygendommen; volgt my!

En den moedigen jongeling, gewapend met eene overgroote byl, verdween in den rook die de spiraelvormige trappen vervolde, en was gevolgd van een twintigtal moedige Bruggelingen, dragende hetgeen zy geloofden noodig te hebben om de privilegien der stad aen den roof der vlammen te konnen ontrukken.

In het middenste deel des torens, trof men eene enge deur aen, die den ingang van eenen smallen gang afsloot, deur die van eyken hout gemaekt en met yzer was beslagen. Dien korten gang leydde naer eene andere plaets, insgelyks met eene zware deur, voorzien van verscheyde sloten en menigvuldige grendels, afgemaekt. Het was in dit afgelegen vertrek dat men den grooten koffer met dry sloten bewaerde, koffer die als eene andere Ark des Verbonds beschouwd wierd, aengezien men in des zelfs ruymte bewaerde de privilegien die door de verscheyde graven van Vlaenderen opvolgendlyk aen Brugge verleend waren geweest, en de vryheden die Brugge door meer dan eene zelfsopoffering verdiend, en door meer dan eene geweldenary bekomen had. Dezen koffer was een meesterstuk van konst, hy was met yzere versiersels beslagen; hy bewees tot welken top van volmaektheyd het bewerken van het yzer in Vlaenderen alsdan gestegen was. De geldkist scheen zoo wel niet verzekerd als dezen koffer, en nogtans kon hy zynen schat tegen het vuer niet behoeden.

Het was tot aen deze plaets dat Baudewyn en zyne

moedige stadsgenooten moesten geraken. Het ontbrak hun noch aen moed noch aen onverschrokkenheyd. Zy werkten als leeuwen, zy stelden hun leven te pande voor de redding hunner stadsprivilegien, zy verrigtten wonderen van moed. In het midden van eenen verstikkenden rook en van eenen regen van vuer, poogden zy de eerste deur in te loopen, en het kostte hun veel moeyte en arbeyd voor aleer zy dit eyken afschutsel uyt zyne beroeste lenen gehefd hadden; bylslagen hielpen niet, het hout was te dik om voor de hamers of de bylen te wyken. Eene laetste pooging bekroonde hunne onderneming. Maer nauwelyks was dezen gang geopend of den wind trof daer eenen ingang aen, en blies het vuer langs die opening met zoo hevige woede aen, dat den brandenden toren aen een forneys geleek; en daer de makkers van Baudewyn den vloer op welken zy stonden meer en meer met vuer en brandende houtstukken overdekt zagen worden, zoodanig dat zy niet meer wisten waer den voet zetten, meynden zy van hunne onderneming af te zien.

- Langs hier! Herwaerds! riep Baudewyn; nog ééne pooging, en Brugge is ons de redding van haren kostbaersten pand verschuldigd. Eene byl! Een breekyzer!.... Allen gelyk!

- Ziet eens omhoog, zoo sprak zekeren Vlaemynck, men ontmoet niets dan vuer.

- Ginder begeeft zich een deel van den toren; wy gaen onder de puynen van de Halle begraven zyn.

Dit waren de woorden die den jongen Jan Benninck uytsprak.

- Geene vrees!... Allen gelyk, riep Baudewyn, die poogde de laetste deur open te breken. Weest niet verschrikt; nog ééne pooging, nog één geweld, en ziet... wy zyn ten eynde onzer onderneming!..... Moedig aen! Moe.....

Baudewyn had nog niet opgehouden van spreken, toen een algemeen geroep en getier door het volk op de plaets wierden opgeheven. De medegezellen, die Baudewyn hunne hulp en onderstand toedienden, meynden zich aen het laetste werk te stellen, wanneer zy, by het hooren van dit geschreeuw, eenen schok, eene schrikverwekkende beweging gevoelden. De klok die in den toren hing liet een geluyd hooren; het was een deel der schragingen of steunsels welke de klok droegen, dat afgebrand was, en eene aenstaende instorting deed te gemoet zien. Het volk verhief dit alarmgeroep ten eynde de persoonen, die den toren waren opgeklommen, van het gevaer te verwittigen.

- Ayh!.... Ayh!.... Den toren stort in!
- Komt af! Vrienden, komt naer beneden!
- Snelt naer beneden! Spoedt u, komt af!
- De klok gaet vallen. Den toren stort in!
- Ah! mynen zoon!.... Mynen broeder!.... komt beneden!
- Ziet, hoe den toren overhelt!.... Ayh!.... Ayh!....
- Komt af!... Spoedt u, komt naer beneden!

Deze, en andere geroepen, waren de woorden die Baudewyn en zyne medehelpers de ooren troffen.

Nu wierd het tyd te vlugten. Alle verdere poogingen tot het redden der privilegien waren vruchteloos. Elken

stond van langer verblyf op den toren kon het leven aen meer dan eenen der moedige Bruggelingen kosten. Baudewyn, ondertusschen, zag van zyne onderneming niet af. Hoe meer men schreeuwde, hoe meer hy werkte; hoe luyder het volk riep, hoe moediger hy zyne pooging herhaelde.

- Redt u! Redt u!
- Komt naer beneden!....
- Den toren stort in..... Redt u!
- Bewaert uw leven!.... Snelt naer beneden!
- Spoedt u om af te komen, of gy zyt verpletterd!.. Komt naer beneden!
- Ziet! de Halle stort in!..

Zulke geschreeuwen wierden met meerdere hevigheyd herhaeld en deden onophoudelyk de locht weergalmen.

Baudewyn kon nu zyne medemakkers by zich niet meer houden. Dezen, die zich met hem aen het werk gesteld hadden, verlieten hunnen opleyder, zy spoedden zich naer beneden, en vonden groote moeyelykheyd om zich, dwers door eenen hagel van vuer, eenen weg te banen. Nu stelde Baudewyn zich in gramschap om dat hy zyne onderneming onuytgevoerd moest verlaten, en in zyne woede verweet hy zyne medemakkers, hun den schandnaem van ‘lafhertigen’ naer het hoofd werpende. Tranen van spyt borsten hem uyt de oogen, en zyne medegezellen waren byna op de straet, toen hy nog maer zyne poogingen, die nu vruchteloos geworden waren, staekte, en zich ook bereydde om de gevaerlyke plaets te verlaten.

Eenen laetsten en vreeslyken schreeuw wierd door de

zamengedrongene menigte uytgegalmd, eenen schreeuw die eenen donderslag zou verdoofd hebben, en.... met een schriklyk gedruysch, stortte den toren in. Het beneden deel der Halle leverde nu maer eenen rookenden en vuerbrakenden puynhoop meer op.

Zommigen hadden zich niet spoedig genoeg konnen redden, en dezen waren min of meer gekwetst of gekneusd. Baudewyn lag onder de puynen! Gelukkiglyk hadden eenige balken, by de instorting, zich gekruyst, en een slach van gloeyend gewelf boven het hoofd van Baudewyn gevormd, doch niet digt genoeg op dat de mindere stukken hout langs de openingen niet doordrongen, en den moedigen jongeling niet deerlyk verbrandden. Het was als by mirakel dat men Baudewyn nog aen eene zekere dood kon redden. Geholpen door eenige toegesnelde borgers, gelukte het Jan Benninck nog den verbranden en gewonden Baudewyn van onder de gloeyende en vlammende balken te halen.

Terwyl nu alles te Brugge in rep en roer stond, en dat het aenhoudend alarmgeklep elkeen kwam verschrikken, was Van den Damme bezig met zyn beangst huysgezin te troosten, en met te poogen de benauwdheyd zyner huysvrouw en den schrik zyner dochters te bedaren, ofschoon hy zelf niet geheel van vrees en onrust vry was. Den goudsmid, by geval aen de deur gegaen, had vernomen welk onheyl de stad was overgekomen; doch, had zich wel gewacht den brand van den Halle-toren aen zyne huysgenooten bekend te maken. Maer nu, nu dat het geroep van zoo vele duyzenden geheel den wyk had doen dreunen,

kon hy zich niet wederhouden van eens tot op de merkt te gaen, en het gevaer van naby te beschouwen. Van den Damme was nog ter plaets niet, toen het laetste geroep wierd opgeheven, en den instortenden toren hem op de straet die hy doortrok deed beven. Welk aendoenelyk gezigt trof zyne oogen! Welk vreeslyk tooneel kwam hem verschrikken! Welk hertscheurend geroep kwam hem ter ooren!

Juyst had men den jongen Baudewyn van onder de gloeyende puynen gehaeld!

Van den Damme vond niets spoediger te verrigten dan by zynen vriend te snellen, maar eylaes! Baudewyn was in den deernisweerdigsten toestand, en gaf nauwelyks nog eenig teeken van leven. Hy was uytgeput van kragten door de manhaftige poogingen welke hy tot redding, ah! vruchteloos! van de privilegien en stadsvryheden gedaen had, en was vreeslyk verbrand. Men rukte hem de kleederen van het lyf om zyne wonden te vermaken, en eenen monik, ervaren in de geneeskunde, diende den ongelukkigen jongeling de eerste zorgen toe. Nu wierd hy op eene draegberrie geleyd, maer den goudsmid wilde niet toelaten dat men den zoon van zynen besten vriend naer zyn eygen huys zou dragen, en gaf bevel hem in zyne wooning te brengen.

IV.
Baudewyn Priem.

Wie is nu dezen Baudewyn van welken er reeds meermaels is gehandeld geweest? Welken is dien jongen held? Wie is dezen jongeling die zulke wonderen aen den dag legt, en zulke bewyzen van onverschrokken moed laet uytschynen? Wie is dezen Bruggeling die door den vader zoo bemind word en voor wien de dochter zulken afschrik toont? Wie is dan dezen Baudewyn die voor den goudsmid het voorwerp van zoo vele genegenheyd en zorg is, en wiens gedacht alleen de schoone Avezoeta doet beven?

De volgende regelen zullen dezen jongeling nader doen kennen.

Toen den vader van Avezoeta en van Sybilla nog een kind was, woonde er nevens het huys zyner ouders eenen treflyken spaenschen koopman, die, met eene brugsche joffrouw in houwelyk getreden, maer eenen zoon by zyne gemalin verwekt had. Den Spangniaerd had op eene zyner reyzen schipbreuk geleden, en was in den afgrond der woedende zee omgekomen. De weduwe kon alleen hare

handelszaken niet verrigten, en trad in een tweede houwelyk met zekeren koopman der stad Brugge, Priem genaemd. Eenen anderen zoon sproot uyt dit tweede houwelyk, en dezen bleef in leven, terwyl eene ziekte den eersten, in zyne jongheyd, schielyk wegrukte. Den zoon van Priem wierd tot den koophandel bestemd, gelyk den jongen Van den Damme door zynen vader wierd opgebragt om eens zynen opvolger te wezen. De twee zoonen sleten te zamen hunne kinderjaren; zy waren speelmakkers; zy beminden elkanderen van in hunne teederste jeugd. Den eersten was Karel genaemd, den anderen droeg den naem van Idesbaldus. De vriendschap van Idesbaldus en Karel groeyde met de jaren aen, en in eenen meer gevoorderden ouderdom wierden deze banden van vriendschap nog nauwer toegesloten. De beyde vrienden raedpleegden elkanderen op alles, en de ouders dezer deugdzame jongelingen verheugden zich te zamen over die aengroeyende genegenheyd.

Het gebeurde nu dat de ouders van Karel Priem op korten tyd, aen de gevolgen van eene besmettelyke heerschende ziekte, overleedden, en dus den zoon alleen aen het hoofd van de uytgebreyde koophandelzaken lieten. Den jongen koopman kon niet meer alleen blyven, en was genoodzaekt eene gemalin te zoeken, die hy spoedig vond en met welke hy in houwelyk trad. Priem was gelukkig in alle zyne ondernemingen, en wierd gezegend in zyn huysgezin. Nauwelyks een jaer gehuwd, wierd hy vader. Twee jaren nadien vermeerderde zyn huysgezin met een dochterken, en, kort nadien, begaf Idesbaldus zich insgelyks in

den houwelyken staet, en ging het huys bewoonen welk wy in het begin den lezer nader hebben doen kennen.

De houwelykfeest van Idesbaldus Van den Damme is door eene zaek, die hier niet verdient vergeten te worden, opmerkzaem.

De bruyd en den bruydegom, sierlyk en rykelyk opgetooyd, omringd van hunne bloedverwanten en gevolgd van een talryk gezelschap van vrienden en kennissen, hadden zich in stoet naer de kerk begeven, om door de hand des priesters vereenigd en gezegend te worden. Eene plegtige mis door den herder der parochie gelezen, wierd door allen, zoo was het gebruyk, die ter bruyloft genoodigd waren, bygewoond. De ceremonien der zegening en de plegtigheden der houwelyks-vereeniging waren alsdan nog niet veranderd gelyk wy die op onze dagen zien; statige en beteekenisvolle ceremonien wierden onder de mis voltrokken, en het was enkelyk na dat de verloofden zich in den geest met hunnen Schepper door eene H. Communie vereenigd hadden, dat den geestelyken den trouwring wydde en de sakramentele woorden van den onverbreekbaren houwelyks-zegen uytsprak. Aendoenelyk was dergelyke plegtigheyd, en meer dan eens stortten menigen der aenwezigen tranen, toen zy het verbindend ja-woord door den bruydegom en de bruyd hoorden uytspreken.

Even als tegenwoordig wierd de kerkelyke plegtigheyd van den houwelyks-zegen door eene vrienden-maeltyd gevolgd, en het was op die feest dat gewoonelyk de gulhertigste vrolykheyd heerschte. De ouders der jonge gehuwde belastten zich gemeenelyk met het bereyden of doen bereyden

der maeltyd, en eenen der naeste vrienden wierd tot dischmeester of, anders gezeyd, tot verzorger of inrigter der bruyloftsfeest aengesteld, en het was op dezen dat alles rustte, zoo voor hetgeen de maeltyd aenging, als voor alles wat de feest betrof. Den dischmeester kweet zich volkomen wel van zyne bediening, en nooyt zag men eene bruyloft die beter ingerigt, eene tafel die lekkerder voorzien, en eene feest die vrolyker verordend was. De bede-klok klepte op S. Donaes-toren de middaguer, en het talryk gezelschap nam, rondom eene van allerhande smakelyke spyzen opgedischte tafel, plaets. Eenen kermis-pap wierd opgediend, en het eentoonig gerucht welk de lepels spoedig op de blinkende tinne tellooren maekten, getuygde gehoegzaem den goeden eetlust der uytgenoodigden. De moeskruyden, op verscheyde wyzen toebereyd, de verschillige stukken vleesch, zoo gezoden, gestoofd als gebraden, deden nu de groote tafel onder hun gewigt kraken, en het duerde niet lang of alle schotels waren spoedig geledigd, terwyl de bekers ook op tyd geydeld wierden. De vlaemsche vlaey en de nationale hesp kwamen nu de reek van de verschillende spyzen sluyten, terwyl de dikgebuykte pullen en de hooge steenen kruyken het verblydend nat in elks glas en beker deden schuymen, om herhaelde mael op de gezondheyd en het lang leven, op den voorspoed en het geluk van het jong paer, te drinken.

Men was nu aen het eynde der maeltyd gekomen, aen den oogenblik op welken, volgens een oud en zonderling gebruyk, den bruydjongen, die ook dan ceremonie-en dischmeester is, den koussenband der jonge bruyd moest

ontbinden, aen stukken snyden om aen elken tafelgast een deeltje te behandigen, te samen met eene bloem, welke bloem, benevens een geschenkje, door eenieder aen de jonge gehuwden, door de vrouwen aen de bruyd, door de mannen aen den bruydegom, ging vereerd worden. De gezondheden waren gedronken, de hoofden van zommigen begonnen meer of min verwarmd te zyn, en men maekte toebereydselen om uyt een te scheyden.

- Vrienden, zoo sprak Karel Priem, zich opregtende, ik moet u, voor aleer wy van elkanderen scheyden, iets, dat my deer te binnen komt, veropenbaren. Mynen vriend, mynen besten vriend, mynen Idesbaldus, is heden in houwelyk getreden, en wy wenschen allen dat zynen echt gezegend worde. Uyten wy allen den wensch dat de lieve bruyd van mynen vriend voor de eerste mael van eene dochter bevalle. En, op dat onze vriendschap ook in ons nageslacht moge voordgeplant worden, geve ik, met toestemming van wien het behoort, mynen zoon Baudewyn, ten houwelyke aen de eerstgeborene dochter van mynen vriend Idesbaldus.

- Bravo! bravo! riep men van alle kanten.

- Nog eens geschonken. Bravo! wel uytgedacht!

- Dit verdient nog een teugje.

En een algemeen handgeklap volgde op dezen voorstel.

Den goudsmid grimlachte en zyne gemalin bloosde.

De overeenkomst wierd gesloten. Men deed nog eens de bekers tegen de bekers klinken, de twee vrienden drukten elkander de hand, en het gezelschap scheydde uyt een.

Den Hemel, inderdaed, zegende het houwelyk van den goudsmid, en schonk hem twee dochters die, in schoonheyd, bevalligheyd en kunde, alle de jonkvrouwen van Brugge overtroffen. Het was, ten gevolge dezer verlooving, op zulke zonderlinge wyze gedaen, dat Van den Damme de genegenheyd van zyne oudste dochter Avezoeta, ten opzigte van Baudewyn op den toetsteen gesteld had.

Karel Priem, even als zynen vriend den goudsmid, was eenen der bezonderste poorters der stad Brugge. Begunstigd door de fortuyn had hy eene gelukkige uytbreyding aen zynen handel weten te geven en had het erfdeel zyns vaders welhaest verdobbeld; zyn aenzien vermeerderde insgelyks in evenredigheyd van zynen rykdom, en onder alle zyne medeborgers wierd Priem altyd hoog geacht. Den zoon trad eerlyk op de voetstappen zyns vaders. Met eene vurige inbeelding begaefd, gevoelig aen den minsten indruk, scheen hy een weynig oploopend, maer die hevigheyd wierd bedaerd en overmeesterd door een beredeneerd oordeel, gevolg van ernstige overdenkingen. Volgens het zedelyke muntte Baudewyn ook uyt; onder allen deed hy zich onderscheyden door zynen vluggen geest, door zyne buytengewoone schranderheyd, door zyn natuerlyk vernuft; de zorgvolle opvoeding en het grondig onderwys die hy ontvangen had, hadden zyne verstandvermogens ontwikkeld, en ter zelver tyd zyne begaefdheden en kundigheden meer en meer in hun waer daglicht gesteld. Boven deze zedelyke gaven, prykte nog in dezen jongeling een goed karakter, welk over geheel zynen handel iet aengenaem en voorkomend verspreydde. Ongelukkiglyk,

was Baudewyn langs eenen anderen kant min gunstig door de grillige natuer behandeld; hy had een leelyk aengezigt, zyne gelaetstrekken waren onregelmatig, en leverden iets onaengenaem, iets aenstootend, iets verschrikkend op. Toen men Baudewyn hoorde, hy scheen eenen engel; maer, zoo men de oogen op zyn aengezigt vestigde, was men door den eersten blik zoo getroffen dat men zyne uytmuntende begaefdheden vergat.

Het moet dus niemand verwonderen vernomen te hebben dat eene zoo jonge dochter, eene zoo schoone meyd, eene zoo bevallige joffrouw, gelyk de uytgelezene Avezoeta was, zulken afschrik voor Baudewyn toonde, toen men haer liet hooren hoe zeer men verlangde dat zy haer hert en hare hand aen dien jongeling zou schenken. Wy hebben het reeds gezeyd, Avezoeta dacht geenzins aen eenen vreyer, haer onnoozel gemoed was nog voor de min niet geopend, haer maegdelyk hert had nog voor niemand anders dan voor haren Schepper geklopt. Ja, voor Dezen, welken de oneyndige liefde in zich zelven bevat, voor den oorsprong van alle liefde, had het vlammend gemoed der onschuldige maegd gestadig geblaekt; in dit godelyk forneys van onuytblusschelyken liefdegloed ging zy haer hert verzadigen op dat het steeds voor haren God zou gebrand hebben. Het was deze liefde die, zonder ophouden, als eene zoenofferande, hare vlammen tot voor den troon des Allerhoogsten deed opstygen, en die het hert van Avezoeta, gelyk het goud in den smeltkroes, zuyverende, over die ziel zulken zachten glans verspreydde. Begrypt gy nu den toestand van dit onschuldig gemoed? Bevat gy nu de stoo-

ring van dit vreedzaem hert? Beseft gy na de oorzaek der tranen, en gevoelt gy waer uyt den afkeer tot wereldsche liefde by Avezoeta ontstaet? Waerlyk, men kan het niet meer ontkennen, de eerste veropenbaring van haren vader, den eersten voorstel welken haer, ingevolge der zonderlinge overeenkomst op de bruyloft van den goudsmid gesloten, door haren ouder gedaen wierd, moesten zeker eenen hevigen indruk op die gevoelige dochter maken, en geen wonder dat wy haer nadien met zoo veel genoegen van de wereld zullen zien scheyden, dat wy haer aen alle aerdsche genuchten, aen alle wereldsche vermaken, eenen eeuwigen vaerwel zullen zien zeggen.

Na de laetste onderhandeling der dochter van Van den Damme met haren oom, en, na den zoo stelligen afkeer voor den leelyken Baudewyn, had den konstoeffenaer geen woord van het ontworpen houwelyk meer gerept; doch, dat men oordeele van den indruk welken het aenbrengen van den verbranden en gekwetsten Baudewyn op de jonge Avezoeta moest te wege brengen. Nogtans, hoe groot haren afkeer was, hoe veel tegenheyd zy voor den zoon van haers vaders vriend gevoelde, hoe geweldigen afschrik zy voor den jongen koopman had, nog kwam zy haren afschrik, hare tegenheyd en haren afkeer te boven, toen zy Baudewyn in zulken deernisweerdigen toestand zag. Het was nu geenen minnaer die zy beschouwde, het was eenen ongelukkigen; en als dusdanigen wierd hy door de medelydensvolle dochter bezorgd en opgepast. Alle de diensten en de hulp welke den toestand van den gekwetsten vereyschten, wierden hem

spoedig bewezen. Men vermaekte en verbond zyne kneuzingen en wonden met gebalzemde doeken; men ververschte met yskoude vochten de verbrande deelen, terwyl den oom van Avezoeta en Sybilla de sakramenten der stervenden aen den lyder toediende, want elkeen voorzag de dood van den moedigen jongeling. Het duerde niet lang of de vrienden van Baudewyn snelden naer het huys van hunnen vriend Idesbaldus, en voegden hunne zorgen by de gene van het huysgezin van Van den Damme, ten eynde den jongeling te helpen.

Wy zullen ons hier niet ophouden met verder af te schetsen hetgeen er rondom het bed van den lyder omging; wy zullen enkelyk melden dat den gekwetsten welhaest bekwam, en spoedig van zyne wonden genas; ongelukkiglyk al te spoedig, om tot zulk beweenelyk eynde te komen!

Werpen wy eenen blik op Vlaenderen, gelyk zich dat graefschap op het eynde der dertiende eeuw bevond.

V.
Toestand van Vlaenderen.

Margareta, bygenaemd van Constantinopolen, gravin van Vlaenderen, had nu haer zes-en-zeventigste jaer bereykt, en begon te gevoelen dat den zwaren last van een zoo uytgestrekt graefschap te bestieren, haer overwoog; zy nam voor, de teugels van het bewind in de handen van haren zoon Guido, bygenaemd van Dampierre, te stellen. Gelyk den afstand van het oppergezag eene zaek van het hoogste belang is, begeerde Margareta ook dat het afleggen van hare magt met groote plegtigheyd zou geschieden, op dat den uytwendigen toestel en pragt de ceremonien meer luyster en statigheyd zouden byzetten. Zy gaf dan een bevelschrift uyt, by welk zy de staten van Vlaenderen byeen riep.

Het was den 11 van september, en den dag brak helder en glansryk aen. De eerste stralen der gulde morgenzon hadden nauwelyks de half doorschynende dampen, welke nog als gryze wolken over de weyden, landen en

beemden zweefden, doen verdwynen, en de opryzende leeuwrik had hare zoete stem in de klaver en koornvelden laten hooren, of de stad Damme wemelde van ontelbare nieuwsgierigen; eene buytengewoone beweging heerschte door geheel de stad. Damme was alsdan die vervallene en stille plaets niet gelyk wy die nu zien, maer verhief dan fier het hoofd, en blonk in al haren luyster. Het was deze stad die de gravin verkozen had om er de buytengewoone vergadering der uytgenoodigde staten te houden. Het was op het stadhuys, in de ruymste der zalen, dat de plegtigheyd der herkenning van Guido moest geschieden. Tegen de bepaelde uer zag men de statige leden, zoo geestelyke als wereldlyke, de met volk opgepropte straten doortrekken, en zich naer de vergaderzael begeven. Verrukkend en treffend was den grootschen blik dien het binnenste des stadhuys opleverde. Overal, waer men de oogen wendde, kon men de zelve maer op goud, op zilver, op purper, op zydestof, laten rusten; kostelyk uytgedoschte ridders, gevolgd van hunne schildknapen en omringd van hunne pagen, bewezen daer hunne hulde aen rykelyk versierde en pragtig opgetooyde matroonen; statige edellieden, omhuld van hunne lange tabbaerden, en omslagen van hunne slepende mantels, zag men in gesprek met de prelaten van verscheyde abdyen, terwyl de deftige magistraetspersoonen en opperhoofden der verschillige neringen, als de vertegenwoordigers des volks, insgelyks in het midden van dien zwerm zich door hunne eenvoudigbeyd deden opmerken. Op eenmael verscheen eenen heraut in zyne gala-kleeding, en liet

door de zael deze woorden: *De Gravin!* hooren.

Toen elkeen zyne plaets, volgens rang en weerdigheyd, had genomen, stapte de oude gravin, de achtingsweerdige Margareta, omringd van geheel haer hof en vergezeld van haren zoon, bedaerd de zael binnen. By haren intrede stonden alle de aenwezigen regt, en, na dat de gravin hun met de hand het teeken had gegeven van neder te zitten, liet zy hun veten om velke reden zy hare getrouwe staten had vereenigd, en stond aen Guido, haren zoon, het graefschap van Vlaenderen af.

De eereteekens der graeflyke weerdigheyd met velke zy versierd was, leyde zy nu, een voor een, af, en behandigde die voorwerpen aen eenen hoveling welken de zelve op een fluweelen kussen, door eenen knielenden hofjonker gehouden, plaetste, terwyl de hand van justicie, zinnebeeld der oppermagt, aen den eersten regter wierd overgeleverd. Plegtig was dezen stond, op welken de deugdzame prinses van hare weerdigheyd en magt afstand deed, en den troon, welken zy als gravin beklommen had, als enkele onderdane aftrad.

Guido, eenen hupschen prins, trok dan de weynige trappen van de verhevene plaets zyner moeder op, en bekleedde den zetel van graef, dien Margareta verlaten had. De staten kwamen nu hunnen nieuwen vorst herkennen, en elk lid ging voor den jongen graef de knie buygen en Guido als zynen heer en meester herkennen, volgens de gebruyken en privilegien die hy moest handhaven. De staten zwoeren getrouwigheyd aen den zoon van Margareta, na dat den prins den eed gedaen had van steeds in alle

regtveerdigheyd, en volgens de privilegien en de regten des volks te regeren. Onmiddelyk na deze plegtigheyd vertrok Guido, door alle de leden der vlaemsche staten vergezeld, naer Brugge, en wierd aldaer met vreugd ingehaeld.

Margareta leefde niet lang meer na haren afstand, want, vyf maenden nadien is zy te Gend overleden, betreurd en bemind van de Vlamingen, het welk niet dikwils het lot der vorsten in deze landstreken geweest is.

Den nieuwen graef wierd geenzins door de Vlamingen gehaet, doch hy had nog hunne genegenheyd en vertrouwen niet verworven. Het vooruytzigt voor Guido was gunstig; het ging immers van hem afhangen zich te doen beminnen of versmaden, volgens den weg dien hy zou bewandeld hebben. Alles was voor hem te winnen, indien hy zich voorzigtig, regtveerdig, maer voor al opregten Vlaming toonde; ook zou hy zich in ernstige moeyelykheden konnen bevinden, zoo hy, ten minsten in het begin, de voetstappen zyner eerbiedweerdige moeder niet volgde. Margareta was inderdaad van hare onderdanen zeer bemind geweest, en had door haren handel, door hare werkzaemheyd, door hare milde giften en door hare regtveerdige bestiering, de genegenheyd der Vlamingen volkomen gewonnen. Guido scheen eenigzins verschillig van inborst, en zyn karakter, zyne zeden en gewoonten, zonder volkomen slecht te zyn, waren toch verre van aen die zyner moeder te gelyken. Ook vreesden de Vlamingen dat hunnen graef, tot hier toe ongewoon aen alle die eerbewyzingen, zich tot trotschheyd en opgeblazendheyd zou konnen laten overhellen. Tot hoe verre die vrees gegrond

was, zal men naderhand vernemen; dat men, voor den oogenblik, wete dat Guido zyne heerschappy niet slecht begon.

Na dat den jongen graef in alle de steden van Vlaenderen was ingehuld, trok hy naer Ryssel, en toonde zich volkomen mild voor de Rysselaers. Hy stond hun eene Halle en eene merkt toe, en schonk hun alle de inkomsten en ontvangsten die het gevolg van deze instellingen moesten zyn. Deze milddadigheyd scheen een goed voorteeken aen de Vlamingen, en vele steden namen voor, van welhaast die eerste goedwilligheyd van den nieuwen graef te baet te nemen, zich voorstellende vele giften en privilegien te zullen verkrygen. Geenen twyffel of Guido zou zich gemakkelyk in de gunst der Vlamingen behouden hebben, hadde hy in dit land zoo vele en magtige vyanden niet gevonden. De ergste en hevigste vyanden van den graef van Vlaenderen waren de woelzieke Avesnes, die hem maer zochten op alle manieren schade, nadeel en spyt toe te brengen, en hem alle hoegenaemde moeyelykheden poogden te verwekken. Deze bloedverwanten van Guido telden ook vele voorstaenders in Vlaenderen, en de vrienden der Avesnes wierden noodzakelyk de vyanden van Guido. Het eerste nadeel dat Jan van Avesnes den graef toebragt, was hem berooven van het Land van Waes, van de Vier Ambachten, en van de Zeeuwsche Eylanden, onder voorwendsel dat den graef voor die landstreken geene hulde aen den keyzer gedaen had.

Niet te vreden met Guido van die deelen lands beroofd te hebben, beweerde den graef van Henegauw, Jan Van

Avesnes, dat Lessen en Flobeke niet van Vlaenderen deel maekten, maer aen Henegauw moesten toebehooren.

Buyten deze moeyelykheden, die het begin des ryks van Guido kenmerkten, waren er nog wel andere ernstige gebeurtenissen die hem kwamen ontrusten en kwellen, te weten de inlandsche onlusten die op zommige punten van het graefschap uytborsten, en van welke verschillige door de Avesnes en hunne aenhangers verwekt en aengestookt wierden. Het valt geenzins in ons plan hier van de verschelde opstanden en van de veelvuldige beroerten, die Guido, by den aenvang zyner regering, moest beteugelen, te handelen, de oorzaken der zelve op te zoeken en de bezondere omstandigheden er van aen te halen; het zy ons genoeg, in het voorbygaen, de merkweerdigste aengestipt te hebben. Den eersten opstand was dezen van Douay; de laken-wevers van die stad geloofden zich van het magistraet te beklagen te hebben, voorgevende dat hunne regten miskend en hunne privilegien geschonden waren. Den graef, hier van onderrigt, zond spoedig eenig krygsvolk en eene bende ridders derwaerds, deed de opstandelingen de wapens nederleggen, en de belhamers wierden zonder genade gestraft. Verscheyden wierden voor de deur hunner wooning levendig opgehangen. Guido wilde hier een voorbeeld van strengheyd geven, vermeynende dat deze voorbeeldige straf andere steden van opstand zou wederhouden; maer, hy vergiste zich grootelyks. Den graef had waerschynelyk nog niet ernstiglyk overdacht hoe moeyelyk het wierd in deze landstreek de hand aen eenige privilegien te slaen, of de geringste vryheyd te krenken

van een volk dat, als het op het stuk van regten en vryheden aenkwam, weynig of niet redeneert, en onverwyld in het harnas loopt. De strengheyd, als er van volksregten gehandeld word, ter zyner hulp roepen, is zich roekeloos op den boord van zynen ondergang brengen; het ingeboren gevoel van vryheyd in de staten van Vlaenderen poogen uyt te dooven, is eene myn bereyden, wiens uytbersting niet zal vertoeven zich te laten gevoelen met een zulkdanig geweld, dat het byna onmogelyk zal worden de verwoesting te herstellen. Wee dezen! welken zich aen zulke onheylen blootstelt! Dit ondervond Guido welhaest; want ziet, nauwelyks is Douay bevredigd, of eenen oproer berst te Gend uyt, ten gevolge van een bevel van den graef. Ziet hier wat er van de zaek is:

Gend was toen door de XXXIX bestierd, op eene wyze die grootelyks de Gentenaren behaegde, want de regeerders waren volkomen van allen invloed des graefs onafhangelyk; Gend maekte alsdan byna een bewind op zich zelven, een slach van republiek, uyt. Doch, indien dezen vorm van bestier grootelyks de onafhangelyke bewooners van het woelziek Gend toelachte, deze wyze van handelen wierd geenzins door den graef met goede oogen beschouwd, bezonderlyk om dat den graef in niets kon tusschen komen, en dat alle regtsgebied en behandeling van penningen zonder zyne kennis, zonder zyne goedkeuring, buyten zynen wete, geschiedde. Het bestier nogtans ging regelmatig voord; niemand beklaegde zich, geene reklamen rezen op, geene verkwistingen verwekten het minste gemor; integendeeel, men was volkomen over de

XXXIX bestierders te vreden, en elkeen juychte toe aen den yver en aen de werkzaemheyd die deze mannen aen den dag leyden, om de stad, aen wiens hoofd zy waren, te verfraeyen en met gedenkstukken te versieren. Doch, hoe voordeelig dit voor Gend ook mogt zyn, den graef kon dit niet gedoogen, om dat hy zyne magt beperkt vond, en om dat zyne inzigten die naer alleenheerschappy helden, in de onafhangelykheyd der Gentenaren eene hinderpael ontmoetten. Deze onafhangelykheyd der gemeente-bestieren sproot ten grooten deele hier uyt, dat elke stad, elke commune, door het magistraet, zonder tusschenkomst van den graef, bestierd wierd. Dit groot voorregt onzer voorvaders te vernietigen wierd nu het doel van onzen graef, die, opgestookt en aengemoedigd door het vlaemschhatend Vrankryk, alle zyne poogingen, geheel zynen handel, ging doen strekken om dit doel te bereyken. Den onvoorzigtigen Guido, die niet begreep hoe zeer hy de Gentenaers ging in het harnas jagen, en de erge gevolgen niet voorzag die uyt zyn voornemen konden spruyten, had nu vastgesteld, kost wat kost, alle de steden te dwingen tot het doen van rekening, en was, gelyk daer straks is opgemerkt, in zyn voornemen ondersteund door den koning van Vrankryk, welken door een bevel de Gentenaren dwong van jaerlyks hunne rekeningen, dat is, stads ontvangsten en uytgaven, aen den graef te doen, en zich aen zyne beslissing of aen die van zyne gevolmagtigden te onderwerpen.

Hoe weynig men het onafhangelyk karakter der poorters van Gend en hunnen afkeer voor alles wat fransch is

of uyt Vrankryk komt heeft leeren kennen, zal men geenzins verwonderd zyn te vernemen dat de XXXIX stellig weygerden zich aen deze vernedering, zoo als zy die noemden, te onderwerpen. Men zag te onbedekt de fransche ontrouw in dezen maetregel; men ontdekte de trouwlooze hand van Vrankryk in dit vryheydsmoordend bevel; en dit alleen was genoeg om te weygeren aen zulk voorschrift te gehoorzamen. Op dit tydstip was den franschen invloed in dit land al sterk verspreyd, en deed elkeen morren. Het was genoeg dat men wist dat onzen graef maer het werktuyg der fransche staetkunde was, om zich tegen alle gebod te verzetten. Ondertusschen, Guido nam geene aendacht op de algemeene ontevredenheyd, en men kondigde de wet, by welke er aen iedere stad bevolen wierd jaerlyksche rekening aen de gevolmagtigden des graefs te doen, af. Het lot was nu geworpen. Maer, het fier magistraet van Gend, verklaerde niet te zullen gehoorzamen.

Deze beslissing was nauwelyks gekend of elkeen liep te zamen, en nam voor, met de wapens in de vuyst, zich tegen zulke willekeurigheyd te zullen verzetten. De vaendelen wierden ontrold, en men ging zich op de Vrydagmerkt verzamelen. Alles was in deze stad in rep en roer, en den graef wierd, by het vernemen dezer tyding, niet weynig verlegen over de maetregelen die hy zou gebruyken. Het geweld had hem eens gelukt te Douay, maer zou dergelyke beteugeling het zelve uytwerksel te Gend hebben? Zou men de borgers van Gend konnen behandelen gelyk de laken-wevers van Douay? Zou men zoo verre

komen van te Gend eenigen der kopstukken voor hunne wooning op te hangen? Zou den graef met een handvol krygsknechten ook het beroerd Gend tot bedaren konnen brengen? Zou het genoeg zyn eenige krygsbenden de vestingen der stad te doen binnen trekken? Zouden de Gentenaren zonder wederstand zich laten vernederen? Zouden zy zich gewillig hunne privilegien laten ontrukken? Zouden zy zich aen de willekeurige grillen van Vrankryk onderwerpen? Deze waren de gedachten die het gemoed van den graef bezig hielden; hy aerzelde tusschen strengheyd en zachtmoedigheyd; hy was in onzekerheyd of hy geweld of reden zou gebruykt hebben; hy haperde, hy durfde geen besluyt nemen, wanneer men hem eenen anderen bloedigen oproer kwam aenkondigen, eenen oproer die te Yperen was uytgeborsten. Nu, kon den keus van Guido niet meer twyffelachtig zyn; de noodzakelykheyd, zyne eygene belangen, zynen toestand, deden hem tot goedgunstigheyd overhellen, en, zoo streng hy de eerste mael geweest was, zoo toegevend en goedjonstig ging hy zich nu toonen. De Gentenaren wierden niet verder ontrust, hunne krygshouding had hun ten goede gestrekt; eene gunstige overeenkomst kwam hunne poogingen bekroonen, en den graef schonk hun nieuwe privilegien. Gend nu bevredigd zynde, wierd het gemakkelyk voor Guido Yperen te beteugelen; hy begaf zich met eene aenzienelyke krygsmagt naer de oproerige stad, en de opstandelingen, van de komst des graefs onderrigt, onderwierpen zich, om dat zy voor den oogenblik geenzins in staet waren aen de legerbenden van Guido het hoofd

te bieden. Den graef ontving Yperen in genade, en niemand wierd gestraft. Zoo sterk eene buytengewoone strengheyd de gekastyden vergramt en ophitst om zich te vreken als de gelegenheyd zich aenbiedt, even sterk moedigen de straflоosheyd en de ongeplaetste genade tot nieuwe poogingen en herhaelde aenslagen aen. Hier van ontmoette den graef welhaest de droevige ondervinding. Het voorbeeld van Gend wierd te Brugge gevolgd; de Bruggelingen schenen niet gemakkelyker dan de Gentenaren te willen zyn.

Den graef, zoo men hooger gezien heeft, had nog ligt eenen middel gevonden om de Gentenaren in hunnen opstand tegen te houden, en dit deed hem de hoop voeden van min moeyelykheyd in andere steden te ontmoeten, by het in voegen brengen van het bevel des konings, betrekkelyk het overleveren en goedkeuren der stedelyke rekeningen. Het ware onnoodig hier nog eens te doen aenmerken hoe hatelyk deze poogingen des graefs voorkwamen, en hoe verbitterd het volk dit voornemen had vernomen. Zonder te willen onderzoeken tot hoe verre deze verslaefde onderwerping van Guido aen de willekeurige eyschen van het vlaemschhatend Vrankryk met de instellingen, regten en privilegien der Vlamingen tegenstrydig was, kan men niet nalaten hier aen te stippen hoe roekeloos het besluyt van den graef zich opdeed. Maer, zal men zeggen, wierd het dan noodig dat Guido de hand leende tot dergelyke onregtveerdigheyd? Moest den graef van Vlaenderen het goedwillig werktuyg worden van Vrankryks staetkunde? Neen, dit betaemde geenzins. Maer zoo is het

gesteld met de flauwhertige vorsten, met de lafhertige prinsen; daer zy geen karakter genoeg bezitten om zich ter hoogte van hunnen toestand te houden, daer zy geene onafhangelykheyd genoeg durven aen den dag leggen om alle onregtveerdigheyd te trotseren, worden zy meermaels de eerste oorzaek des ondergangs van eenen staet, of stellen den eersten stap tot het overtreden van die grenzen, welke de eenigste waerborg moeten blyven der onschendbaerheyd van de regten op welke het bestaen eens volks behoort te rusten. Ongelukkiglyk begreep den graef van Vlaenderen deze waerheden niet, of, om beter te spreken, hy bezat geene kragtdadigheyd genoeg om zich aen den nadeeligen invloed van Vrankryk te ontrukken; en deze kleynmoedigheyd trok onberekenbare onheylen en onherstelbare ongelukken over het erfdeel van den dapperen Baudewyn-met-den-Yzeren-Arm. Ondertusschen, het ontbrak in Vlaenderen aen geene moedige mannen, aen geene vaderlandsminnende persoonen; en dezen bleven ook niet ten achteren om den graef te waerschouwen, en hem dit te doen begrypen, wat hy, alleen en voor al, behoorde te raedplegen. Doch, alle vermaningen en raedgevingen waren vruchteloos; het gemoed van den graef scheen voor geenen indruk meer vatbaer. Het was by Guido een vast besluyt geworden zoo verre te geraken van, door zyne afgeveerdigden, by middel van zyne gevolmagtigden, de overhand te bekomen over het bestier der penningen van elke stad, om dat hy wist dat, het geld de ziel zynde van oproeren en bewegingen, het hem min moeyelyk zou geweest zyn de opstanden te

vermyden, als hy de geldmiddelen der steden eene rigting zou mogen en konnen geven die hy goedvond.

Gemakkelyk ontdekt men hier de trouwlooze staetkunde van het valsch Vrankryk. Vlaenderen, te vry, te ryk, te voorspoedig, te bloeyend, te magtig, moest allengskens verflauwd, vernederd, rampspoedig, verarmd en onderdrukt worden; en, om hier toe te geraken, gebruykte den koning van Vrankryk den tegenwoordigen graef. Guido wierd omringd van franschgezinde hovelingen, en dezen wisten zoo wel hem te overheerschen dat zy welhaest meester van zyn ongestadig hert geworden waren. Het gelukte deze trouwlooze raedsmannen het zoo wel te beleyden dat zy geene moeyte meer vonden om Guido tot de onstaetkundigste akten aen te stouwen. Nu, den ongelukkigen graef, in deze gesteltenis, zocht maer eene gunstige gelegenheyd om het besluyt, welk hem was ingeblazen, ten uytvoer te brengen; hy geloofde deze gelegenheyd gevonden te hebben, sedert dat alle de privilegien en vryheden der Bruggelingen in den brand vernietigd en door het vuer verteerd waren. Guido deed dan te Brugge afkondigen dat het magistraet der stad van nu af en voortaen elk jaer rekening van zyn bestier en overleg van penningen moest doen aen den graef; dat hy zyne gevolmagtigden zoude afgezonden hebben om, in zynen naem, alles goed te keuren of te verwerpen.

Zoo men gemakkelyk kan begrypen, baerde deze ordonnancie groot misnoegen, en bragt vele gemoederen in eene aengroeyende gisting. Het magistraet van Brugge vergaderde; er bestond eenparigheyd om het bevel te

verstooten; de bestierders beweerden dat den graef hunne voorregten schond en hunne privilegien met den voet wilde treden. Maer, op welke voorregten poogden zy zich te steunen, of welke privilegien wilden zy inroepen? Alles was in den brand verslonden. De vergadering was ongestuymig, en men scheydde uyt een zonder eenig besluyt genomen te hebben. Des anderdags vergaderde men op nieuw, en een afgezantschap wierd benoemd en trok naer Gend, om den graef te gaen vragen dat hy de privilegien van Brugge die door zulken beweenelyken voorval de prooy der vlammen geworden waren, zou gelieven te vernieuwen en van zyn voornemen af te zien. Guido bleef doof aen alle verzoek, hy verwierp alle smeekingen. De afgezanten kwamen in hunne geboortestad terug, voor alle antwoord eene volkomene weygering medebrengende.

VI.
Tien moedige Bruggelingen.

Brugge lag nu in eene volkomene neerslachtigheyd gedompeld; de fiere Bruggelingen geraekt, daer, waer zy het gevoeligste waren, schenen te neder geslagen. Den toestand der inwooners wierd inderdaed netelachtig, want het kwam hier op uyt, of de stad den rang ging behouden dien zy tot hier toe bekleed had, dat is of Brugge zou vry en onafhangelyk blyven, of wel, of de trotsche koningin der vlaemsche nyverheyd, de hoogmoedige vorstin van den europeaenschen koophandel, het verworpen speeltuyg der gepoogde willekeurigheyd van den verfranschten graef zou worden? Ernstig vraegstuk! welk niemand stellig durfde oplossen. Ondertusschen zag elkeen met aengroeyenden angst den uytslag van dit alles te gemoet; velen vreesden van zich te uyten; anderen waren beducht voor onlusten, terwyl de moedigsten van geweld en tegenstand begonnen te murmelen. De zaek leed geenen uytstel meer; nog eenige dagen, en de gevol-

magtigden van den graef gingen aenkomen. De maetregelen, indien men er nemen wilde, wierden dringend.

Ten allen tyde, by alle omstandigheden, hoe netelachtig die ook waren, in alle gevaerlyke oogenblikken, heeft men altoos mannen aengetroffen die zich voor het behoud der vryheden ten besten gaven, hunnen persoon eerst voor uyt staken, en niet wankelden zich zelven te slagtofferen voor het algemeen welzyn; elken keer dat eenigen vorst, hoe magtig hy ook zyn mogte, het volk wilde onderdrukken of het poogde willekeuriglyk volgens zyn grillig verlangen te dwingen, elken keer ook vond men moedige landmannen die hunne fortuyn, hun bloed, hun leven te pande stelden, tot het afweren der onheylen met welke hunne stad of het land bedreygd wierden. Zulke mannen trof men nu ook aen te Brugge. Een tiental invloed-hebbende borgers, onder welken Baudewyn Priem den bedaerdsten niet was, namen het voornemen van eenigen tegenstand in de stad interigten en ten minsten eenig teeken van ontevredenheyd en van opstand te geven, by de aenkomst der gevolmagtigden, indien deze gevolmagtigden het op zich durfden nemen het kleynste geweld te gebruyken.

Zulkdanig voornemen zal aen verbasterde Vlamingen en aen verwyfde Nederlanders zonderling voorkomen, maer zulk edelmoedig besluyt zal enkelyk de natuerlyke uytdrukking wezen van elk gemoed dat voor vryheyd blaekt, van elken Vlaming die nog eenen druppel bloeds van dit zyner voorvaderen in de aderen voelt kloppen. Dezen die nog de ingeborene stem van nationaliteyt door lafheyd of

volksverloochening in zyn hert niet verdoofd heeft, dezen die het nederlansch gevoelen welk hy met de vrye melk zyner vlaemsche moeder heeft ingezogen niet heeft versmacht, dezen voor wien vaderland, onafhangelykheyd en vryheyd geene ydele woorden zyn, ah! voor zulken is de handelwyze van die weynige, doch standvastige borgers, geen voorwerp van spot of verachting. ‘Te sterven voor het vaderland is zoet’ heeft eenen latynschen dichter gezongen, maer onze voorvaders, niet te vreden met zulks te zingen, hebben dit verwezenlykt; zy hebben ons geleerd wat zelfsopoffering vermag. Onze geschiedenis levert hier van op elke bladzyde voorbeelden op, en een van dezen zal men met helder licht zien schitteren in de handelwyze der tien moedige Bruggelingen die hier ten tooneele worden gevoerd, en die den weg gebaend hebben voor Breydel en voor Koninck, welken nadien eenen zoo onverdoofbaren glans over de Bruggelingen in het bezonder, en over de Vlamingen in het algemeen, verspreyd hebben.

De tien borgers, rondom eene tafel gezeten, na eene veel inhoudende kruyk vlaemsch bier geledigd te hebben, begonnen over den deernisweerdigen toestand der Bruggelingen te redekavelen, en aen middelen te denken om de voornemens van den graef te verydelen. Gelyk het gemeenelyk in zulke omstandigheden en in dergelyke vergaderingen het geval is, waren er veelsoortige voorstellen gedaen, die allen in den grond wierden goedgekeurd, doch die de volstrektste onmogelykheyd lieten blyken als het op uytvoer aenkwam. Men wierd het eyndelyk eens in

één punt, te weten dat er eene betooning, eenen tegenstand, moest plaets grypen.

- Dergelyke zaek is niet gemakkelyk, sprak Jan Danwilt; wy hebben allen den wil, maer ons getal is te gering om iets te konnen uytwerken.

- En het volk? hoorde men eenen vragen.

- Eh! wel, hernam Danwilt, het volk! zult gy het volk opmaken?

- Ja, dit zal ik; niet alleen zal ik het volk voor zyne regten doen stryden, maer ik, ik zelve, zal my aen het hoofd stellen.

Het was Baudewyn die deze antwoord gaf.

- Maer, zoo zeyde Jan Coopman, eenen treflyken en aenzienelyken borger; maer, laet ons toch zoo bitsig niet onderhandelen, de zaek is te ernstig op dat elkeen van zynen kant niet alles aenwende om de noodlottige beslissing van den graef te ontgaen, en om tot dergelyke vernedering niet te dalen. Wy, wy die hier vergaderd zyn, wy, nauwelyks tien in getal, niettegenstaende onzen moed en goeden wil, wy konnen zekerlyk weynig of niet, indien wy ons bepalen by ons zelven; maer ook wy vermogen veel, als wy ons voornemen door de menigte konnen doen ondersteunen. Allen, zoo veel wy hier zyn, hebben meer of min invloed op onze vrienden en kennissen; dezen zyn weder in gemeenschap met anderen, en aldus konnen wy ons plan op eene uytgebreyde schael smeden. Het volk, dit weet gy zoo wel als ik, het volk is ontevreden over het bevel van den graef, laten wy die ontevredenheyd te baet nemen.

- Hoe zullen wy die te baet nemen? vroeg zekeren Lambert.

- Hoort, zoo ging Coopman voord. Het volk is allerbest voor eenen tegenstand geschikt, het vraegt enkelyk eenige opleyders om zich aen het werk te stellen. Indien wy en onze vrienden den last van aenleyders op ons nemen, wy zullen ten minsten eene openbare vertooning aen den dag leggen; wy zullen ten minsten konnen protesteren, en dit ondersteund door onze stadsgenooten. Onze protestatien en reklamen.....

- Protestatien! reklamen! riep Priem uyt, terwyl hy zyn bloed met meerdere snelheyd door de aderen voelde vloeyen; hebt gy er aen gedacht? Men protesteert niet, als men door het toejuychend volk omringd is. Daer, waer harnassen en helmen schitteren, waer hallebarden en bylen blinken, ah! daer gelden geene protestatien! Daer moet men geweld gebruyken; daer moet men stryden voor zyne zaek; daer moet den zegeprael over alles beslissen! Men reklameert als men alleen en verlaten is; men protesteert als men den zwaksten of overwonnen is. Maer, hier zyn wy noch het een noch het ander. Wy konnen sterk zyn, en dan is de overwinning aen ons. *Te wapen! Te wapen!* is mynen kreet, en met dezen kreet verrukt men eene beledigde bevolking. *Te wapen!*

- Ja, *Te wapen!* riep eenen anderen.

- Maer, zoo onderbrak eenen derden den spreker, waerom zulke geweldige middelen? Konnen wy dan geene gematigheyd aen den dag leggen? Waerom het geweld der wapens?

- Waerom? Waerom? hoorde men Baudewyn uytgalmen; waerom? Om dat wy reeds maer te veel vernederd zyn. Zullen wy ons nog langer op den nek laten trappelen? Zullen? wy ons blyven vernederen, en, gekromd in het zand, tot onedele voetbanken dienen aen eenen verfranschten graef, op dat hy zich boven onze privilegien zou verheffen? Waerom? vraegt men. Waerom geweld? Om dat er ons geenen anderen middel meer overblyft. Goeden God! vindt men dan onder de Bruggelingen ook zulke verworpene zielen, die geen gevoel van vryheydsliefde meer bezitten? Zyn de borgers van deze stad dan reeds tot zoo verre verbasterd? Ellendigen! Waerom? vraegt gy. Ah! kon ik u laten beschouwen de hel welke gy, met dit rampzalig woord uyt te spreken, in myn gemoed hebt doen ontbranden, gy zoudt begrypen welk schandmerk zulke uytdrukking met zich draegt; gy zoudt zien dat uwen Waerom een merkteeken van vervloeking op het voorhoofd brandt. Maer, neen; voor vryheyd zyt gy ongevoelig geworden. Verwyder u, lafhertigen! Weg van hier den ontaerden, hy is onweerdig van nog den Brugschen grond te betreden. Weg van hier! Ga, voeg u by onze vyanden; trek naer het verwyfd hof van den graef, maer vergeet niet hem te zeggen dat gy hier mannen hebt gelaten die nog kragt en moed bezitten om het stael te handelen, en die eene edele dood by een schandelyk leven verkiezen. Zeg hem dat er nog Bruggelingen zyn die den oorlogskreet durven verheffen. Ja, *Te wapen!* En den genen die, by dit geroep, zynen moed niet voelt ontvlammen, is eenen lafhertigen, is eenen ontaerden Vlaming!

Deze woorden, met eene volle overtuyging en diepe verontweerdiging uitgesproken, deden op de aenwezigen onbeschryflyken indruk.

Men was eenige stonden zonder spreken, en dezen oogenblik van stilzwygen was treffend. Eenieder scheen naer de inspraek van zyn geweten te luysteren, en voelde eene inwendige beweging welke de goedkeuring der woorden van Baudewyn met zich droeg. Alle de aenhoorders vonden misschien wel eenige overdrevenheyd in de woorden van hunnen vriend, doch konden de vryheydsademende uytdrukkingen van Priem niet afkeuren. Elkeen deelde genoegzaem in de gevoelens van Baudewyn; maer, de aenwezigen schenen voor den uytvoer van dit schoon en aenlokkend gedacht te wyken.

- Hoe zullen wy dit verwezenlyken? vroeg eenen van de tien.

Het was dezen die daer aenstonds het voorwerp der nypende berispingen van Priem geweest was.

Coopman, door de uytdrukkingen van Baudewyn verrukt, regtte zich op en sprak:

- Den uytvoer van dit plan is zoo moeyelyk niet als men wel denkt. Tot het verwezenlyken van eenen wederstand, gelyk den genen die wy voor hebben, vindt men min moeyte dan gy u allen inbeeldt. In dergelyke ondernemingen is de voorbereyding der gemoederen de ergste zaek, en ziet! alle de gemoederen zyn in volle gisting, allen borger is voorbereyd; er is maer een teeken, eenen vereenigings-kreet noodig om het volk op onze stappen te zien volgen.

- Geven wy dan dit teeken! riep Lambert.

- Verheffen wy dan dien kreet! zeyde eenen anderen.

- En welken kreet? vroeg Danwilt.

- *Te wapen!* Dit zy onzen kreet. Zoo sprak Baudewyn, terwyl hy zyne kloekgespierde handen vrong, zyne bliksemschietende oogen ronddraeyde, en zyne lippen toesloot, welk alles hem een schrikkelyk voorkomen gaf.

Te wapen! riep hy nog eens, en, terwyl hy zyne hand op de schouder van Goopman sloeg, vraegde hy:

- Eh! wel, vriend, welk is verder uw gedacht?

- Myn gedacht is, dat wy alle onze vrienden kennis geven van ons voornemen, en dat wy ons morgen ergens vereenigen.

- Wel! zeer wel gedacht, antwoordde Baudewyn met een slach van genoegen.

- Waer zullen wy byeenkomen?

- Wy mogen toch niet openlyk handelen.

- Waer zullen wy ons vereenigen?

- Welke plaets zullen wy verkiezen?

- By wien zullen wy ons vertrouwen?

- Wie onzer vrienden zal zich blootstellen ons te ontvangen?

- In welk huys, konnen wy ons veylig achten?

Deze waren de vragen die, byna te gelyk, uyt elks mond vloeyden.

- By Baes Keghel, *in de Kraen!* Hy is van de onzen, wy zullen in zyne brouwery, in zynen bierkelder, onaengemerkt binnen konnen.

Zoo gezeyd, zoo gedaen. Dezen voorstel wierd toege-

juycht en aengenomen. Men scheydde onder het herhalen van: ‘Morgen by Baes Keghel!’

Indien men onder alle de klassen der zamenleving mannen aentreft die zich in hunnen toestand min of meer hebben weten vermaerd te maken, en zich boven hunne medemakkers zyn komen verheffen, zal het niemand zonderling schynen, in de dertiende eeuw, eenen man te ontmoeten, welken, onder den uytwendigen en eenvoudigen schyn van tapper, eene buytengewoone grootmoedigheyd bezat. Ofschoon hy gelyk den geringsten borger gekleed ging, was hy niet min begaefd met verdiensten die men te vergeefs op die tyden by menigen edelman zou gezocht hebben.

Pieter de Keghel, beter gekend onder den naem van Baes Keghel, was eenen der vrolykste Bruggelingen van zynen tyd, en, zoo men de volks-overleveringen mag gelooven, was hy oorspronkelyk uyt die familie, in welkers leden de graven meermaels hunne gekken of hof-zotten koozen. Dat men zich over de beteekenis dezer woorden niet vergisse; ofschoon den naem van hof-zotten by zommigen min eerlyk schynt in de ooren te klinken, moet aen dezen geenzins de beteekenis worden gegeven, welke men heden aen eene ongelukkige klasse der zamenleving toepast; anders behoort dit woord begrepen te zyn. Gek is hier niet krankzinnig; nar beduydt hier geenzins redeloos; zot heeft de beteekenis van zinneloos niet. Eenen van deze vorstelyke vertrouwelingen, zulken van die zoogenaemde hof-gekken in het paleys van keyzer, koning of graef, deed veeltyds het vernuftigste verstand blyken, en

meermaels glinsterden de antwoorden van een zotje door hare arglistige welgepastheyd, en lieten verre achter zich menige antwoord van trotsche edellieden. De geschiedenis heeft ons geene der antwoorden of geene bezonderheden der handelwyze van Keghels bloedverwanten achtergelaten; maer integendeel, is den naem van Pieter de Keghel tot het nageslacht overgekomen, en dit zy genoeg om den vaderlandslievenden tapper eerbied toetedragen. Niet lang van gestalte doch ook niet mager, was de Keghel welgemaekt van leden; hy wierd bezonderlyk gemeld als eenen van dezen, welken voor hunne fraeye beenen boven anderen geprezen waren; ook nam hy eene groote zorg om altyd zulke kleyne voorschooten te dragen dat den ondersten zoom nauwelyks zyne knien raekte. Eene wollen muts, met welke hy zyn hoofd dekte, hing gemeenelyk over zyne linke oor, en gaf aen zyne roode tronie een eygenaerdig karakter; kleyne oogen flikkerden van onder zyne welgebogene wenkbrouwen, en eenen onophoudelyken grimlach zweefde op zyne halfopene lippen. Niemand beter dan de Keghel kon schertsen, niemand beter dan hy kon eene boertige antwoord geven of eene kluchtige vraeg voorstellen; gekend voor zyne schrandere gesprekken en van elkeen bemind voor zyn vrolyk karakter, niet min dan voor zynen goeden drank, was zyn huys meer bezocht dan dit van zyne medemakkers. Het gezelschap welk men dagelyks by de Keghel vereenigd vond, was altyd zamengesteld uyt zeer treflyke borgers, hooggeachte koophandelaers, en aenzienelyke neringdoende persoonen; de jongelingen be-

zonderlyk begaven zich geern by dezen vernuftigen tapper.

Het was in de omstreken van O.-L.-V.-kerk dat Pieter de Keghel zyne wooning gevestigd had. Gelyk vele tappers in dien tyd, verveerdigde Baes Keghel zelf zyn bier; dit bewyst genoeg dat den drankverkooper ter zelver tyd ook brouwer was. Op zekeren voormiddag, terwyl onzen vrolyken herbergier bezig was met in zyne ruyme kelders verscheyde tonnen en vaten te proeven, om met des zelfs inhoud eenige honderde kruykjes te vollen, zag hy eenen persoon den steenen trap die op de straet eenen uytgang had, aftreden en tot zich naderen. Baes Keghel zette de groote kan die hy in de hand had, nevens zich neder, en wierd welhaest gewaer dat het Priem was.

- Welkom, maetje lief, zoo sprak den vrolyken tapper den naderenden Baudewyn aen; gy zyt altyd welgekomen, fraeyen jongen, maer nu nog meest, als gy Baes Keghel gezelschap wilt houden. De eenzaemheyd is verdrietig, en als men niet anders tot zyn vermaek en tydverdryf kan inroepen dan een liedje of een schuyffelingje, het is niet zeer geestryk; dit moet gy best gewaer worden toen gy aen uwe welbeminde denkt, in de eenzaemheyd van uwen winkel. Gy zyt toch eenen knappen jonker, gy zoudt den fraeysten der borgers, den schoonsten der Bruggelingen zyn, indien gy.....

- Scherts niet, Keghel, antwoordde Baudewyn.

- By myn wyf, Baudewyn, ik schertse niet; gy onderbreekt myne woorden, anders zoudt gy vernomen hebben dat ik de waerheyd zeyde. Zyt gy niet fraey en knap? Zyt gy niet wel gemaekt? Ja zeker, en myne

beenen zyn niet volmaekter dan uwen persoon, hadde gy een.... fraey aengezigt. Doch, ‘niets is er onder de zon dat volmaekt is,’ eenen grooten man heeft het gezeyd, en waerachtig de prophetie van Salomon is in alles echt. Kom, vriend, hierom geen verdriet, ledigen wy dezen beker.

En den tapper schonk eenen kroes vol, en bood hem schuymend Baudewyn aen.

- Vivat de vrolykheyd! zoo ging de Keghel voord; leve het zoet en aengenaem bier!

- Op uwe gezondheyd! Baes Keghel.

En Baudewyn Priem dronk eenige teugen.

- Den zelven wensch, maetje lief, met het verlangen van beteren uytval in uwe ondernemingen.

Den boertigen drankverkooper bekeekt den jongeling met een grimlachend gelaet, terwyl hy den beker uyt de hand van Priem nam, en ontdekte eene buytengewoone bekommering op het aengezigt van den koopman.

- Gy zyt mistroostig, Baudewyn; zoudt gy verdriet hebben? vroeg den herbergier. Trekt gy misschien de weygering uwer schoone u te sterk ter herten? Ah! de min,.....

- Neen, vriend; andere, belangrykere, ernstigere zaken houden my bezig.

- Wat, kont gy belangryker vinden dan Avezoeta? Misschien de jongere Sybilla? Hum! hum!

- Het is geene liefde die my bekommert, het is de min niet die my angstig maekt.

- Wat kan u toch anders zoo verdrietvol doen voor-

komen? Gy zyt niet regtzinnig, of de Keghel bedriegt zich.

- Meynt gy dan, vriend, dat het de liefde alleen is die iemand kan bekommeren? Gy vergist u.

- Welke andere redenen zouden u diepzinnig maken? Niets buyten uwe schoone Avezoeta kan u tot zoo verre bedroeven.

- Ik zegge u nog eens, dat de min geheel vremd aen myne houding is.

- Waerlyk! Nu begrype ik niets meer; ik zal moeten ernstig spreken. Hebt gy misschien gevoelige verliezen in uwen handel geleden? Is het zoo, dan zal uwe kunde welhaest dit verlies hersteld hebben. Uwe ervarenheyd in den koophandel.....

- Wil toch uw gesnap staken!

- Wat is er dan dat u zoo onrustig en verlegen maekt?

- Ernstige zaken, die geenzins behooren bespot te worden.

- Wilt gy my dan de oorzaek van uwen angst niet kenbaer maken?

- Welhaest zult gy die vernemen.

- Gy maekt my nieuwsgierig. Wat is er dan welk u bekommert?

- Wilt gy my eenen dienst bewyzen, vriend Keghel?

- Zonderlinge vraeg!

- Zyt gy bereyd my te verpligten? Spreek.

- Misschien.

- Hoe? Mistrouwt gy u van my?

- Ik kan niet antwoorden, zonder de vragen te kennen. Ik kan niets beloven, zonder te weten wat gy begeert.

Ik ben altyd bereyd te verpligten al wien ik kan; ik zal my verhaesten dienst te bewyzen aen myne vrienden. Maer, voor aleer ik my verbinde, moet ik weten wat men begeert.

- Myn verzoek is belangloos; myne vraeg is kleyn.
- Dit geloove ik geern, maer waertoe dan alle die omwegen?
- Eh! wel, voldoet gy aen myne vraeg?
- Zeg my wat gy begeert.
- Zyt gy dan van de onzen niet meer, Keghel? Zoudt gy u van uwe vrienden hebben afgescheyden? Zou baes Keghel?....
- Een zonderling gedacht moet u kwellen, of eene buytengewoone vooringenomenheyd misleydt u, terwyl gy op zulken toon tot uwen vriend spreekt. Kom, Baudewyn, nog eens gedronken! Het geestryk vocht zal uwen kommer verdwynen.
- Neen, geene enkele teug meer, ten zy na dat gy myne vraeg zult toegestaen hebben. Wilt gy my, en te zamen uwe andere vrienden, verpligten?
- Kont gy hier aen twyffelen?
- Gy wilt my toch niet stellig antwoorden?
- Een woord, Baudewyn, een enkel woord, en ik zal u voldoen, mits uw verzoek niet buytenspoorig is.
- Gy hebt dan geen vertrouwen meer in uwen vriend?
- Vol vertrouwen. Doch, ik kan u niet antwoorden voor aleer ik uw verzoek kenne.

Baudewyn wierp de oogen rondom zich, en, met eene min luyde stem, sprak tot zynen vriend:

- Wilt gy, dezen avond, eene vergadering in uwe wooning laten houden? Zoudt gy eene plaets ter beschikking van een zestig- of zeventigtal persoonen konnen gereed hebben?

- Tot welk eynde word die byeenkomst gehouden?

- Hoor, vriend; ik zal u openhertig alles te kennen geven: Gy hebt vernomen, ongetwyffeld met zoo groot spyt als allen opregten Bruggeling, dat den graef de regtveerdige vraeg dezer stad verworpen heeft. Brugge heeft alle zyne regten verloren, en, doordien onze privilegien, in den laetsten brand, alle verslonden zyn, bevinden wy ons aen de willekeurigheyd van den nieuwen vorst blootgesteld. Daer Guido weet dat wy geene voorregten of privilegien meer in te roepen hebben, aengezien wy geene tytelen meer bezitten, wilt hy van onzen netelachtigen toestand gebruyk maken, om ons tot de schandelykste vernedering te dwingen. Hy wilt onze magistraten van hunne onafhangelykheyd berooven, met het overzigt en de goedkeuring te hebben over alles wat onze stadsrekeningen aengaet. Brugge word met een onuytwischbaer schandmerk voor eeuwig by onze naneven bestempeld, als Brugge zich gewillig aen die leegheyd onderwerpt....

- Wie zou ons hier toe dwingen?

- De magt van den graef. Alle maetregelen worden door den ontaerden zoon der deugdzame Margareta genomen om Brugge tot deze verworpenheyd te krygen. Welhaest zullen de volmagtigden van den graef hier aenkomen om de wet aen ons magistraet voor te schryven. Onze schepenen zyn nogtans met moed bezield, zy, als

opregtte borgers, verlangen niets meer dan te konnen weygeren, en met de afgezanten van den graef geen gemeens te hebben; maer, zy zouden zich op den wil des volks behooren te steunen. En dit moet men betrachten, te weten het volk in de inzigten zyner vertegenwoordigers te doen deelen.

- Zoo is het; nu, het volk is tegenstrydig aen de eyschen van den graef, wat begeert gy nog meer?

- Ja, het volk is vyand van de willekeurige handelwyze van Guido, maer het moet zulks in het openbaer laten uytschynen; het moet dit aen de gevolmagtigden doen blyken. Het volk moet byeenkomen en zich tot tegenstand bereyd toonen; maer ook, het moet konnen tegengehouden en beteugeld worden, op dat het zich tot geene buytenspoorigheden late verleyden. De menigte doen byeenkomen is immers gemakkelyk; maer het is min gemakkelyk aenleyders aen die menigte te geven, en maetregelen te nemen om alles met order en eenheyd te doen gaen. Het is om over deze zaek te beramen, dat wy eene vergadering moeten houden. Begrypt gy nu myne vraeg?

- Ik begrype die allerbest, en deele volkomen in uw gedacht. Doch, laet my toe u te vragen wie zich met de inrigting van tegenstand gaen bemoeyen, en wie uwe medemakkers zyn?

- Coopman, de gebroeders Danwilt, Lambrecht, Lam...

- Genoeg! genoeg! Gy hebt goeden keus gedaen.

- Wy rekenen insgelyks op u.

- Ik zal u ondersteunen, ik zal ook het myne bybrengen als het er op aenkomt. Reken vry op my.

- Gy staet dus myn verzoek toe, om ten uwent eene vergadering te houden?

- Ja. Moet die byeenkomst geheym zyn?

- Ongetwyffeld.

- Hoe zal ik in dit geval konnen onderscheyden dezen die tot uwe vereeniging behooren, onder de genen welken myne herberg hanteren?

- Wy zullen overeenkomen nopens eenige woorden die elkeen zal moeten uytspreken, en aen welke gy de onzen zult kennen.

- Zoo gezeyd, zoo gedaen. Op den goeden uytslag!

En beyde vrienden dronken nog eene teug om den beker op nieuw te ledigen.

Men kwam overeen dat elken persoon, toebehoorende aen de geheyme vergadering, aen den ingang der herberg zou gevraegd hebben: *Een privilegie-kruykje.* Den tapper behoorde te vragen: 'Zyt gy alleen?' En wanneer den ondervraegden zou geantwoord hebben: *Wy zyn met Zestig,* dan mogt hy binnen geleyd worden.

De vereeniging had, op den gestelden dag en uer, zoo men verder vernemen zal, plaets; alle de aenwezigen keurden volkomen het voornemen van Baudewyn Priem goed, en namen het op zich van, voor zoo veel het in hun was, te werken voor den goeden uytslag der zaek. Er wierd aen alle neringen en gildens kennis van dit besluyt gegeven, en den tegenstand wierd in het geheym ingerigt. Nogtans, kon alles zoodanig niet onbekend

blyven dat er niets van ontdekt wierde. Den graef hier van onderrigt spoedde zich om gevolmagtigden te benoemen, en die met strenge bevelen naer Brugge te stieren.

Voor aleer wy verder gaen, keeren wy voor eenige stonden naer het huysgezin van den goud- en zilversmid terug; den braven Van den Damme heeft een nieuw onheyl te beweenen.

VII.
Avezoeta door Baudewyn gered.

Op eenen kleynen afstand van Brugge, naer het zuyden toe, vond men in dien tyd een fraey landgoed, gelegen in een vruchtbaer oord. Eene zedige wooning verhief zich in het midden van welbebouwde landen, welke wooning met al het aenpalende land, op eene groote uytgestrekheyd, toebehoorde aen zekeren edelman, die den eeretytel van Heer of Ridder van Assebroeck mogt voeren. Dit Assebroeck, welk nu nog bestaet en eene commune uytmaekt, schynt zynen oorsprong niet verschuldigd te zyn aen dezen ridder welken aldaer zyne wooning vestigde, maer is veel van zyne uytbreyding aen hem verpligt. Verscheyde landbewooners kwamen zich aldaer nederzetten, en stelden zich onder de bescherming van dien edelman, die hun met goedhertigheyd ontving, en grond afstond tot het timmeren van eenige hutten, en zyn land door hun deed bebouwen. Het is aldus dat Assebroeck een dorp en heerlykheyd is geworden.

Het geen wy daer komen te melden is het algemeen

gevoelen, ofschoon dit geenzins den oorsprong van deze plaets, door haer Predikheeressen-klooster vermaerd, oplevert. Geern zouden wy verdere inlichtingen over Assebroeck aen onze lezers mededeelen, maer wy hebben weynig of niet ontdekt. Den geleerden Cruquius, handelende over den oorsprong van den naem der stad Brugge, meldt dat de oudste kronyk, welke men hem heeft medegedeeld, van Assebroeck gewaeg maekt, en dezen schryver is van gedacht dat Assebroeck het oud Astburg of Ostburg is. Om eenige waerschynelykheyd aen zyn gevoelen te geven, doet hy aenmerken dat den ouden naem van *burg* in 'broeck' is veranderd, ten gevolge der natuer van den grond. Het tegenwoordig Assebroeck, zegt den voornoemden oudheydskundigen, is door zyne oudheyd edel, en daer het van den eenen kant zyne pleynen verre uytstrekt, is het langs den anderen kant met vele poelen en moerassen verdedigd, en levert dus eene voordeelige standplaets op voor een leger; uyt hoofde van welke moeren men den uytgang van burg heeft veranderd. Wat hier ook van zy, dit gevoelen willen wy voor den oogenblik noch ondersteunen noch beknibbelen, aengezien wy geene genoegzame inlichtingen diesaengaende bezitten. Dit nogtans zullen wy melden dat wy gevonden hebben dat Assebroeck een leenregt was van Maldeghem.

Assebroeck, door zyne aengename ligging, door zyne nabyheyd aen de stad, en door zyne gezonde locht, scheen niet wel te konnen in vergetenheyd of minachting komen, ofschoon de bebouwde uytgestrekheyd niet zeer

groot was, en den heer niet vele poogingen aenwendde om die plaets van eenig aenzien te doen worden. In het jaer 1280 was zekeren Balduïnus heer van Assebroeck, maer hield meer zyn verblyf te Brugge dan op deze plaets. Dezen Balduïnus van Assebroeck was eenen deugdzamen ridder, en eenen gewezen vriend van den graef Fernand.

Op zekeren dag had den heer van Assebroeck zich op wandeling begeven, en, volkomen aen zyne diepe gedachten overgeleverd, was hy een voetpad ingeslagen, en bevond zich welhaest aen den kant van een boschken welk eene hoogte bekroonde. Balduïnus scheen met belangryke zaken bezig, en was in zyne wymeringen tot zoo verre verslonden, dat hy geen acht nam op het geen hem omringde. Den heuvel waer hy nu op ging, leverde nogtans een allerfraeyst zigt op, en de oogen konden tot op grooten afstand in de verte zweven, langs over groene weyden, uytgestrekte poelen, fraeye landen en weeldrige valleyen. Op een mael wierd den ridder uyt zyne sluymerende diepzinnigheyd getrokken door een gezang welk zich op eenigen afstand van daer verhief.

Onmogelyk ware het met woorden eenig gedacht van dit gezang te geven; want alle uytdrukkingen, alle beschryvingen, zouden zoo verre onder de wezenlykheyd blyven als de cythers en harpen der gevleugelde hemelingen, toen zy den: *Heylig! Heylig! Heylig! is den God der heyrkragten* verheffen, alle de aerdsche snaertuygen overtreffen. Ware men nog in den tyd der heydenen geweest, men zou gezeyd hebben dat aldaer de wooning van Arion was, of dat Apollo aldaer zyne muzen

verzameld had om zynen lof te zingen. Het geluyd welk hier de ooren van Balduïnus trof was verrukkend, en kon aen geene aerdsche harmonie vergeleken worden. Nieuwsgierig om te weten van waer dit gezang kon voordkomen, trad den ridder eenige schreden verder, en hield zich op de helling van eenen heuvel die naer eene valley leydde in verrukking stil. Het buytengewoon gezang liet zich sedert lang niet meer hooren, toen Balduïnus van Assebroeck nog in opgetogendheyd op die hoogte stond. Eenige ligte dampen, welken zich uyt de dalen en weyden verhieven, kondigden den avond aen, en den ridder keerde verheugd en verwonderd naer zyne wooning. Nu ging Balduïnus langs geene andere kanten meer wandelen, en bragt meermaels ook zyne vrouw en eenige zyner kennissen ter plaets, al waer eenieder oorgetuyge van deze wonderbare melody wierd. Het gerucht van dit wonder was welhaest in de omstreken verspreyd.

Het ware onnoodig hier de schryvers, zoo geestelyken als wereldlyken, die deze wonderbare zaek verhalen, aen te stippen; men zie enkelyk Choquetius, Grammaye, enz. Doch, dit wonder is nog op eene andere wyze vereeuwigd te Assebroeck zelve, het is in steen gekapt en op paneel geschilderd. Eene tafel vond men in het klooster van Engelendael te Assebroeck, op welke men de volgende ingeprinte regelen las:

‘In 't Dorp ende Heerlickhede van Assebroeck, ligghende een alf myle van Stadt van Brugghe, is ten diversche stonden, aender seker plaetse ghehoort een

sulck en soet ende wel luydende sanck, dat de lieden, die den selven waeren hoorende, verclaerden, dat niet uytspreckelick en was de soeticheyt ende ghenochte die sy daerin vonden, al t'welcke de inwoenders van t' voorscreven Dorp ofte Prochie te kennen ghegheven hebben, aende wethouders der voornoemde Stede van Brugghe, daeruyt de selve heeren hebben ghevonnist dat Godt de plaetse verkooren hadde. Dien volghende hebben versocht ende begheert dat de Predicheeren dat selve Stede alomme het selve souden vercondighen ende te kennen gheven, omme dies naerder onderrecht ende de wille Godts te moghen weten.'

Dit zy enkelyk aengehaeld tot bewys der onwederleggelykheyd van het bovengemeld wonder.

Het duerde niet lang of men was in de stad Brugge ook van dit engelachtig gezang, van die hemelsche melody te Assebroeck, onderrigt, en dagelyks zag men eene menigte nieuwsgierigen naer Assebroeck trekken om dit buytengewoon muziek te gaen bewonderen. Verscheyde gezellinnen van Avezoeta en Sybilla waren ook derwaerds geweest, en verhaelden zulke wondere zaken van dat 'hemelsch muziek,' gelyk men het noemde, dat die dochters hare ouders smeekten om ook eens naer Assebroeck te gaen. Den vader voldeed geern aen het verzoek zyner kinderen. Den opvolgenden zondag wierd tot die wandeling bestemd.

Het weder was allergunstigst, en de wandeling was alleraengenaemst. Wy zullen ons hier niet ophouden met te beschryven welke genoeglyke gewaerwordingen het huysgezin Van den Damme by die valley van Assebroeck

gevoelde; de verrukking van elkeen was ten hoogsten, en den indruk zou hun ongetwyffeld lang zyn bygebleven, ware eenen droevigen voorval deze wandeling niet komen eyndigen.

Men was nu tot aen de stad terug gekomen, en Van den Damme keerde langs de vesten naer huys. De twee dochters traden eenige stappen voor hare ouders, en spraken nog onophoudelyk van het gezang dat zy daer aenstonds gehoord hadden, wanneer een briesschend peerd, welk op den hol was geraekt, kwam aengestoven, en met de snelheyd van eenen pyl op haer kwam aengerend. Het was voor hare voeten byna zonder dat zy het gezien hadden, en zonder dat zy den tyd konden vinden om zich geheel op zyden te houden. De zusters, verschrikt, scheydden van elkander, en ongelukkiglyk bleef Avezoeta langs den kant van het water. Het heygend dier raekte de oudste der dochters van Van den Damme, en Avezoeta, haer evewigt verliezende, gaf eenen schreeuw, waggelde eenige stonden op den boord der hooge vestingen, en... viel van het bovenste der gemetste bolwerken in de diepe stadswallen! Wat nu gedaen, om die dochter te redden? Wat raed? Welken middel? Ah! alles is vruchteloos! Men roept, men schreeuwt, het wanhopend huysgezin, aen de onbeschryflykste folteringen ten prooy, kan geene hulp bieden! Den vader wilt achter zyne dochter zich van de hoogte werpen, maer hy kan niet zwemmen; nogtans dit zou hem niet weerhouden, wierd hy door zyne vrouw niet belet. Zal dit huysgezin dan Avezoeta moeten zien verdrinken, zonder die te konnen redden?

Moet deze dochter nu onder de oogen en in het byzyn harer ouders en zuster verdrinken? Ah! vreeden toestand. Zal nu deze dochter hare dood in de donkere waters der diepe vestingswallen vinden? Eylaes! alles schynt dit aen te duyden. De ouders zien het gevaer, en moeten hunne geliefde dochter tegen de dood zien worstelen, zonder dat zy hun om hulp roepend kind den minsten onderstand konnen toedienen! Alles wat de ongelukkige aenschouwers van dit hertscheurend treurtooneel overblyft, is om bystand te schreeuwen. Gelukkiglyk dat de wyde kleederen der gevallene Avezoeta haer nog een weynig boven het water hielden, want anders, zy zou reeds onder de golven zyn verdwenen. Ondertusschen, eenige persoonen, die het peerd getracht hadden te volgen om het in te houden, kwamen aengesneld, en wierden ooggetuygen der vreede wanhoop van dit huysgezin.

Als eene bezonderheyd, die men niet genoeg kan bewonderen, bevond zich onder de aengesnelde persoonen Baudewyn Priem. Iets buytengewoon, inderdaed, bemerkt men in het lot van dezen jongeling. By allen voorval van eenig belang is hy aenwezig; overal waer er blyken van moed en zelfsopoffering te geven zyn, treft men hem aen. Zyn moedig gedrag dat zoo roemvol by den brand van den Halle-toren heeft uytgeschenen, gaet nu eene nog meerdere vermaerdheyd verwerven, in afwachting dat zyne laetste heldendaden en zyne manhaftige dood zynen naem by zyne landgenooten onsterflyk maken, en eeuwig doen schitteren nevens de genen van de moedigste verdedigers der gekrenkte regten en miskende vryheden

van Vlaenderen. Het was de Voorzienigheyd die Baudewyn alhier scheen te leyden; Baudewyn, verstooten en onbemind van Avezoeta, gaet na deze dochter aen eene zekere dood ontrukken.

Nauwelyks heeft hy de oorzaek der wanhoop van zynen vriend vernomen, of hy werpt zich van boven neder in de wallen, zonder te denken aen welk gevaer hy zich blootstelt. Hy valt op weynigen afstand der schoone Avezoeta die met de dood reeds worstelde, en de beweging der golven doet de dochter zinken. Als Baudewyn nu boven was gekomen, en zyn hoofd verscheyde mael geschud had om te konnen rondom zich zien, ontwaerde hy het voorwerp zyner zelfsopoffering niet. Hy zag naer om hoog, en de moeder toonde hem de plaets waer haer kind ten gronde gegaen was. Baudewyn verdween onder het water, doch welhaest zag men hem weder; hy had de dochter in zynen arm. Het terugzien hunner dochter was eene verligting voor de ouders, maer Avezoeta was nog verre van gered te zyn; integendeel, het is te vreezen dat zy eene dobbele dood zullen bywoonen, want er is geenen middel om langs eenigen kant uyt het water te komen. Het ontbrak hier nogtans by Baudewyn noch aen moeyte noch aen zelfsopoffering. Hy hield haer, zoo veel hy kon, met den eenen arm boven het water, terwyl hy met zynen anderen beweging moest maken om niet te zinken. Avezoeta scheen dood. Ondertusschen Baudewyn vermoeydt zich zoodanig dat hy, uytgeput van kragten, niet meer kan boven blyven; hy gaet met zynen kostbaren pand, dien hy heeft poogen te redden, verdrinken! Het

bewegingsloos hoofd der byna verdronkene hangt over de schouder van Priem, en den zwemmer moet zyne laetste kragten verzamelen om nog weynige stonden boven het water te blyven. Hy zoekt alom naer grond, en kan nergens grond vinden!

Weynig volk was intusschen op de vesten verzameld en beschouwde dit hertscheurend tooneel zonder hulp aen de drinkelingen te konnen toebrengen. Eenen persoon komt aengesneld met eene kloeke tauw die men van het bovenste der vesting in het water laet zinken, maer er blyft den ongelukkigen Baudewyn geene kragten genoeg meer over op dat hy zich by middel van deze boven het water zou konnen helpen. Eenen der omstaenders, en het getal der zelve was nu talryker geworden, bond eene leeder aen het eynde der koord, en liet zich op de zelve nederdalen, terwyl elkeen medehielp om de tauw op de vesten vast te houden. Het was den laetsten hulpmiddel die men kon uytdenken; hy was gevaerlyk, maer eenen onverschrokken Bruggeling, aen welken den vader eene ryke vergelding belofd had, waegde de kans. De leeder wierd om leeg gelaten, terwyl de beweging der zelve de handen van den genen die er op stond geduriglyk tegen de steenen van den muer kwetste, zoodanig dat zyne handen gansch bebloed waren. Het onderste der leeder raekte welhaest de oppervlakte des waters, en het wierd den nedergelaten mogelyk eene reddende hand tot den drinkeling uyt te steken. Hy greep Baudewyn by zyn kleed en hield hem boven het water; het was hem nogtans onmogelyk met de beyde drinkelingen op de leeder te komen. Eene

tweede leeder liet men met eene tauw naer beneden zinken, en terwyl dezen die eerst was nedergedaeld Baudewyn boven het water hield, nam den anderen Avezoeta in zyne sterk gespierde armen, en, met veel geweld en magt, wierd de leeder opgehaeld, en de drinkelinge aen hare ouders en zuster overgeleverd. Op de zelve wyze gelukte men in het ophalen der tweede leeder, en Baudewyn Priem wierd ook gered. Dezen kon zich nog bewegen, en van tyd tot tyd opende hy zyne oogen; de spraek alleen was hem ontnomen. Avezoeta geleek aen een lyk, en eenieder hield haer voor dood; doch men wierd welhaest gewaer dat zy nog ademde. Zy wierd in eene naby gelegene hut gedragen, en aldaer rolde men haer eenige stonden op eene ton. Zy ontlastte zich, door deze beweging, van eene groote hoeveelheyd water, en, toen men vermeynde dat zy door het nog overig water in hare maeg en andere inwendige deelen niet meer kon verstikt worden, bragt men haer in het arm bed der bewooners van die hut, en men poogde, door vryvingen en aenprikkelende middelen, de zuster van Sybilla tot het leven weder te roepen. Na herhaelde poogingen opende Avezoeta de oogen. Nu kwam ook de hoop in het gemoed der weenende omstaenders terug. De zelve zorgen wierden Baudewyn toegediend, en hadden het zelve uytwerksel. Beyde wierden gered.

Dezen voorval was welhaest in Brugge gekend, en wierd aldaer het voorwerp van alle gesprekken. Dit nieuw bewys van moed dat Baudewyn Priem daer kwam te geven, bragt niet weynig toe om hem in aenzien by zyne mede-

borgers te doen stygen. Dezen voorval had plaets korten tyd voor dat de zamenzweerders besloten hadden zich met geweld tegen de handelwyze van den graef, welke zy willekeurig noemden, te verzetten.

VIII.
Het genomen Besluyt.

De bepaelde uer was nu daer, op welke de zamengezworenen zich moesten vereenigen; elk was op zynen post. Het woord *Privilegie-kruykje,* en de antwoord: *Wy zyn met zestig,* wierden vyftigmael door de aengekomenen herhaeld, het welk deed zien dat elkeen aen den oproep beantwoord had.

Om u eenig denkbeeld nopens de wooning van Baes Keghel te konnen vormen, verbeeld u eene deur van eenig verheven beeldwerk voorzien, die tot opening van eenen langen overwelfden gang diende, op het eynde van welken twee mindere gangen zich van beyde kanten in eene tegenstrydige rigting wendden. Langs den linken kant trad men naer eene groote zael welke op eene opene plaets uytzigt had, en tot vergaderpunt diende der menigvuldige drinkers welken dagelyks Pieter de Keghel met hunne tegenwoordigheyd kwamen verryken. Den

tegenovergestelden gang leydde naer de brouwery en naer ruyme kelders, die, zoo langs de straet als binnen het huys, in- en uytgangen hadden. Het was op het punt van de scheyding dezer gangen, onder eenen lantern die rookend aen het gewelf hing, dat den vrolyken herbergier zich stil hield, en zyne gasten aensprak. Na mate hy onderhoorde tot welke klasse de aenkomers behoorden, zond hy hun of naer de zael zyner herberg of naer zyne brouwery.

De plaets, in welke de vergadering gehouden wierd, was eenen kelder van Pieter de Keghel; den herbergier had het niet durven wagen eene kamer te geven, uyt vrees van ontdekt te worden. Eene keers, in eenen hoogen kandelaer geplaetst, brandde op eene ton, en verspreydde eene schemerende klaerte die door geheel het onderaerdsch gebouw niet kon dringen, en hier door schenen de persoonen die men in de halve duysterheyd zag wemelen, beter schimmen dan menschen te gelyken. De vaste schaduwen der pilaren op welke de killige vout rustte, gevoegd by de zwarte en in beweging zynde afbeeldingen welke het licht op de gewelven schetste, leverden eenen zonderlingen blik op. Het gedommel der redekavelingen die in verschillige groepen gehouden wierden, van alle kanten der kelders wedergekaetst, ging allengskens in de verte sterven, na door alle de weerklanken herhaeld geweest te zyn. Deze vergadering had het voorkomen van eene bende struykroovers te zyn, den oogenblik afwachtende om hunne spelonk te verlaten en op roof en buyt langs den weg te gaen; of kon ook aen eene van

deze benden vergeleken worden welke naderhand zich vormden om valsche munt te slaen. En nogtans, dezen die men in dit onderaerdsch verblyf vereenigd zag, behoorden tot de treflykste ingezetenen van Brugge, tot de deftigste borgers van de stad. Hoe! zal men vragen, deftige borgers en treflyke ingezeten zullen zich in zulkdanige plaets en met dergelyke inzigten vereenigen? Hoe! zulke mannen zullen eene zamenzwering smeden? Hoe! neringdoende persoonen zullen over opstand en borgerkryg beramen? Ja, zoo is het. Op onze tyden schynt dit wonderlyk, in onze dagen, dagen van egoïsmus en van eygen belang, komt dergelyke handelwyze als ongelooflyk voor; heden kan men zulke mannen niet begrypen. Het is om dat wy zoo verre van onze voorouders verbasterd zyn, dat wy hunne gevoelens van vaderlandsliefde en van aengekleefdheyd aen regten en privilegien niet meer begrypen! Edele gevoelens nogtans, die hun wonderen van dapperheyd hebben doen uytwerken, en die onze geschiedenis met zoo vele voorbeelden van moed en zelfsopoffering verrykt hebben! Het was alsdan een algemeen gevoelen, een ingeboren gedacht, eene met de moeder-melk ingezogene overtuyging, dat het vaderland voor alles moet gaen; dat het eerlyk en loflyk is zyn leven voor het algemeen welzyn ten besten te geven; dat men maer gehoorzaemheyd schuldig is aen den vorst, voor zoo lang hy aen zynen eed van alle regten en privilegien te eerbiedigen en te onderhouden, getrouw blyft; maer ook, dat den opstand eene pligt word, op den oogenblik dat de voorregten met den voet getrappeld worden;

dat het opnemen der wapens geoorlofd, ja geboden is aen elken borger, wanneer den vorst tot geweld zynen toevlugt neemt om inbreuk op de privilegien te maken. Deze gevoelens waren in de middeleeuw zoo diep in het hert van elken Vlaming geworteld, dat men byna als eenen eerloozen zou gebannen geweest zyn, had men andere grondstelselen durven belyden. Moet men nu nog verwonderd zyn als men treflyke persoonen ziet vergaderen om over eenen opstand te beraedslagen? Kan men in de vyftig aenwezigen nu nog zamenzweerders zien? Kan men nu nog met afkeer deze moedige borgers beschouwen? Neen, wy moeten hun bewonderen; zy gaen te werk met de overtuyging van eene pligt te kwyten. Aldus waren toen de gewoonten, zulkdanige waren alsdan de zeden, op die wyze wierd over zes eeuwen de nationale denkwyze begrepen; en, inderdaed, ware het zoo niet geweest, men zou zoo vele eerbiedweerdige mannen, zoo vele deftige persoonen, zoo vele deugdzame huysvaders, zoo vele geachte borgers, zoo vele bejaerde en statige kooplieden, alles niet zien verlaten hebben om zich enkelyk hier mede te bemoeyen, welk zy als de pligt van elken opregten Vlaming beschouwden. De menigvuldige opstanden en de opeenvolgende beroerten van welke de jaerboeken der belgische geschiedenis ons de bezonderheden hebben overgeleverd, hadden byna allen deze gevoelens tot grondslag. Het was de onbetoomelyke liefde tot vryheyd die de gemoederen aenporde; het was de hardnekkige weygering van den vorst tot herstel van eenige bezwaren, die het zweerd in de

vuyst der bevolkingen stelde; het was de verknochtheyd aen hunne voorregten en hunne aengekleefdheyd aen de privilegien die onze voorvaders tegen hunne graven op het slagtveld bragten. Men noeme dit heden muytery, men bestempele het met oproer, men schandvlekke het door opstand, altyd blyft dit onwederleggelyk, dat de opperhoofden met goede inzigten bezield waren. Men moet zich in die tyden herplaetsen om wel den geest van die eeuwen te doorgronden, en de handelwyze onzer voorouders te begrypen.

Het duerde niet lang of men hoorde nog eens de deur van den ingang die tot deze onderaerdsche plaets leydde op hare yzere lenen grinzen, en Baes Keghel verscheen met eene lamp in de hand. Wie is dien ouderling welken nevens Keghel aftreedt? Wie is dien gryzaerd welken moet geleyd worden? Nauwelyks kan hy nog voordgaen; zyn hoofd is kael, eenige witte hairlokken golven nog in zynen hals; en nogtans ziet men toch moed uyt zyne oogen flikkeren. De aenwezigen voelen zich opgewekt door deze komst, en doordrongen van eerbied. Lambrecht Lam! hoort men uyt alle monden opgeheven worden. Baudewyn Priem treedt voor uyt, en helpt den ouderling, die met dank den arm van den jongeling aenneemt, van de trappen.

Onmogelyk ware het hier te beschryven welken geestdrift de tegenwoordigheyd van dezen eerbiedweerdigen gryzaerd onder de aenwezigen deed ontstaen; elkeen had groote moeyte om zich bedaerd te houden, en, ware men niet bevreesd geweest van door de mannen

van den graef ontdekt te worden, ongetwyffeld zou men vreugdegeroepen hebben opgeheven. Lambrecht Lam was eenen der geachtste borgers van Brugge, eenen populairen man, die, in den langen loop zyns levens, meermaels blyken van vaderlandsliefde, en altyd bewyzen van belangloosheyd had gegeven. Hy wierd in het midden der vergaderden gebragt, en sprak in dezer voegen tot de aenwezigen:

'Moedige borgers van het onderdrukt Brugge, indien ik hier myne flauwe poogingen by uwe heldhaftige voornemens kome voegen, het is om dat het gevoel van liefde tot myne geboortestad my hier toe aenprikkelt. Eylaes! myne kragten zyn uytgeput, myne vuyst, die zoo menigmael het zweerd heeft geslingerd, myne armen, die zoo dikwils den boog gehandeld hebben, zyn nu styf en strem, magteloos en bevend geworden; maer, mynen moed is nog jeugdig, en hoe geern zou ik, even als voorgaendelyk, myn leven ten besten geven voor myn land, voor myne stad! Ja, meer dan ooyt brande ik om myne pligt van borger te kwyten, en my te verzetten tegen eene schending onzer privilegien. Maer, zoo gy deze uytgemergelde handen en deze styve lidmaten beschouwt, gy zult begrypen dat den ouden Lambrecht zich by het uyten van eenen wensch moet houden. Dezen wensch is: Tegenstand. Door tegenstand alleen kan de willekeurigheyd vergruysd worden; door tegenstand alleen, kan de stad Brugge nog haren roem behouden; door tegenstand alleen, kan onze geboorteplaets het schandelyk jok van eene vernederende slaverny ontkomen. Deze

roemryke taek is nu de uwe geworden. Gy, de brave opvolgers uwer fiere voorouders, treedt op het eere-pad welk zy u gebaend hebben, en aen u zal de stad hare privilegien verschuldigd zyn!'

Zulke woorden, door eenen vaderlandslievenden ouderling tot vryheydszuchtende Bruggelingen met eenen treffenden toon van overtuyging uytgesproken, deden eenen onbeschryflyken indruk op de gemoederen der aenwezigen, en hadden dit tot gevolg, van elkeen tot een buytengewoon punt aen te prikkelen. De kleyne vergadering was nu tot zulke gevoelens gebragt, dat men de vereenigden tot alle zelfsopofferingen zou gebragt hebben, en tot alle buytenspoorigheden, indien men zulks had gepoogd, zou verleyden. Den ouden Lambrecht kon zonder beweging den goeden geest en de gevoelens van vaderlandsliefde die hy by de verzamelde Bruggelingen had opgewekt, niet beschouwen, en, na eenen blik van voldoening op zyne jongere stadsgenooten geworpen te hebben, sprak, in dezer voegen, voord:

'Velen onder u zyn nog aen hunne eerste proef, en deze kan misschien duer kosten; doch, denkt dat er van allergewigtigste belangen gehandeld word, belangen die allernauwst met uwe vryheyd in verband staen. Den graef wilt u ontnemen die vryheden en die privilegien, welke uwen eygendom vormen, welke den loon zyn van zoo vele zelfsopoffering, welke den opbrengst en de eenigste vruchten uytmaken van zoo veel gestort bloed. Uwe voorvaders hebben hun leven en hunne fortuyn ten besten gegeven, om aen hunne nakomelingen die kostbare vryheden

tot erfdeel te laten, en eenen willekeurigen graef wilt u die ontrooven! En hy kiest juyst den stond, op welken eenen noodlottigen brand alle bewysstukken heeft verslonden! En hy poogt de belediging by de onregtveerdigheyd te voegen! Hadde ik geene vyf-en-tachtig winters over myn hoofd zien dryven, zulks zou niet geschieden; ik zou middelen vinden om te beletten dat de magistraten tot deze vernedering gedwongen worden, van hunne rekeningen aen de onregtveerdige goedkeuring van eenen willekeurigen graef te moeten onderwerpen. Doch, de gevoelens die u bezielen zyn voor my eene zekere waerborg dat gy ook maetregelen zult werkstellig maken om die ramp van Brugge te keeren. Door het verbranden van den Halle-toren hebben wy onze privilegien verloren; maer hebben wy dan geen regt om de vernieuwing der zelve te eyschen? Ja, wy hebben dit regt; maer men weygert aen onze vraeg te volkomen, tot dat Brugge zoo verre zich eerst zal vernederd hebben van zich geheel en gansch ter beschikking der willekeurigheyd van Guido gesteld te hebben. En zult gy dit gedoogen?....

- Ik, nooyt! riep Priem, met verontweerdiging uyt. Dit zwere ik hier op dezen mynen dolk.

En Baudewyn, die zynen dolk had uytgetrokken, plantte hem met geweld in den bodem van het vat op welk de keers brandde.

‘Neen, ik zie het, gy zult het niet gedoogen, zoo ging den ouden voord. Uwe antwoord zy den onderpand uwer aenstaende handelwyze. Myne medeborgers, gelyk gy nu, zoo gingen wy ook te werk toen wy van uwen ouderdom

waren, en, ofschoon ik op den boord myns grafs gekomen ben, zal ik niet nalaten van op dien dolk ook te zweren, en den eed te doen van het overig myner uytterende kragten tot het welzyn myner bedreygde stad te besteden. Kan ik niet meer stryden, ik kan raed geven; en myne lange ondervinding kan u tot nut strekken. Ik zwere hier 'dat de gevolmagtigden van den graef ons magistraet niet zullen "dwingen, zonder dat wy tegenstand geboden hebben," en den eed van eenen ouderling is niet te verachten.'

Op dezen oogenblik wierd het aengezigt van den gryzaerd met een donkerder rood gekleurd, en zyne oogen schenen vurigere schigten uyt te werpen. Lambrecht stak zynen arm uyt, en zyne bevende hand raekte den dolk.

Deze beweging wierd als eenen elektrieken schok die alle de tegenwoordig zynde borgers trof; elkeen, als door eene bovennatuerlyke beweging, stak de hand naer den dolk, en men hoorde het vreeslyk gedommel van: *Ik zwere het,* onder het gewelf herhaeld.

- Dat elk de zynen nu verwittige, zeyde Priem, en dat men zich bereyd houde.

- De neringen en de korporatien moeten vergaderen, sprak Coopman; elkeen behoort zich op zynen post te bevinden. Geenen twyffel of er zullen ernstige zaken verhandeld worden.

- Weest voorzigtig, hernam Lambrecht Lam, en tracht niets van uw voornemen openbaer te maken. Het minste gerucht welk aen de ooren van den graef zal komen, zou hem misschien geweldige poogingen doen aenvangen, en uwe voornemens zouden spoedig verydeld zyn. Gy

weet, misschien beter dan ik, dat Guido bespieders onderhoudt, en van dezen moet gy u wachten. Dergelyk gespuysch is dikwils meer dan een leger te vreezen.

- Zyn wy dan niet sterk genoeg met dertig duyzend mannen? vroeg eenen der aenwezigen.

- Ja zeker, antwoordde Lambrecht, ja, gy zoudt sterk genoeg wezen, indien gy uwe dertig duyzend mannen aenstonds konde gewapend en te been hebben; maer, het is met het volk niet gelyk met een leger; met de borgers handelt men niet gelyk met krygsmannen. Men moet eerst de mannen der borgery overtuygd hebben, en dan mag men op hunnen onderstand rekenen. Het grootste werk, de meeste moeyelykheyd, is, uwe medeborgers te overtuygen, en hun al het belang van eenen tegenstand te doen begrypen. Eens overtuygd, laet dan den wapenkreet hooren, en gy zult op goeden uytslag mogen rekenen.

Lambrecht Lam was nog bezig met spreken, wanneer men Baes Keghel, die, door zyne afwezigheyd by zyne herberggasten niet zoekende eenig vermoeden te doen ontstaen de vergadering verlaten had, den trap afkwam, en zich in het midden der aenwezigen plaetste, om hun te kennen te geven dat eenen zyner vrienden uyt Gend was toegekomen, en welken voor tyding medebragt dat de gevolmagtigden benoemd waren door den graef, om, binnen weynige dagen, de magistraten van Brugge tot het overleggen hunner rekeningen te dwingen. Een vuer, welk met olie gelescht en met pek gespysd word, woedt niet heviger dan den haet en de vraek in het gemoed der aenwezigen blaekten; de inwendige folteringen aen welke de

herten der vergaderden ten prooy waren, verslonden byna de klapzuchtige wederspannigen. Niemand had op zulken spoed van den kant des graefs gerekend; maer, niemand had ook gedacht dat het Franschen waren die de plans van Guido smeedden. Geen wonder dus dat deze tyding eenigzins de inzigten der zamengezworenen tegenkantte, aengezien deze schielyke benoeming hun den tyd ontnam die er noodig was om eenen geduchten tegenstand in te rigten. Hierom nogtans gaf men geenzins den moed onder; integendeel, elkeen belofde van zynen kant alles te zullen aenwenden wat in zyne magt was tot het byeenzamelen van gewapende en getrouwe mannen, en de vergaderden scheydden uyt een, den kelder verlatende langs eene deur die met de herberg van de Keghel geen gemeens had.

Des anderdags begonnen de zamengezworenen hunne werkingen, maer konden geenen spoed genoeg aen den dag leggen. Den graef had verscheyde zyner getrouwe dienaers en vele bespieders naer Brugge gestierd, om hem over de gesteltenis der gemoederen een verslag te doen. Ondertusschen, de tydingen welke Guido ontving, deden hem zyn voornemen verhaesten, en hy wendde alles aen om de uytbersting der openbare en gewapende ontevredenheyd der Bruggelingen te voorkomen.

IX.
Aenkomst der Gevolmagtigden.

Het onverwacht gerucht was welhaest door geheel Brugge verspreyd dat den graef twee zyner hovelingen tot gevolmagtigden had benoemd, en, in deze hoedanigheyd, ging afzenden om de rekeningen van het magistraet, niet alleen na te zien, maer om die, volgens hun eygen goeddunken en volgens de bevelen van Guido, af- of goed te keuren. Deze tyding deed diepen indruk op de bevolking in het algemeen, en wierd eenen geweldigen spoorslag voor dezen, die voorgenomen hadden zich tegen zulken geweldigen maetregel, maetregel die zy voor eene willekeurigheyd aenzagen, te verzetten. De zamengezworenen rigtten hunne poogingen zoodanig met behendigheyd, dat zy de algemeene verontweerdiging ten hunnen voordeele wisten te doen keeren; zy lieten geene middelen onbeproefd om door volksgezinde ophitsingen de muytzieke gemoederen tegen den graef in gisting te brengen; zy wisten zoodanig het besluyt van Guido hate-

lyk af te schilderen, dat zy byna niet wanhoopten of zy zouden in hun voornemen slagen.

Sedert dat men vernomen had welk het onveranderlyk besluyt van den hardnekkigen graef was, leverde de stad Brugge een geheel ander gezigt op. Vele getouwen lagen stil; menigvuldige werkhuyzen waren gesloten; talryke bazen hadden hun werk gestaekt. Geen wonder dat men zoo vele werklieden op de merkten, op de openbare plaetsen, in de straten aentrof; geen wonder dat de drinkhuyzen meer dan na gewoonte bezocht wierden, en dat de herbergen de vergaderplaetsen wierden der ontevredenen, en de tribunen der zamengezworenen. Zoo als het altyd gebeurt, trof men ook onder de ledigloopende borgers er eenigen aen, die geenzins tot geweld en oproer genegen waren, maer dit getal was zoo gering dat het geene vrees baerde en geene oorzaek scheen te konnen worden van mislukking. De meerderheyd was tegen den graef, en byna uyt alle monden hoorde men schimp en laster welken men Guido toewierp; het volk, aengehitst door het gedacht van nieuwe privilegien, vol van geestdrift om zyne regten en de eer zyner stad ongeschonden te bewaren, was ongeduldig om zyne vaderlandsliefde te mogen toonen, en scheen niet anders ten zy wapens te verlangen. Zonderlinge zaek! dezen die het meest door onrust, oproer en gevecht konden verliezen, waren juyst die, welken men aen het hoofd zag; de vrouwen en kinderen, die zoo sterk de dood van eenen echtgenoot, van eenen vader moesten vreezen, verre van hunnen ouder of gemael van dergelyke

onvoorzigtige onderneming te wederhouden, waren de driftigste om tot wederstand, tot vraek aen te stouwen, hun spyt te kennen gevende van ook geen zweerd te konnen omgorden en geenen boog of *goeden dag* te konnen behandelen, om, nevens hunne mans, ten stryde te trekken.

Ondertusschen bleef den graef niet werkloos; door zyne bespieders wierd hy van alles onderrigt, en zyne uytzendelingen waren zoo verre gekomen dat zy eenigen, die het plan der zamengezworenen gansch kenden, hadden omgekocht. Ook in die tyden van warme vaderlandsliefde, op die tydstippen van voorbeeldige belangloosheyd, in die dagen van ongewoone zelfsopoffering, trof men verworpene wezens aen, welken voor trouwloosheyd, voor een handvol gouds, tot voor een verraed niet terug deynsden; ja, alsdan ook vond men lafhertigen, schuym van de bevolking, die het zich niet schaemden op den prys van menschenbloed te speculeren, en het leven van hunnen medeborger tegen een goudstuk te verruylen! En wanneer heeft men zulke verworpelingen de aerde niet zien bezoedelen? Eylaes! zoo is het gesteld op deze wereld; even als in best gewiede koornakkers onkruyd gevonden word, zoo ook in de best ingerigte zamenleving ziet men rampzalige uytnemingen. En, droevige, doch onwederleggelyke waerheyd! dezen die het booze betracht, en die het kwade tot doel heeft, met een woord, den ongelukkigen die het licht haet om dat zynen handel niet regt is, dezen is ook juyst den genen welken zich vernedert

om tot deze makelaers van menschenlevens, tot deze handelaers in menschenbloed, zynen toevlugt te nemen! Ook vorsten hebben zich tot dit punt onteerd. Onderrigt en geleerd in de fransche meyneedigheyd, onderwezen door de fransche hovelingen in alle arglistige en eerlooze kuyperyen, had den graef van Vlaenderen het zyne staetkunde gunstig geoordeeld ook zulke verworpelingen werkstellig te maken, en door bedrog, list en trouwloosheyd, dit te bekomen, welk hy op eene eerlyke wyze niet kon verkrygen. Het was by middel van dergelyke verraders dat den graef zyne staetkunde ondersteunde.

Terwyl deze verfoeyelyke wezens hunne helsche kuyperyen in het werk stelden, bleven de vrienden van Guido, (want hy had er toch eenigen te Brugge) geenzins ten achteren om hem aen te wakkeren van spoedig zyn voornemen ten uytvoer te brengen, hem te kennen gevende dat allen uytstel het getal zyner vyanden zou doen aengroeyen. En inderdaed, den raed was goed in zyn slach, want, nu kon men nog eenige verdeeldheyd onder de eensgezinde borgers bewerken, nu kon men beletten dat nog een groot deel gewapend wierde, en later zouden de opstandelingen alle hunne maetregelen konnen genomen hebben om hunne stad te sluyten, en dan zou den graef tot eene belegering zyn gedwongen geweest. Eenen vertrouweling van Guido was naer Gend afgereysd, en had dit alles den graef voor oogen geleyd.

De twee benoemde gevolmagtigden, na van den prins strenge bevelen en noodige onderrigtingen ontvangen te

hebben, verlieten Gend en trokken in zoodanige stilte naer Brugge, dat zy in de stad waren zonder dat men zich aen hunne zoo spoedige komst verwachtte.

De aenwezigheyd dezer twee hovelingen te Brugge bragt het uytwerksel voord dat de twee partyen er van verwacht hadden. De Bruggelingen wierden toornig, en men zag de opperhoofden der ontevredenen knerseltanden van gramschap, en schuymbekken van verontweerdiging over de stoutmoedigheyd van den graef, die op dergelyke wyze de fiere stad, die koningin van handel en nyverheyd, het trotsch Brugge, durfde vernederen. De hovelingen door den prins gezonden, waren aen het verblyf van den graef afgestapt, en, na eerst de inlichtingen van de bespieders van Guido vernomen te hebben, ontboden zy eenigen van het magistraet, op dat dezen aen de vertegenwoordigers der borgery zouden laten weten welk doel hunne zending had, hun tot onderwerping zouden aenmoedigen, en hun zouden berigten dat het magistraet morgen zich moest vergaderen, ten eynde over alles, in de handen der afgezanten, rekening te doen, en zich aen de beslissing van 's graefs vertegenwoordigers te gedragen. Hoe gevoelig de onafhangelyke bestierders van Brugge over dergelyke tael moesten getroffen zyn, kan men gemakkelyk begrypen. Eenen scherpen en moordadigen schigt, door eene kundige hand tusschen de ribben van eenen achtervolgden tyger, of in de borst van eenen gejaegden wolf, geschoten, doet het dier in geene meerdere woede opspringen dan de onbetamelyke woorden der twee trotsche hofjonkers het gemoed

der magistraten doorkerfden. De bewegingen hunner aengezigten, de zamentrekkingen hunner lippen, en de sture blikken die zy uyt hunne vooruytkomende oogen op de gevolmagtigden wierpen, deden genoegzaem raden wat er in hun hert omging. Zy betoomden nogtans hunne woede; zy waren te weynig in getal om iets te konnen beslissen; zy zeyden hunne medeleden van alles te zullen kennis geven, en vertrokken.

Ofschoon de houding van deze weynige magistraetspersoonen genoegzaem behoorde te zyn om de ydele hofjonkers met angst te vervollen, schenen de hovelingen weynig aengedaen, en zy bleven nog even hoogmoedig en trotsch; het vernederen van dezen, die zy daer straks zoo onbeschroomd en zoo onafhangelyk gezien hadden, hielden zy voor eene groote voldoening, en verlangden naer den dag van morgen, om zich in het midden van den raed te bevinden. Zy kenden weynig het karakter van het manhaftig magistraet, deze trotsche edellieden! Zy wisten niet waer toe eenen brugschen borger, wanneer het de vryheydsliefde is die hem aenport, kan bekwaem worden. Het waren geene slaven die zy gingen aentreffen, het waren geene vassalen op wien zy regt van leven en dood mogten uytoeffenen, ah! neen, de Bruggelingen waren ook trotsch, zy waren ook kloekmoedig, zy durfden ook eenen edelman in het aengezigt bekyken, en deze ontvoogde borgers, zy die van hunne voorvaders vernomen hadden wat willekeur is, en hoe hard slaverny drukt, wisten genoeg de vryheyd en hunne privilegien te waerderen om zich

door geene hofjonkers te laten over het hoofd zien. Dit vergaten de afgezanten, en aldus kan hunne roekeloosheyd toch wonderlyk voorkomen; hoe! zal men vragen, hoe konnen die hovelingen zoo onvoorzigtig zyn? Hoe! vreezen zy niet eene stad die hun verstoot? Hoe! zyn zy niet in angst en schrik voor den anderen dag, in het midden eener vyandlyke bevolking? Kennen zy dan het gevaer niet, in welk zy zich bevinden? Begrypen zy hunnen toestand dan niet? Wat kan hun de algemeene denkwyze der Bruggelingen doen trotseren? - Ziet hier:

Den graef was genoegzaem, zoo als gemeld is, door zyne betaelde verraders onderrigt van de gesteltenis der gemoederen in Brugge, om zyne afgezanten aen te groote gevaren bloot te stellen, zonder ook hun de middelen van beteugeling in de hand te geven; Guido was te voorzigtig om de kans te wagen zonder het vooruytzigt van eenen waerschynelyken voordeeligen uytslag. Ook by de kwaden immers vindt men de slimme voorzigtigheyd der serpenten. Gelyk eenen kundigen heelmeester alle de wisselvalligheden van eene gevaerlyke en belangvolle bewerking overdenkt, en alle de mogelyke kansen voorziet, ten eynde voor elken voorval op zyne hoede te wezen, en eenen redmiddel te hebben; zoo ook had den graef zyne handelwyze niet roekeloos begonnen, maer had alle gevaren voorzien, en hulpmiddelen voor de zelve bereyd gemaekt. Den aenslag welken Guido tegen de privilegien van Brugge, tegen de vryheden van geheel Vlaenderen, waegt, is voorbereyd, beraedslaegd, berekend; dezen aenslag is immers den eersten

stap tot de onderdrukking der Vlamingen, onderdrukking die het eenigste doel van het vlaemschhatend Vrankryk is; dezen aenslag is den eersten bylslag die den boom onzer vlaemsche vryheden gaet toegebragt worden; dezen aenslag is de eerste pooging tot het in voegen brengen van dit vernederend en nadeelig stelsel welk keyzer Karel eenige eeuwen nadien heeft ten uytvoer gebragt. Moest nu dergelyke pooging, voorbrengsel van alle de lang beraemde betrachtingen van het afjonstig Vrankryk, niet den stempel van rype overwegingen met zich dragen? Moest Vrankryk niet al zyn duyvelsch vernuft vereenigd hebben om ditmael in zyn voornemen te gelukken? Ja, zoo moest het wezen; Vrankryk was in zyne hoop te leur gesteld geweest, met, eene halve eeuw vroeger, eenen gelukzoeker tot graef van Vlaenderen gepoogd te hebben te doen uytroepen, en het mislukken van dergelyk plan, gelyk dit was van Vlaenderen door eenen hansworst, om dat hy eenige gelykenis had met den ongelukkigen doch dapperen Baudewyn van Constantinopolen, te doen bestierd worden, (altyd met het inzigt van onze privilegien en vryheden te vernietigen) had den koning van Vrankryk ook voorzigtiger gemaekt. Nu ging Vlaenderen nog eens naer zynen ondergang gedreven worden, en dit met des te meerdere kanssen van goeden uytslag voor Vrankryk, daer den graef Guido zelf het gewillig werktuyg van Vrankryks staetkunde geworden was, daer dezen, welken de onafhankelykheyd, de eer, den roem van het wereldberoemd Vlaenderen zou behooren te handhaven en te verdedigen, juyst den genen wierd die

aen het hoofd der onderdrukkers van de Vlamingen optrad.

Guido begreep genoeg, of, om beter te spreken, de fransche raedsmannen van dezen graef hadden hem doen begrypen, dat het zenden van twee gevolmagtigden van weynig nut kon zyn, indien deze uytvoerders van zyne bevelen door geen geweld en door geene magt ondersteund waren.

Eene talryke krygsbende was de gevolmagtigden opgevolgd; een wel uytgedoscht ruyterykorps en ook verscheyde piketten gewapende voetgangers waren Gend uytgetrokken, en legerden in de omstreken van Adeghem. Zy hadden bevel om tot op weynigen afstand van Brugge te komen, ten eynde bereyd te zyn den oproer te dempen, indien er binnen Brugge eenigen opstand oprees. Deze voorzorgen waren niet te vergeefs genomen, zoo als men welhaest zal ondervinden.

Terwyl den graef zich aldus op zyne hoede hield, en alles had aen boord geleyd om in zynen aenslag te gelukken, bleven de zamengezworenen van Brugge ook niet ten achteren om alle maetregelen te nemen tot het bereyken van hun doel, en tot het verydelen der plans van den graef. Geheyme vergaderingen wierden op verschillige punten gehouden, de dekens der neringen en de opperhoofden der korporatien besteedden een groot deel van den nacht in het beramen van maetregelen, en in het voorschryren van bevelen voor den volgenden dag; den tyd was kort, maer men verkwistte niet eenen stond. Het was middernacht toen Priem zich nog ten huyze van den ouden Lam bevond.

- Ik verantwoorde voor den uytslag! Ons plan zal niet mislukken; dry honderd gewapende mannen zyn ter myner beschikking, en op twintig duyzend borgers mogen wy rekenen. Is het in de tegenwoordigheyd van dezen dat men onze rekeningen doorsnuffelen en onze regten miskennen zal?

Zoo sprak Baudewyn Priem, toen hy afscheyd van den braven gryzaerd nam.

- Gave den hemel dat het zoo ware!

En eenen zucht ontglipte het hert van Lambrecht Lam, ter zelver tyd dat zyne hand in deze van Priem eene zenuwtrekking liet gevoelen.

- Twyffelt gy dan van onzen moed? Hebt gy geen vertrouwen in onze zelfsopoffering? Of is onzen tegenstand niet regtveerdig?

- Regtveerdig! ja, hy is het; maer het is altyd het regt niet dat zegepraelt.

Deze woorden sprak den bewogen ouderling met volle spyt en met eene droevige overtuyging uyt. Hy had te lang geleefd, hy had te veel gezien en bygewoond, om niet te weten hoe wisselvallig de poogingen der Bruggelingen moesten zyn. Doch, in het hert van dezen gryzen vaderlander klopt nog vry bloed; dit tachtigjarig gemoed is nog zwanger van volkomene vryheyd, en niets zal door Lambrecht ontzien worden, niets zal hem kosten, om zyne stad, het trotsch Brugge, vry, en ten vollen vry, te zien. Wel is waer, Lam was beducht voor goeden uytslag, maer hy gevoelde zich gekitteld om nog eene pooging te wagen, en het was deze beweegreden welke hem als de

ziel van den aenslag gemaekt had. Ja, Lambrecht had zich op dezen dag nog eens ten besten gegeven, en waegde zyn leven voor de ontvoogdiging zyner geboortestad. By elk twyffelachtig gedacht, by elk moedeloos gepeys, welken den ouderling kwamen ontrusten, wierp Lam eenen blik op den dapperen Baudewyn, en den moed van dezen jongeling deed nog eens de hoop in het gemoed van Lambrecht terug treden.

Zoo was het ook op dezen stond; de heldhaftige houding van Priem verrukte Lam; hy voelde allengskens zynen moed sterker en sterker aengroeyen, en zette zyne begonne antwoord aldus voord:

- Maer, integendeel, ook het regt blyft niet altoos ten prooy van eenen geweldenaer. De kragten van den vyand die u ten gronde geveld heeft verminderen immers ook, alhoewel hy u den nek betrappelt; maer!... eene laetste stuyptrekking, een laetste geweld van den gevelden kan den half overwonnen nog van onder den voet van zynen tegenstrever verlossen, en wee! den trotschen en onbermhertigen overwinnaer, indien hy eens waggelt! Begrypt gy my Baudewyn?

- Uwe woorden zyn als eenen nieuwen spoorslag die my de noodige kragten geven om eenen vyand in het zand te doen byten, en hem de spieren van mynen arm te doen gevoelen.

- Geve den hemel dat uwen wensch vervold worde! Moedig aen, Baudewyn; dezen, wiens hand gy drukt, zal zyne laetste kragten, hoe gering zy ook zyn mogen, om uwe edelmoedige onderneming te ondersteunen, en uwe

medeborgers dien moed te doen opvatten welken in zyn gemoed blaekte toen zyne vuyst nog het zweerd als een riet kon zwaeyen, besteden. Maer!....

- Wat doet u dan vreezen? Welk voorgevoel van slechten uytval komt u zoo mismoedig maken, juyst op den oogenblik dat men de hand aen het werk moet slaen?
- Verraed! Het verraed alleen maekt my verlegen.
- Wie zou ons verraden? Verraed! zegt gy; wie is den trouwloozen die dergelyk schelmstuk zou wagen? Noem den ellendigen welken u verdacht voorkomt, en voor aleer de zon!....
- Bedaer u, Baudewyn; het verraed zal onder onze vrienden niet ontstaen. Maer, wie weet welke listen den trouwloozen graef verzonnen heeft om tot zyn oogwit te geraken? De aenkomst van twee gevolmagtigden, zonder eenig gevolg, zonder eenige openlyke magt, zonder eenige krygsmannen, dit alles komt my verdacht voor.
- Hoe dat?
- Om dat dergelyke handelwyze geenzins overeenkomt met de voorzigtigheyd, van welke den graef meermaels blyken heeft gegeven. De komst der twee hofjonkers moet met andere zaken in verband staen.
- Zou misschien eene legerbende op weg zyn?
- Hebt gy iets dergelyks vernomen?
- Beeldt gy u dit in? Zou dit mogelyk zyn?
- Spreek, Baudewyn!
- Is het dit gedacht welk u angstig maekt?
- Zeg my of gy iets van het legerkorps gehoord hebt?
- Van een legerkorps heb ik niets vernomen; maer,

toen ik my hier naer toe begaf, zeyde men my dat er heden gewapend volk op den weg was.

- Zie daer myne meyning bewaerheyd!

En den gryzaerd verhief droevig zyne oogen ten hemel, terwyl hy zyne in een geslagene handen naer den grond drukte.

- De krygsmannen van den graef waren nog op verscheyde mylen van hier, en bevonden zich op de groote baen niet.

- Wil geenen tyd verliezen; elken stond, Baudewyn, is onbetaelbaer. Het gelukkig eynde van den aenslag, den gunstigen uytval onzer onderneming, de redding der stad, kan van ééne uer afhangen. Neem dan alle mogelyke voorzorgen, bewaer de ingangen en vesten der stad, en poog gewapende magt aen de Cathelyne-poort in gereedheyd te houden. Goeden moed, Baudewyn; gy hebt myne meyning begrepen, versmaed de raedgeving van uwen ouden vriend niet. Vaerwel, Baudewyn; dat de voorzigtigheyd u geleyde!

En eenen traen, die de oogen des gryzaerds uytrolde, flikkerde in de rimpels der wangen van Lambrecht, terwyl hy de hand van Baudewyn nog eens drukte. Priem was ook aengedaen, maer hy begreep al het belang van zynen toestand, en verliet de wooning van den gryzaerd.

Den vreedzamen nacht had nu de volkryke stad in de volkomendste rust gedompeld, en Baudewyn was eenen van het kleyn getal der genen dat in de armen van den verkwikkenden slaep geene vernieuwing van kragten was gaen zoeken, om dus de zorgen en bekommernissen van

het leven voor eenige uren te vergeten. Het laetste gesprek welk den jongeling met den gryzen Lambrecht had geëyndigd, en de belangryke zaken die in den loop van den aenstaenden dag moesten verrigt worden, ontnamen hem alle rust; ééne zaek alleen, den zegeprael des volks, hield hem bezig. Diepzinnig en in zwaermoedige gedachten die zynen geest omnevelen, verslonden, doorwandelt hy de stille straten van Brugge, onbewust werwaerds hy henen trekt. Reeds lang had hy rondgezweefd toen hy de plaets naderde waer de gevolmagtigden van den graef hunnen intrek, dags te vooren, genomen hadden. Even als elders, was alles in de omstreken rustig; de doods stilte heerschte ook in dezen wyk. Hier kon den zwaermoedigen Priem zich niet onthouden van over de zonderlinge lotgevallen van eenen mensch te denken, en zich te binnen te brengen hoe schielyk men, van rust tot onrust, van kalmte tot storm, en van bedaerdheyd tot woede, overgaet. Alles, rondom hem, is nu in de diepste rust verzonken, en, nog weynige uren, de plaets, waer hy niet anders dan het geluyd zyner voetstappen hoort, zal het tooneel van oproer zyn; de stille straten en die geluydelooze plaetsen, zullen van doodkreten en opstandsgeroepen weergalmen! Velen die nu eenen heylzamen slaep genieten zullen misschien morgen niet meer te bed gaen; en hy, die nu zich hier stil houdt, zal misschien morgen de straten met menschenbloed geverfd hebben. Ah! deze en soortgelyke gedachten hebben het gemoed van Baudewyn kalmer gemaekt, en hy begint byna beschaemd te worden van de rol die hy speelt; niet beschaemd gelyk men dit over het begaen van

een schelmstuk behoort te wezen, maer om dat hy op het gedacht is gekomen der oneyndige rampen welke eenen oproer zoo dikwils achter zich sleept. Voor zich zelven is hy niet beducht; zyn eygen belang, zynen persoon, slagtoffert hy geern; maer, indien men hem ooyt kwam rekening vragen over het vergoten bloed van eenen vader des huysgezins, indien den tegenstand welken hy met zoo gretige aenhoudendheyd inrigt nieuwe onheylen over de stad moest uytstorten...! Vreesverwekkend en moedbenemend gedacht! Is het de kalmte van den nacht die in dat ongestuymig hert de holle golven der woedende vraekzucht komt bedaren? Is het de heldere morgenster van rype overdenking die eenen vreedzamen dageraed aen het ontroerd gemoed van dezen jongeling komt voorspellen? Is het zyn geweten dat de eerste prikkelingen van den knagenden worm gevoelt? Ernstige vragen die wy niet durven oplossen. Baudewyn in deze gesteltenis schynt naer de inwendige stem, welke, in het midden van alle die bestormingen, boven alles hem toeroept, te luysteren; hy vertraegt zyne stappen; de oogen opslaende vallen zyne blikken op den toren die de H. Bloed-kapel bekroont, en den jongeling, zich in de schaduwe der huyzen door het reeds dalend maenlicht op den eenen kant der straet bevindende, houdt zich stil, en, zynen rug tegen eenen muer steunende, blyft, met het hoofd op de borst, in diepe gedachten verslonden. Ziet daer nu dien oploopenden jongeling, ziet daer dien toomeloozen zamenzweerder, die daer straks nog den eed deed van zich over den graef en over zyne willekeurige handelwyze te vreken!

Misschien zou Baudewyn nog lang in deze houding gebleven zyn, ware eenen onverwachten voorval hem uyt zyne zwaermoedigheyd niet komen rukken. Eensklaps regt Priem het hoofd op, en zyne onbeweeglyke houding duydt aen dat hy luystert. Een ligt gerucht laet zich in de verte hooren. Het groeyt aen, en gelykt aen de stappen van eenen aenkomenden man. Inderdaed, men kan zich niet meer vergissen; het is eenen persoon die nadert. Maer, wie mag zich op dergelyke uer, nog op de straet bevinden? Baudewyn heeft den tyd niet om die vraeg te onderzoeken; hy ziet eenen langen manspersoon den hoek der straet omkeeren, en, van eene tegenovergestelde rigting, naer hem toe naderen. Zynen gang en geheel zyne houding schenen aen te duyden dat hy tot de gemeene klas niet behoorde, en de voorzigtigheyd, met welke hy voordkwam, deed kwaed vermoeden by Priem ontstaen.

Nu wierd de nieuwsgierigheyd van Baudewyn nog meer opgewekt, en hy mompelde reeds het woord ‘verrader.’ De kalmte die eenige stonden in het gemoed van Baudewyn was gedaeld wierd er welhaest door eenen tegenstrydigen drift uytgedreven, en het hert van den jongeling was spoedig aen het zieden. In eene eerste beweging meynde Priem op den onbekenden te rennen, en reeds had zyne regte hand den hecht van zynen dolk gegrepen, maer, de omzigtigheyd en vrees met welke den onbekenden voord trad, wederhielden Baudewyn, en hy bleef in de duysterheyd, om van daer den aenkomenden te bespieden. Dezen was nu aen den ingang van het gravelyk verblyf gekomen; hy wierp de oogen zorgvuldig in het

ronde en bekeek het bovenste van het gebouw. Twee zachte kloppen gaf hy op de poort, en, na de zelve met weynige tusschenpoozing herhaeld te hebben, liet een kleyn geschuyffel hooren, en ging voord. Op eenigen afstand van dien grooten ingang bevond zich een leeg deurken welk ook toegang tot het paleys gaf, en voor dit bleef den onbekenden nog eens stil. Hy herhaelde de zelve bewegingen, en het duerde niet lang, of deze deur wierd geopend, en den langen kerel trad het verblyf van den graef binnen.

Geenen twyffel kon er nu nog opryzen nopens dit nachtelyk bezoek. ‘Verraed’ braekte Baudewyn uyt, en, opgeblazen van verontweerdiging, keerde hy naer zyne wooning. Hy trok voorby het huys van den goud- en zilversmid, en, hoe heviglyk hy door vraekzucht ontsteken was, nog kon hy niet voorby gaen, zonder aen Avezoeta, ofschoon zy van hem zoo afkeerig was, te denken.

Het zou hier misschien de plaets zyn eenen blik op het huysgezin - Van den Damme te werpen, en ons eenige stonden op te houden met de kalmte en bedaerdheyd te bewonderen die in de wooning van Avezoeta heerschen, terwyl het gemoed van Baudewyn geheel en gansch ten prooy aen hevige driften is. Maer, onderbreken wy ons verhael niet. Genoeg zal het zyn hier, in het voorbygaen, te bemerken dat de schoone maegd allengskens begon hersteld te zyn, en dat de koortsen die haer, onmiddelyk na het gevaer uyt welk Priem haer gered had, overvallen hadden, merkelyk verminderd waren, en byna geheel, dank aen de heylzame geneesmiddelen, hadden opgehou-

den dit teder lichaem te verteren. De dochter van den zilversmid was nog niet volkomen genezen en droeg nog alle de teekenen der ziekte op haer gelaed. Zy had verduldiglyk alles uytgestaen, en bevond zich naby het gewenscht tydstip van hare gewoonelyke bezigheden te konnen hernemen. Eylaes! de jonge dochter was verre van te denken door welke onverwachte voorvallen zy nog moest beproefd zyn, en aen welke wisselvalligheden hare standvastigheyd nog ging onderworpen worden! Het onnoozel duyfje kon zich niet inbeelden hoe naby de roofvogels waren!

Baudewyn was nu in zyne wooning terug, en wierp zich in eenen leunstoel om eenige stonden te rusten.

X.
Het Volk en de Afgezanten.

By de Oude-Meulen-Brug verhief zich eene nedrige kapel, in de nabyheyd van welke, eenige zeer eenvoudige gebouwen tot woonplaets van zommige kloosterlingen, onlangs binnen de stad opgeregt, strekten. Het was het verblyf der eerste Predikheeren van Brugge.

Door de zorgen van graef Fernand in Belgien gebragt en door de giften zyner gemalin ondersteund, hadden de paters Predikheeren zich in 1233 te Brugge gevestigd, nadat zy door bevelbrieven van den graef en der gravin in bezit van eenige huyskens en van weynigen grond waren gesteld. Deze paters alreede in groote achting, voor de menigvuldige diensten welken zy, sedert eene halve eeuw, in Brugge en in de omstreken bewezen hadden, verwierven nog dagelyks meer en meer de gunst van eenieder. Het klooster was dan nog zoo uytgebreyd en zoo fraey niet gelyk men het dry eeuwen nadien zag pryken; maer het had al treflyke en geleerde mannen voordgebragt.

Reeds had uytgemunt en was aldaer, in geur van heyligheyd, overleden, pater Nikolaes Walkiers, leeraer in de H. Godsgeleerdheyd; reeds had men daer bewonderd den geleerden pater Reyniers, die zoo bovennatuerlyk uyt zyne twyffelachtigheden over de heydenen, joden en christenen, door de H. Maegd verlost was. Nu stond dit klooster onder de zorgen en het beheer van den achtbaren pater Joannes Utenhove van Ardenburg.

Op den zelven tyd bloeyde ook te Gend het Predikheeren-klooster, aen het hoofd van welk den eerbiedweerdigen pater Joannes Lammens, die door menige wonderheden vermaerd is, uytmuntte; dezen zoo achtbaren kloosterling, bevond zich, juyst omtrent dit tydstip, in het klooster te Brugge, zynde terug van eene reys die hy in Zeeland had gedaen, alwaer hy het woord Gods was gaen verkondigen, en waer hy, door zyne buytengewoone welsprekendheyd en door zyne zoete en overtuygende woorden, vele persoonen had bekeerd. Eenige sermoenen welke dezen geleerden pater in de kapel der Predikheeren te Brugge had uytgegalmd, hadden veel volk derwaerds uytgelokt, en, ofschoon pater Lammens reeds naer zyn convent was afgereysd, bleef de kapel der Predikheeren door een groot getal geloovigen bezocht worden.

Het was in deze kapel dat de zamengezworenen moesten byeen komen; zy hadden besloten des anderdags, by het openen van deze kerk des kloosters, zich in de vroege diensten te bevinden. Niemand bleef ten achteren.

Het eerste morgenrood had nauwelyks de toppen der boomen en het kruys van het spits torentje der kapel eenen weerschyn van vermillioen gegeven, of het klokje des kloosters riep de paters naer den choor, terwyl den eentoonigen klank van dit schel geluyd de omliggende bewooners uyt bunnen slaep wekte, en hun tot het werk noodigde. De deur der kapel was nog niet geopend, wanneer men reeds verscheyde persoonen zag aenkomen, en zich op eene bank op hunne knien nederwerpen. Lambrecht Lam, niettegenstaende zyne hooge jaren, was getrouw gebleven aen zyn woord, en, ondersteund door de armen van den vrolyken herbergier, van Baes Keghel, kwam zich ook by zyne medemakkers voegen. Ook waren Danwilt, Lambert, Coopman en een dertigtal anderen aengekomen, als men bemerkte dat Baudewyn nog afwezig was. Maer, die afwezigheyd had hare oorzaek; ondertusschen het duerde niet lang of men zag Baudewyn insgelyks op den killigen grond der kapel geknield.

Hy zou spoediger zich ter plaets begeven hebben, en zou zekerlyk den laetsten niet zyn aengekomen, ware hy zoo bezorgd niet geweest om eenigen zyner vrienden te gaen waerschouwen wegens het geen er op dezen dag kon voorvallen, ten eynde hun in staet te stellen de noodige voorzorgen te nemen. Onder deze vrienden van Baudewyn betrok den goud- en zilversmid de eerste plaets; het was ook by Van den Damme dat Priem zich eerst begaf. Den vader van Avezoeta had juyst zyne bedstede verlaten, en stond bereyd zynen winkel te openen,

wanneer Baudewyn aen de gebeeldhouwde deur klopte en den zilversmid van alles onderrigtte. Zulke onderrigtingen waren van groot belang, terwyl zy Van den Damme den tyd verschaften om zyne kostelyke voorwerpen te verbergen of buyten huyze te doen dragen. Den goud- en zilversmids-winkel wierd dien dag niet geopend.

Het afscheyd welk Baudewyn van zynen vriend nam kon niet geschieden zonder tranen te storten. Den gouden zilversmid was, niet min dan wie het zyn mogte, vriend en voorstaender der vryheden zyner stad; hy begreep al het belang dat er in het vernieuwen der verbrande privilegien gelegen was; hy wenschte, zoo als het elken waren vryheydslievenden borger betaemt, dat Brugge weder in het genot zyner regten en vryheden trad; hy kon eenen wederstand niet afkeuren, om dat hy volkomen het doel goedvond; hy week ook voor het geweld niet terug, om dat hy overtuygd was dat het geweld den laetsten en den eenigsten middel was geworden; met een slach van voldoening vernam hy de edelmoedige besluyten die de borgers genomen hadden, en kon niet ongevoelig blyven aen de zelfsopoffering van zoo vele deftige Bruggelingen. Doch, die zelfsopoffering van verscheyde zyner vrienden, hoe heldhaftig zy hem voorkwam, pynigde hem, als hy aen de gevolgen der zelve dacht. De overwinning, wel is waer, lachte de zegenpralende borgers op het eynde van het worstelperk toe, de lauweren schitterden wel in de verte; maer ook zweefden de dood en de nederlaeg boven de

vergeldingen en borgerskroonen! De zwangere toekomst kon zoo vel schande als eer baren. De genegenheyd die den vader van Avezoeta Baudewyn toedroeg, vermeerderde in den geest van den goud- en zilversmid de gevaren, en deed hem eenen rampvollen uytslag te gemoet zien.

Van den Damme poogde aen zynen jongen vriend al het roekelooze, al het gevaerlyke, van zyne onderneming te doen begrypen, ten eynde hem van zyn voornemen af te leyden. Maer, wat invloed kon de rede nog op den jongeling hebben, daer zyn woelig hert van toomeloozen drift tot het vreken der miskende regten zyner vernederde geboortestad blaekte? Het oploopend gemoed van den vryheydslievenden Baudewyn was maer met ééne zaek bezig, met de onderneming tot het terugbekomen der vernietigde brugsche privilegien. In dergelyk gemoed is immers geene ruymte meer voor kalme, rede; wat kan eenen druppel koud water op het gloeyend stael? Ja, zoo was het met Baudewyn gesteld; gansch vlammend van drift om zyne vernederde stad te vreken, wat vermag eene koele vermaning? Van den Damme begreep dit, en zag van verdere poogingen, tot het bedaren van dit aengehitst gemoed, af.

Baudewyn drukte de hand van zynen vriend, en, na hem belast te hebben zich in het geheugen van geheel zyn huysgezin te brengen, verliet den durpel van Van den Damme, en ging zich by zyne medemakkers voegen.

De kapel der Predikheeren leverde dezen morgend

een zonderling tooneel op. Gedurende al den tyd, dien den pater gebruykte om het onbloedig slagtoffer aen den Allerhoogsten op te dragen, baden de zamengezworenen vuriglyk, en niemand zou in die godvruchtige persoonen den minsten schyn van geweldige voornemens durven verondersteld hebben. Zoodanig was in die tyden het karakter onzer voorvaders; streng in het kwyten hunner godsdienstige pligten, gekleefd aen hunnen godsdienst, en met den zelven, hoedanig hunne ondernemingen ook waren, hunne werkingen beginnende. Zoo toonden zy zich hier ook. Zy gingen eenen opstand verwekken, zy gingen de borgers in het harnas jagen, de straten van Brugge gingen in een oorlogsveld veranderd worden, en ziet, de bewerkers van dit alles zyn hier op hunne knien nedergeworpen!

Eerbiedigen wy deze gevoelens onzer voorouders, zy ontstaen uyt volle overtuyging; niets zouden zy aengevangen hebben voor aleer zy het door eene godsdienstige plegtigheyd geheyligd hadden.

Doch, zien wy die mannen zoo godsdienstig, en schynen zy hier zoo kalm en zoo bedaerd aen den voet des autaers, even zoo kloek zullen wy hun op het veld ontmoeten, even zoo moedig en geweldig zullen zy uytmunten, wanneer hunne hand eens de wapens gegrepen zal hebben. Nauwelyks had den priester, voor aleer den autaer te verlaten, de aenwezigen, in den naem der aenbiddelyke persoonen van de H. Dryvuldigheyd, gezegend, en waren de zamengezworenen de kapel uytgetreden, of op hunne aenzigten bemerkte men eene zienelyke verandering, en

hunne houding van daer straks onderging eene volkomene herschepping. Het was op het zigt van de gewapende mannen welken zich onder het geleyde van Baudewyn kwamen rangschikken dat den moed ontvlamde der genen, die wy daer aenstonds zoo kalm, zoo bedaerd en zoo ingetogen bewonderd hebben. Den jongen bevelhebber schaerde zyne mannen tegen den buytenmuer van het klooster en deed hun, in eene wel toegepaste redevoering, al het belang zien van de hedendaegsche onderneming, hun aenwakkerende tot goede krygstucht en aenhoudendheyd, en hun verzekerende dat hy zich, altyd en overal, aen hun hoofd zou bevonden hebben.

Zoo als er voorgaendelyk was overeengekomen, wierd dit korps door de stad gezonden, en zyne verschyning moest het teeken worden tot eene algemeene verzameling van alle de borgers. Het duerde niet lang of eene buytengewoone beweging bespeurde men alom in de stad; alle winkels wierden gesloten, en de talryke werkhuyzen verlaten.

De wevers en de schippersmaets waren de eersten welken aen den oproep beantwoordden, en zich in benden op de straten en openbare plaetsen vertoonden. Het vereenigings-punt was vastgesteld op de Groote-merkt en in de aenpalende straten. Welhaest was eene ontzaglyke menigte vergaderd, en de houding des volks wierd ernstig.

Geheel de stad was nu onderrigt van hetgeen er omging, en elkeen nam de maetregelen welken hy geloofde in zyn belang te zyn, en terwyl dezen de zamengerotte menigte

op de straten gingen vermeerderen, verzekerden anderen zich in hunne wooningen.

Ondertusschen bleven de bewerkers van dezen oproer niet ledig; Baudewyn maekte aen zyne medemakkers bekend het geval van den voorleden nacht, en deelde hun diesaengaende zyn vermoeden over dezen onbekenden persoon mede.

- Wie mogt dit wezen? vraegde Coopman.

- Ongetwyffeld zullen wy verraden zyn, sprak Danwilt.

- Verraden! riep Priem, wie zou ons verraden?

- Het kan den graef zyn, fluysterde den gekkenden herbergier in de ooren zyner vrienden.

En eenen algemeenen lach volgde op deze woorden.

- Weynig is er ons aengelegen, hoorde men Lambrecht Lam zeggen, wie den persoon wezen moge; hy zy den graef, hy zy eenen zyner hovelingen, hy zy eenen bespieder, hy zy eenen verrader, hier over hebben wy ons weynig te bekreunen. Het groot werk, het eenig werk, is de gevolmagtigden van den graef tot het hernieuwen onzer privilegien te dwingen. Is dit immers ons doel niet?

- Ja, zoo is 't. Ja, dit beoogen wy.

- Onze privilegien! Onze vryheden! Deze eyschen wy weder.

- Vry of dood, is de spreuk van eenen opregten Bruggeling!

Deze en dergelyke woorden vloeyden eensklaps uyt den mond van allen.

- Indien het zoo is, dan mogen wy geene middelen verwaerloozen die ons tot dit doel konnen geleyden. De

voorzigtigheyd vooral moet de leydster van alle uwe stappen zyn, en deze vereyscht dat gy alle gemeenschap tusschen den graef en zyne gevolmagtigden belettet; ten dezen eynde word het noodzakelyk de stadspoorten wel te bewaken. By de voorzigtigheyd behoort gy ook alle mogelyke bedaerdheyd te voegen, en deze moet u alle geweld, alle poogingen tot plundering, en allen aenslag op de veyligheyd van persoonen doen vermyden. Gelooft my, de zaek die wy heden ondernemen kan niet ten goede geleyd worden, ten zy voor zoo veel dat de bevolking zich van geene buytenspoorigheden pligtig make. De verzamelde Bruggelingen moeten het voorbeeld hunner magistraetspersoonen volgen; onze borgerlyke overheden gaen weygeren aen alle onteerende besprakken hunne toestemming te geven, en zullen eerst en voor al op het terug bekomen hunner privilegien aendringen. Zoo moet het volk zich ook schikken. De menigte moet zich bepalen met die eyschen te ondersteunen.

- En zoo men weygert aen onze regtveerdige vraeg te voldoen? zoo sprak eenen der aenwezigen.

- En zoo men ons verstoot? vroeg Baudewyn.

- Wy zullen verklaren, zoo ging den ouden Lam voord, de wapens niet neder te leggen voor aleer wy ons verzoek voldaen zien.

- En wy zullen de gevolmagtigden aenhouden, hoorde men Jan Coopman zeggen.

- En wy zullen het zweerd....

- Niet te hevig, sprak Lam, de oogen op Baudewyn, welken deze zinsnede begon, werpende. Wees niet te

oploopend, men is nog dikwils driftig genoeg als men zich geweld aendoet om bedaerd te wezen. Nog eens, myne zoonen, ik kan het u niet genoeg herhalen, laet u door geene oploopendheyd vervoeren; herinnert u altyd dat gy met statigheyd, en door eene eerlyke en moedige houding, uwe vyanden moet ter neder vellen. Gy hebt immers geen leger te bestryden; het zyn twee ongewapende mannen.....

- Maer, zoo den graef ons zyne krygsbenden op den hals zond....

- Dan, ah! dan zal ik eene andere tael voeren. Heden moet gy u voor geenen vyand bevinden, als gy zorg neemt van door eene waekzame bende de toegangen der stad te bewaren.

Deze onderhandeling zou nog langer op dezen toon geduerd hebben, ware eenen van de magistraetspersoonen niet komen aenkondigen dat het magistraet door Guidos' gezanten was uytgenoodigd om zich, ten tien uren in het graeflyk verblyf, by de gevolmagtigden te laten bevinden. Het vernemen dezer tyding stelde een eynde aen alle verdere beraedslaging, en, na de laetste schikkingen genomen en zich het vereenigings-woord gegeven te hebben, scheydden de opperhoofden der zamenzwering uyt een, en elk ging zich by de zynen voegen. De aenkomst van deze borgers in het midden der zamenrottingen wierd door algemeene toejuychingen begroet.

De magistraetspersoonen van Brugge, in plaets van zich onmiddelyk naer het paleys te begeven, vergaderden in hunne raedkamer, en aldaer wierd er besloten by de gevolmagtigden niet te gaen; de vertegenwoordigers van

het brugsch volk zagen in dien stap eene vernedering. Eenen heraut wierd dan naer de afgezanten van den graef gezonden, met last van te verklaren: ‘Dat het magistraet van Brugge vergaderd was, en de aenkomst der gevolmagtigden van den graef zou verwachten, zoo die heeren afgezondenen eenige mededeelingen aen den raed te doen hadden. In alle geval, dat de magistraetspersoonen gebruyk maekten van hun regt, en het als eene onteerende handelwyze zouden beschouwen, elders, ten zy in hunne vergaderzael, eenig besluyt te nemen.’

Deze antwoord wierd ter zelver tyde aen het verzameld volk medegedeeld, en verwekte eene algemeene blydschap.

Gemakkelyk zal het zyn te begrypen welken gevoeligen indruk die woorden op de gevolmagtigden moesten doen, indien men in aenmerking neemt dat Guido de afgezanten onder dezen zyner hofjonkers gekozen had, welken hy wist de meeste trotschheyd te bezitten. De hovelingen, op het vernemen der boodschap van het brugsch magistraet, konden hunne verontweerdiging niet verduyken; en eenen was op het punt den boodschapper, op staenden voet, te doen aenhouden. Maer, den anderen gevolmagtigden, ofschoon zoo trotsch als zynen medemakker en niet min dan hy getroffen, was ouder in jaren en bezat een ryper verstand; dezen trok zynen gezel in een ander vertrek, terwyl hy den heraut beval te wachten, om de antwoord der afgezanten van den graef aen zyne meesters te dragen.

Den brugschen poorter deed eene ligte beweging met

het hoofd, en de twee gevolmagtigden verlieten de gehoorzael.

- Welle vermetelheyd! zeyde den jongsten der gevolmagtigden zoohaest hy uyt de tegenwoordigheyd van den heraut was; hoe strafbaer zyn die fiere Bruggelingen! Zullen dan die geringe borgers aen de edellieden durven de wet stellen? Zal eenen deken der wevers of eenen oversten der schippers ons aldus behandelen? Ah! indien wy dergelyke vernedering verduren, wy zyn onweerdig van onzen rang, onweerdig van onzen adel, onweerdig van onzen naem.

- Ik ben getroffen gelyk gy, antwoordde den anderen; dien stap van het brugsch magistraet heeft myn bloed doen kittelen. Ik gevoel ook den smaed dien ons is aengedaen; maer, wy mogen onze miskende eer, onze gekrenkte eygenliefde, onze vernederde trotschheyd, niet te rade gaen, wy behooren onzen toestand te begrypen. Wy hebben immers met eene oproerige stad te doen, en de voorzigtigheyd moet ons hier tot leydsvrouw strekken.

- Voorzigtigheyd! Moeten wy dien persoonelen smaed verdragen?

- Dien smaed is in onzen persoon op den graef onzen doorluchtigen meester gevallen, en dezen zal die roekeloozen weten volgens verdiensten te behandelen. Douay en Yperen hebben dit immers ondervonden. Wee Brugge!

- Eh! wel, doen wy dit aen die opgeblazene Bruggelingen ook ondervinden. Met wien meynen zy dan te handelen, die nedrige borgers? Denken zy dat wy gemeyn volk en gespuysch gelyk zy zyn? Gelooven zy, in hunne

domheyd, dat het kruydeniers, beenhouwers of schippers zyn die den graef tot hun heeft gezonden, aengezien zy zich verstouten ons dergelyke onbeschofte antwoord toe te stieren? Ah! die onbeschaemden! Dry ellen gedraeyden kimp om hun een twintigtal voeten boven den grond aen de galg te stroppen is de eenigste antwoord die wy hun behooren te geven.

- Bedaer u, vriend; den oogenblik is slecht gekozen om den vollen toom aen uwe verontweerdiging te geven.

- Kan men in dergelyken oogenblik bedaerd zyn? Zullen wy ons hier met schande laten overladen? Zullen wy door een handvol kleyn volk, dat zich voor de vertegenwoordigers van het schuym der bevolking uytgeeft, laten onteeren, en stilzwygend blyven? En wy, ridders, wy, edellieden, wy gevolmagtigden..... Wy door het brugsch gespuysch...

- Dit alles treft my ook, maer het zyn onze persoonele gevoelens niet welken ons moeten leyden, andere aenmerkingen....

- Geene aenmerkingen wasschen den smaed uyt; geene woorden zyn bekwaem myne vraekzucht te voldoen....

En hy kon niet meer voordspreken; zyne lippen sloten zich door eene stuyptrekking toe, terwyl hy zyne regte hand aen het gevest van zynen degen sloeg.

- Onteeren wy ons zelven niet, zoo sprak den anderen terwyl hy zyn medelid by den arm greep. Waren wy hier in geene hoedanigheyd van afgezanten, wy zouden ongetwyffeld zulken smaed niet ongevroken laten, en deze be-

lediging zou in het bloed worden uytgedoofd. Doch, onze zending is vreedzamer, den doorluchtigen graef heeft in ons zyn vertrouwen gesteld, en wy zyn gekozen als bemiddelaers tusschen het magistraet van deze stad en onzen den graef. Mogen wy nu ons karakter van afgezanten bezoedelen? Neen, dit mogen wy niet. De staetkunde kan immers niet oploopend zyn; en, willen wy onze pligten wel en getrouw kwyten, bedaerdheyd, kalmte en voorzigtigheyd zyn hoogst noodig. Onzen toestand is hier zeer netelachtig, en wy zullen alle onze koelbloedigheyd en onze tegenwoordigheyd van geest noodig hebben, om ons uyt de moeyelykheden te redden in welke wy ons bevinden.

- Zyn wy dan bedreygd?

- Tot hoe verre weet ik niet.

- Is men op ons leven uyt, en loopen wy eenig gevaer?

- Men loopt altyd gevaer als men met eene oproerige bevolking te doen heeft, en dit is hier het geval. Wanneer de muytelingen de merkten vervollen, en dat een magistraet zich door menigvuldige duyzende gewapende borgers omringd, ondersteund en aengemoedigd ziet, zou er alsdan nog geene bedaerdheyd en voorzigtigheyd vereyscht worden? Zult gy nu nog zoo oploopend en driftig blyven?

- Maer, wy hebben ook krygsvolk; rekent gy onze voetknechten en ruyters, die nu reeds uyt Maldeghem moeten vertrokken zyn, voor niets?

- Bedrieg u niet; wy hebben die mannen nog ter on-

zer beschikking niet, en, in afwachting van hunne aenkomst, laet ons middelen beramen om tyd te winnen, en om eenige voldoening aen dezen te geven, welken nu de sterksten zyn.

- Mogen of konnen wy ons tot zoo verre vernederen?
- Men vernedert zich niet als men voor het geweld wykt.
- Wat zullen wy dan doen?
- Ons naer het raedhuys begeven.
- Met dat gespuysch onderhandelen? Naer zyne vergaderplaets trekken, en ons overwonnen verklaren?
- Overwonnen zyn wy niet, maer wy worden gedwongen, en het is aen de noodzakelykheyd dat wy gehoorzamen.

Op dezen stond trad nu den persoon binnen welken Baudewyn in den nacht het kasteel had zien intrekken, en dezen kwam de gevolmagtigden van den graef onderrigten wegens den toestand der zaken, en wegens de gesteltenis der gemoederen. Het tafereel, welk hy die edellieden voor de oogen ontrolde, was niet gunstig en geruststellend, maer bragt de gevolmagtigden in groote verslagenheyd. Den oogenblik inderdaed voor de zendelingen wierd ernstig. Den bespieder onderrigtte verder zyne meesters dat de troepen, welke den graef ter hunner beschikking gesteld had, op weg naer Brugge waren, en, met den middag omtrent de poorten zouden geweest zyn.

Toen nu den bespieder vertrokken was met de zending van den optocht der krygsmannen te doen verhaesten, begonnen de beyde edellieden op nieuw te beramen over de

best geschikte middelen die zy ter hand hadden om het volk tot bedaren te brengen, dat oproerig en driftig volk wiens geroep en getier hun, op dezen oogenblik, de ooren trof.

De twee gevolmagtigden van den graef traden dan de zael, in welke den heraut hunne antwoord afwachtte, binnen, en gaven hem te kennen dat zy, ofschoon niet gedwongen, zich in den raed zouden begeven hebben, maer dat de houding der borgers hun eenige vrees inboezemde, als of die gewapende menigte enkelyk de straten en merkten vervolde met het inzigt van de afgezanten des graefs de wet voor te schryven; dat zy bereyd waren zich naer het raedhuys in de vergadering der magistraets-persoonen te begeven, indien er hun een vry geleyde verleend, en eene waerborg voor de onschendbaerheyd hunner persoonen wierd gegeven.

Den heraut, na deze antwoord vernomen te hebben, groette de gevolmagtigden, en vertrok.

Het duerde niet lang of den heraut was terug; dit mael was hy vergezeld door eenen anderen persoon, die door het magistraet tot de gevolmagtigden gezonden was, belast om eene wacht tot geleyde der afgezanten aen te bieden. Het was Baudewyn Priem welken men dezen last had opgeleyd. Het was hy die met den heraut in de gehoorzael verscheen, en de twee hovelingen, met de volgende woorden, aensprak:

‘De vertegenwoordigers dezer stad, dezen die ons, uyt kragt onzer privilegien, bestieren, zenden my met een honderdtal gewapende mannen tot u, ten eynde u voor

geleyde te dienen tot in de raedkamer van het magistraet, indien gy zulks geraedzaem vindt.'

Deze woorden wierden op eenen toon uytgesproken die de hofjonkers vremd voorkwam, en waren vergezeld van eenen blik die zy vreesden.

En inderdaed, den borger, welken zy in hunne tegenwoordigheyd zagen verschynen, moest indruk op hun doen. De houding van Baudewyn was niet alleenelyk fier, gelyk het karakter der Bruggelingen; maer deed eene manhaftigheyd uytschitteren welke men gedwongen wierd te eerbiedigen, terwyl zy, ter zelver tyd, ook trof door den afkeer welken den jongeling, in zyn gemoed voor de twee trotsche edellieden gevoelende, op zyn uytwendig niet kon verduyken. Den hoogmoed der afgezondenen, der hooveerdige hovelingen, wier tael ons daer straks zoo walgelyk voorkwam, was spoedig aen het dalen; de woedende uytvallen van deze twee ridders waren welhaest door andere min hoonende woorden vervangen. Geenen twyffel of de twee edellieden lazen in de blikken van den aenwezigen Bruggeling dat dergelyke uytdrukkingen geenzins door hem zouden gedoogd zyn geweest.

- Zyn wy dan in gevaer? vroeg eenen der gevolmagtigden, terwyl hy met verwondering op Baudewyn de oogen gevestigd hield. Is het volk op geweldenaryen uyt?

- Neen, antwoordde Priem; het volk denkt aen geen geweld; het zal nooyt iemand aenranden als het niet eerst word beledigd.

- Wat wilt men dan van ons? hernam den anderen.

- Het vergaderd magistraet zal u dit te kennen geven.

- Waerom die volksvergaderingen? Waerom is het volk onder de wapens? zoo sprak den eersten gevolmagtigden.

- Ik heb geenen last om met de afgezondenen van den graef in beraedslaging te treden; myne zending is u met myne gewapende mannen tot op het raedhuys te vergezellen. Ik verwachte nu uwe antwoord. Aenveert gy dezen offer? Indien ja, gy zyt onder myne bescherming; indien neen, ik vertrek.

De gevolmagtigden fluysterden elkanderen eenige woorden in de ooren, en den oudsten van beyde gaf aen Baudewyn te kennen dat zy zich by hem gingen voegen, op dat hy hun zou geleyden.

Den jongen Bruggeling ontving die antwoord zonder spreken, en begaf zich op de middenplaets van het paleys, alwaer hy zyne mannen gelaten had.

XI.
Het vergaderd Magistraet.

Terwyl dit in het verblyf van den graef geschiedde, en de magistraetspersoonen afwachtten welken uytslag hunne boodschap zou gehad hebben, wemelden alle de straten en openbare plaetsen van borgers. De dekens der neringen en de opperhoofden van alle de korporatien hadden hunne vaendels doen ontrollen en rondom de zelve geschaerd alwie onder hun bestier stond. Dit opnemen der wapens door een deel der bevolking had een zonderling voorkomen aen de stad gegeven.

Het was hier geenzins eene van die bedaerde byeenkomsten, welke door een buytengewoon geval worden gevormd; eene van die vreedzame verzamelingen van nieuwsgierigen, reykhalzende naer een langbelofd schouwspel; eene van die ingetogene vergaderingen, welke eene groote plegtigheyd of eene luysterlyke feest uytlokken; de zamenrottingen die nu de merkt vervolden hadden een eygenaer-

dig voorkomen, en droegen het kenmerk van opstand. Inderdaed, het was eene verontweerdigde bevolking die te wapen liep, eene aengehitste borgery die aen den oproep harer opperhoofden beantwoordde; en dergelyk schouwspel, hoe vreeslyk en rampvol des zelfs ontknooping meermaels zy, levert altyd eenen statigen en ernstigen blik op. Tot hier toe bespeurde men nog die vraekzuchtige woede op de aengezigten der verzamelde menigte niet, gelyk zy uytschynt als men in het gezigt des vyands staet, en als men het geklank der klaroenen afwacht om zyne tegenstrevers in te loopen. Den getrouwen medegezel van den zorgvollen schaepherder, toen hy door zynen meester geliefkoosd word, kwispelsteert niet enkelyk, maer toont zich speelziek en liefgetallig; alleenelyk als hy word opgehitst rukt hy, met vlammende oogen en opengespalkte muyl, tegen zyne prooy op. De Bruggelingen toonden zich ook nog niet woedend; ofschoon onder de wapens, lieten zy zich meermaels door hunne geneygdheyd tot schertsen vervoeren.

Ondertusschen hadden de gevolmagtigden van den graef zich bereyd gemaekt, en, na op hunne peerden te zyn gestegen, stelden zy zich onder de bewaking van den jongen Priem.

Reeds was het genoegzaem door de stad geweten dat de gevolmagtigden van Guido zich naer het raedhuys begaven, en de straten die zy moesten doortrekken waren met volk opgepropt, nieuwsgierig om de gelaetstrekken en houding dezer hovelingen te beschouwen. Omringd van de hallebardiers onder bevel van Baudewyn, traden die

twee trotsche hofjonkers, den eenen op een sneeuwwit en den anderen op een ligt bruynkleurig peerd gezeten, hunne verblyfplaets uyt; zy schenen verbaesd en ter zelven tyd bevreesd over den buytengewoonen toevloed van volk, en over de gewapende houding der menigte. Baudewyn die hun onmiddelyk opvolgde, verzekerde hun welhaest, en gaf hun te kennen dat zy niets te duchten hadden, zoolang zy zich kalm en bedaerd konden houden.

Den stoet trok stilzwygend voord, en het volk liet enkelyk een doof gebrom hooren, zonder eenig geschreeuw te verheffen. Zulkdanige houding treft men altyd by de Vlamingen aen, wanneer zy hunnen afkeer en onverschilligheyd laten uytschynen. Onze voorouders kenden ook al het belang van eene algemeene stilzwygendheyd, zy wisten ook dat de strengste les die men aen de grooten en magtigen kan geven, eene volkomene stilzwygendheyd is. Hadde men niet eenen spotvollen grimlach op de zamengetrokkene lippen van elkeen zien zweven, waren eenen versmadelyken blik en eene verachtelyke houding der schuddende hoofden niet komen verraden de gevoelens met welken de gemoederen der menigte bezield schenen te zyn, men zou byna gezeyd hebben dat het eene lykstaetsie was die voorby ging. In byna alle de straten waren de bewooners der huyzen voor de venster gekomen, ten eynde van dien vremden optocht ooggetuygen te zyn. De vrouwen bezonderlyk, waren nieuwsgierig en staken het hoofd voor- of uyt de venster. De gevolmagtigden die van een zedeloos hof deel maekten, en in de wellusten en wulpschheden waren opgebragt, vestigden

met snoevery de oogen op de schoone jongvrouwen van Brugge, en het duerde niet lang of zy verstoutten zich tot eenige te grimlachen. Dit hadden de hallebardiers en hunnen bevelhebber reeds opgemerkt, en meer dan eens was Baudewyn op het punt geweest van hun te doen aenmerken hoe onbetamelyk hun gedrag was, toen men juyst het schilderachtig huys van den goud- en zilversmid naderde.

Baudewyn vestigde zyne blikken op die wooning, zoohaest hy deze in de oogen had; en, ofschoon verstooten van de dochter zyns vriends, verlangende hy de schoone Avezoeta en hare bevallige zuster Sybilla te zien, en zynen vriend Van den Damme benevens zyne deugdzame huysvrouw te mogen groeten.

Men was nauwelyks in de straet, of den houten voorgevel van het huys des zilversmids vestigde ook de oogen der twee gevolmagtigden; de beeldhouwery met welke hy versierd was, en de zinryke verbeeldingen met welke hy prykte, boeyden al hunne aendacht. Door een zoo vremd als buytengewoon geval gebeurde het dat den stoet, juyst voor dit huys, moest stil blyven, tenwyl er verder in de straet eenige beweging ontstaen was, ten gevolge der ontdekking en aenhouding van eenen verdachten persoon. De hovelingen konden zich niet verzadigen in het aenschouwen van dien gevel, maer hoe groot was hunne verwondering, toen zy de aengezigten der twee zoo schoone dochters voor de vensters ontdekten! Beyde wierden te gelyk met een geyl vuer ontsteken, en in hun boos hert vormden zy reeds het helsch plan om te poogen dien ve-

nynigen blaes over die pas ontlokene roozen te ademen, welken bekwaem is de zuyverste en reukrykste bloem te verslensen. De twee ouderlingen, van welken men in de heylige geschiedenis het verhael aentreft, wierden met geen wulpscher vuer ontsteken op het aenschouwen der zuyvere Suzanna, dan die zedelooze hovelingen, als zy de dochter des goudsmids gezien hadden.

Baudewyn begreep hun verfoeyelyk voornemen, en dit deed hem inwendig in woede ontspringen. Den deugdzamen jongeling, hy die de reynheyd en volmaektheden van deze jongvrouwen kende, hy die wist dat de gemoederen dezer voorbeeldelyke dochters blanker dan kristael, helderder dan de morgenzon, onoozeler dan een lam waren, hy las ter zelver tyd in de onkuysche oogen der twee bedorvene edelliedende duyvelsche ontwerpen die zy in hun hert smeedden. Hoe voelde Baudewyn zich op dezen oogenblik gepynigd, en aen welke vreede gewaerwordingen was hy ten prooy! Mogte hy zich vreken, hoe duer zouden die wulpsche jonkers hunne satanische handelwyze betaeld hebben! Hoe spoedig zouden de kloekgespierde handen van den verontweerdigden Priem de verwyfde jongelingen van hun ros gerukt hebben om hun tot herstelling van gekrenkte eer te dwingen! Maer, eylaes! Baudewyn is met de bescherming dezer onbeschaemden belast! De Voorzienigheyd waekte ondertusschen over die zuyvere zielen; de zedige joffrouwen ontwaerden dat zy het voorwerp der te vrye blikken waren, en verwyderden zich, tot groot spyt der geyle hofjonkers, maer tot eene onbeschryflyke vreugd van den deugdzamen Baudewyn. Men baende zich

allengskens eenen weg door de zamengepakte menigte, en men kwam tot aen het raedhuys.

De afgezondenen van den graef wierden in het midden der vergaderde magistraets-persoonen geleyd, en hier eyndigde de zending van den jongen Baudewyn. Hy trad spoedig de trappen der raedkamer af, en kwam zich by zyne medemakkers voegen, ten eynde met hun de noodige maetregelen te nemen tot het handhaven der rust, tot het verydelen van alle verraed, en tot het verzekeren van den gunstigen uytslag hunner onderneming.

Nauwelyks had Baudewyn zich by de zynen gevoegd, of hy zag van verre de menigte, wiens hoofden aen eene golvende zee, of aen de bewogene koornhalmen van een rypend graenveld dat door een zoel zomerkoeltje gestreeld word, geleken, zich in twee verdeelen, om iemand den doorgang te laten. Het was den ouden Lambrecht, geleyd en ondersteund door de Keghel, die aenkwam, en op zynen optocht door het volk gegroet en toegejuycht wierd. Dezen populairen gryzaerd was door de vertegenwoordigers van Brugge uytgenoodigd om, benevens de dekens der neringen, de beraedslagingen van het magistraet by te woonen; hy fluysterde iets in de ooren van Baudewyn, en Priem gaf bevel aen een honderdtal gewapende borgers den post aen de Cathelyne-poort te gaen versterken, en zond andere piketten in verscheyde rigtingen naer andere aengewezene plaetsen in de stad.

Terwyl deze schikkingen door de zamengezworenen wierden genomen, waren de beraedslagingen tusschen de gevolmagtigden van Guido, en tusschen het magistraet van Brugge begonnen.

Den oudsten der ridders, Rogier van Ghistel, gaf te kennen welk het doel hunner zending was, en leyde de bevelbrieven van den graef, van welke brieven hy drager was, onder de oogen der vergaderden.

De vergadering der vertegenwoordigers van de stad Brugge was statig, en de gevolmagtigden zelf wierden er door getroffen. Den trotschen Walter, die, weynige uren geleden, zich niet schaemde het brugsch magistraet te beledigen, en die achtbare persoonen met den spotnaem van ‘het schuym des volks’ te schandvlekken, was nu zelf doordrongen van eerbied en achting voor die mannen.

Na dat de zendingsbrieven van Guido waren nagezien, vraegde den voorschepenen aen de twee edele ridders welke de voorstellen waren die zy, uyt naem van den graef van Vlaenderen, aen het magistraet van Brugge mede te deelen hadden.

Rogier van Ghistel stond regt, en sprak traegzaem de volgende woorden:

‘Den goedgunstigen graef welken over deze landen het bewind heeft, mynen genadigen meester, den doorluchtigen Guido van Dampierre, groet gulhertiglyk, door mynen mond, de getrouwe vertegenwoordigers van de stad Brugge, en laet hun weten dat, ingevolge algemeene wetten en ingevoerde gewoonten, alle de steden van dit graefschap verslag verschuldigd zyn aen heer opperhoofd, verslag over haren handel, over haer bestier en over het gebruyk der stadspenningen en der inkomsten van het gemeente. De belangen van een goed bestier vereyschen dat dit verslag jaerlyks geschiede, en

dat de rekeningen, zoo der inkomsten als der uytgaven, worden goedgekeurd, in den naem van den graef, door zyne gevolmagtigden.

Gestrenge en mogende borgers, magistraten van Brugge, het is met deze zending dat wy hier zyn aengekomen. Gelieft dan te bevelen dat de noodige stukken ons onder de oogen gebragt worden.'

Deze woorden, op eenen trotschen toon uytgesproken, deden eene beweging van algemeenen afkeur door de vergadering ontstaen, beweging die een gevoelig uytwerksel op de twee afgezanten maekte, en hun eenen hevigen tegenstand liet voorzien. De magistraten bezagen elkanderen, en deze blikken waren treffend; Rogier en Walter verwachtten zich aen geweldige tegenkantingen.

De twee edelen waren in hun vooruytzigt geenzins bedrogen, want de deftige zinsneden, door den voorschepenen op de mededeeling van den Heer van Ghistel geantwoord, lieten diesaengaende geenen den minsten twyffel meer bestaen.

'Gevolmagtigden van onzen graef, zoo sprak den magistraets-persoon, Brugge heeft altyd blyken van aengekleefdheyd aen zynen vorst gegeven, en heden zou Guido wederom zich van onze verknochtheyd konnen overtuygen, zoo hy onze genegenheyd voor hem op den toetssteen stelde. Maer, indien wy getrouw zyn, indien deze stad haren graef is toegenegen, Brugge kent ook zyne regten, en Brugge weet zyne privilegien te handhaven. Wy hebben pligten te kwyten ten opzigte van den graef, dit weten wy, gelyk wy ook weten wat hy ons? schuldig is; nooyt

zyn wy aen onze pligten te kort gebleven. Maer, wy zyn ook door onzen eed aen de stad Brugge verbonden, en volgens dezen afgeleyden eed behooren wy onze regten ongeschonden en onze privilegien ongekrenkt te behouden. Het zyn die privilegien en die regten welken wy gedwongen zyn te volgen, welken wy behooren te gehoorzamen, en welken ons de verbintenis opleggen van de vraeg, die gy belast zyt ons te doen, stellig te weygeren. Het brugsch magistraet zal zich nooyt trouwloos toonen; de brugsche gilden en ambachten zullen nooyt tegen hunnen eed te werk gaen, en hier in moet den graef het zekerste bewys vinden van onze goede gevoelens en van onze getrouwigheyd. Afgezondenen des graefs, begrypt en waerdeert myne woorden...

'En gy, myne medeleden, gy, vertegenwoordigers der poorters en der neringen van Brugge, wat hebt gy tegen myne woorden aen te merken? Elkeen is hier om de algemeene belangen voor te staen, en onze stad en hare privilegien te verdedigen; zoo iemand iets te antwoorden of by myne woorden te voegen heeft, dat hy spreke.'

De beweging welke in de zael ontstond deed genoeg zien dat elkeen van het gedacht des sprekers was. Doch, voor aleer eenen der aenwezigen den tyd had van de woorden die den voorschepenen had uytgesproken te bekragtigen, antwoordde Rogier in dezer voegen:

'Het betaemt geenzins eene vergadering, wanneer zy begeert aenspraek op de herkentenis van onzen doorluchtigen graef te hebben, dergelyke tael te voeren; het betaemt u nog min gy vertegenwoordigers eener stad

gelyk Brugge, u tegen de maetregelen van het opperhoofd des graefschaps te verzetten. Het zyn beledigingen die ik daer kome te hooren, het zyn oproerige woorden, het zyn strafbare uytdrukkingen. Het is onder den dekmantel van regten en onder het ydel voorwendsel van privilegien, dat gy uwen opstand wilt verduyken. Gy wilt aen het muyten gaen, maer....

- Hier zyn geene muyters! riep Lambrecht Lam, onderbrekende den redenaer, en den edelman met een stuersch gelaet aenschouwende.

'Ja, gy zyt muyters, als gy u aen de bevelen des graefs niet onderwerpt, zoo ging den afgezant voord. Alwie de bevelen van zynen vorst miskent, is eenen opstandeling; alwie opstand betracht is eenen muyter; en allen muyter is strafbaer. Ja, hy is des te strafbaerder, daer hy hooger geplaetst is, daer hy misbruyk van zyne magt gemaekt heeft, om anderen tot zynen kant te lokken, en om hun in zynen pligtigen handel te doen deel nemen.'

- Indien ik wel uwe woorden begrepen heb, zeyde den voorschepenen, den gevolmagtigden in de reden vallende, gy komt ons hier beschuldigen.

- Ja, antwoordde Rogier van Ghistel, ik worde tot beschuldigingen gedwongen op het hooren uwer woorden, en op het zien van uwen handel. Gy weygert u te onderwerpen aen de bevelen van den graef.....

- Wy zyn in ons regt, sprak eenen vertegenwoordiger der kleyne neringen. Het staet u niet toe ons hier aldus te komen aenspreken.

- Gy weygert uwe rekeningen aen de goedkeuring

van uw opperhoofd te onderwerpen, en gy roept het volk onder de wapens. Zyn dit geene strafbare daden? Meynt gy dat uwen graef zulks kan dulden? Ah! gy vergist u; vreest zyne vraek, want zy zal streng zyn. Den vrede of de kastydingen; gunsten of straffen. Kiest!

Den gevolmagtigden van Guido hield hier op van spreken, en moeyelyk zou het zyn te beschryven, welken indruk deze woorden op de verontweerdigde vergadering deden. Er heerschte eene oogenblikkelyke stilte door geheel de zael, maer eene stilte die aen deze te vergelyken is die er tusschen den bliksem en den donderslag gevreesd word; stilte die meermaels door de schriklykste verwoestingen is opgevolgd. Zy zwegen de aenwezigen, wel is waer, maer hoe luyde spraken hunne blikken? Hoe welsprekend schitterden hunne rollende en opengespalkte oogen? Hoe verheven blonk hunne houding? Hoe veel beduydend waren die zamengetrokkene lippen en die gevrongene vuysten? Hoe treffend waren die aengezigten op welken de woeligste hertstochten zich verbeeldden? Ja, eenen stond van volkomene stilte kwam de twee edellieden verschrikken.

Wanneer het onmenschelyk Roomen, die bedorvene stad, hare met bloed doorweekte strydperken opende, en als de vreede dwingelanden dezer overwinnares des werelds het volk verzadigden met de eerste christenen in zyne tegenwoordigheyd te laten verscheuren, op den akeligen oogenblik dat men de kuylen ging openen om de uytgehongerde tygers en bloeddronkene leeuwen tegen de weerlooze martelaers aen te dryven, dan ook was er eenen stond van volkomene stilte.

- Meynt gy ons bevreesd te maken, zoo riep den ouden Lam, terwyl hy zich opregtte; neen, trotsche hofjonkers. Uwe tael zou behooren nedriger te zyn, als gy tot mannen spreekt gelyk dezen die hier vergaderd zyn. Gy noemt ons strafbaren, en gy zyt de medepligtigen van den eenigen strafbaren, van den strafbaren die u gezonden heeft!

- Schaemteloozen! mompelde Rogier.

- Eerloos wezen! fluysterde Walter, die in woede ontsprong.

En de twee gevolmagtigden bekeken elkanderen, en trokken verachtelyk de schouders op.

- Dezen die de privilegien durft schenden, zoo ging Lam voord, dezen is strafbaer..... En gy durft ons van vrede en van gunsten spreken? Vrede! als men onze regten met den voet treedt! Gunsten! als men onze privilegien verstoot! Als gy maer dusdanigen vrede hebt aen te bieden, en maer dergelyke gunsten te beloven hebt, gy moest van dezen niet gewagen. Wy verstooten uwe beloften, wy spotten met uwe bedreygingen. Gy behoorde te weten dat de Bruggelingen, in zaken van eer, gelyk deze die ik hier verdedige, alle bedreygingen voor niets achten. En uwe kastydingen? en uwe straffen? Onvoorzigtigen! tot wie meynt gy te spreken? Denkt gy hier met verwyfde hovelingen of met kruypende vassalen te doen te hebben? Gy vergist u; het is met Bruggelingen dat gy onderhandelt, en eenen Bruggeling laet zich zoo ligt niet verschrikken. Hebt gy de verzamelde menigte niet gezien die gy zyt doorgetrokken? Is het tot die mannen dat gy van kastydingen zult spreken? Is het by hun dat gy door

bedreygingen vrees zult doen ontstaen? Opent de vensters dezer zael, en vraegt aen de menigte of zy uwe bedreygingen niet veracht?..... Myn gedacht is dat wy niets konnen aennemen, en dat wy met den graef of met zyne vertegenwoordigers in geene onderhandelingen konnen treden, zoo lang onze privilegien niet vernieuwd wezen. Wy moeten in onze regten hersteld zyn, voor aleer wy den graef konnen antwoorden.

Alle de aenwezigen lieten door hunne bewegingen en door hunne houding zien dat zy de woorden van Lambrecht goedkeurden.

- Gy versmaedt dus onze vreedzame aenbiedingen? vraegde den oudsten der hofjonkers.

- Neen, antwoordde eenen magistraetspersoon, wy versmaden noch den graef, noch zyne gevolmagtigden, noch hunne aenbiedingen. Wy vragen enkelyk de tytels onzer privilegien, die in den noodlottigen brand van den Halle-toren vernietigd zyn, te zien vernieuwd worden, en dan zullen wy in staet zyn gesteld om met den graef te onderhandelen. Indien Guido geene snoode inzigten heeft ten onzen opzigte, waerom weygert hy zoo hardnekkig deze billyke vraeg? Zoo lang wy die niet verkregen hebben, zyn alle uwe poogingen, alle uwe woorden, alle uwe beloften, alle uwe bedreygingen, vruchteloos. Is dit ook uw gedacht niet, myne medeleden?

Nu hoorde men de zael door het geroep van *Ja! ja!* weergalmen.

De beyde gevolmagtigden maekten zich bereyd om te vertrekken, en Rogier zeyde nog, op eenen bitsen toon, de volgende woorden:

‘Eh! wel, gy hebt het gewild, dat het zoo zy! Gy gaet gedwongen worden door de magt.’

- Wy zullen magt tegen magt stellen, hoorde men den ouden Lambrecht uytroepen.

- De krygsbenden van den graef, zoo brulde den heer van Ghistel voord, zullen uwe stad binnen rukken, en wee Brugge! indien het voor dien tyd zich niet heeft onderworpen!

- In dit geval, zoo sprak den eersten schepenen, zyt gy beyde onze krygsgevangenen; gy zult op uw hoofd verantwoorden voor de kleynste pooging van geweld, die tegen Brugge zou gepleegd worden.

En Walter sloeg de hand aen den degen.

- Vrees niet jongeling, zoo ging het opperhoofd van het magistraet voord, er zal u geen leed geschieden, zoo lang gy u gedraegt gelyk het eenen getrouwen ridder betaemt. Gy zyt vry en gy zyt onder onze bescherming, zoo lang wy geen verraed ontdekken. Gy mogt weg gaen, gy mogt u in volle vryheyd by den graef begeven om hem onze beslissingen kenbaer te maken; doch dit alles met dit besprek, dat er niet eenen krygsman den voet binnen onze palen stelle of onze muren nadere.

Rogier en Walter bevonden zich in eene erge gesteltenis; hunnen toestand wierd netelachtig. Hun ontwerp was op het punt van te mislukken, aengezien zy op de algemeene wapening der borgers niet gerekend hadden, en nog min op zulken geweldigen tegenstand in den raed. Ondertusschen, hunne bevelen waren gegeven, de krysmannen die te Maldeghem vernacht hadden

waren op weg naer Brugge, en gingen de vestingen naderen, en, op den zelven oogenblik, worden zy verantwoordelyk verklaerd voor alles, wat de aenkomst of den intrede van gewapende magt binnen Brugge zou konnen veroorzaken.

Nu begonnen de gevolmagtigden hunne opregte gesteltenis te begrypen; geweld kon hier niet gelden, zy gingen nu veynzen; en het geen zy met bedreygingen niet konden bekomen, zullen zy poogen door arglistigheyd en trouwlooze gematigheyd te verwerven. Hunne zoo fiere en trotsche houding zal door min hoogmoed zoo aenstootelyk niet meer zyn, hunne onbetamelyke woorden gaen een vernis van gematigheyd, eenen schyn van toegeving, uytwassemen. Zoo rolt eene spin zich in een, zoo veynst een stekelverken zich dood, zoo schynt eene kat te slapen, wanneer deze dieren hunnen vyand afwachten om hem tot hunne prooy te maken.

Verlaten wy voor eenige stonden de raedkamer, daer wy zulke ongestuymige woordenwisselingen gehoord hebben, wenden wy nu onze blikken en keeren wy onze aendacht op een ander tooneel, welk, op weynigen afstand der vergaderzael, zich voor ons ontrolt, en ter zelver tyd den sleutel zal ter hand stellen van eenige opvolgende voorvallen.

Terwyl deze woelige onderhandelingen in de raedkamer der schepenen duerden, en terwyl de twee gevolmagtigden van den graef hun verraed poogden te verduyken, was men in het gevang op het speur geraekt van dit zelve verraed, door de aenhouding van den onbe-

kenden persoon. Men heeft nog niet vergeten dat eenen verdachten kerel, terwyl den stoet voor het huys van Van den Damme was moeten stil blyven, op eenigen afstand van daer was vastgegrepen; nu, wanneer Baudewyn de twee edellieden in de vergadering der magistraets-persoonen binnen geleyd, en eenige bevelen aen zyne gewapende vertrouwelingen gegeven had, vond hy niets spoediger te verrigten dan den aengehouden kerel te gaen beschouwen, nieuwsgierig om dien vremdeling te zien; het scheen dat een inwendig gevoel hem hier toe aenstouwde, het scheen dat eene inwendige stem hem hier toe uytnoodigde. Den onbekenden had zich gewillig laten vastgrypen, had van zyne onpligtigheyd geprotesteerd, en had geene de minste moeyelykheyd gemaekt om zich naer het gevang te laten geleyd worden. Op alle vragen was hy stilzwygend gebleven, en gaf zich voor eenen koopman van Genua uyt. Den gewaenden koopman was onder de waekzaemheyd van den jongsten Danwilt gesteld, en wierd door acht gewapende borgers in de oogen gehouden.

Baudewyn Priem was in het gevang door zynen vriend Danwilt wel ontvangen, en onmiddelyk in de tegenwoorheyd van den aengehouden geleyd; maer, nauwelyks had den jongen Bruggeling eenen blik op den neerslachtigen gevangen geworpen, of hy herkende den man dien hy des nachts dievelings in de omstreken van het gravelyk verblyf had zien zweven, en die het kasteel langs de kleyne deur was binnen getreden. Baudewyn voelde zich bewogen; zyn bloed doorliep met meerdere snelheyd

zyne aderen, en hy kon zich niet onthouden, in zyne verontweerdiging, zyne gramschap te laten uytschynen.

- Verrader! riep den vertoornden Baudewyn uyt, gy hebt loon naer werken te verwachten; uwe snoode handelwyze is gekend. Verklikker, verhef uwe oogen, en zie of gy my herkent?

- Neen.

Dit was de antwoord, en den aengehouden scheen de verwytingen niet begrepen te hebben.

- Ik kenne u, sprak Baudewyn, en ik kenne u des te beter, daer ik u in den nacht heb zien rondzwerven. Herinnert gy u niet dezen nacht op de straet geweest te zyn?

- Daer ik vremdeling ben in de stad, had ik mynen weg verloren. Ik doolde.

- Gy liegt; gy doolde niet, want gy vondt zeer gemakkelyk den ingang, en het kostte u geene moeyte om binnen gelaten te worden. Iemand die dievelings, op dergelyke ontydige uer, ergens heymelyk zoekt binnen te dringen, kan geene goede inzigten hebben; hy is eenen verklikker, hy is eenen verrader.

Deze woorden drongen diep in het gemoed van den gevangen, maer hy bleef stilzwygend.

- Gy spreekt niet? Hebt gy dan de verwytinge niet verstaen, die ik u toestiere?

- Ja, ik verstaen die; maer gy vergist u, en hierom zwyge ik.

- Ik my vergissen! Gy spaert de waerheyd; doch uwe schaemtelooze leugenen zullen u niet baten, gelyk

uwe heymelyke listen de Bruggelingen in uwe strikken niet hebben doen vallen. Indien gy geenen verrader zyt, verregtveerdig uw gedrag, zeg waerom gy dezen nacht op de straet zyt ontmoet. Indien gy met geene slechte inzigten handelde, geef ons te kennen waerom gy zoo heymelyk moest binnen sluypen.

- Maer, ik begrype u niet; gy vergist u ongetwyffeld.

- Ik zal klaerder spreken: Wat zyt gy in het verblyf van den graef gaen verrigten? Wat beduydden die heymelyke teekenen eerst op de groote poort en dan op de kleyne ten eynde binnen gelaten te zyn? Wat zyt gy te middernacht by de gevolmagtigden van den graef gaen doen?

Den onbekenden kon zynen kommer en zyne verslagenheyd niet meer verduyken, hy bleef zwygen, en toen hy de oogen op zyden naer Baudewyn wierp, ontmoette hy de blikken van den vergramden Bruggeling, en men bemerkte de verlegenheyd van den zoogezeyden koopman.

- Verstaet gy my nu? vraegde den woedenden Baudewyn. Antwoord, en zoo gy niet eenen vuygen verrader zyt, verschoon u.

Maer, den krygsgevangen scheen zyne spraek verloren te hebben.

Nu kon er geenen twyffel meer bestaen nopens de pligtigheyd van dezen persoon.

Vele en verschillige vragen wierden hem toegestierd, maer hy antwoordde op niet eene. Van tyd tot tyd wierp hy eenen schalken blik in het ronde, als of hy de gesteltenis ten zynen opzigte wilde onderzoeken der genen

die hem omringden. De tegenwoordigheyd van Baudewyn scheen hem onverdragelyk; het was dezen welken hy uyt de oogen niet verloor. Baudewyn bemerkte zulks, en bewaekte insgelyks den kerel, die eenige beweging deed om met zyne hand in zyn bovenkleed te gaen, en iets in zyne borst te dringen, of er iets uyt te nemen.

- Dat men hem onderzoeke; riep Baudewyn, zoohaest hy deze beweging bemerkt had.

Op het hooren dezer woorden verbleekte den onbekenden, en scheen aen inwendige folteringen ten prooy.

- Doorzoekt de kleederen van den kerel, riep Baudewyn nog eens; gy zult ongetwyffeld de bewyzen van verraed nog op hem vinden.

Nu doorliep eene kille huyvering den rug van den aengehouden; zyne hand frommelde eenen brief, dien hy, op den oogenblik dat men hem vastgreep, poogde in den mond te steken. Men ontnam hem, benevens dezen, nog eenige brieven en eenen dolk, en alles wierd spoedig aen de schepenen gezonden.

XII.
Het verydeld Verraed.

Het verraed was nu ontdekt; er bleef aen het trouwloos voornemen van den graef niet meer te twyffelen. Men had de bewyzen in de hand. De in beslag genomene brieven waren of heymelyke onderrigtingen van zyn gedrag, of inlichtingen nopens de gesteltenis der stad Brugge, en den toestand der gemoederen. Ofschoon in eenen geheymzinnigen trand opgesteld en met vele teekenen vervold, kon men genoegzaem in de brieven ontdekken dat den aengehouden persoon eenen kerel van belang was, en dat het vangen van dezen, voordeeligen uytslag voor de onderneming der zamengezworenen kon te wege brengen, terwyl het geheym voornemen des graefs in de zelve uytgedrukt stond. Den gevangen verrader was eenen bedienden uyt het hof van den graef, eenen van die bedrogvolle, slimme en arglistige gelukzoekers, welken voor geene zending, of voor geene daed, hoe oneerlyk, vreed, schandvol

en gevaerlyk die zouden zyn, terug wyken, als er maer belooningen in evenredigheyd voor gegeven worden; hy was eenen van die waeghalzen, welken geene ondernemingen te moeyelyk vinden, als zy door het volbrengen der zelve maer geld konnen winnen. Den brief welken men hem eerst ontrukt had was eene antwoord op eenen voorgaenden der twee gevolmagtigden aen Jakob van Uytkerke, bevelhebber der krygsmannen die door den graef tot onderstand van de poogingen, welke Rogier en Walter te Brugge moesten wagen, gezonden waren geweest. By dezen liet Jakob de afgezanten van Guido weten dat hy zich reeds op weg had begeven, en te Sysseele was aengekomen, van waer hy, met verdobbelde schreden, op Brugge kwam aengerukt. Die papieren wierden straks door eenen schepenenbode aen den eersten magistraetspersoon behandigd. Het aenbrengen van deze brieven onderbrak oogenblikkelyk de onderhandelingen, en er wierd lezing van de brieven gedaen.

Wy laten het den lezer denken welken indruk dezen brief op het vergaderd magistraet moest doen, en hoe sterk de twee gevolmagtigden nu aengedaen waren als men hun dit geschrift voor oogen leyde. Als slimme hofjonkers vonden zy welhaest een uytvlugtsel; zy gaven eene andere uytlegging aen hunne woorden, en hielden staen geene kennis van die beweging der troepen te hebben, geene slechte inzigten tegen Brugge te voeden, en nooyt iet dergelyks geboden te hebben.

Zoo schaemteloos waegden de hovelingen het hier te liegen! Door dezen list poogden zy de handen der Brug-

gelingen en de vraek der opstandelingen te ontkomen. Zulke antwoord moest eenieder der vereenigden inniglyk treffen, en, geen wonder dat de vergadering hare ongestuymigheyd van daer straks nog eens ging opleveren. Den zwangeren boezem van allen verontweerdigden magistraets-persoon moest zich ontlasten door eene uytdrukking van verwondering en van wantrouw.

- Hoe! hebt gy ons dan durven bedriegen?
- Waerom hebt gy ons van geweld gesproken?
- Wat beduydde die vraek?
- Wat beteekende die strengheyd?
- En die kastydingen?
- Wat spraekt gy ons dan van straf?

Deze en dergelyke ondervragingen hoorde men uyt alle de kanten der vergaderzael den gevolmagtigden toegestierd worden.

- Wy hebben de bevelen van onzen graef volbragt, zeyde Walter van Lovendeghem; wy moeten u geene verdere rekening over ons gedrag en over de inzigten van onzen doorluchtigen meester geven.

- Gy hebt dan schaemteloos gelogen? vroeg den eerden schepenen.

- Wy hebben volbragt hetgeen ons was geboden.

- Hebt gy ons met de krygsbenden van den graef niet bedreygd? zoo hoorde men Lam spreken. Indien gy de inzigten van uwen trouwloozen meester niet kende, gy zoudt zulke tael niet gevoerd hebben. Uwen medemaet, den aengehouden verrader, heeft uwe snoode handelwyze veropenbaerd, nu kennen wy het verraed. En gy veynst het plan van dit alles niet te kennen!

- Wy kennen geenzins het plan van den graef, zoo ging Rogier voord, wy hebben onze zending volbragt, en moeten voor niets anders verantwoordelyk zyn. Het staet u niet toe verder onderzoek te doen.

- En het verraed? riep Lambrecht in woede.

- Er is geen verraed; den graef kan zyne beweegredenen hebben om aldus te handelen. Nog eens gezeyd, het staet u of ons niet toe zyn voornemen te doorgronden. Wy zyn hier zonder magt, zonder geweld, zonder krygsvolk aengekomen; onze zending was vreedzaem. Wy hebben onze persoonen onder uwe bescherming gesteld, gy zult voor alles, wat er ons zon konnen overkomen, verantwoorden.

- Wy verantwoorden voor geene verraders, hoorde men eenen der aenwezigen uytroepen.

- Het verraed, zoo zeyde den voorschepenen, indien er op u weegt, gelyk het tegenstrydig nog niet bewezen is, kan geene aenspraek op onze bescherming hebben. Doch, zoolang er geenen aenslag tegen de stad gewaegd word, blyft gy onder onze hoede; maer, van den eersten akt van vyandlykheyd, zult gy verantwoordelyk gesteld worden voor alles. Gy zyt, voor den oogenblik, onze gevangenen.

De beyde gevolmagtigden verzetten zich tegen dit bevel en poogden te doen zien dat het gedrag van het brugsch magistraet ten hunnen opzigte onregtveerdig en trouwloos was, aengezien zy, als afgezanten van den graef, verdienden geëerbiedigd te worden, en dat het dezen eerbied schenden was met de handen op hun te leggen,

en hun verantwoordelyk te maken voor eene zaek in welke zy geene pligt hadden.

Men zou misschien nog langer in beraedslaging gebleven zyn, ware eene onverwachte tyding geen eynde aen alles komen stellen.

Op eenmael veropenbaert zich eene hevige en algemeene beweging onder de zamengerotte menigte. *Te wapen! Te wapen!* is het geschreeuw welk langs alle kanten opgeheven word. *Te wapen! Trekken wy den vyand te gemoet!* hoort men uyt alle monden. De vaendels der neringen worden, elk op zyne aengewezeneplaets, geplant, en alwie tot een gilden behoort schaert zich rondom zynen standaerd; de opleyders verzamelen hunne krygsbroeders; de groote klok van S^{t}. Donaes-kerk laet het alarmgeklep hooren; alle de vrouwen en kinderen, ten gevolge hunner natuerlyke nieuwsgierigheyd uytgelokt, verlaten de merkten en de straten, en gaen zich in hunne wooningen verbergen. Baudewyn, Coopman en andere belhamels des opstands verschynen te peerd op de merkt, en worden door de gewapende menigte toegejuychd, als ook de leden van het magistraet, de dekens der groote neringen en de gekozenen der ambachten, welken, op het hooren van den alarm, de raedplaets oogenblikkelyk verlaten hadden.

Wat was er dan gaende zal men vragen. Het waren de krygsbenden van den graef die de stad genaderd waren, en poogingen gingen wagen om binnen Brugge te treden. Nu was den oogenblik daer, om een besluyt te nemen, maer, dit besluyt kon immers niet twyffelachtig zyn by

de gewapende borgers; dit besluyt was: Tegenstand.

Te wapen! medeborgers, te wapen! was nog eens den kreet die gedurig de lucht deed weergalmen, en alwie een wapen in de vuyst had begaf zich in de rangen, en, met geslotene gelederen, trok een deel naer de poort langs welke de soldaten van Guido wilden binnen dringen.

Zonder het aenhouden van den verrader en zonder het ontdekken der brieven van welken hy drager was, zou Brugge in de handen van den graef gevallen zyn, voor aleer men de aenkomst der krygsbenden zou verwacht hebben; het geen den ouden Lam voorzien had, ging verwezenlykt worden. De trouwloosheyd van den graef, of, om beter te spreken, den helschen list door Vrankryk in het donker gesmeed, is geen geheym meer, de bewyzen zyn daer. En de gevolmagtigde afgezanten? ah! de dobbelzinnige rol die zy daer gespeeld hebben, is onweerdig van eenen persoon in wiens hert nog alle gevoel van eer niet is uytgedoofd. Rampzalige staetkunde! indien men niet wist dat gy het gevloekt voordbrengsel zyt der eerste omhelzing van de schynheylige meyneedigheyd en van den bloedademenden doodslag, toen zy in den grondeloozen vuerkuyl, dien eenen vergramden God in zyne verbolgendheyd tot onuytbluschbare strafplaets der ondeugenden heeft doen ontbranden, ter neder geworpen waren, de rampen welken gy op het aerdryk onophoudelyk doet ontstaen, dragen met zich den onuytwischbaren stempel uwer eeuwige vermaledyding. Gelyk aen die onedele dieren welken, uyt de verrotting gesproten, zich maer by de graven of op de slagvelden verheugen,

zoo ook is uwe eenige vreugd in het midden der groote onheylen die een land konnen overkomen. Brugge ging welhaest ondervinden al het booze van het fransch verraed; gelukkig dat eenige moedige borgers het zoo verre gebragt hebben dat de stad niet onvoorziens kan overrompeld worden. Hier zal men den heldenmoed en de zelfsopoffering van die mannen, welken men voorgaendelyk in den kelder van De Keghel op den dolk van Baudewyn den eed heeft weten afleggen, zien uytschitteren, ter zelver tyde dat men zal konnen bewonderen de mirakelen van dapperheyd die de vryheydsliefde kan voordbrengen. Eenvoudige borgers, werkzame koopmans, vreedzame konstoeffenaers, worden oogenblikkelyk in heldhaftige krygsoversten, in onverschrokkene opleyders, herschapen. Gisteren handelde Danwilt nog den beytel, en oordeelt naderhand over de daden die gy hem zult zien begaen.

Jakob van Uytkerke, den aenleyder van de krygsbenden en eenen der kundigste ridders van Guido, kende niets van de moedige gesteltenis der gewapende Bruggelingen, en was verre van zich aen eenigen tegenstand te verwachten. Hy twyffelde geenzins of hy zou zonder slag of stoot binnen Brugge zyn gekomen, en rekende met een handvol gewapende mannen het wederspannig magistraet der ongehoorzame stad tot reden te brengen.

Wanneer den graef, op raed der doortrapte fransche edellieden, aen Jakob van Uytkerke het bevel gaf van genoegzaam gewapend volk met zich te leyden om het wederspannig en woelziek Brugge te bezetten, kon den ridder zich niet onthouden zyne verwondering te kennen te

geven, achtende het byna onnoodig met krygsvolk tegen eene stad, gelyk hy Brugge aenzag, op te trekken; het was enkelyk op streng en herhaeld bevel van Guido dat Jakob van Uytkerke gehoorzaemde. Maer nu kon den trotschen wapenheld zich overtuygen hoe sterk hy in zyne meyning was bedrogen. Hy vond de poorten wel bewaerd en de vesten met gewapende borgers bezet.

Dat men oordeele van zyne verbaesdheyd, toen hy op eenigen afstand van de stad was gekomen. Onderrigt van de aenkomst der krygsbenden van Guido, waren de Bruggelingen ook geenzins ten achteren gebleven om den voorzigtigen raed van den vooruytzienden Lambrecht Lam te volgen, en zich tegen alle overrompeling te wapenen. Jakob van Uytkerke, in zyne verwachting te leur gesteld, kon zich niet genoeg over de houding der Bruggelingen bewonderen, doch aenzag nog altyd de toebereydselen tot wederstand van wege de stad, voor zoo erg niet als zy inderdaed waren; zoo als het meermaels het geval is, dacht den veldheer van de graeflyke legerbende dat het genoegzaam wezen zou voor uyt te trekken, om de gewapende borgery de vesten te doen verlaten. Zommigen zyner kapiteyns peysden anders, en waren verre van zoo ligtveerdiglyk over eene muytzieke stad te oordeelen; zy konden zich niet onthouden hunnen oversten te poogen van zyn roekeloos voornemen af te wenden. Jakob begreep de juystheyd der aenmerkingen die men deed gelden, maer zag hierom van zyn eerste besluyt niet af. Hy aerzelde inderdaed niet eenen stond, en gebood den aenval te blazen, meynende hier door de Bruggelingen

den schrik op het lyf te jagen; doch zyn bevel van het trompet te steken had een tegenstrydig uytwerksel. Nauwelyks in het bereyk der schutters gekomen, of de eerste rangen van zyne voorhoede vielen onder de pylen met welken de Bruggelingen, van op de torens en van uyt de schietgaten, den aenrukkenden vyand begroetten.

Nu moest den onvoorzigtigen Jakob overtuygd zyn dat den raed welken men hem daer straks had gegeven, niet te versmaden was, terwyl hy ondervond dat men de borgers der stad Brugge niet zoo gemakkelyk door den schrik kon temmen. Deze onverwachte aenranding deed eenen ongunstigen indruk op de krygsknechten van den graef, en dwongen meer dan eenen ridder tot knorren. Het was nog tyd voor den opleyder van het graeflyk leger, zyne eerste faut te herstellen, en het bloed te sparen van zoo vele ongelukkigen; maer, de grooten komen niet ligtelyk op een genomen besluyt terug, nog min eenen veldoversten. Het voornemen van Jakob van Uytkerke was de stad te overweldigen, en geene raedgevingen waren bekwaem, hoe gegrond en eerlyk zy mogten wezen, om dit besluyt te veranderen. Het kwetsen van zoo velen zyner soldaten deed den veldheer in woede ontspringen; het bloed zyner mannen behoorde, volgens hem, gevroken te worden. Ondertusschen, voor aleer de kans der wapens te wagen, stemt hy toe nog eenen middel van verzoening te wagen, en dezen middel is het zenden van eenen oversten om de overgave der oproerige stad, in den naem des graefs, te eyschen.

Jakob beval zyne soldaten eenige schreden achter uyt

te trekken, en zond eenen zyner kapiteyns voor uyt, om, in den naem van den graef, den intrede der poort te eyschen, en de overlevering der stad te vragen. Toen den afgezondenen van den opperbevelhebber der aenrukkende krygsmannen op omtrent het midden van den afstand, die de voorhoede van de poort scheydde, gekomen was, bleef hy stil, en den Bruggeling, aen wien de bewaring der poort was toevertrouwd, den dapperen Danwilt, trad ook voor uyt tot by den afgezonden kapiteyn. De onderhandeling duerde niet lang. Den kapiteyn der legerbende van den graef vroeg den vryen ingang der stad en de overlevering der wapens van alle degenen die de poort en de vesten bewaerden. Danwilt wierd bleek van gramschap, op het hooren van dezen voor zich beledigen den voorstel, en, na den afgezondenen met een stuersch gelaet bekeken te hebben van de voeten tot het hoofd, antwoordde hy de volgende korte maer kragtdadige woorden:

- Kom die nemen!

Deze dry woorden, op eenen deftigen toon, met vurige blikken en met de hand op het zweerd, uytgesproken, verstomden den afgezonden kapiteyn, en deden hem klaer zien dat, als men dergelyke mannen aen het hoofd heeft, er op eene overgave weynig is te rekenen.

- Hebt gy er aen gedacht? vroeg hem den oversten, wanneer hy de spraek had wedergekregen; hebt gy uwe antwoord overwogen? Gy roept dus de gramschap uws graefs, en de vraek zyns legers over uwe stad! Neen, gy kent de onheylen van eenen tegenstand niet; den moed

bestaet geenzins in het trotseren van eene zekere nederlaeg. Onvoorzigtigen en roekeloozen jongeling.....

- Niet verder! schreeuwde Danwilt met verontweerdiging; uwen raed is overtollig, en uwe beledigingen versmade ik. Vertrek naer uwen oversten, en zeg hem dat wy hem zonder schrik verwachten, om hem te doen ondervinden dat men niet strafloos eene stad poogt te verraden.

- Gy blyft dan weygeren?

- Weygeren? Wat komt gy nog eyschen?

- De gravelyke stad Brugge, en uwe onderwerping.

- Van hier, onbeschaemden! weg van hier! De stad behoort aen de borgers, en dezen kennen geene andere onderwerping dan degene welke de privilegien hun voorschryven.

- Roekeloozen!

Zoo hoorde men den kapiteyn mompelen.

- Verraders!

Dit was het laetste woord welk Danwilt met eenen spottenden grimlach den afgezondenen toewierp.

En op den zelven oogenblik keerde hy den rug aen den verbaesden kapiteyn, en trad weder tot de zynen, om hun tot den stryd te bereyden.

Jakob van Uytkerke, nopens de inzigten van de Bruggelingen onderrigt, riep in allerhaest eenigen zyner oversten by zich, om spoedig te beraedslagen wat er te doen stond; doch, er was geene beraedslaging meer noodig, men bekragtigde hetgeen voorgaendelyk was besloten, dat men met geweld de stad moest binnen rukken, en de

Bruggelingen over hunne schaemtelooze antwoord kastyden.

Nu ondervond Jakob hoe noodig zyne krygsknechten gingen worden om de oproerige stad te bestryden, en hoe roekeloos zyne woorden geweest waren, toen hy een handvol gewapende mannen toereykend achtte om binnen Brugge te dringen. Hy zal het nog beter gewaer worden wanneer de borgers, die hy weynig te vooren nog beschimpte, hem den zegeprael zullen betwisten. Doch, treden wy de voorvallen niet voor uyt.

Het lot was nu geworpen; Brugge ging dadelyk met geweld worden aengerand. Jakob van Uytkerke, op een kloek peerd gezeten, schittert in zyn blinkend harnas, en eenen vederbosch wappert boven zynen zilveren helm. Hy doet zyne krygsknechten in slagorder brengen, en doorloopt de rangen.

Nog eens hoorde men de krygsklaroenen den aenval blazen.

Danwilt, van zynen kant, was niet ten achteren gebleven om alles aen te wenden tot het afweren des aenvals van den vyand. Ofschoon hy maer weynig volk voor den oogenblik by zich telde, moest hy niet vreezen het hoofd te bieden aen de troepen van den graef, aengezien de Bruggelingen het voordeel der standplaets hadden. Hy poogde zyne schutters op zoodanige wyze te rangschikken dat zy eenigzins tegen de werpschigten en pylen der aenranders beschut waren, terwyl zy het aenrukkend leger veel nadeel konden toebrengen.

De schermutseling nam eenen aenvang, en in weynige

stonden was den aenval overal begonnen, door dezen die in het gevecht, op zulken verren afstand, deel konden nemen. Moorddadige werptuygen zag men heen en weder snellen, en de snorrende pylen vormden als eene donkere lyn op de klare wolken, lyn die de twee strydbenden scheen aen een te voegen. Dergelyken stryd was gansch voordeelig aen de Bruggelingen, terwyl de gesteltenis van het vyandlyk korps hier door allernetelachtigst wierd. Het aenranden op zulken afstand kon nooyt een gunstig eynde voor Jakob van Uytkerke nemen, aengezien hy enkelyk van een deel zyner krygsmannen gebruyk kon maken; de ruytery, die zyne bezonderste magt vormde, was genoodzaekt werkloos te blyven.

Eenen regen van pylen wierd van beyde kanten geschoten, terwyl de ruytery van Jakob tot op weynigen afstand der poort naderde, om te poogen eene andere standplaets te vinden; maer, de ruyters wierden met groot verlies terug geslagen.

Het voorzigtigste voor Jakob van Uytkerke zou geweest zyn achter uyt te wyken, en met meerdere magt de stad te komen aenranden. Eenigen zyner kapiteyns raedden hem dit insgelyks aen; maer, dit was geenzins het gedacht van zommige fransche ridders die van het korps van Guido, onder bevel van den vlaemschen ridder, deel maekten. Dezen waren immers met geheyme inzigten en met snoode voornemens bezield; zy vreesden eene overeenkomst tusschen den graef en de stad Brugge; zy waren beducht voor eene vriendschappelyke vereffening, om dat Vrankryk, in zulkdanig geval, zyn doel niet kon bereyken.

Vlaenderen vereenigd, vormde eene sterke mogendheyd, stond als een onoverwinnelyk bolwerk, tegen welk de arglistige staetkunde niets vermoog; de Vlamingen, uyt zucht tot nationaliteyt, en bezield met die alvermogende vryheydsliefde, geschaerd rondom hunnen graef, bleven ongevoelig aen allen franschen invloed. Dit wist het loos Vrankryk maer al te wel, en daerom poogde het deze eensgezindheyd te ondermynen, en die eendragt te vernietigen, om dat het overtuygd was by de verdeeldheyd alleen eenigen invloed te konnen vinden. Begrypt gy nu welk belang de fransche staetkunde had, om den graef tot geweld aen te stouwen, en hem de vyandschap van verscheyde groote steden op den hals te halen? Het was ook tot dit doel dat alle de werkingen der fransche raedsmannen leydden. Het was insgelyks met dit oogwit dat men Jakob van Uytkerke zoo aenmoedigde om eene geweldige aenranding tegen Brugge te wagen, aenranding die op zulke wyze ging gerigt worden, dat zy het overweldigen der poort tot uytslag behoorde te hebben, om, eens meester van de stad, de muytzieke borgers te straffen, en aldus nog eene meerdere oneenigheyd en een erger wantrouwen tusschen Guido en de bezonderste koophandelplaets van Europa te verwekken. Eylaes! het valsch Vrankryk zal toch eens in zyn voornemen slagen!

Het ware onnoodig geweest voor den opleyder van het gravelyk leger dergelyke pooging te wagen, ging zyn legerkorps, ofschoon niet zeer talryk, met geen oorlogsgetuyg vergezeld. Wel is waer dat Jakob van Uytkerke zich veroorlofd had den graef zynen meester te doen opmerken

dat een handvol krygsknechten toereykend wierd om binnen Brugge te dringen, zelfs wanneer de wederspannigen de poort der stad zouden sluyten; maer, den graef had zich een ander denkbeeld gevormd van de Bruggelingen, en hierom had hy, zonder aen het gezwets van zynen opperbevelhebber gehoor te leenen, andere maetregelen voorgeschreven, en aen Jakob bevelen gegeven die meer voorzigtig waren. Den oorlogs-ram of den bestorm-ram, met welken men de muren vergruysde en de vestingen opende, wierden niet bereyd, maer men had springhalen en catapulten, om steenen tegen de poorten en in de steden te werpen, doen optrekken. En inderdaed, de ondervinding bewees dat Guido niet te ligtveerdig over Brugge geoordeeld had. Het was nu tot deze werktuygen van verwoesting, tot deze voorwerpen van verdelging, dat het leger des graefs zynen toevlugt ging nemen. Deze zware tuygen zag men aengerold komen, en de geweldige schokken, veroorzaekt door de geworpene steenen, bedreygden de poort, en de moorddadige pylen, met de springhalen op de vesten gezonden, deden welhaest al de magt van deze verdedigings- en aenrandingsmiddelen gevoelen. De poort kon niet lang aen zulk geweld wederstaen; de houten buytendeuren gingen onder de herhaelde slagen wyken. Het wierd tyd dat men andere maetregelen nam om den vyand van de poort te houden; want ziet, eenige ruyters wagen het reeds om te naderen. Dat men hier voor niet beducht zy; den Bruggeling die hier het bevel over zyne medeborgers voert is te moedig, en hy bezit te veel kunde en tegenwoordigdeyd van geest, om het gevaer,

met welk zyne kleyne, doch manhaftige bende, bedreygd word, niet af te wenden. Ziet hier hoe hy te werk ging:

By dezen aenval, had den onverschrokken Danwilt eenen zonderlingen krygslist uytgedacht, en die met het beste uytwerksel bekroond wierd. Hy had de bedreygde poort geopend, en het eerste hekken onder den overwelfden doorgang der poort doen ophalen. De voorhoede der ruytery, terwyl de voetgangers onophoudelyk pylen en schigten naer de vesten stierden, viel in den strik, en meynde reeds van de poort meester te zyn.

De stoutste ruyters, welken het nu waegden de poort van naby te komen, hadden nauwelyks bemerkt dat den ingang der stad geopend wierd, of zy geloofden van de stad reeds meester te zyn. Zy hieven een luydruchtig geschreeuw op, en kwamen hunne oversten deze tyding aenbrengen. Ter zelver tyde verflauwde de verdediging op de vesten. Geen wonder, want Danwilt had een deel van zyn volk beneden- onder- en voor de stadspoort gerangschikt, om de roekeloozen den ingang der stad duer te doen bekoopen.

- Moedig aen, myne medeborgers, riep Danwilt zyne stadsgenooten toe; moedig als leeuwen, gaen wy onze vyanden aengrypen. De soldaten van den myneedigen graef zullen als woedenden op ons komen aengerend; wachten wy hun met even zoo veel woede af, op dat wy hun, na dat zy de kragt onzer armen gevoeld hebben, ook van de Bruggelingen leeren hoe men zynen vyand als in eene muyzenval kan vangen.

- Bravo! antwoordden de borgers. Wy staen onder uwe bevelen, en zullen de zelven ten uytvoer brengen.

- Denkt dat gy de redders van Brugge zyt, sprak Danwilt.

En op dezen oogenblik gebood hy het eerste yzeren hekken op te halen.

Van zynen kant, hield Jakob van Uytkerke ook niet af de zynen aen te moedigen. Hy doorliep de rangen der soldaten en riep hun toe:

- De muyters zyn aen het wyken, de opstandelingen gaen in onze magt zyn. Voorwaerds! voorwaerds, krygsknechten van den graef! De oproerige stad is in onze handen!

Deze woorden wierden door het gravelyk leger geloofd, en eene regelmatige beweging bespeurde men in een deel van het in slagorder staende leger.

De ruyters gaven hunne peerden van de spoor, en hieven den overwinningskreet aen, zoohaest zy onder de gewelven der poort waren gekomen; de voorensten waren reeds met de Bruggelingen handgemeen, wanneer het zwaer hekken, eensklaps, op een gegeven teeken, wierd nedergelaten; de yzere pinnen, met welke het voorzien was, kwamen zich met groot gedruysch in de diepe gaten voegen, en allen terugtocht was voor de vyanden afgesneden. Een honderdtal ruyters wierd aldus krygsgevangen gemaekt. De peerden leydde men weg, en de mannen wierden in de onderaerdsche plaetsen der poort gebragt, terwyl den stryd met eene nieuwe woede ging voordgezet worden.

Dit eerste voordeel op den vyand bekomen bragt eenen allerbesten uytslag op de medemakkers van Danwilt te wege, en kon niet nalaten van het vertrouwen, welk de gewapende borgers in dezen dapperen Bruggeling gesteld hadden, tot het toppunt te doen stygen, terwyl de beweging die het leger des graefs begonnen had, aen het zelve noodlottig wierd. Gemakkelyk is het te begrypen dat het vooruyt rukken van Jakobs volk de standplaets en de eerste rangschikkingen in welke de krygsknechten van Guido streden, moest veranderen, tot zoo verre dat zy al het voordeel, welk zy voorgaendelyk bezaten, verloren. Inderdaed, zoo was het; en de mannen van Jakob van Uytkerke, te leur gesteld in hunne verwachting, konden hunne ontevredenheyd niet verduyken, en morden openlyk tegen hunne aenvoerders. Doch, ook wierd hunnen vraeklust aengeprikkeld, en niet eenen trof men aen, welken niet voornam dezen krygslist duer aen de brugsche borgery te doen kosten.

Het duerde niet lang of Jakob van Uytkerke, als eenen ervaren krygsman, had zyn kleyn leger nog eens gerangschikt, en, aldus in slagorder, hernamen de gewapende mannen van den graef den stryd. Nu was het niet meer mogelyk voor Danwilt van met zyne vermoeyde medeborgers, met zyne moedige, doch te kleyne wacht, nog langer met vooordeel den geweldigen aenval, door het tamelyk veeltallig en weluytgedoscht legerkorps van Jakob te wederstaen. Ofschoon er wonderen van dapperheyd en mirakelen van onverschrokken moed wierden gegeven, kon een handvol borgers niet lang tegen de geregelde

troepen van den graef worstelen; eens overmand, eens achteruyt gedreven, eens in wanorder gebragt, was het gedaen met Brugge. Vele borgers lagen reeds op de poort en boven de vestingen gewond, en den geduchten oogenblik naderde op welken men de ten top gedrevene woede des vyands niet meer zou hebben konnen tegenhouden; men zag den rampzaligen stond nakend, op welken de poort in het geweld van den vraek- en bloedzuchtigen vyand ging vallen! De ongehinderde borgers, uytgeput van kragten, waren nu afgemat, en zouden byna van den goeden uytslag gewanhoopt hebben, hadde den dapperen Danwilt hunnen moed niet aengeprikkeld, en ware hy zich op den gevaerlyksten post niet gaen stellen, ten eynde hun door zyn voorbeeld aen te wakkeren, en dit te betrachten, dat men de poort behielde, tot dat den onderstand hun wierd toegestierd; want reeds verscheyde mael had Danwilt het magistraet en de oversten der borgers van zyn gevaer doen waerschouwen.

Den aenleyder der vyandlyke troepen, toornig van zoo hevigen wederstand te ontmoeten, en in zyne eer en eygenliefde gekwetst van zich achteruyt gedreven te zien, nam nu de laetste maetregelen om den ingang der stad te overweldigen, en bereydde alles tot eenen geduchten aenval. Hy schikte zyne troepen op eene andere wyze, en, daer hy reeds den minst sterken kant van de bewaerders der vesting ondervonden had, was ook alles op zulkdanige wyze ingerigt, dat deze aenranding geenzins scheen te konnen mislukken. En inderdaed, komt men dit moedig handvol dapperen niet ter hulp, Jakob van Uytkerke

treedt ongetwyffeld binnen. Danwilt, van zynen kant, geeft aen zyne medemakkers al het gevaer van hunnen toestand te kennen, en doet hun het lot, dat hun waerschynelyk te wachten staet, begrypen. Dezen, die zich rondom hem geschaerd bevonden, sprak hy aen, en veropenbaerde hun al het ernstige van hunnen toestand. Doch het gevaer deed onze voorvaders niet beven, het perykel kon hun niet beletten den roem na te jagen, en hunne vyanden eenen zegeprael duer te doen betalen. Integendeel, gelyk eenen door den regen opgezwollen stroom, toen hy over zyne oevers vloeyt, met meerder geweld bruyscht by elke hinderpael die hy ontmoet; zoo ook, wierd den moed der bedreygde Bruggelingen aengeprikkeld. Danwilt verwachtte zulke gesteltenis; hy bezat te veel overtuyging van de dapperheyd zyner mannen, om aen hunne zelfsopoffering te twyffelen, en om niet te gelooven dat zyne medeborgers liever op hunne standplaets zouden sneuvelen, dan eenen duym achter uyt te wyken. Inderdaed, den uytslag kwam dit bevestigen.

Nauwelyks hebben de brugsche borgers, aen wien het ten deele gevallen was dien post te bewaren en te verdedigen, vernomen dat Danwilt de woede van den vyandlyken aenvoerder wilt trotseren, of allen zweren op hun hoofd, met onblooten zweerde, liever hunnen laetsten druppel bloeds te storten voor het heyl hunner stad en voor de verdediging van hunnen aenleyder, dan den vyand de stad te laten binnen trekken. Danwilt, verrukt, opgetogen, door het zien van zoo onbepaelde verknochtheyd aen zynen persoon, en zulke onbegrensde zelfopof-

fering voor de stad Brugge, snelde naer den vaendrik, rukte den standaerd uyt zyne handen, en, zich met het vaendel omwendende, zwoer op dit krygsteeken zyn leven ten besten te geven voor de vryheyd die Brugge door de privilegien moest genieten. Op eenen stond zyn alle de blinkende wapens naer den opleyder gerigt, en een algemeen geroep laet zich hooren: *Wy ook, wy zweren! De Privilegien of de dood! Brugge vry, of wy gesneuveld!*

Nu worden de standplaetsen aengewezen, en men komt overeen wegens de middelen van verdediging. De gekwetsten, op dat zy in de handen der vyanden niet zouden vallen, en op dat de zelven het slagtoffer der vreedheyd van de baldadige soldaten des graefs niet zouden worden, draegt men weg. Aendoenelyk en treffend was dit vertoog. Meer dan eenen, die doodelyk gewond was, stortte tranen, om dat hy het overig van zyn kortstondig leven op de vestingen, ter verdediging zyner geboortestad, niet kon verliezen.

Men was nog niet verre van de poort in de stad gekomen, wanneer dit geleyde van gekwetsten en verminkten door de verscheyde kompagnien, die zich naer de vesten begaven, ontmoet wierd. Op het zien van het edel bloed, dat uyt zoo vele wonden drupte en de straten verwde, bleven de borgers, welken, onder bevel van Baudewyn, den dapperen Danwilt ter hulp trokken, stil, en, diep getroffen, wenschten de gekwetsten geluk over hunne verdediging; doch, ter zelver tyde, konden deze toegesnelde borgers hunne verontweerdiging niet verduyken; een alge-

meen geroep wierd opgeheven, een geroep dat vreeslyk was, een geroep dat, te gelyker tyd, uyt alle monden voordvloeyde: *Vraek!*

- Ja, medeborgers, *Vraek!* riep Baudewyn tot zyne medemakkers; *Vraek!* over het gestort bloed! Aen ons is het voorbehouden onze stadsgenooten, die hun leven gewaegd hebben en hun bloed voor het behoud onzer stad en voor den zegeprael onzer vryheden hebben vergoten, te vreken. Moedig aen! *Vraek! Vraek!*

En met verdobbelde stappen rukten deze gewapende borgers, onder het onophoudelyk uytbulderen van *Vraek!* naer de poort en naer de bedreygde vestingen.

Den weerklank van dezen verontweerdigingskreet ontmoette de laetste woorden van den jongst uytgegalmden eed; hy wierd door de medemakkers van Danwilt gehoord, en vervolde hun met eene onbeschryflyke vreugd; zy ook hieven nu een nieuw geschreeuw op; het was den overwinningskreet dien zy deden weergalmen; de beyde geroepen naderden elkanderen meer en meer, en smolten zich eyndelyk in een, tot zoo verre, dat men niet meer duydelyk kon begrypen welk geschreeuw er wierd opgeheven.

Nu was de vereeniging voltrokken; Baudewyn had zynen vriend Danwilt omhelsd, en vond nauwelyks den tyd zyne medemakkers aen te moedigen, want hoort! het krygsklaroen laet in het kamp van den vyand zyn geschal klinken; men blaest den algemeenen aenval. Welhaest ziet men de vyandlyke ruytery komen aengestoven, en de voetknechten beginnen de aenranding. Moedig als leeu-

wen en gezwind als herten, beklimmen de aengekomene Bruggelingen de vesten en het hoogste der poorten, en beantwoorden den aenval met eenen regen van schigten, die merkelyk verlies in de rangen van Jakobs krygslieden te wege brengt. Maer, zy waren ook dapper de soldaten van Guido, zy wisten ook het hoofd aen hunne tegenstrevers te bieden; den eersten schok kon hun weynig verschrikken, zy rukten moedig voord en waren spoedig voor de poort.

Alle de poogingen van het graeflyk legerkorps hadden tot doel het overweldigen van stads ingang. Het duerde niet lang of de zware luyken der poort vielen onder de herhaelde slagen, en dit schutsel, hoe kloek het ook ware, week voor het geweld. Maer, dit alles kon niet gebeuren zonder dat er veel volk gekwetst en gesneuveld wierd. De boogschutters en de steenwerpers des graefs beschermden de mannen welken de poort verbryzelden, en hielden niet op duyzende steenen en pylen op de vesten te doen hagelen; van hunnen kant, bleven de borgers, onder beleyd van Danwilt en van Priem, niet ten achteren om eenen geweldigen tegenstand te bieden. Den eersten bleef op de hoogte der vesten de werkingen der schutters en der slingeraers bestieren, terwyl Baudewyn alles in order bragt om met den vyand onder het gewelf der poort te kampen en om hem den ingang der stad te betwisten. De eerste poort lag ten gronde, en de tweede benevens de groote hekkens wederstonden niet lang. Ziet daer nu de twee korpsen tegen over elkanderen. Het is hier dat eygenlyk het opregt gevecht eenen aenvang neemt; want hier

strydt men man tegen man. Het ware onmogelyk eenigzins af te malen het geen er onder de gewelven der poort en by den ingang der stad gepleegd word, en een denkbeeld te geven van woede der stryders en van de vreedheyd der worstelingen.

Den eersten schok is vreeslyk. Twee uytgehongerde wolven, of twee lang getergde hyënas, zullen tegen hunne prooy met geene meerdere woede, om hunnen eet- en vraeklust te voldoen, oploopen; twee vyandlyke schepen, in wiens gloeyend ingewand den gepresten en gestookten damp als in het menschelyk lichaem het bloed door de aderen rondsnelt, tot bewegingskragt dient, en welken gedrukten stoom aen zware vaertuygen de gezwinde vlugt der ligte pylen mededeelt, zullen met geene meerdere snelheyd over den effenen spiegel eener kalme zee gleyden, om elkanderen met een schrikverwekkend geklots en gekraek aen te klampen; twee stoomslepers op eenen yzeren weg, nieuwe meesterstukken van het menschelyk vernuft, zullen niet geweldiger hunne metale ketels tegen elkanderen komen verbryzelen, dan de stryders elkanderen onder de poort vastgrypen; neen, dit alles is niet te vergelyken by den aenval. De eerste ryen worden gesneuveld en vallen gelyk de koornhalmen onder de zeyssen der maeyers. Andere ryen volgen op, en ondergaen het zelve lot. Elken slag velt eenen man; elke steek doorboort eenen stryder; elken bylkap doorklieft eenen vyand. Nu is alle geroep en geschreeuw ten eynde; men vecht zonder gerucht, en, ware het niet dat men onophoudelyk het doof geluyd der vallenden, en het klinkend gekletter der zich

ontmoetende zweerden en bylen hoorde, de stilte zou door niet anders dan door de hygende ademhalingen der worstelaers onderbroken zyn..... Geern zouden wy de oogen van dit moorddadig tooneel wenden, maer de taek, welke wy op ons hebben genomen, laet ons dit niet toe; wy moeten den lezer nog verder, ja tot het eynde, deze worsteling doen bywoonen; hy leere hier uyt de strafbaerheyd van dezen die de oorzaek van zulke onheylen zyn, en voor dergelyke rampen niet terug wyken, als zy de zelve konnen vermyden! Hy begrype hier door, de weerde en het belang der vryheyd en den prys der privilegien, aengezien onze voorouders, tot het behoud der zelve waerborgen hunner vryheyd, alles belangloos slagtofferden! Moedig aen, lezer, vestig uwe oogen op de worsteling die nu op haer geweldigste is gekomen.

Den grond is met dooden bezaeyd, de gekwetsten sterten onder het getrappel der vechters, van beyde kanten moet men over menschen gaen; en, yslyk tooneel! men maekt verschansingen van opeengestapelde lyken, terwyl men tot aen de knoesels in het dampend bloed plast! Jakob van Uytkerke zendt onophoudelyk zyne voetgangers voor uyt, en dezen perssen zoodanig dat zy de soldaten van Baudewyn beginnen te doen deynzen. ‘Moedig aen!’ hoort men roepen; ‘Voorwaerds! Leve Brugge!’ En elkeen herkent de heldere stem van Baudewyn, die bezig is met, lyf om lyf, met eenen edelman van Guidos' leger te worstelen. ‘Voorwaerds!’ is het geschreeuw welk langs den anderen kant herhaeld word, terwyl men van beyde zyden om het meest den stryd met nieuwe woede herneemt.

Den dapperen Danwilt, die reeds eenen krygslist met zoo goeden uytval, weynig te vooren, beproefd had, wist spoedig nog eenen middel te vinden om de werkingen van den vyandlyken krygsoversten, indien niet geheel te verydelen, ten minsten te verlammen. Hy gaf bevel het schieten, het slingeren van steenen en het werpen van schigten, langs den eenen kant, te staken, en deed groote stukken hout en zeer zware steenen halen, die, op eenigen afstand van daer, op de vesten lagen, en, na dat zy boven de poorten gebragt waren, wierden dezen nedergeploft in het midden der vyanden, en verbryzelden er verscheyde.

Niet alleen bragt dit veel nadeel toe in de rangen van het graéflyk leger, maer belemmerde nog zoodanig de toegangen van de poort, dat zy den grond voor de ruytery ontoegangbaer, en dus de werkingen der ruyters onmogelyk maekten. Het was het aenwenden van dezen maetregel dat veel toebragt om het vyandlyk legerkorps spoediger te verslaen. Terwyl den onderstand verminderde, moest de worsteling ook verflauwen; nauwelyks wierden de Bruggelingen gewaer dat de mannen van Guido zoo kloek niet meer kampten, en met de zelve sterkte den aenval niet meer wederstonden, of zy verdobbelden hunne poogingen, en deden hunne tegenstrevers welhaest den voet ligten. Eens in beweging, kon niets de achterwaerdsche rigting der troepen van Jakob meer wederhouden. De medemakkers van Priem rukten toomloos voor uyt, niets kon hunnen gang stremmen, en zy sloegen den vyand tot buyten de poorten. Aldaer poogde Van Uytkerke het overschot van zyne krygsbende

nog eens in slagorder te scharen, doch de Bruggelingen wachtten zich wel van zich te verre op het vlak pleyn te wagen; zy verhieven den kreet van zegeprael.

Allen wederstand wierd nu nutteloos, en alle poogingen van den kant van 's graefs bevelhebber wierden nu te vergeefs aengewend. Nieuwe scharen borgers waren toegesneld, versche mannen waren aen de poorten verschenen om hunne medemakkers te helpen, en welhaest krielden de vesten van Bruggelingen. Jakob van Uytkerke trok met zyne krygsmannen terug, en plaetste zyne ruytery aen de achterhoede, uyt vrees van nog op zynen aftocht aengerand te worden.

Den aenleyder der vyandlyke krygsbenden eyndigde met terug naer zyne voorige standplaets te trekken, maatregel welken hy lang te vooren had moeten nemen, liever dan met een handvol voetvolk en eenige benden ruyters, wel is waer allerbest geoeffend in den wapenhandel, doch niet toereykend in getal om tegen eene oproerige stad te stryden, eenen vruchteloozen aenval te wagen. Den krygsroem van Jakob van Uytkerke was hier met eene groote vlek bezoedeld; de nederlaeg deed den krygsman van Guido in woede uytbersten tegen te roekelooze ridders, en bezonderlyk tegen de fransche waeghalzen, die hem tot den aenval der stadspoort hadden aengestouwd. Doch, deze mislukte onderneming ontnam op verre na niet al den moed aen Jakob; den edelman wanhoopte nog niet van naderhand gelukkiger te zyn, en zich te mogen vreken. Eylaes! de vraek heeft zich maer te spoedig doen gevoelen, en de duergekochte overwinning der Bruggelingen zal

welhaest door eene bloedige nederlaeg opgevolgd worden; nederlaeg die ondertusschen niets onteerend voor Brugge zal opleveren, integendeel, nederlaeg welke zal doen uytschynen in al haren luyster de dapperheyd onzer voorouders.

XIII.
Overwinning. - De twee Zusters.

Het eentoonig geschel der kleppende alarmklok had nog niet opgehouden de bewooners der angstvolle stad in de wapens te roepen, wanneer de twee dappere Bruggelingen, aen het hoofd hunner moedige wapenbroeders, het leger van den graef tot den aftocht gedwongen hadden, en den overwinningskreet uytgalmden. Het magistraet, in het raedhuys vergaderd, wachtte, niet zonder bekommerd te zyn, den uytslag af der stoute onderneming van eenige borgers; verscheyde neringen vergaderden hunne gewapende leden, om, in tyd van nood, hunne medemakkers op de vesten hulp en onderstand te bieden; de bewooners der toegangen van de poort, waer men handgemeen was geworden, kwamen in de stad gevlugt en zagen reykhalzend eenen gunstigen uytslag te gemoet; vrouwen en kinderen waren in doodelyke verlegenheyd over het lot der genen die tegen de benden van den graef waren opgetrokken;

elkeen, met een woord, wierd tusschen hoop en vrees geslingerd, wanneer eensklaps de blyde tyding wierd aepgebragt dat de krygslieden van den graef waren over hoop geslagen, en dat Brugge de overhand had behouden. Niet spoediger werpt den bliksem zyne schigten door de wolken, dan dat deze tyding door geheel de stad verspreyd wierd; het alarm-geklep veranderde in een overwinningsgeluyd. De stad, welke, eenige stonden geleden, zoo angstig en kommervol scheen, had nu een heel ander voorkomen; op de aengezigten der menigte, op welken men daer straks nog de vrees en de onrust zag geprent, lachten nu de vreugd en de voldoening. *Overwinning! Zegeprael!* hoorde men overal, en elkeen trok naer de plaets waer men gestreden had. Versche borgers wierden naer het voorgeborgt gezonden om de vermoeyde stryders te vervangen, om de gekwetsten te heelen en te vermaken, en om de dooden op te nemen. Verscheyde geestelyken zag men ook dadelyk ter plaets, en onder dezen deed den goeden oom der schoone Avezoeta zich opmerken, door de zorgen die hy de stervenden toediende, en door de heylzame vermaningen die hy de verdedigers der regten en der privilegien van Brugge in hun uyterste toestierde.

Ondertusschen, was de vreugd onbepaeld, de droefheyd was het niet min; de luydruchtige overwinningskreten wierden meermaels door weenende klagtredenen onderbroken. Hoe veel bloed had dien zegeprael niet gekost? Hoe vele vaders van huysgezin hadden hun leven niet verloren? De natuer kon niet tot zwygen gebragt worden, en hierom eerbiedigde men de tranen die zoo vele oogen

ontrolden. Doch, welhaest wierd dit geween gestelpt, en den roem die aen de dood der gesneuvelden wierd gehecht, was eene kragtige vertroosting, en het gedacht dat het bekomen der vernietigde privilegien niet te duer kon gekocht worden, was eene te groote beweegreden van leniging der menigvuldige rampen, door welke zoo vele huysgezinnen waren getroffen. En inderdaed, by de Vlamingen der middeleeuw vindt men dit altyd; de droefheyd over het verlies van zoo vele gesneuvelden is spoedig geëyndigd, als den slag door eene overwinning gevolgd is. Alzoo was het met onze voorouders gesteld; zoo lang zy de overhand behielden en dat den zegeprael hun toelachte, was het hun niet zeer moeyelyk de onheylen van den oorlog met geduld te verdragen, en zich over het verlies van nabestaenden te troosten, wanneer de slagtoffers van den kryg door hunne dood ook iets tot het voordeel des lands, en in het belang der vryheden hadden te wege gebragt. Het geen wy daer zeggen, word hier op nieuw bewezen. Het verschynen der twee helden van dezen dag, het aenkomen van Baudewyn Priem en van Danwilt op de merkt, word met een algemeen geroep begroet, en beyde jongelingen, omringd van dezen, welken aen hunne zyde, even als de beyde opperhoofden, zoo moedig en standvastig gestreden hebben, worden met geestdrift toegejuycht. Het vreugde-geschal doet de ruyten daveren en de huyzen dreunen. Maer..... welke vreeslyke stilte volgt dit geschreeuw op? Welkdanige verandering bemerkt men onder de menigte? Ziet, elkeen neemt eene eerbiedige houding aen, en eenieder werpt zich op zyne

knieën, en dit met ontblooten hoofde; ook de twee overwinnaers knielen op de straet. Het schel geklank eener bel laet zich hooren; het is eenen priester die, met de ciborie in de hand, naer de poort trekt, om de stervende borgers met de hemelsche teerspyze te gaen versterken.

Hertscheurend was het tooneel welk men op die plaets des gevechts aentrof? De aerde geverwd en doordronken van bloed, den grond overdekt met verminkte en half verbryzelde lyken, gehuyl en gekerm van doodelyk gewonde borgers, snikken en gerochel van zielbrakende mannen, geween van vrouwen en gekrysch van kinderen; met een woord, alles wat het gezigt en het gehoor op het droevigst kon treffen was hier vereenigd, en spande zamen om elkeen ten hevigsten te doordringen. Maer, hoe vreed een dergelyk slagveld ook moge wezen, nog wierd die afschuwelykheyd min afgryzelyk, om dat allen schyn van wanhoop verre van dit verwyderd was. Ysselyk is den blik van een zulkdanig slagveld op onze dagen, om dat het gedwongene jongelingen zyn die men heeft naer de slagtbank geleyd, en die aldaer aen de wanhoop ten prooy zyn. Elkeen, in die tyden van opregte vaderlandsliefde, in die dagen van zelfsopoffering, was krygsman; maer was het vrywillig. Elken borger trok als verdediger zyner stad en zyner vryheden op, en streed voor zyne eygene belangen; hier uyt volgde dat ook al wie doodelyk gewond wierd, zonder morren zyn leven ten besten gaf voor zyn land. Ja, meermaels, om niet te zeggen altyd, hoorde men de gewonden hunne ongehinderde medemakkers tot den kryg aenmoedigen, en voor alle vergelding van hun ver-

goten bloed dit afsmeeken, dat den zegeprael de poogingen hunner landgenooten bekroone, en nieuwe stryders doe opstaen om de gesneuvelden te vreken. Aldus stierven onze voorvaders op het slagveld met moed, met hoop en met de overtuyging van voor het algemeen welzyn gestreden te hebben. Maer, hoe treffender moesten de overlydens dezer oude Vlamingen zyn, wanneer die zielbrakende mannen op het slagveld den onderstand en de zielverkwikkende hulpmiddelen van den godsdienst ontvingen!

Terwyl dit treurig tooneel een deel der bevolking bedroefde, had een ander vertoog in den raed plaets.

Het vernemen der vyandlykheden had alle beraedslaging onderbroken, en nu dat men van den uytslag, zoo gunstig als eervol, onderrigt was, begon men de opgeschorste beraedslagingen te hernemen. Doch, nu was den toestand der stad gansch en geheel veranderd, nu was de gesteltenis der twee gevolmagtigden zeer netelachtig geworden. Brugge had zich in volle vyandschap tegen zynen graef gesteld; Brugge had zich in opstand verklaerd; Brugge had de krygslieden van Guido verslagen. Er bleef nu niet meer te beramen. Alle onderhandelingen hielden dus op. Welkdanig ging nu het lot van Rogier en van Walter wezen? Wat ging er geworden van deze twee afgezanten die zich zoo trotsch getoond hadden, die van geene overeenkomst hadden willen hooren, die voorafgaendelyk de volkomene onderwerping van Brugge geëyscht hadden? Ah! de dobbelzinnigheyd en de trouwloosheyd vinden ligtelyk eenen middel, als het er op aenaenkomt zich uyt eenen gevaerlyken toestand te redden.

Rogier van Ghistel had te lang in het hof verkeerd om aenstonds geen uytvlugtsel uytgedacht te hebben. Baudewyn Priem wierd, te zamen met zynen vriend Danwilt, binnen de raedplaets geleyd, en gaf aldaer aen het magistraet alle de bezonderheden van het gevecht, welk, ofschoon kort, hierom niet min vreed en hardnekkig geweest was, te kennen, na dat den dapperen Danwilt had verhaeld op welke wyze hy de troepen van Guido had ontvangen. Den ouden Lambrecht omhelsde zyne twee vrienden, en elken magistraetspersoon drukte de hand, die nog met trouwloos bloed der vyanden bemorst was, der beyde dappere Bruggelingen. Rogier van Ghistel en Walter van Lovendeghem waren van dit alles oor- en ooggetuygen. Den eerstgenaemden, na dat de gelukwenschingen geeyndigd waren, sprak tot het magistraet, en beweende de erge gevolgen van het geen er kwam plaets te hebben, en deed zien hoe wenschelyk het zou geweest zyn den vrede en goeden peys te zien hersteld worden tusschen Brugge en den graef. Hy bood zich zelven aen om deze verzoening te bewerken, en verzekerde dat den graef, eens onderrigt zynde van den waren toestand van Brugge en van den geest der bevolking, geenzins zou weygeren aen de wenschen van die stad te voldoen. ‘Een onheyl, zeyde hy, is meermaels de bron van tegenstrydige gevolgen geworden; geenen twyffel of Guido zal beter uwe meyningen begrypen, en eene overeenkomst, gestaefd op wederzydsche waerborgen, en bevestigd door buytengewoone privilegien, zal de poogingen, welke ik, zoo gy het geraedzaem oordeelt, voorgenomen heb in dit doel aen te wenden, bekroonen.’

De schynheylige tael van dezen valschaerd deed eenigen indruk op de regtzinnige gemoederen der verzamelden, en men nam dezen voorstel aen.

De gevolmagtigden van den graef vonden niets spoediger te verrigten dan zich te verwyderen. Toen zy uyt de vergaderplaets traden, wierden zy welhaest door de verzamelde menigte herkend, en reeds eenige borgers lieten geroepen hooren die niet zacht en rustvol in de ooren van Rogier en Walter klonken. Den oogenblik voor de beyde gezanten kon ernstig worden, zy konden zich in eene netelachtige gesteltenis bevinden; want, wie kan verantwoorden wat een in gisting zynde volk, eene overwinnende borgery, kan begaen? Rogier begreep aenstonds het gevaer, en, het volk groetende, riep hy uyt: *Privilegien! Privilegien!* Deze woorden, door de menigte herhaeld, ontwapenden de ten top geklommene woede der Bruggelingen. Eene uer nadien hadden de gevolmagtigden langs eene andere poort de stad verlaten, en waren op weg, om naer Maldeghem te gaen vernachten.

Nu was den roem van Priem en van Danwilt ten hoogsten gestegen, hunnen naem vloeyde uyt elks mond, en eenieder scheen te wedyveren om de dapperheyd dezer borgers hemelhoog te verheffen. De stad wierd ondertusschen in verzekering gesteld, en buyten bereyk van eene onverwachte overrompeling geplaetst; men nam de noodige maetregelen tot het ter aerde bestellen der gesneuvelden. Het magistraet, voor aleer zyne zitting te sluyten, bepaelde den dag van morgen voor den genen, op welken de laetste pligten aen de dooden zouden worden bewezen.

Juyst hadden de gevolmagtigden de zael verlaten, wanneer den ouden Lambrecht zich opregtte, en de volgende woorden tot de brugsche overheden uytsprak:

‘Gedoogt, myne medeborgers, dat eenen uwer oudste medemakkers u nog eene vraeg doe, en dit in eenen oogenblik die zoo belangvol is voor onze stad. Dank zy de opperste Regtveerdigheyd, en duyzend mael zy gebenedyd den Genen die ons uyt het hoogste der Hemelen is ter hulp gekomen! Verblyden wy ons regtzinnig, en stieren wy onze herkentenisvolle bede tot den God der heyrkragten; de vryheydsliefde komt over de trouwlooze onderdrukking te zegepralen; Brugge, het manmoedig Brugge, komt den roover onzer privilegien te dwingen! Eer en oneyndigen dank zyn toegezwaeyd aen dezen, welken die roemryke zending hebben ten uytvoer gebragt! Eer zy u ook toegewyd, dapper magistraet! Vereeuwigen wy, door eenen openbaren akt, de namen der martelaren wiens bloed eene onoverschreydbare grenspael tusschen vryheyd en slaverny heeft daergesteld. Ik bevele aen uwe aendacht myne vraeg, die van den volgenden inhoud is:

‘De namen der gesneuvelden zullen in het marmer gebeyteld worden, en, ter eeuwiger gedachtenis, en ter altyddurende verheerlyking, in de raedkamer van het brugsch magistraet, worden geplaetst.

Onnoodig oordeele ik het, in de tegenwoordigheyd van u, vaderlandsminnende overheden, de beweegredenen aen te halen die my hebben aengepord om u dezen voorstel te doen. De stad kan niet genoeg hare verdedigers verheerlyken, zy kan nooyt de diensten beloonen die

haer heden zyn bewezen. *Leve Brugge! Leven, Leven eeuwig de dappere verdedigers onzer vryheden!*'

Op eenmael dreunde de vergaderplaets door het herhaeld geroep van de hertelykste *Vivats!* ter eere van de stad Brugge en van hare gesneuvelde inwooners.

Elkeen juychte den voorstel van den gryzen Lambrecht toe. Ongelukkiglyk is nooyt gevolg aen het uytvoeren van dit vaderlandsch voornemen konnen gegeven worden.

Dadelyk wierd de laetste beslissing van het magistraet ter kennis van het volk gebragt, en elkeen bereydde zich tot de droevige rouwpligt die hy des anderdags had te verrigten.

Ontwyken wy nu, voor weynige stonden, de ongestuymige vergaderzael en de woelige plaets des gevechts, waer wy reeds zoo vele en verschillige gewaerwordingen geput hebben, en laten wy onze vermoeyde blikken op de schoone en zedige Avezoeta en op hare vernuftvolle zuster, de schrandere Sybilla, rusten.

Avezoeta, onbewust van het geen er geschiedde, zat in den hof onder eenen dikbebladerden appelboom eenig naeldwerk te voltooyen; de jonge dochter, scheen in diepe gedachten verslonden, en ongetwyffeld dacht zy aen middelen om zich voor altyd buyten bereyk van in het bezit van Baudewyn te moeten komen, te konnen plaetsen. Zy overleyde by haer zelven hoe zy het plan dat zy had gevormd ten uytvoer ging brengen, en hoe zy het zou begonnen hebben om aen hare ouders te veropenbaren het voornemen welk zy gemaekt had van voor altyd de wereld te verlaten, en haer leven aen den Heer toe te wyden. Ja, dit was het doel welk zy beoogde, haer zuyver hert

het Lam zonder vlekke toe te wyden; en zy dacht, in dezen oogenblik, aen de genuchten van welke hare engelachtige ziel ging overstroomen, wanneer zy haer in dien grondeloozen Ocean van hemelsche vreugden, voorsmaek van de zaligheyd, zou gaen storten. De deugdryke dochter was als ontzield, en scheen opgetogen. Hoe schoon en verrukkende was Avezoeta op dezen stond! Hare handen lagen werkloos op haren schoot; hare wangen, met eenen ligten bloos gekleurd, geleken de pas ontlokene roos; hare oogen waren ten hemel geslagen, en drukten de gewaerwordingen van haer gemoed uyt; eenen onbeschryflyken grimlach zweefde op hare lippen, en liet zien dat haer hert in eene zee van hemelsche vermaken zwom. Gansch ontheven aen de aerde, baedde hare ziel zich reeds in de onpeylbare afgronden der bron van zaligheden die zy in de toekomst zag opryzen, en naer welke zy onverzadelyk haekte. Moeyelyk, ja onmogelyk, voor eenen wereldschen mensch, voor eenen wulpschen najager van aerdsche dertelheden, zulken staet te konnen veronderstellen, verre van hem te begrypen; men zou het minnend hert van eene brandende Theresia, de liefdevolle gevoelens van den verliefden dichter van het Gezang der Gezangen, de teederheyd van eenen verrukten David behooren te vereenigen, om een gedacht te hebben van eenen staet, gelyk dien, in welken Avezoeta verslonden was; dan zou men misschien beginnen te verstaen wat het inwendig leven is, hoe natuerlyk de onophoudelyke verkeering met God is, en hoe zy betracht word door die uytverkorenen aen wien het gegeven is, in den geest, de Tabernakelen van het hemelsch Jeruzalem

binnen te treden, en aldaer van de seraphynen, die door liefde branden zonder ooyt te konnen verteerd worden, te vernemen hoe zoet den Heer is.

De beminnelyke dochter van den deugdzamen Van den Damme was reeds eenigen tyd in deze gesteltenis gebleven, wanneer een onverwacht gerucht haer kwam verstrooyen. Het was Sybilla, de zuster van Avezoeta, die toesnelde.

- Hoe! gy blyft hier nog? riep Sybilla. Gy zyt dan niet nieuwsgierig?

- Wat is er dan gaende? vraegde Avezoeta, met eene verwerde stem.

- Gy zyt dan alleen in Brugge die nog van alles onwetend zyt! En dit gerucht, en dit geschreeuw, en dit gewoel, dit alles dan heeft uwe ooren niet getroffen?

En Sybilla bekeek hare zuster, en schreef de verstrooydheyd en onoplettendheyd van Avezoeta aen andere oorzaken toe.

- Wil my dan verklaren, sprak Avezoeta, wat gy my hebt mede te deelen.

- Hoor, zuster, ik begrype uw gedrag niet op dezen oogenblik. Elkeen is in blydschap, de straten zyn tot berstensvol van eene vreugdedronkene menigte, elkeen zingt zegeprael, en gy! gy! meer dan wie het zyn moge, zoude behooren van genoegen te huppelen.

Terwyl de jongste zuster deze laetste woorden uytsprak, wierp zy eenen slimmen blik op de zedige Avezoeta, en gaf eenen schertsenden toon aen hare listige woorden.

- Ik begrype u niet. Houdt gy dan met my den spot?

- Den spot! Kan ik met myne zuster den spot dryven, als ik haer zulke gewigtige tydingen heb mede te deelen?

- En welke tydingen?

- Tydingen die zoo aengenaem zyn dat zy iemand het hoofd zouden doen verliezen; tydingen die zoo zeldzaem en zoo buytengewoon zyn, dat zy in den loop van eene eeuw niet eens tot zulk punt komen, van zoodanig iemand te konnen verheugen; tydingen die bekwaem zyn om uwe vooringenomenheyd te overwinnen, en uwe gevoelens grootelyks te doen veranderen! Avezoeta, ik durve u byna de zaek niet veropenbaren. Wist gy toch.....

- Zeg dan, Sybilla.

- Maer gy zult my niet gelooven; gy zult te blyde, te vergenoegd, te verrukt zyn. Ik zie reeds uwe oogen in beweging, ik bemerke dat gy het raedt wat ik u te zeggen hebt. Neen, neen, ik zeg het niet..... Hoor.... maer neen!

- Eyndig dan uw gesnap.

- Hum! Zoetaetje, gy word nieuwsgierig; gy doet wel, want wist gy waer van er gehandeld word, gy zoudt my smeeken om u tot de minste omstandigheyd alles te zeggen, Gy zyt wel gelukkig! Het is voor elk zoo veel niet.

- Sybilla, gy verveelt my; hadde gy my iets zoo belangvol mede te deelen, gy zoudt my dit al lang hebben te kennen gegeven. Ik geloove dat gy geern myne nieuwsgierigheyd zoudt aenprikkelen. Ik kenne u, vriendinnetje; gy hebt my te dikwils om den tuyn geleyd, op dat ik heden uw voornemen niet zou gewaer worden.

- Oh! neen, het zyn hier geene foeytjes. Oh! Ave-

zoeta, er word van iets anders gehandeld, het is van allergrootst gewigt voor u.....

- Voor my!

- Ja, ja, voor u; het nieuws dat ik u moet veropenbaren gaet u meest en voor al aen. Hum? Wat zegt gy nu?

De oudste zuster bleef stilzwygend en geloofde meer van Sybilla te vernemen, met te veynzen dat zy weynig belang hechtte aen het geen men haer kon veropenbaren, ofschoon zy inwendiglyk eene groote neyging gevoelde om van alles onderrigt te zyn.

- Gy zegt dan niets? zoo ging Sybilla voord; maer, raed dan eens wat goed nieuws, welke aengename tyding, ik u te zeggen heb?

- Wat kan ik gaen raden?

- Raed maer; raed regtzinniglyk, en ik zal u alles zeggen.

- Gaet het onze familie aen?

- Het gaet u meest aen. Iemand die gy zoo wel kent! ah!.....

- Betreft het ons huysgezin?

- In zekeren zin; maer voor u is het allergewigtigst. O! wist gy! Hoor... oh! neen, ik zegge het niet, gy moet raden.

- Sybilla, gy zyt kinderachtig; ik begrype u niet.

- Gy zyt te slim, om my niet te verstaen. Zoetaetje, raed maer; ik ben verzekerd dat gy het vermoedt.

- Is het van Christiana? Is het van Margareta van Ghendt.

- Ah! ah! gy zyt er niet; nog iemand anders....

En Sybilla begon luydruchtig te lachen, terwyl Avezoeta een weynig bloosde.

- Nog eens, zeyde Sybilla, terwyl zy hare zuster vastgreep en haer aenhoudend in het gezigt keek, het welk Avezoeta nog meer deed bloozen.

- Zou het.....

Avezoeta zuchtte heviglyk, en den naem, dien zy meynde uyt te spreken, stierf op hare lippen.

- Ja, hy is het, hernam al schertsende Sybilla. Baudewyn Priem is heden in zegeprael door zyne medeborgers rondgedragen, en.....

- Om de liefde die ik u toedrage, spreek dien naem niet meer uyt.

- Hy is in den mond van elkeen.

- Dat hy in den uwen niet zy, in myne tegenwoordigheyd.

- Maer, Baudewyn heeft Brugge gered, Baudewyn heeft de vyanden onzer stad overwonnen.

- Dien naem brengt my droevige herinneringen te binnen.

- Baudewyn is nogtans uwen redder.

- Ik weet het, en hierom ben ik hem dankbaerheyd schuldig, en ik bidde om deze reden dagelyks voor zyn welzyn.

- Hy is ook wel gelukkig; zie hem nu ten top van eere gestegen. Baudewyn, die zoo heeft uytgemunt in den brand der Halle, Baudewyn die u, myne zuster, zoo edelmoedig gered heeft, dezen Baudewyn komt nu met een handvol dappere Bruggelingen, een verraed, welk

tegen onze stad gesmeed was, te verydelen. Den graef had voorgenomen onze stad te overrassen, ter zelver tyde dat hy onze privilegien wilde vernietigen; maer Baudewyn, na dat hy de trotsche hofjonkers die wy onze wooning hebben zien voor by ryden naer de vergadering van het magistraet geleyd had, is naer de poort getrokken, en aldaer is hy met de krygslieden van den graef handgemeen geworden. Geholpen en bygestaen door zekeren Danwilt, heeft hy de soldaten op de vlugt gedreven, en nu word hy als den redder der stad uytgeroepen.

Terwyl Sybilla dit verhaelde, luysterde Avezoeta met veel nauwkeurigheyd; niet een woord ontsnapte haer. Zoo afkeerig zy eenige oogenblikken te vooren was, zoo aendachtig toonde zy zich nu. Den naem van Baudewyn, die haer eenen schrik op het lyf joeg, klonk nu min onaengenaem in hare ooren. Maer, zoo is het gesteld met alle edelmoedige herten; al wat grootsch en statig is, al wat verheven en buytengewoon is, vestigt de aendacht van zulkdanige persoonen. Misschien was het ook aen eene andere oorzaek dat de aendacht van Avezoeta moest toegeschreven worden. Het vrouwlyk karakter laet gemakkelyk veronderstellen dat Avezoeta, ofschoon met zoo vele deugden begaefd, ook aen menschelyke krankheden onderworpen was, en by gevolg dat zy niet ongevoelig was. Den naem van Baudewyn hoorde zy met tegenzin, om dat hy altyd het schrikverwekkend gelaet van dezen jongeling voor hare oogen herplaetste. Neen, Avezoeta was niet ongevoelig; zy deed hulde aen de goede gaven van Baudewyn, zy roemde zyne godvruchtigheyd, zy waerdeerde

zyne geregelde levenswyze, zy had achting voor hem, haer hert zou vatbaer geweest zyn van liefde voor hem, maer, den voorstel van hare ouders; maer, het gedacht van dit aengezigt altyd te moeten aenschouwen; maer, den schrik van misschien eens de echtgenoote van zulken man te moeten worden; ah! dit had zulken indruk op haer gemaekt, dat zy sedert dien alles had aengewend om eenen tegenzin van de wereld op te vatten, en, om niet gedwongen te zyn misschien eens eenig misnoegen aen haren vader te veroorzaken indien zy ooyt eenen anderen jongeling, den voorkeur op den vriend harer ouders gevende, hare hand en trouw geschonken had. Wat er ook van zy of niet, Avezoeta luysterde aendachtiglyk naer de woorden harer zuster.

- Eh! wel, Avezoeta, zoo sprak Sybilla, zyn dit geene vrome daden?
- Ja, wel; en Baudewyn.....
- Gae voord, Baudewyn is lof weerdig, niet waer?
- Alwie het land of zyne geboortestad dienst bewyst, is weerdig dat men hem pryze.
- Zoo is 't. Dit hoore ik geern uyt uwen mond, Avezoeta; dit ontbrak nog aen het geluk van Baudewyn om zynen zegeprael volledig te maken.
- Wat wilt gy hier mede beduyden?
- Gy moet niet bloozen dezen lof aen Baudewyn gegeven te hebben, hy heeft immers genoeg gedaen om hem van u te verwerven, en tot hier toe heeft hy nog geene aenmoedigende antwoord van u ontvangen. Indien hy wist dat gy ten zynen opzigte veranderd waert, indien

hy kon weten dat uwen mond met lof van hem gesproken heeft, hy zou zich nog niet volkomen verstooten achten, misschien zou zyne slecht uytgedoofde liefde....

- Niet verder, Sybilla; gy gaet myne woorden verkeerdelyk uytleggen. Ik heb in zulken zin niet gesproken zoo als gy veynst te verstaen.

- Ware het dan eene misdaed eenen jongeling van een onberispelyk leven te beminnen?

- Ik ben verre van zulks te denken.

- Hoe kan ik dan slecht gesproken hebben?

- Met myne achting voor het gedrag van Baudewyn in eenen anderen zin uyt te leggen, en te veronderstellen dat ik andere gevoelens voor den overwinnaer van heden, voor den dapperen Priem, voede, dan de gevoelens die elk regtschapen hert voor de echte vaderlanders moet belyden.

- En die achting zou dan nooyt tot andere gevoelens, tot liefde, konnen overgaen?

Deze woorden sprak de listige Sybilla enkelyk uyt, om het hert van hare zuster op den toetssteen te stellen, ofschoon zy wist, ja overtuygd was, dat Avezoeta verre was van eenige genegenheyd, eenigen schyn van liefde, tot den leelyken, doch braven en dapperen Baudewyn, opgevat te hebben. Beyde zusters namen dikwils vermaek in elkanderen te dwersboomen, wel te verstaen in goede of ten minsten onverschillige zaken, en Sybilla had deze gelegenheyd ook waergenomen om hare zuster eenigzins op de pynbank te houden, met haer van eene zaek in gesprek te houden, over welke Avezoeta niet geern redeneerde.

Niettegenstaende de oudste dochter zich zoo sterk verdedigde tegen de woorden harer zuster, en ook poogde om alle gedacht, ja, alle veronderstelling van genegenheyd voor den kloekmoedigen jongeling te doen verdwynen, wierd men nogtans wel gewaer dat Baudewyn reeds veld had gewonnen, of ten minsten dat den afkeer voor dien edelmoedigen Bruggeling zoo volkomen niet meer was. De schrandere Sybilla, die misschien het hert harer zuster volgens hare eygene gevoelens wist te doorgronden, ontdekte spoedig den flauwen kant, langs waer Avezoeta kon bestormd worden, en nam voor, hare zuster nog verder op dit punt te ondervragen.

- Eh! wel, sprak zy, zyt gy nog altyd zoo afkeerig, en verwerft Baudewyn nog niet eenige gunst by u?

Avezoeta, die niets vuriger verlangde dan het gesprek af te breken of op een ander voorwerp te zien vallen, meynde hare zuster te antwoorden, wanneer de aenkomst van haren weerdigen oom eensklaps een eynde aen deze zamenspraek stelde.

Den geestelyken was vergezeld van den vader der beyde zusters. Van den Damme had, in zyne hoedanigheyd van vertegenwoordiger der neringen, de beraedslagingen in het raedhuys bygewoond, en den geestelyken had de laetste hulpmiddelen van den godsdienst aen de stervende en doodelyk gekwetste borgers by de poort toegediend; beyde konden dus met kennis van zaken en als oog- en oorgetuygen van hetgeen er dien dag was voorgevallen, redeneren. De moeder, nieuwsgierig om van alles een omstandig verhael te hooren, kwam zich by haren echtgenoot

en by hare dochters en broeder voegen, en men kan gemakkelyk begrypen dat alles nauwkeurig wierd kenbaer gemaekt. Op allen oogenblik moest den naem van Baudewyn uytgesproken worden, aengezien het Priem was die zoo groot deel in alle de voorvallen genomen had, aengezien hy het was die meest had toegebragt om het verraed te ontdekken, en om het wantrouwig voornemen der gevolmagtigden als ook de inzigten der troepen van den graef te verydelen. Den goud- en zilversmid kon zich niet weerhouden van met den allergrootsten lof van zynen vriend Baudewyn te spreken, en de woorden van den vader waren niet zonder eenig uytwerksel op zyne oudste dochter uyt te oeffenen. Het scheen nu dat Avezoeta zulken grooten afschrik niet meer gevoelde van dezen die men zoo geern haren echtgenoot zou gezien hebben; den vader was niet lang zonder zulks te bemerken, en hierom drong hy bezonderlyk aen op alles, wat met het moedig en loofweerdig gedrag van den jongen koopman eenigzins in verband stond. Nog had Van den Damme alle hoop niet verloren; nu meer dan ooyt verlangde hy eenen zoo dapperen jongeling, met hem de hand zyner dochter te schenken, tot schoonzoon aen te nemen. De ligte verandering, welke den ouder in zyne lieve Avezoeta meynde te bespeuren, vervolde hem met vreugd, om dat hy nog niet wanhoopte van eens zyn voornemen verwezenlykt te zien. Maer, vruchtelooze hoop! Hetgeen de menschen voorstellen word meermaels door God heel anders geschikt.

Het verhael van Van den Damme was zeer belangryk geweest, en had de aendacht van geheel het huysgezin

gevestigd. Den vader had opgehouden van spreken, en men was op het punt van scheyden, toen Sybilla, hare handen te zamen voegende, eenen schrikbarenden schreeuw verhief, en zich eensklaps verwyderde. Zy had bloedplekken op het priesterlyk gewaed van haren oom bemerkt. Den eerbiedweerdigen geestelyken alleen bleef kalm, en verhaelde van waer hy kwam, wat hy by zyne medeborgers verrigt had, en in welken vreesverwekkenden staet hy de plaets van het gevecht gevonden had. De woorden van den oom raekten meer de gevoelige herten der vrouwpersoonen, en tranen vloeyden uyt aller oogen.

XIV.
Den Lykdienst.

Dat onze voorouders godsdienstig waren, heeft men meermaels, by het lezen der voorgaende bladeren dezer geschiedenis, konnen aenmerken; nu, in welkdanige omstandigheden van eenige aengelegenheyd het mogte wezen, vergaten zy nooyt hunne beden tot Dezen te stieren, van wien alles voordvloeyt, en tot wien men ook alles behoort terug te brengen. Deze zoo eenvoudige aenmerking moet doen zien dat het in den godsdienst was dat de vrome Vlamingen die kloekmoedigheyd en die vaderlandsliefde kwamen putten, van welke deugden zy zoo luysterlyke bewyzen hebben opgeleverd. God en het Vaderland, Godsdienst en Vryheyd, gingen by hun, in alle omstandigheyd, altyd gepaerd, en dit tot zoo verre, dat zy niet begrepen hoe een wel ingerigt land zonder godsdienst, een vry volk zonder religie, kon bestaen. Geen wonder dus dat men onze voorvaders, met deze gedachten bezield

en met die overtuyging doordrongen, in alle hunne daden den godsdienst ziet mengelen, of, om beter te spreken, dat men hun op den godsdienst zag bouwen die uytgebreyde ondernemingen welke wy moeyelyk beseffen, om dat zy zoo verre van den geest der tegenwoordige eeuw verschillen.

De hedendaegsche Vlamingen, de moedelooze mannen van dit lafhertig tydstip, zyn inderdaed te leeg gedaeld om de hoogte, op welke hunne voorvaders zich geplaetst hadden, te konnen bereyken; die grootsche gevoelens welke het begryp van zyne eygene weerdigheyd en van den prys zyner onafhangelykheyd, by elke gevaervolle omstandigheyd, in de gemoederen der eerste ontvoogde Vlamingen opbruyschten, schynen heden uytgedoofd en onder den drift van eygen belang verstikt: alzoo vergaet de goede tarwe tusschen de distels en doornen. Deze zoo rampvolle onverschilligheyd had alsdan nog in deze streken geenen wortel gevat; het minste gevaer maekte de aendacht van elkeen gaende, en wekte allen borger op. Doch, hoe nauwer het gevaer met groote belangen in verband stond, hoe meer het de privilegien en den godsdienst betrof, hoe geweldiger en eenpariger den tegenstand wierd. Het was om dat de religie nog in haren vollen bloey schitterde; het was om dat het geloof nog met de werken gepaerd ging; het was om dat den godsdienst tot in de geringste zaek was gemengeld, en de dryfveer wierd van zoo vele edele poogingen. Wendt uwe oogen naer het Oosten, beschouwt eens de plaetsen die door het bloed en de tranen van den Zaligmaker bevoch-

tigd zyn, en vestigt, voor eenen oogenblik, uwe aendacht op een ander slach van vergoten bloed, en gy zult dit uwer voorvaders ontwaren. Ja, het is het bloed uwer voorzaten, het bloed der Vlamingen, op het veld van eer vergoten; vergoten voor de bestryding en uytroeying der ongeloovigen, vergoten tot eere en tot zegeprael van den katholyken godsdienst, vergoten op de stem van eenen heyligen belyder, vergoten onder het herhaeld geroep van: ‘God wil het.’

Neen, geene wonderen, door de Vlamingen der middeleeuwen aen den dag geleyd, moeten nu nog als verbazend voorkomen, als men zich in het geheugen wilt brengen, in welke bron de leerlingen van Amandus, de kinderen van Eligius, hunne gemoederen kwamen versterken. Hebben wy niet de opleyders des volks aen den voet des autaers geknield gevonden? Hebben wy de overwinnaers van het graeflyk leger, dezen morgend, niet in de Predikheeren kerk biddende aengetroffen? Is het niet van uyt den Tempel des Heeren dat wy Danwilt, Priem en den ouden Lambrecht, versterkt door het gebed, naer het slagveld zagen snellen? Ja, zoo is 't; en indien men eenen aendachtigen blik op die knielende borgers, op die godsdienstige mannen, wilt vestigen, men zal niet meer behooren te onderzoeken waer Baudewyn die vryheydsliefde, waer Danwilt zynen onverschrokken moed, en waer Lambrecht zyne welsprekende en vryheydsademende woorden, zyn gaen putten.

Wisten wy niet dat dezen boek, flauw voordbrengsel van onzen geringen geest, in de handen van meer dan eenen

vrygeest en van meer dan eenen materialist kon vallen, wy zouden ons wel wachten om, van tyd tot tyd, op deze zaek terug te keeren; maer, op een tydstip, op welk men den godsdienst als onvruchtbaer, als verlichtingshatend, als vryheydsdoodend tracht te doen voorkomen, kan het niet zonder eenig belang zyn de ongerymdheyd van zulkdanige beschuldigingen tastelyk te maken, met hier eenen glinster te laten flikkeren van dat godelyk vuer welken het gevoel van echte vaderlandsliefde in de herten der Bruggelingen heeft doen ontbranden. De vlam die de offerande van Elias verslond kon geenen anderen oorsprong hebben dan deze, welke de gemoederen onzer godsdienstige voorouders deed ontgloeyen.

Keeren wy tot ons verhael terug.

Het overig van dezen merkweerdigen dag, op welken de Bruggelingen zulken roemryken zegeprael hadden behaeld, wierd besteed in het toedienen van hulpmiddelen aen de gekwetsten, en in het maken van toebereydselen tot de begraving van de gesneuvelden. De herkentenisvolle stad, welke reeds besloten had dat de namen der dapperen zouden vereeuwigd worden, en dus voor den wereldschen roem, voor de tydelyke glorie harer helden, gezorgd had, deze stad, zoo godsdienstig, kon ook de overledenen niet vergeten; en dit kwam Brugge in deze omstandigheyd bewyzen. Eenen plegtigen lykdienst ging, tot lavenis der gesneuvelde helden van dezen dag, gecelebreerd worden.

Indien het voorbygaende gedacht der dood den mensch van deze vergankelyke aerde verwydert, en in hem dit ingeboren gevoelen van een ander leven doet ontstaen,

gevoelen welk ons genoegzaem de onsterflykheyd der ziel bewyst, hoe meer moet de dood van eenen held, gesneuveld op het slagveld, wiens laetste woorden tot God wierden uytgesproken, gelyk zyne laetste droppelen bloeds ter verdediging van zyn land of van zyne vryheden wierden opgeofferd, de herten der stervelingen niet hemelwaerds stieren, om aldaer, in den geest, de dapperen in het oneyndig getal der maertelaren te zien aengenomen en gekroond worden?

Het is als onvrywillig dat wy deze vraeg uyt onze pen laten vloeyen; maer zy is het natuerlyk gevolg van den in druk, die eenen blik, op hetgeen er staet te geschieden, op ons gemoed heeft te wege gebragt.

Den dageraed brak treurig aen; de duystere zon, omhuld van gryze nevelen, scheen zich, als uyt droefheyd, met een doodvloers te bedekken, en deelde aen geheel de natuer iets droevig en rouwvol mede. Den loodkleurigen mist die boven de aerde bleef hangen, viel traegzaem in droppelen op den grond, en, gelyk aen glinsterende tranen die de roode oogen en bleeke wangen eener ontroosbare, jonge en schoone weduwe, by het smertelyk verlies van eenen teerbeminden gemael, ontrollen, zoo ook dauwden de hemeltranen op de straten van Brugge, en schenen het verlies van zoo vele dappere borgers te beweenen. Op verscheyde stonden hoorde men de lykklokken, terwyl zy op maet in beweging wierden gebragt, zuchten, en de talryke bewooners der vermaerde koophandelstad, tot het volbrengen van droevige pligten, by een roepen. Inderdaed, zy waren droevig de pligten die

hier behoorden gekweten te worden; men ging meer dan een honderdtal moedige Bruggelingen, in den bloey hunner jaren, aen de liefkoozingen van hunne kinderen en aen de genegenheyd hunner deugdzame huysvrouwen ontrukt, ter aerde bestellen! Hoe vele zuchten zullen hier nu de herten ontglippen, en hoe vele tranen de oogen ontspringen! Ah! de natuer moet haren loop hebben, maer den godsdienst zal ook zynen heylzamen invloed doen gevoelen. De ontroostbare moeder zal verzachting vinden, de ouderlooze dochter zal verligting gevoelen, om dat de treffende woorden, welke de kerk door den mond harer bedienaers gaet uytgalmen, als eenen hemelschen balzem de wonden der verscheurde herten komt heelen; ja, zoo zal het wezen. Den droevigen, doch zoo troostvollen *Requiem* is nog niet aengeheven, en reeds heeft het denken aen den zelven meer dan een gemoed tot kalmte gebragt. Treden wy tot by die twee naderende borgers, en luysteren wy eenige stonden naer hunne redekaveling; hunne woorden zullen tot bewys van ons aengehaelde dienen.

- Gebuerman, zoo hoorde men eenen borger, die het uytwendig van eenen treflyken persoon bezat, zeggen, gy hebt gisteren een gevoelig verlies geleden.

- Een verlies! Ah! buyten alle schatting, antwoordde eenen deftigen jongeling met naem Bytebier; den besten der vaderen, mynen zoo teerbeminden ouder. Het moorddadig stael van eenen krygsman!.....

En eenen traen ontsprong zyne oogen.

- Bytebier, ik neem deel in uwe droefheyd, maer de

zaek voor welkers verdediging hy sneuvelde is heylig, en de gedachtenis van uwen ouder moet in zegening wezen.

- Zoo is het, gebuer. Als men zyn leven voor zyne vryheden slagtoffert, en zyn bloed tot vrymaking zyner medeborgers stort, zulke dood is roemryk, en den gesneuvelden mag aenspraek op de algemeene herkentenis maken. Mynen ouder heeft zyne pligten gekweten, zyne ziel zy by den Heere!

- Hier van mogt gy verzekerd wezen. Een hert dat aen God op een slagveld is opgedragen, word immers niet verstooten. Zoo hoorden wy gisteren meer dan eenen achtbaren geestelyken tot de gewapende borgers uytroepen.

- Eenen ouder verliezen is zoo pynelyk! Het verminkt lyk aenschouwen van zynen vader, ah!.....

- Is zekerlyk het gevoeligste welk eenen zoon kan treffen. Maer, Bytebier, nevens de weenende droefheyd staet ook den troost om de tranen af te droogen, en den engel-bewaerder, die met zyne uytgebreyde vleugelen het stoflyk overschot uws vaders beschudt, na zyne ziel in de Tabernakelen gevoerd te hebben, dezen waekt ook over het lyk, en behoort uwe droefheyd te lenigen. Wanneer men het eeuwig geluk bekomt, na dat men het tydelyk welzyn voor zyne medeborgers heeft weten te vestigen, vindt men reden om zyne tranen te matigen.

- Uwe woorden heelen eenigzins de wyde wond die in myn hert nog bloedt. Ja, ik voel, dat, indien het zoet en aengenaem is te leven, het roemryk is zich voor zyne vryheden te slagtofferen.

- Ja, vriend, dit gedacht alleen moet u verzachting toebrengen.

- Dit gedacht lenigt inderdaed myne droefheyd, en overtuygt my dat mynen ouder my een voorbeeld heeft gegeven, en zich ter navolging heeft gesteld.

- Indien eens de gelegenheyd.....

- O! ja! ik voel my aengeprikkeld om deze dood te vreken. Kwam Brugge nog eens den onderstand der borgery noodig te hebben, om de moordenaers van zoo velen onzer stadsgenooten te bestryden, hoe geern zal ik mynen arm leenen, en hoe gretig zal ik op de stappen snellen van dezen, ter wiens gedachtenis men gaet bidden!

- Gy toont u weerdig van uwen naem, vriend; gy laet blyken dat er ook moedig bloed door uwe aderen vloeyt. Den dag is misschien niet verre verwyderd, op welken wy te zamen ter verdediging onzer geboortestad, en ter verovering onzer ontrukte privilegien zullen optrekken. Vreeslyk zal dien dag wezen, om dat hy elkeene der partyen tot vraek zal aenspooren.

- Roept het bloed onzer gesneuvelde bloedverwanten dan geene vraek?

- Indien den godsdienst my niet leerde vergeven, ik zou niet aerzelen ja te antwoorden. Nogtans, toen de boosaerdigheyd onzer vyanden zich zoo verre uytstrekt van ons te komen aenranden in onze stad, om ons van het geen wy het kostbaerst hebben te berooven, dan is den tegenstand wettig; en kan het storten van bloed niemand ten kwade gerekend worden. Aengerand, mag men zich

verdedigen; maer de vraekzucht mag ons tot geene buytenspoorigheden vervoeren.

- Gy redeneert verstandig, vriend, en myne denkwyze stemt volkomen met de uwe over een, hier in, dat ik my wel zou wachten iets tegenstrydig aen mynen godsdienst te doen. Mogte mynen drift my uytdrukkingen ontrukt hebben die als overdreven konnen beschouwd worden, zy zyn zonder erg uytgesproken, want nooyt zou ik de onbevlekte gedachtenis van mynen gesneuvelden vader aldus willen bezoedelen.

- Ik kenne u te wel, om een ander gedacht van u te hebben opgevat. Den godsdienst is uwen leydsman.

- Gy zegt wel; hy was ook den leydsman van dezen voor wien wy gaen bidden, gelyk hy het was voor alle de andere Bruggelingen van welken wy de lyken nu op de merkt gerangschikt zullen zien.

- En gelyk den godsdienst den leydsman zal blyven van alle de genen, die de gesneuvelden van heden zullen opvolgen.

- Als men zyne pligten kwyt, men is getrouw aen de leering van ons geloof; en, gelyk men ook pligten, in hoedanigheyd van borger, te vervollen heeft, men volkomt aen de geboden van den godsdienst als men die stiptelyk uytoeffent.

- Dit leerde my ook mynen vader, en deze zoo troostelyke leering verzacht myn lyden. Ik weet dat mynen ouder zyne pligt heeft gekweten, en dit gedacht maekt dat ik my zoo sterk over zyne roemvolle dood niet betreure.

Hier voegden de twee sprekers zich by andere borgers, en bevonden zich welhaest op de merkt, in het midden van duyzende vergaderde persoonen van allen stand, van alle geslacht, en van allen ouderdom.

Statig en treffend was het zigt, welk deze plaets opleverde. Het was de merkt die men had gekozen om er den lykdienst te celebreren. Alle de borgers wilden hunne gebeden voegen by die der geestelykheyd, en hadden voorgenomen deze plegtige uytvaerd by te woonen. Geene kerk was immers groot en ruym genoeg om geheel de bevolking van Brugge te bevatten, en, ten eynde niemand te berooven zyne godsdienstige herkentenis aen de gesneuvelden te konnen bewyzen, waren de bevoegde overheden het eens geworden om den lykdienst op de Groote Merkt te verrigten. Niets was verwaerloosd om deze plegtigheyd luyster by te zetten, en niets had men vergeten welk tot verheerlyking der lyken van 's lands verdedigers kon strekken. Het ervaren penseel van eenen kundigen schilder zou hier stof vinden tot het zamenstellen van een treffend tafereel, indien hy het op zich wilde nemen het zigt af te malen welk de merkt van Brugge, op, dezen stond, opleverde. Alles wat de oogen kon treffen en wat de gedachten aen het gepeys der dood kon boeyen, vond men hier vereenigd.

Eenen verheven autaer, tot welken men met een twintigtal trappen moest opklimmen, stond, op het eynde dezer ruyme plaets, opgeregt, en, behangen met zwart laken, droeg van boven de wapen van Vlaenderen. Van beyde kanten schitterden menigvuldige kandelaers gerang-

schikt, op welken ontelbare waskeersen moesten branden. Rondom den autaer trof men sieraden, zinnebeelden en rouw-voorwerpen aen, en boven het kruys stonden geschreven de volgende woorden:

Deus refugium nostrum et virtus.
(God, onzen toevlugt en onze sterkte.)

Deze spreuk, aen den toestand van Brugge zeer wel toepasselyk, hing overlommerd door het roemryk vaendel welk de borgers tot den kryg had opgeleyd. Het onderste deel des autaers, dit waer op den God-mensch ging nederdaelen, verbeeldde eene graftombe nevens welke van beyde kanten eenen weenenden engel geplaetst was, houden eenen schild en eene lauwerkroon in de hand. Achter dezen autaer verhieven zich de puynen van den verbranden Halle-toren, en bragten in het gedacht van eenieder, niet alleen den naem van den held die heden Brugge van zyne vyanden heeft verlost, maer ook het vernielen der privilegien, tot het wederbekomen van welke den slag met het graeflyk leger was geleverd geweest. Nu, het is op dezen autaer, onder den blooten hemel, dat het onbloedig zoen-offer der nieuwe wet, tot lavenis der ziel van de gesneuvelden, en in de tegenwoordigheyd van geheel de brugsche bevolking, moet opgeofferd worden.

Op verscheyde treden, trapsgewys voor den autaer opgeslagen, zyn de lyken der omgebragten, in opene kisten, gerangschikt, en, in deze bleeke ontdekte aengezigten kan iedereen of eenen vriend, of eenen bloedverwant, of eene kennis, of eenen gebuer, ontdekken; elk lyk was nog gekleed gelyk het op het slagveld was

opgenomen; alleenelyk de gekwetsten, die nog verzorgd waren geweest om dat men hun levend had konnen wegdragen, waren met een met bloed bemorst laken omhuld. Hertroerend was dit zigt! Meer dan honderd lyken van heldhaftige Bruggelingen liggen hier uytgestrekt in de tegenwoordigheyd van hunne stadsgenooten! Ah! geene woorden zyn hier bekwaem om te doen begrypen welken indruk het aenschouwen dezer slagtoffers op de borgers van Brugge moest te wege brengen. Eenieder vormde by zich zelven het voornemen van het voorbeeld te volgen der dapperen, wiens lyken hier gerangschikt stonden, en, ware den graef by deze plegtigheyd konnen aenwezig zyn, hy zou zich wel gewacht hebben van nog eens zyne roekelooze onderneming te vernieuwen, om dat hy zich zou overtuygd hebben van den geest van vraek, met welken iederen Bruggeling bezield was.

Rondom de lyken knielden de gekwetsten, houdende eene brandende flambeeuw in de hand; de gewonden, wiens toestand niet toeliet dat zy gingen, wierden op berrien of in draegstoelen aengebragt, om ook dezen lykdienst by te woonen. De zielbrakenden alleen waren afwezig. De magistraetspersoonen in hun gewaed, de dekens der neeringen en de hoofdmannen der gilden, vergezeld van alle hunne eereteekens en standaerden, bemerkte men rondom den autaer, terwyl de geestelykheyd en de kloosterlingen in hunne verschillige kleeding, de trappen des autaers bezetten. Werwaerds men nu in de ronde de oogen wierp, ontdekte men niet anders dan menschen. Buyten dat geheel de merkt en de breede aenpalende straten met

volk waren opgepropt, stonden alle de vensters van de spitsche gevels met menschen tot boven toe bezet, terwyl de daken en uytspringende gooten insgelyks van menschen krielden. Dat men zich nu inbeelde welken indrukmakenden blik deze plaets moest opleveren.

Nittegenstaende deze ontelbare menigte, heerschte de volkomendste stilte en het beste order overal. Ingetogen en door droefheyd aengedaen, bleef elkeen in eene godsdienstige houding, en men hoorde geen ander gerucht dan de droeve toonen der kleppende lyk-klokken. Den godelyken dienst nam eenen aenvang; het was den deugdzamen oom der schoone Avezoeta die uytgenoodigd was om de mis te celebreren, als zynde den priester die de meeste diensten aen de stad, en den grootsten onderstand aen zoo vele gekwetsten had bezorgd. Wy zullen het hier op ons niet nemen te onderzoeken welke gewaerwordingen nu in het gemoed van deze duyzende en duyzende borgers oprezen; het zy ons genoeg de aendacht van den lezer op die nedergeknielde menigte geroepen te hebben, en hem de gansche bevolking van Brugge te hebben aengewezen.

Nu was den lykdienst geëyndigd; maer de begraving moest nog geschieden. Hier ontmoet men nog eene vertooning welke niet min statig voorkomt.

De familie van elken gesneuvelden had eene plaets gekozen waer zy het lyk van haren bloedverwant verlangde begraven te zien. Het is derwaerds dat men nu de kisten gaet dragen.

De uytvaerd was voltrokken, den priester had opgehouden de smeekgebeden voor de overledenen te lezen, en den

Opperregter gevraegd in geen oordeel te treden met zyne dienaers, maer de hun met hysope te besproeyen, op dat de zielen der gesneuvelden witter dan sneeuw zouden blinken; voor de laetste mael had men het kort maer zoo treffend gebed ‘Dat zy in vrede rusten’ uytgegalmd, en den stoet, droevigen stoet! moest zich op weg stellen. De kisten, op draegberrien geplaetst, wierden op de schouders van de borgers verheven, en rondom de zelve rangschikten zich de gekwetsten. Aen het hoofd van deze processie trok het teeken onzer verlossing, door eenen religieus tusschen twee acolythen gedragen. De geestelyken en kloosterlingen volgen op eene dobbelery, en, op eenen weemoedigen toon, zongen zy verschillige boetpsalmen van den koning David. De menigte, met ontdekten hoofde, wierp zich op hare knien, en vestigde eenen laetsten blik, op de voor by gedragene lyken. Maer, welken blik! Ah! eenen blik die veel beduydend was, en in welken, zelfs door de tranen, men de vraekzucht zag stralen. Nu verdeelde de zamengevloeyde borgery zich in verschillige benden, en volgde, in het diepste stilzwygen, en met voorbeeldelooze ingetogenheyd, in tegenovergestelde rigtingen, de lyken tot in de kerk, waer de gesneuvelden moesten begraven worden.

Hier vernieuwde zich nog eens het hertscheurend tooneel welk wy op de merkt hebben bygewoond; hier was men aen de laetste verblyfplaets der omgebragte helden gekomen; hier ging men den eeuwigen vaerwel aen de redders van de stad Brugge zeggen. Indien wy ons in alle de kerken van deze stad niet begeven, en zoo wy

de eerbewyzingen die in elke der zelve de stoflyke overblyfselen van de gesneuvelden worden aengedaen met alle hare aendoenelyke omstandigheyd niet beschryven, het is om dat wy vermeynen dat elken lezer zich genoeg zal konnen inbeelden dat de laetste ceremonien luysterlyk en statig waren. Inderdaed, zy waren statig en aendoenelyk, gelyk alles wat op den boord des graefs, in het aenschyn der dood, en op den ingang der eeuwigheyd, eene mannelyke statigheyd met zich draegt. De sombere gewelven der gothieke kerken weergalmden door de rouwgezangen; de waskeersen op de autaren, de zilvere lampen voor het Tabernakel, de lichten voor de beelden der Heyligen en voor de tafereelen, waren aengestoken en verhieven hare kronkelende en puntige vlammen naer den hemel, gelyk de gebeden der stervelingen opwaerds voor den troon des Almogenden stygen; de voorhangels der autaren en de versierselen der kapellen waren door voorwerpen van zwart fluweel, doorweven en gebordued met zilverdraed, vervangen, en een rouwvloers welk de beelden bedekte liet nauwelyks den damasten mantel der O.L.V. doorschynen; diepgegravene putten zyn in het midden der kerk gespit, en, omringd van versche aerde en half verrotte doodsbeenderen, uytwassemende eenen geur die aen de eeuwigheyd doet denken, gapen zy, geschikt om de lyken te ontvangen van dezen, die door hun bloed de vryheyd voor hunne stadsgenooten hebben afgekocht. Voegt hier by, dat rondom deze graven geknield liggen de naeste bloedverwanten der gesneuvelden, dat daer eenen zoon zynen vader, eene vrouw haren echt-

genoot, eene weduwe haren eenigen zoon, eene arme zuster haren oudsten broeder beweenen, en dat alle deze tranen, deze zuchten, dit gekerm, zich op den kant des grafs komen vereenigen om in den vochtigen en killen grond der begraefplaets te gaen sterven; voegt hier by, dat ook vele minderjarige kinderen in de armen harer moeder en op den boord der laetste verblyfplaets voor het stoffelyk overblyfsel hunner ouders kommervol dartelen, helaes! onbewust van de rampen die hun treffen; voegt hier by, den indruk dien verwekken de gebeden welken door de geestelyken worden aengeheven, en gy zult u een gering denkbeeld konnen vormen van de gesteltenis der gemoederen van die ontelbare menigte, welke de kerken vervolt, en de laetste eer aen de roemvolle verdedigers der stad Brugge is komen bewyzen.

'Van de poorten der Helle, ontruk, o Heere, hunne zielen!
Geef hun, o Heer, de eeuwige rust, en dat het eeuwig licht hun beschyne!
Dat zy in vrede rusten!' - 'Amen.'

Deze waren de laetste woorden die men op de lippen van den priester hoorde sterven, terwyl hy de geknielde menigte, na de lyken gezegend te hebben met het teeken onzer verlossing, met wy-water besproeyde.

Eene treffende stilte, te nauwernood door het dof gesnik van de weenende bloedverwanten onderbroken, en door het zuchten der biddenden gestoord, heerschte door geheel het Huys Gods.

Eensklaps word het teeken des H. Kruys gemaekt, en

door geheel den Tempel des Heeren hoorde men deze woorden weergalmen:

Et audivi vocem de coelo, dicentem mihi: Beati mortui, qui in Domino moriuntur!

(En ik heb eene stem uyt den hemel gehoord, zeggende tot my: Zalig zyn de dooden die in den Heere sterven!)

Het was eenen geestelyken die den stoel der waerheyd beklommen had, en eene lykrede tot de vergaderde borgers kwam uytspreken, en de in tranen smiltende aenhoorders ging vertroosten en met nieuwen moed vervollen. Inderdaed, de woorden des predikers waren troostelyk, en troffen zoodanig alle de herten dat zy uyt de zelve de droefheyd verdreven, om die met hoop en onderwerping aen de ondoorgrondelyke besluyten der Voorzienigheyd te vervollen. Zoo ziet men eene sneeuwwitte lelie of een welriekend eenzaem viooltje de teedere bladjes der half opene kelkjes ontsluyten by het opryzen der zon; zoo ziet men de gele zonnebloem, die tydens het geweldig onweder op haren hoogen stam heeft gekwynd, de fiere kruyn verheffen, zoo haest den donder heeft opgehouden te woeden.

Onnoodig ware het, hier te melden dat alom, waer men de helden van dezen dag roemde, men ook met den grootsten lof sprak van deze borgers, welken het op zich hadnen genomen dezen zegeprael te bewerken. Onder de namen van de manhaftige verdedigers der stad moest dezen van Baudewyn op de eerste plaets gesteld worden, en geen wonder dat hy in geene lykrede wierd vergeten. De godvruchtige dochter van den goud- en zilversmid

had hare ouders naer de kerk vergezeld en woonde de lykplegtigheyd en de begraefnis van een deel der gesneuvelden by. Wy laten het aen den lezer over, te raden welken indruk op het gevoelig hert van de schoone Avezoeta moest te wege brengen den lof dien zy den vromen Priem hoorde toezwaeyen.

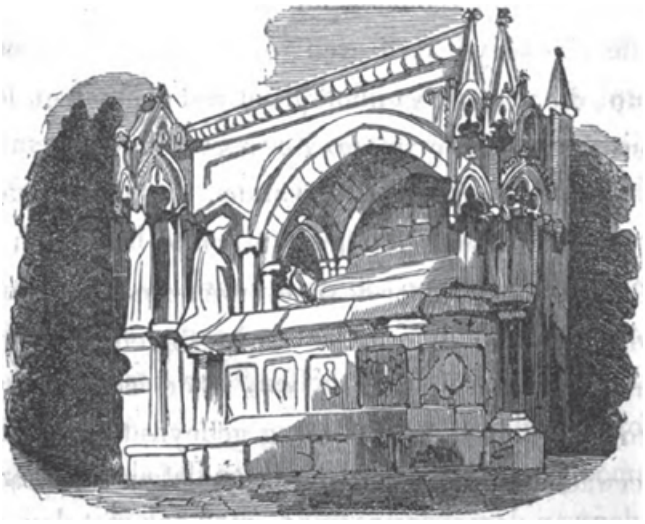

XV.
Eenen gendschen Edelman.

Guido, die geene kragtdadigheyd van gemoed en geene geestvermogens in genoegzame hoeveelheyd bezat om zynen toestand te begrypen, Guido, die zich in de geheyme strikken der fransche staetkunde had laten vangen, Guido, verleyd door de snoeveryen zyner hovelingen, en bedrogen door de valsche raedgevingen van eenige afgezondenen van Vrankryk, was voor eenen onvoorzigtigen stap te wagen niet terug gedeynsd, en had, in zyne verwaendheyd, op eenen gemakkelyken zegeprael gerekend. Den roekeloozen graef, weynig de gesteltenis der gemoederen raedplegende, maer gehoor verleenende aen de uytzinnige tael van eenige edellieden, had een onbepaeld vertrouwen gesteld in zyne dry vrienden, in Rogier van Ghistel, Walter van Lovendeghem en Jakob Van Uytkerke, en was te sterk van hunne kunde ingenomen, om eenigzins aen eenen goeden uytslag te durven

twyffelen; hy had ten minsten niet durven veronderstellen dat Brugge eenigen tegenstand zou aengeboden hebben. Elken oogenblik verwachtte hy nieuwstydingen, en voor op zag hy reeds eene volkomene overwinning te gemoet.

Op dezen oogenblik heerschte eene ongemeene beweging in het paleys van Guido; den hofmeester was in buytengewoone werking, en alle de bedienden, in plegtgewaed, waren op de been. Het was feest in het paleys; een pragtig gastmael moest geheel het hof rondom den graef aen tafel vereenigen; men ging op de overwinning van Brugge drinken! Den dischmeester gaf zyne bevelen, en twintig dienstboden belaedden eene langwerpige tafel met zilvere schotels, met kommen en met bekers van het zelve metael, terwyl andere dienaers uytgezochte spyzen, oude wynen en lekkere vruchten aenbragten. Ondertusschen, in eene der zalen van het graeflyk verblyf, van welke zael de vensters op eenen bloemhof uytzigt hadden, stonden, op eenen arduynen balkon wiens sieraden in geslagen yzer blonken, Guido, graef van Vlaenderen, en Simon Bette, eenen der deftigste en onafhangelykste edellieden van Gend. Den zoeten geur der pas ontlokkene bloemen, de zacht kittelende uytwasseming van zoo vele welriekende kruyden met welke de bedden van den hof bezaeyd waren, rezen op tot by de doorluchtige redekavelaers. Het gesprek, welk tusschen hun begonnen was, scheen ernstig te zyn, en aen de gebaren van beyde sprekers zou men gezeyd hebben dat zy over belangryke zaken handelden.

Den graef, welken, nog weynige stonden geleden, zich

zoo vrolyk en blygeestig toonde, scheen zwaermoediger geworden, en liet dit schertsend gelach, welk hem eygen was, niet meer hooren; zyn helder gezigt, nog straks zoo vreugdevol, scheen omneveld te zyn. Alzoo ziet men in den goudkleurigen morgenstond van eenen aengenamen zomerdag, eene zwarte wolk, reeds zwanger van vernielende tempeesten, aen den azuren gezigteynder opryzen.

- .....Dit meynt gy dan inderdaed? vroeg Guido.

- Niet alleen dat ik zulks meyne, zeyde Simon Bette, maar ik heb het reeds aen mynen doorluchtigen graef herhaeld, dat ik hier van ten vollen overtuygd ben.

- Zie, zoo zyt gy allen, gy Vlamingen. Zoo lang gy met vrouwen of met moedelooze opperhoofden te doen hebt, kent uwe trotschheyd geene palen; gy zyt fier en hoogmoedig, als gy ondervindt dat men u vreest; maer, als men u het hoofd biedt, dan valt uwen hoogmoed welhaest, en dan is uwe onderwerping niet meer moeyelyk. Men had my, van jongs af, van die wederspannige Vlamingen gesproken, en myne overledene moeder zelve poogde my eenen schrik van die ongestuymige bevolkingen te doen opvatten. Niet waer Bette, niet waer?

- Uwe moeder! prins, deze begreep anders het karakter van de vlaemsche bevolkingen.

- Ja, zy begreep dit anders, maer..... hoor, Simon; indien ik de Vlamingen anders beoordeele, ik wil hun ook op eene andere wyze regeren. Guido zal zich door geene woorden laten om den tuyn leyden, en, men spreke my duyzendmael van onafhangelyk karakter, ik

zal ook duyzendmael dit karakter doen plooyen. Ik ook, ik kenne dit karakter der Vlamingen....

Deze woorden, op eenen half beledigenden toon uytgesproken, vergezelde den graef met eenige bewegingen zyner schouders en armen, welke gebaren genoeg deden uytschynen dat er eenige nypende knagingen van spyt in het gemoed van Guido oprezen.

Simon Bette zweeg eenige stonden, en, zyne oogen opwaerds werpende, antwoordde:

- Mogt gy zoo gelukkig zyn van tegen het onafhangelyk karakter der vryheydsminnende Vlamingen niet te moeten worstelen!

- Ah! Simon, gy zult my niet misleyden. Uwe woorden zyn enkele klanken, sedert dat ik ondervonden heb hoe men de Vlamingen moet dwingen. Yperen heeft immers ook gepoogd tot opstand te komen, en het is my genoeg geweest er eene bende krygsvolk naer toe te stieren, om de muyters tot hunne pligt te brengen. En uwe medeborgers zelve, Bette, die ontoombare Gentenaren, zoo men die noemt, heb ik hun niet beteugeld?

- Laet my toe, mynen graef, u te doen aenmerken dat gy u wel gewacht heb van eenig geweld in Gend te gebruyken. Het is waer dat gy Gend gemakkelyk bevredigd hebt, maer het is geweest met ons privilegien toe te staen, met ons voorregten te verleenen, met aen onze klagten te voldoen; en nu late ik u oordeelen of dezen, die weldaden en gunsten over zyne tegenstrevers moet uytstorten, als den overwinnaer kan gehouden worden?

- Gy hecht te veel belang aen de zaek. Om dat ik, in

myne genade en goedertierendheyd, het geraedzaem geoordeeld heb Gend eenige privilegien te schenken, gelooft gy misschien dat ik het zelve uytwerksel by middel van geweld niet zou bereykt hebben?

- Gy kent myne openhertigheyd, doorluchtigen prins, en ik zou moeten de waerheyd sparen, indien ik ja dierf antwoorden.

Hier toonde den edelmoedigen Gentenaer, den volksminnenden edelman, al de onafhangelykheyd van zyn gemoed. Hy durfde de echte waerheyd verklaren. Dit pynigde den trotschen Guido niet weynig, en met eene spytvolle stem hoorde men den graef vragen:

- Hoe dan! Gend zou my durven wederstaen?
- Gend zou zich op zyne privilegien steunen.
- Eene stad zou myn oppergezag durven miskennen?
- Eene stad zou hare privilegien doen gelden.
- En den opperheer van Vlaenderen zou voor de borgers van eene stad moeten wyken?
- Den graef zou moeten de privilegien eerbiedigen.
- En ik zou mynen wil niet konnen uytvoeren?
- Uwen wil zou zich voor de regten moeten plooyen.
- Regten! privilegien! Zult gy dan in der eeuwigheyd myne ooren met deze herhaelde woorden vervelen?
- Prins, wy roepen die privilegien in, als men ons poogt te onderdrukken; wy maken gebruyk van onze regten tegen de willekeurigheyd der graven.
- Altyd de zelve antwoord.
- Dergelyke vragen konnen geene andere antwoorden ontvangen.

- Dit moet zoo zyn, want weynigen hebben my anders geantwoord.

- Het is maer zoo veel te beter; want, al wie gesproken hebben zoo als ik heden spreek, zyn uwe echte vrienden, om dat zy regtzinniglyk aen hunne privilegien zyn vastgehecht. Op de genegenheyd van zulke vrienden alleen mogt gy staet maken, om dat dezen u geenzins zullen verleyden. Zy immers, die zich op hunne regten beroepen, zy die hunne privilegien waerderen, weten ook den prins te achten, zy weten ook met welken eerbied en achting het opperhoofd verdient omringd te zyn. Getrouw aen onzen eed, zullen wy ook nooyt dulden dat gy in gevaer gebragt wordet van tegen uwe bezworene beloften te moeten handelen. Zoo gy nog eenig vertrouwen in my stelt, zoo gy nog myne raedgevingen niet geheel versmaedt, laet my toe, doorluchtigen graef, u te zeggen, dat uwe handelwyze u vele vyanden zal verwekken, en dat den volkshaet, eens ten hoogsten zynde, meer dan een onheyl op het land zou konnen storten. Geef iets toe aen de regtveerdige reklamen van het volk, vernieuw de tytels der verbrande privilegien der stad Brugge.

- Hebt gy uwen heer en meester dan geenen beteren raed te geven?

- Gy kent myn hert, prins, en myne vlaemsche rondborstigheyd behoort u te overtuygen dat mynen raed regtzinnig is.

- Maer, zoo ik eens uwen raed versmaedde?

- Ik zou u betreuren; ik zou medelyden met den graef van Vlaenderen hebben.

- Bette, gy vergist u. Gy zyt te sterk van de vooroordeelen des volks doordrongen, andere mannen van uwen rang, voeren eene tegenstrydige tael; zy willen ook aen den graef eenigen invloed verschaffen. Niet alles voor het volk, Simon; den opperheer moet ook zynen wil konnen ten uytvoer brengen.

- Zy verliezen u, prins. Zy weten uwen hoogmoed te vleyen, zy bezitten de kennis om uwe eygenliefde te voldoen; maer zy geven u slechten raed.

- Rogier van Ghistel en Walter van Lovendeghem, myne hertsvrienden gelyk gy zyt, Simon, dezen zouden wy kwaed willen?

- Zy hebben misschien zuyvere meyningen, maer zy handelen onvoorzigtig.

- Om dat zy van uw gedacht niet zyn?

- Om dat zy te willekeurig te werk gaen.

- Hoe! willekeurig?

- Zy zyn willekeurig in hunnen handel, om dat zy hunnen wil boven de wetten, boven de privilegien, trachten te plaetsen.

- Neen, neen; zy poogen enkelyk my uyt de voogdy te redden. Indien ik maer alleenelyk uwen raed volgde, en al den eerbied toonde voor de oude parkementen, die myne voorzaten met zoo onvergeeflyke mildheyd verleend hebben, en aen welke parkementen het volk den naem van privilegien geeft, wat magt, welk gezag, zou er my nog overblyven?

- Dit gezag en deze magt, welken de populariteyt te wege brengen, en welke magt velen uwer voorzaten

begrepen hebben, en met welke zy het geluk des lands hebben bewerkt.

- Men kan dit alles by de vrouwen doen gelden, maer het zou onweerdig zyn indien eenen graef voor zyn volk moest wyken.

- Neen, mynen graef, gy wykt niet, als gy de privilegien eerbiedigt; gy blyft dan getrouw aen uwen eed. Hebt gy niet plegtiglyk gezworen van die allen te eerbiedigen?

Deze laetste woorden schenen den graef inwendiglyk te treffen, en hem te doen nadenken. Hy zweeg, maer gaf geen gehoor aen de stem van zyn geweten; de staetkunde verdoofde de reden. Eenen ligten zucht ontglipte het hert van Guido, en, met eene min luyde stem, fluysterde den graef zynen vriend in de ooren:

- Moet ik dan aen Vrankryk niet toegeven?

- De regtveerdigheyd geeft nooyt toe.

- Mynen toestand gebiedt my deze gehoorzaemheyd aen Vrankryk.

- Zoo spreekt gy om dat den koning van Vrankryk in uwen zin werkt. Zoo spreekt gy, om dat gy eenigzins van de fransche grondstellingen doordrongen zyt, grondstellingen die zoo strydig zyn met het karakter van uw volk. Het zyn de franschgezinden die u zullen verliezen; zy zullen u den afkeer van Vlaenderen op den hals halen. Den maetregel die gy, ten gevolge van den raed welken gy ontvangen hebt, wilt ten uytvoer brengen, zal u misschien ernstige moeyelykheden verwekken.

- Waer?

- Daer, waer gy hem zult willen in voegen brengen.

- Peys zulks niet; want, op den oogenblik op welken wy hier spreken, is den maetregel reeds uytgewerkt. Brugge moet zich aen dit bevel onderwerpen, en reeds is Brugge in myn bedwang.

- Zou het trotsch Brugge zich aen zulk vernederend bevel, tegenstrydig aen zyne privilegien, onderworpen hebben?..... Lafhertigheyd!

- Durft gy aen die onderwerping twyffelen?

- Hebt gy berigten van die onderwerping ontvangen?

- Tot hier toe nog niet; maer het kan niet lang meer duren of ik zal die vernemen.

- Dan is het nog niet stellig dat Brugge zich onderworpen heeft.

- Gy twyffelt dus nog?

- Ja, ik twyffele; of, om beter te spreken, ik twyffele aen den tegenstand van Brugge niet.

- Hoe! Simon, de Bruggelingen zouden tegen myne gevolmagtigden, toen dezen door eene gewapende bende gevolgd en ondersteund zyn, zich durven verzetten?

- Zy zouden voor hunne regten en ten voordeele en ter handhaving van hunne privilegien tegenstand wagen.

- Zy zouden dus myne magt durven miskennen?

- Zy zouden hun regt handhaven.

- Zy zouden my bestryden?

- Zy zouden het onregt bevechten.

- Zy zouden tegen my het zweerd trekken?

- Zy zouden door het zweerd hunne privilegien beschermen.

- Zy zouden myne krygsknechten durven tegenstand bieden?

- Zy zouden geweld tegen geweld stellen.

- Hoe! durft gy zoo vermetel spreken?

- Ik spreek openhertig, zoo als het betaemt als men met zynen prins over zulke gewigtige zaken in onderhandeling is.

- Gy zoudt behooren anders te spreken; gy predikt den opstand.

- Verre van my, edelen prins, dergelyke gedachten; ik antwoorde op uwe vragen, ik drukke u de gevoelens van myn hert uyt. Meer dan wie het zyn moge, ben ik vyand van oproer, om dat ik in de beweenelyke volksbewegingen, in die rampspoedige worstelingen, in die haetteelende bloedstortingen, niets dan onheyl ontware.

- En gy keurt het gedrag der Bruggelingen niet af?

- Ik keure af, alles wat kwaed is.

- Verdient den opstand der oproerige Bruggelingen niet geschandvlekt en gestraft te worden?

Simon Bette bleef stilzwygend, en de houding van den openhertigen Gentenaer kwam Guido zonderling voor.

- Hebt gy my dan niet begrepen? vroeg den graef, op eenen ernstigen toon; moet ik het wederspannig Brugge niet kastyden?

- Doorluchtigen graef, men heeft u een verkeerd denkbeeld van die stad en van des zelfs bewooners doen opvatten, Brugge is niet wederspannig; Brugge en zyne poorters zyn hunnen graef toegenegen, gelyk zy hunne privilegien zyn aengekleefd. Een woord van u, een

handteeken van den graef, en deze zullen hun aen uwe voeten brengen.

- En hoe dat?

- Met hun verzoek te voldoen, met hunne privilegien weder te geven.

- Zal ik dan den opstand goedkeuren?

- Gy zult regt doen.

- Genoeg, Simon, genoeg; wanneer ik verder raed noodig heb, of als ik uytleggingen over zulke ongerymdheden begere, ik zal u doen roepen. Ik ben heden niet gezind om den opstand te hooren pryzen.

- Prins, den opstand is altyd af te keuren, om dat hy onwettig is; maer den tegenstand, als hy op regtveerdigheyd is gegrond, als hy op de privilegien is gestaefd, is niet onwettig. Den tegenstand is eene onverdraeglyke zaek voor eenen willekeurigen vorst, maer word de eerste pligt der borgers wanneer hunne privilegien gekrenkt of hunne regten geschonden zyn. Vergeef my, doorluchtigen prins, deze laetste openhertigheyd; gy hebt my te kennen gegeven dat myne aenmerkingen u vervelen, ik vertrek. Vaer wel, prins; mogten myne vooruytzigten niet verwezenlykt worden!

Den edelmoedigen Gentenaer verliet den balkon, na dat hy den graef gegroet had, en vertrok. Guido was geweldiglyk aengedaen door de manhaftige antwoord van den vryheydsminnenden edelman, en wierp eenen vergramden blik op Simon terwyl dezen zich verwyderde.

Getroffen door de openhertige tael en door de onbewimpelde antwoorden van dezen Gentenaer, trad den

graef in zyne gewoonelyke verblyfplaets, en wierp zich in eenen leunstoel, ten prooy aen hertknagende gedachten. Den trotschen Guido was nu gepynigd ten gevolge van het gesprek welk hy met Simon Bette kwam te eyndigen; hy achtte zich vernederd, en het schilde niet veel of hy hield zich beledigd. Zoo hard valt dikwils de echte waerheyd aen de bestierders van een volk!

Reeds was de zon aen het dalen, en den zandlooper wees aen dat de zesde uer van den namiddag ging henen vlieden. Een gerucht liet zich op het voorhof van het kasteel hooren; het waren de gevolmagtigden van den graef welken aengekomen waren, en van hunne zweetende peerden stegen. Rogier en Walter deden onmiddelyk een gehoor verzoeken, en Guido, hakende naer den uytslag hunner zending, gaf bevel om hun dadelyk voor zich te brengen. De afgezanten nog gansch bedekt met stof, verschenen voor den graef. Nauwelyks was de deur geopend of Guido stond uyt den zetel op, en ging zyne hovelingen eenige stappen te gemoet; maer, welhaest kon hy op hun bekommerd gelaet lezen dat hy geene gunstige tydingen van hun te verwachten had. De gevolmagtigden booden hunne plegtvolle eerbewyzingen hunnen meester aen, en schenen grootelyks verlegen om het verslag hunner reys en den uytslag hunner handelwyze aen den graef te doen kennen. Guido was te doortrapt om niet aenstonds de verlegenheyd dezer twee hofjonkers te begrypen, en, om hun uyt dien moeyelyken toestand te helpen, stierde hy hun eerst het woord toe.

- Heeft Brugge myne geboden volbragt? vraegde den

graef. Mag ik myne getrouwe hovelingen over den goeden uytslag hunner zending gelukwenschen? Spreek, Rogier; is Brugge onderworpen?

- Doorluchtigen graef, zoo antwoordde Rogier van Ghistel; hooggeachten bestierder van Vlaenderen, uwe onderdanige gezanten hebben stiptelyk den wil en het gebod van hunnen hooggeplaetsten meester gevolgd; maer, den uytslag heeft aen uwe verwachting niet beantwoord. De Bruggelingen blyven wederspannig; wy hebben hun geenzins tot reden konnen brengen.

- Hoe! myne bevelen zyn miskend? En den graef wierp eenen vergramden blik op de twee regtstaende gezanten, terwyl hy met groote stappen de zael doorwandelde.

- Ja, prins; zoo ging Rogier voord; uwe bevelen zyn miskend, uwe eer en weerdigheyd zyn vergeten, uwe magt is versmaed. Brugge heeft geweygerd de stem der reden en der regtveerdigheyd te aenhooren; het woest geweld heeft op de gezonde reden de overhand behaeld. Alle onze voorstellen zyn afgeslagen.

- De Bruggelingen zyn onder de wapens geloopen, voegde Walter van Lovendeghem hier by, en alle de standaerds der neringen zyn op de merkt en in de straten ontrold. Den raed, ten minsten meer dan een lid van het magistraet, is aen de volksbewegingen niet vremd gebleven.

- En dit alles is ongestraft gebleven? riep den graef in woede uyt.

- Hoe zouden wy dit beteugeld hebben? Eene stad

in opstand, een magistraet in wederspannigheyd, eene bevolking in de wapens; hoe gaet men dit te keer?

- Hadde gy Jakob van Uytkerke niet? Waren de krygslieden, onder zyn bevel gesteld en ter uwer beschikking gestierd, daer niet, om zulke onbeschoftheyd te straffen? Waren de ruyters, die ik met u gezonden heb, niet meer dan toereykend om die oproerige stad te dempen?

Hier verhaelden de afgezanten, in het lang, alles wat er te Brugge was voorgevallen, op welke wyze zy zich gedragen hadden, welke middelen zy hadden aengewend, hoe zy in alle hunne poogingen mislukt waren, hoe zy de gewapende magt ter hunner hulp geroepen hadden, hoe hardnekkig en bloedig de schermutseling tusschen de borgers van Brugge en de soldaten van den graef geweest was, hoe de gravelyke krygsmagt de nederlaeg bekomen had en zich had moeten achteruyt verwyderen, en eyndelyk welken list zy hadden moeten gebruyken om de oproerige stad te konnen uyttreden, en de vraek des volks te ontvlugten.

Een uytgehongerd roofdier, terug van opzoeking naer buyt, wanneer het in zynen kuyl zyne jongens geroofd vindt, ontspringt in geene meerdere woede dan Guido by het aenhooren van alle die omstandigheden. Den graef, op eene zoo schandvlekkende wyze te leur gesteld, gevoelde eenen bloeddorstigen haet en den temmeloosten vraeklust in zyn blakend gemoed opborrelen, en zwoer zulken smaed volgens verdiensten te zullen vreken.

- Wee! dezen, zoo brieschte al schuymbekkende

den woedenden graef; Wee! wee dezen die de opstekers zyn geweest! By myn hoofd, zoo ik het wederspannig Brugge niet welhaest kastyde. Vergadert alle de ridders, geeft bevel aen alle myne officieren, en doet myne troepen onder de wapens komen. Maekt overal bekend dat binnen weynige dagen myne krygsbende onder de muren van Brugge moeten verzameld zyn. Gaet, volbrengt deze bevelen.

Guido was ondertusschen in zynen zetel gezonken, en gaf met de hand teeken aen de twee hovelingen van zich te verwyderen. Zy namen afscheyd van den graef, en dezen bleef in diepe hertgrievende gedachten verslonden.

Honderde en honderde ontwerpen booden zich zynen ongestuymigen geest aen; hoe vreeder de middelen van vraek hem voorkwamen, hoe meer zy hem toelachten; geene straf om de opleyders van het brugsch volk te kastyden, scheen hem toereykend om den smaed te boeten die hy beweerde hem aengedaen te zyn. Van tyd tot tyd zag men dat hy zich in zynen armstoel opregtte, en zyne oogen glinsterden alsdan gelyk de blikken van eenen tyger; het was toen hy op een gedacht was gekomen van vraek. Doch, die stonden van stuyptrekkende woede waren van korten duer, want de woorden van Simon Bette bromden hem nog in de ooren, en, even als een tentyzer, dat door de hand eens geneesheers in de wond word omgedraeyd, eenen zieken door de hevige pyn de vreedste noodgeschreeuwen doet uytbraken, zoo ook folterden de treffende uytdrukkingen van den onafhangelyken Gentenaer het gemoed van Guido.

De uer, bepaeld voor het gastmael, was daer, en de eerste toonen van het muziek, welk met zyn zacht geklank van fluyten en schalmeyen de genoodigden moeste verheugen, troffen de ooren van den graef, wanneer den hofmeester kwam aenkondigen dat men enkelyk den prins verwachtte om op te disschen. Guido vond zich in geene gunstige gesteltenis, en gaf bevel om het banket uyt te stellen.

Geheel het hof, onderrigt door de twee teruggekeerde gezanten, begreep de inzigten des graefs.

XVI.
Het Afscheyd.

Het onwederroepelyk voornemen van den vraekzuchtigen graef was welhaest gekend. Dags na de terugkomst der afgezanten, ontwaerde men reeds meerdere beweging in het paleys van den graef, en in de stad bereydde zich elkeen tot den kryg. Een bevel was uytgegeven om een leger zamen te stellen, en ten dezen eynde kwam elkeen zich onder zyn vaendel rangschikken, en zich ter beschikking van zynen oversten stellen. Men gehoorzaemde aen het gebod van den graef, maer men trof geenen buytengewoonen moed, geenen geestdrift, by de krygsbenden aen; men zag dat de mannen gehoorzaemden, doch, men begreep ook dat zy geenzins in de vraekgierige gevoelens, met welke hunnen prins bezield was, deelden. Maer, dit kon Guido niet van zyn vast besloten voornemen afleyden. Den oploopenden graef wilde zelf zyn leger opleyden en over het zelve bevel voeren; dit

mael gaf hy aen niemand hoegenaemd den last van de oproerige stad te beteugelen; hy zelf ging aen het hoofd zyner boogschutters optrekken, en wilde het genoegen smaken van in persoon de kastydingen by te woonen. Voor wie de driftigheyd van Guido kende, (en elkeen was van de zelve onderrigt), was het niet moeyelyk te voorzien hoe groot de straf zou zyn die Brugge stond te ondergaen. Verscheyde edellieden, vyanden van de privilegien, juychten aen die onderneming toe, terwyl de vrienden van de regten des volks met afschrik de gevolgen van dit alles te gemoet zagen.

De Bruggelingen zelve begrepen hunnen akelingen toestand; zy miskenden hunne netelachtige gesteltenis niet, zy toonden zich geenzins onbewust van het lot dat hun te wachten stond. De geduchte toebereydselen die gemaekt wierden om Brugge te gaen kastyden, de spoedige oproeping van krygsmannen onder de vaendelen, de strenge bevelen van den graef tegen de oproerige stad, dit alles was genoegzaem door de borgers van Brugge geweten, maer dit alles was niet bekwaem om voor het minste het voorgenomen besluyt der Bruggelingen te doen veranderen. Integendeel, de veelsoortige gevaren die hun bedreygden schenen hunnen moed nog aen te prikkelen; de woede van den graef scheen hunne razerny nog meer aen te steken; het voornemen van Guido om hun voorbeeldelyk te straffen, deed hun het besluyt nemen van Guido de overwinning duer te doen betalen.

Aldus was het met onze voorouders gesteld: in het bedreygendste gevaer stelden zy hunne grootste hoop van

overwinning; en het was in dergelyke angstvolle gesteltenissen dat men wonderen van dapperheyd en mirakelen van kloekmoedigheyd zag uytschitteren. Alle oneenigheyd verdween, als het de gewigtige zaek der stad gold; alle vyandschap hield op, als de privilegien in gevaer kwamen; alle uyteenloopende gedachten smolten zich in een, en het gevoel van vryheydsliefde alleen vervolde alle herten. Dan bezonderlyk wanneer de stad belegerd wierd zag men zulks gebeuren. Dit was nu het geval voor Brugge. Alles scheen tegen deze stad zamen te spannen, en moeyelyk wierd het te voorzien welken den uytslag van die naderende worsteling zou worden. Wel is waer, Brugge had den zegeprael behaeld, de borgers hadden de stad verlost en de krygsknechten van hunnen graef op de vlugt gedreven, maer zou dergelyke overwinning elken keer hunne poogingen komen bekroonen? De oplossing dezer vraeg is niet zonder gevaer, maer wat gold het gevaer by onze voorouders? Onze voorouders berekenden de wisselvalligheden der kans niet; zy raedpleegden enkelyk hunnen moed, en zy beschouwden eenen gewapenden borger, aengeprikkeld door vaderlandsliefde en overtuygd van de regtveerdigheyd der zaek voor welke hy ging stryden, als eenen onoverwinnelyken! Zulke borgery, men moet het bekennen, is toch een vreeslyk bolwerk tegen de willekeurigheyd, en eene oninnemelyke sterkte tegen de vryheydskrenkende inzigten van eenen vorst. Nu, buyten dezen toomloozen drift tot het behouden hunner vryheden, drift die elke vuyst het zweerd deed grypen, was er nog eene andere zaek die de Bruggelingen bovenal

verontweerdigde, het was de trouwloosheyd der twee gevolmagtigden. Inderdaed, de rondborstige en regtzinnige borgers van Brugge konden niet dulden dat Rogier van Ghistel en Walter van Lovendeghem nu tegen de Bruggelingen spanden, na dat zy plegtiglyk belofd hadden al hunnen invloed te gebruyken, invloed die groot was, om de privilegien van Brugge te doen vernieuwd worden. De verraderlyke handelwyze van die twee meyneedige hovelingen ontstak eenen onuytbluschbaren haet tegen den graef en tegen zyn hof in het hert van elken Bruggeling.

Ondertusschen, zoo als men uyt de voorgaende aenmerkingen genoeg kan bevatten, bleef men te Brugge niet ten achteren om alles tot eenen geduchten wederstand in te rigten. Elkeen bragt met yver en moed het zyne by, om de verdedigingsmiddelen tot stand te brengen. Voor den oogenblik was alle werk in de stad gestaekt; men dacht maer aen ééne zaek alleen, aen de groote zaek van verdediging, aen den besten middel van wederstand. Den kant der stad die den eersten aenval van den graef moest uytstaen, wierd in eenige dagen onnemelyk gemaekt, en de kronkelende toegangen der poort en der vestingen waren ongenaekbaer. Jong en oud, kinderen en vrouwen, elk werkte om het meest, eenieder wedyverde om aen de versterkingen bezig te zyn. De omstreken der stad wierden ook van houten bolwerken voorzien, en op meer dan eene plaets plantte men hooge en puntige palen; balken, voorzien van buytengewoone groote nagelen en met lange scherpe pinnen beslagen, van beyde kanten met sterke

ketenen vastgesmeed, lagen dwers over den weg, ten eynde de ruyters te beletten van nader te komen. Verscheyde houten torens van verschillige hoogten waren tot op de plaets gevoerd waer den grooten weg zich in twee splitste, en moesten uyt hun binnenste en van hunne toppunten de naderende troepen van Guido, met eenen hagel van pylen en eenen regen van zware en scherpstekende keyen, begroetten. Verder, meer naer den kant der poort en der vestingen, was den weg opgedolven, en had men diepe putten gegraven op elke plaets langs welke men veronderstelde dat de krygsmannen van den graef zich eenen weg konden banen. Gemakkelyk was het om zien dat de Bruggelingen eenen hardnekkigen tegenstand gingen bieden, en voorgenomen hadden zich wanhopig te verdedigen. Inderdaed, het was ook zoo. Het zweerd was uyt de scheede getrokken, het moest met bloed bemorst worden; den Bruggeling had, by de lyken zyner medeborgers, gezworen zich te vreken, en nu was den vreeslyken dag van vraek aengebroken.

Guido had zich eenigzins hier aen verwacht, en was reeds door zyne bespieders onderrigt van alle de verdedigings-middelen welken te Brugge werkstellig gemaekt wierden. Het was om dat hy al het belang van dergelyken tegenstand begreep, dat hy zyne wapeningen zoo verhaestte, en zulke strenge bevelen gegeven had om de krygsbenden zamen te stellen, ten eynde de Bruggelingen te overvallen voor aleer hunne versterkings-middelen hunne volle uytbreyding hadden bekomen, en om aldus niet gedwongen te worden de oproerige stad te moeten be-

legeren, en langen tyd de zelve met een talryk legerkorps niet te moeten insluyten.

Ondertusschen was het getal der krygsmannen, welk Guido noodig geoordeeld had voor dezen tocht, byna voltallig. Den dag, bestemd tot het verzamelen en optrekken van het leger, was nu aengebroken, en de zon was nog maer nauwelyks boven den gezigteynder verschenen, wanneer de gewapende mannen al in krygsorder gerangschikt stonden, en de ruyters, in blinkend harnas, op hunne grinnikende rossen het veld, waer het leger zich vereenigd had, doorliepen. Het geklank eeniger trompetten liet zich in de verte hooren; het was een teeken dat den graef naderde. Fier en hoogmoedig, met een stuersch gelaet, en blinkend op een sneeuwwit peerd gezeten, kwam Guido, vergezeld van vele hovelingen, aengerend. Na de rangen doorloopen te hebben der verzamelde menigte, gaf hy bevel tot den optocht, en het legerkorps begaf zich op weg. Terwyl nu de gewapende benden van Guido naer het wederspannig Brugge in aentocht zyn, terwyl de borgers van Brugge aen het inrigten van nieuwe verdedigingsmiddelen en aen het voltrekken van reeds begonnen aenhoudend bezig zyn, verlaten wy, voor eenige stonden, dit gewoel, dit geroep, dit gerucht, dit geklank en dit gedruysch van alle slach van oorlogswapenen en van moordtuygen, om onze blikken op een ander tooneel te vestigen.

Het is elkeen genoegzaem bekend welkdanig gemeenelyk het lot was van steden die stormender hand wierden ingenomen, en niemand is onbewust welke vreede be-

handeling ondergaen moesten de bewooners van plaetsen die met geweld wierden veroverd. Wy zullen hier niet optellen aen welke vreedheyd, aen welke verwoestingen, aen welken brand, plundering, onteering en moorderyen dergelyke steden ten prooy waren gedurende verscheyde uren, ja somtyds gedurende verscheyde opvolgende dagen, immers gemeenlyk tot dat de bloed- en vraekzuchtige benden door baldadigheden en schelmeryen vermoeyd en uytgeput waren; het zy ons genoeg te zeggen dat, op het naderen van dergelyke vreede dagen, op het aenbreken van zulke oogenblikken, vele vrouwen, dochters, en kinders de stad Brugge uyttrokken, om zich in veyligheyd op eene andere plaets te gaen vestigen. Nauwelyks was de tyding des optochts van Guido te Brugge gekend, of vele vrouwen, ouderlingen en kinderen verlieten de stad; men zou gezeyd hebben dat het eene landverhuyzing was die hier begon. Maer, wat was dit tooneel herttreffend! Hoe wierd men beroerd op het aenschouwen van die menigte vrouwen en kinderen! Hoe wierd men tot tranen bewogen toen men alle de wangen van zoo vele deugdzame huysvrouwen bevochtigd zag men dit ziltig nat, op den oogenblik dat zy afscheyd van hunne echtgenooten namen! Verschillig waren de aendoeningen die men gewaer wierd; want, ofschoon alle tranen stortten, alle borsten nog niet in droefheyd en wanhoop uyt. By vele dezer vaderlandsminnende vrouwen vond men nog moed, en het was niet zeldzaem eene huysvrouw haren man tot den aenstaenden stryd te zien aenwakkeren, en haer te hooren als eene gunst afsmeeken aen zyne zyde, met

hem, de gevaren van eenen hardnekkigen kryg te deelen. Het was dat alsdan die liefde tot het vaderland, die genegenheyd voor zyne geboortestad, dien drift voor alle vryheden en privilegien, zoo diep in de herten van allen geworteld waren, dat men het tot eene eer rekende eene roemryke dood, dat is met het zweerd in de vuyst op het veld van eer te sneuvelen, voor het verdedigen zyner stad en het handhaven van zyne privilegien te sterven.

Nu, de stad Brugge, begon allengskens van vele harer minzame en fraeye borgeressen beroofd te zyn, terwyl in andere huysgezinnen men toebereydselen tot het vertrekken maekte. In eene van de overwelfde kamers der wooning van den goud- en zilversmid, was men ook in beraming over het geen er te doen stond.

Buyten de deugdzame huysmoeder en de twee schoone dochters van den moedigen Van den Damme, trof men in het huys van den goud- en zilversmid nog andere bloedverwanten aen, benevens eenige vriendinnen van Avezoeta en van Sybilla, onder welke twee jongvrouwen van eene ryzige gestalte zich, onderscheydden. Eene dezer twee jonge maegden stortte overvloedige tranen, terwyl de andere zich in ernst, en met een slach van onderwerping aen de omstandigheden des tyds, met de oudste dochter van den goudsmid in onderhandeling hield. De moeder stond stilzwygend, afwachtende de komst van haren echtgenoot, en den eerbiedweerdigen oom poogde de droefheyd der eene te lenigen en de neerslachtigheyd der andere op te beuren, met haer te doen begrypen dat zy zich volgens de omstandigheden behoorden te gedragen,

en in deze beproevingen geenzins den moed mogten laten vallen, aengezien het in den tegenspoed en in de kwellingen is, dat men de kloekmoedige zielen herkent. Den vader was nu ook van den raed, alwaer zyne tegenwoordigheyd noodig was geweest, terug gekeerd, en had aen zyn bevreesd huysgezin te kennen gegeven, welkdanig het algemeen besluyt scheen te zyn, ter behouding van de vrouwen en dochters.

De woorden van den vader deden diepen indruk, en elkeen begreep genoeg dat den tyd van beproevingen daer was. Eene oogenblikkelyke stilte volgde op de mededeeling van den goudsmid.

- Kom dan ook met ons mede, zeyde de jonge Sybilla, wanneer haren vader zyn huysgezin had aengewakkerd om zich by eenen zyner vrienden naer Damme te begeven; kom met ons, lieven vader, dan zyt gy ook buyten alle gevaer.

- Myne pligt van borger laet my dit niet toe, Sybilla; myne bediening van vertegenwoordiger onzer nering dwingt my van op mynen post te blyven. Uwen vader kan of mag zich niet onteeren.

- Gy wilt dus dat wy ons van u verwyderen? riep Avezoeta.

- En gy zoudt in het gevaer blyven, voegde Sybilla er by; en gy zoudt in den stryd zyn, terwyl wy van u zouden gescheyden zyn? Kom dan met ons, vader.

- Neen, kinderen, zulks is niet mogelyk. Gy moet begrypen, dat myn ambt my dit verbiedt. Gy zult onder bestier en bescherming uwer moeder zyn...

- En gy, vader?...

Zoo riepen de beyde dochters uyt, en overvloedige tranen, doorschynend gelyk het zuyverste kristael, vloeyden over hunne roozekleurige wangen.

- Ik blyve op mynen post, antwoordde den vader; en scheen ook bewogen op het zien der droefheyd zyner kinderen.

De moeder, van haren kant, bleef stilzwygend, maer de blanke hand die zy aen de oogen hield, en de hygende borst die hare kleederen en halsdoek deed opryzen, verrieden hare gevoelens, en lieten genoeg blyken wat er in haer gemoed omging.

Den eerbiedweerdigen oom woonde deze onderhandeling by, en was ooggetuyge van dit tooneel.

- Bedaert uwe droefheyd, zoo sprak hy, geeft zulken toom aen uwe wanhoop niet; uwen vader loopt immers geen zoo groot gevaer. Zyn ambt verbiedt hem van deze stad te verlaten, zyne plaets is hem aengewezen onder de genen die met de belangen van Brugge belast zyn. Doch, stelpt uwe tranen, de rol die uwen vader te vervollen heeft, is eene rol van bevrediging. Het is in de rangen der stryders niet dat hy de spies of den degen zal gaen handelen, het is in de raedkamer, by de magistraetspersoonen, dat hy zich moet bevinden.

- Maer, waerom met ons niet medekomen? vroeg Avezoeta. Indien hy zich van ons verwydert, wie zal ons beschermen?

- Gy zult onder de waekzaemheyd uwer moeder zyn, en God, den behoeder van allen, zal u onder zyne be-

scherming nemen, en uwe engelen bewaerders zullen bevelen van omhoog ontvangen u te beschutten tegen alle gevaer.

Zoo sprak den geestelyken tot de beyde dochters, terwyl de weenende moeder met angst de beslissende antwoord van haren gemael afwachtte.

- Ja, lieven oom, zoo ging Sybilla voord, wy zouden ons niet beklagen over de netelachtige omstandigheden, in welke wy ons zullen bevinden, zoo wy niet vol angst en achterdenken moesten blyven voor de veyligheyd en het behoud van onzen vader. De stad moet bestormd worden, en.....

- Misschien worden ingenomen, zeyde den priester, doch, dit kan men niet beletten; men behoort zich aen deze noodzakelykheyd te onderwerpen, wanneer de zaken tot dit uytterste komen.

- En onzen vader? zuchtte Avezoeta. En onzen vader zal zich in het midden van die worsteling moeten bevinden!

- En zal hy daer geen gevaer lyden? vroeg Sybilla.... Ah! wierde hy eens vermoord!... Ah! dit gedacht.....

En Sybilla kon niet meer voordspreken.

- Vrees niet, myn kind, zeyde Van den Damme, de zending van uwen vader is gansch vreedzaem; de dekens en opperhoofden der neringen zullen alles aenwenden om de worsteling te vermyden, en om te beletten dat er eenig bloed gestort worde. Eenen gevolmagtigden is naer Gend by den graef vertrokken, om hem eenen voorstel van overeenkomst op te dragen; indien Guido onze privilegien wilt herkennen en die wilt vernieuwen, alle worsteling

is geeyndigd, en, in plaets van den graef te bevechten, halen wy hem met alle mogelyke eer in, en overladen hem met de grootste eerbewyzingen.

- Waerom blyft onzen graef toch zoo hardnekkig? hoorde men de eenvoudige Sybilla zeggen. Mogte hy toegeven! Ah! dan zou alle gevaer voor ons verdwenen zyn. Maer, die bloedige gevechten!

- In alle geval, zoo voegde den geestelyken hier by, uwen vader blyft altyd van de plaets des gevechts verwyderd; hy verlaet immers de vergaderzael van het magistraet niet. Anderen zyn het die het geweld met geweld, en de onregtveerdige aenranding met de wapens poogen af te wenden.

Op het onverwachts wierd plotseling de deur der kamer geopend, en eene kloeke stem galmde de volgende woorden uyt:

- Ja, wy zullen die afwenden, en wy zullen onze regten niet ongevroken laten schenden. Vraek! vraek over de trouwloosheyd! Onze privilegien of de dood!

Het was Baudewyn Priem, die de laetste woorden van den priester geboord had, zynen vriend Van den Damme kwam vaerwel zeggen, en den goudsmid aenraden van alles wat hy kon van zyne kostbaerheden, benevens de leden van zyn huysgezin, in veyligheyd te stellen. Baudewyn was gekleed als eenen krygsman, en droeg, boven een blinkend harnas, eenen schitterenden helm op het hoofd. Hy was schoon onder deze kleeding; hy had de houding van eenen ridder. Avezoeta kon byna de oogen niet genoeg op hem vestigen, en, zonderlinge zaek! zy

gevoelde op dezen oogenblik geenen afkeer meer voor den jongen koopman.

Groote verandering, zoo men bemerkt, was nu in Avezoeta te bespeuren; zy, die voorgaendelyk niet anders ten zy met afschrik Baudewyn kon beschouwen, zy die niet anders ten zy met afkeer aen hem durfde denken, de jonge meyd begon aen het gezigt van den leelyken Bandewyn gewoon te worden, en in hare oogen was het aengezigt van den jongeling zoo leelyk, zoo walgelyk, zoo afschuwelyk niet meer. Was het nu den roem, welken dezen dapperen verworven had, die de denkwyze van de schoone Avezoeta veranderd had? Waren het de heldhaftige daden, of waren het den goeden inborst en het deugdzaem karakter van Priem welken die omwenteling in het hert der dochter hadden te weeg gebragt? Wy onthouden ons deze vragen op te lossen, om dat wy te diep in de herten der vrouwen zouden behooren door te dringen, en de verholene geheymen van het vrouwelyk gemoed te ondervragen, ten eynde in staet te zyn deze zonderlinge veranderingen te begrypen en voor anderen tastbaer te maken; er is iets onbegrypelyk, iets eygen, iets ondoorgrondelyk, in de genegenheden van eene jonge vrouw, welk, ofschoon het niet klaer en duydelyk kan uytgeleyd en ontleed zyn, niet mag geloochend worden. Waerschynelyk was dit gevoelig vezeltje by de dochter van den goud- en zilversmid geraekt, dit vezeltje welk iets bovennatuerlyk schynt te bezitten, en dat het lot van eene vrouw beslist, als men zoo verre komt van dit te konnen raken; somtyds eenen blik, een woord, eene beweging,

doet zulken indruk; het gedacht alleen, is genoeg om eene schielyke verandering te bewerken; getuygen hier van de wonderen van liefde en de mirakelen van zelfsopofferingen die men ten allen tyde onder die kloosterlingen, onder die liefdevolle religieuzen, onder die nooyt volprezene zusters van Liefde en Bermhertigheyd gevonden heeft. Avezoeta stelpte hare tranen, van den oogenblik dat de stem van Baudewyn hare ooren getroffen had. Het valt hier geenzins in ons plan te onderzoeken of na te speuren welkdanige gevoelens in het hert der teedere Avezoeta oprezen, of welken stryd in haer maegdelyk gemoed ontstond. De bekoring kwam haer hier beproeven en poogde hare standvastigheyd te doen wankelen; het wereldsch vuer der vleeschlyke min zocht naer brandstoffen, maer wat kon eenen flauwen glinster van zulk vuer tegen den alverslindenden gloed van vlammende liefde die den hemelschen bruydegom in het hert zyner uytverkorene heeft doen ontbranden? Het vervolg van deze geschiedenis zal tot oplossing dezer vraeg dienen.

Luysteren wy hier nog eenen stond naer de woorden van Baudewyn Priem:

- Vriend, zoo sprak hy tot Van den Damme, u, aen wien ik zoo veel verpligt ben, kome ik vaerwel zeggen. Het gevaer, in welk onze duerbaerste vryheden zich bebevinden, roept my te wapen, en myne pligt van borger wyst my eene plaets in de eerste rangen der stryders aen; gelukkig indien myne diensten en myne medewerking eenig voordeel aen myne stadsgenooten konnen verschaffen! De troepen van den graef zyn op weg naer Brugge,

ongetwyffeld zal welhaest de stormklok ons op de vesten roepen. Ontvang dan mynen laetsten eerbied, want God alleen weet welkdanig het lot van elkeen van ons zal wezen. En gy, deugdzame vrouw, echtgenoote van den hertsvriend myns vaders, gedoog dat ik u mynen vaerwel zegge, en in dezen ernstigen oogenblik ook afscheyd neme van dit voor my zoo belangvol huysgezin. Avezoeta.....

Hier wierd de spraek van Baudewyn belemmerd, en eenen oogenblik van stilte heerschte door de plaets. De vrouwen borsten uyt in tranen.

- Avezoeta.... Sybilla, zoo ging den jongen krygsman voord, Avezoeta.... ik neme afscheyd van u en van uwe deugdzame ouders. Vele hoopvolle vooruytzigten zyn voor my verdwenen, ik begeve my naer de plaets waer ik myne laetste pligt te volbrengen heb. Denk somtyds aen Baudewyn!.... en gy, eerbiedweerdigen dienaer van den levenden God, voor aleer ik ten stryde trekke, verleen my uwen zegen.

En den krygsman wierp zich op zyne knieën, en het geklank zyner wapens weergalmde door de kamer.

Dat den lezer nu oordeele hoe verschillig de gevoelens moesten zyn die de aenwezigen bezielden, toen den priester, de oogen ten Hemel geslagen, traegzaem het teeken des H. Kruys over den nedergeknielden krygsman maekte, onder het uytspreken der volgende woorden: ‘Den zegen van den almogenden God, van den Vader, van den Zoon, en van den H. Geest, dale over u, en blyve op u voor altyd rusten.’

Amen, antwoordde den krygsman met eene beroerde

stem, greep zynen vriend Van den Damme in zyne armen, en, na hem omhelsd te hebben, wierp nog eenen blik op deze die hy tot gemalin verlangd had, en verliet het huys.

Dezen onverwachten voorval had het begonnen gesprek afgebroken; nu de weynige woorden en het gedrag van den jongeling hadden elkeen zoodanig getroffen dat de onderhandeling niet kon voordgezet worden.

Tranen vloeyden uyt de oogen aller aenwezigen, en niemand scheen het op zich te durven nemen de stilzwygendheyd te breken.

XVII.
Eenen Volksoploop.

Terwyl alles stil, neerslachtig en weemoedig treurde in het huys van den deken der goud- en zilversmeden, terwyl eenieder in Van den Dammes wooning in diepe gedachten en in hertgrievende overdenkingen verslonden zat, stond alles op de straten van Brugge in rep en roer, en vervulden duyzende vraekgeroepen de locht. Weynige oogenblikken waren, sedert het vertrekken van Baudewyn, verloopen, toen er aen de deur der wooning van Van den Damme geklopt wierd; het was eenen schepenen-bode die den vertegenwoordiger der nering van de goud- en zilversmeden kwam uytnoodigen om zich spoedig naer de vergaderplaets te begeven.

Hier door wierd elkeen uyt zyne mymering ontwekt, en op nieuw vertoonde zich een hertscheurendst tooneel. De weenende moeder voegde ditmael hare bede by de smeekingen der dochters, om haren echtgenoot van het gevaer

te onthouden; tranen, gekerm en gehuyl waren de eenigste poogingen niet die wierden aengewend om Van den Damme van zyn voornemen af te leyden; men beproefde geweld. De teedere huysvrouw hief de beyde armen voor haren gemael opengespreyd om hem te wederhouden, en smeekte hem met de liefderykste woorden, onder het storten van eenen vloed van tranen, terwyl Avezoeta en Sybilla de knieën huns vaders omhelsden. Eenen Regulus vond eertyds zoo grooten tegenstand niet, toen hy vertrok om aen zynen eed getrouw te blyven. Van den Damme voelde zich bewogen, en was op het punt van toe te geven; zyn hert kon zulken storm niet uytstaen; de liefde en de genegenheyd voor zyne teedere wederhelft en voor zyne beminde dochters gingen zegepralen; den vader sloeg de hand aen het voorhoofd, en het woord: 'Ik blyve' stond zyn gefolterd gemoed ontvrongen te worden, wanneer eene bende opgehitste borgers de straet doortrok en moordkreten ophief. Van den Damme dacht nu aen zyne pligt, hy herinnerde zich dat hy een ambt bekleedde, en..... hy rukte zich uyt de handen zyner huysgenooten los, en snelde naer de raedkamer, terwyl de moeder in onmagt viel in de armen der weenende dochters!

Men had de tyding vernomen dat den afgezondenen van Brugge, dezen die, in den naem der stad, aen den graef de besprekken ging voorstellen op welken Brugge zyne poorten aen de krygsmannen van Guido zou geopend hebben, den graef ten halven wege ontmoet had, en door hem met vele beledigingen beladen en, op bevel van de twee gevolmagtigden, op bevel van Rogier van Ghistel en

van Walter van Lovendeghem, vreedelyt verminkt was geworden, en naer Brugge terug was gezonden, na dat men hem de ooren en een deel van den neus had afgesneden.

Omtrent den avond wierd dezen ongelukkigen, gansch bewonden, binnen de stad gebragt, en het gezigt van dezen man deed eene onbeschryflyke woede in het aengeprikkeld hert van elkeen ontstaen. *Vraek! Vraek!* hoorde men langs alle kanten weergalmen. Een deel der nering van de vleeschhouwers en verscheyde metsers, op het gezigt van het bloed welk de doeken verwde die de wonden van den verminkten bedekten, konden hunne razerny niet beteugelen. *Wedervraek!* riep eenen van hun. *Naer het gevang!* schreeuwden eenige anderen, en deze geschreeuwen wierden door de menigte begrepen.

Men heeft nog niet vergeten dat eenen bespieder van den graef was aengehouden, en dat dezen verrader zich in de onderaerdsche gewelfde kotten van het gevangenhuys bevond, in welk gevangenhuys ook eenigen der gekwetsten van de krygsmannen des graefs en weynige krygsgevangenen geleyd waren. Het was naer het gevang dat de menigte zich wilde begeven, om aldaer de opgeslotenen te slagtofferen, tot wedervraek over het ongelyk, den smaed, de belediging en de pyniging welke men in het legerkamp van Guido aen den afgezondenen van Brugge had aengedaen. De zamenrotting groeyde aen rondom de vleeschhouwers en metsers, en men trok, onder het uytbraken der vreedste bedreygingen tegen den graef en tegen al wie van zynen aenhang waren, naer het ge-

vangenhuys. In tyds van het bloedzuchtig voornemen van deze zamenrotting onderrigt, had men eenige maetregelen van voorzorg genomen, maer geenzins toereykend. Den dapperen Baudewyn, met eenige wevers, had het op zich genomen deze strafbare baldadigheyd te beteugelen. Dergelyken oploop beteugelen, eene bloeddronkene bende intoomen, een vraekzuchtig grauw tegen honden wanneer het, als een uytgehongerd roofdier, op zyne prooy rukt, is geene zaek die door elkeen kan beproefd worden; niet alleen zelfopofferingen en moed zyn hier toe noodig, maer boven al moet men van aenzien by het volk zyn, en behoort men invloed op zyne medeborgers te konnen uytoeffenen. Zulkdanigen man zou den gryzen Lambrecht geweest zyn; maer den ouden volksvriend was hier niet tegenwoordig om het volk tot rede te brengen. Baudewyn Priem zal hem vervangen. Ziet hoe hy komt aengesneld; de woede blaekt in zyn gemoed; de verontweerdiging staet op zyn gelaet geprent; zyne vlammende oogen bliksemen toorn uyt. By het omkeeren der straet ontmoet hy de opstandelingen.

De woeste bende naderde nu de gevangenis, toen Priem te voorschyn kwam, en aen de opleyders de reden van deze zonderlinge handelwyze vroeg.

- *Leve Baudewyn! Leve Priem!* hoorde men door geheel de zamenrotting opgeheven worden.

- *Vrack! Dood aen de gevangenen!* brieschten eenigen.

Baudewyn, hygend en verontweerdigd, poogde te spreken, maer kon zich niet doen verstaen.

Het toomeloos getier begon op nieuw, en duerde nog eenige stonden, wanneer het den jongen held gelukte eenige woorden tot de menigte te stieren.

- Borgers van het manhaftig Brugge, riep hy, uw gedrag is onweerdig van uwen naem. Het staet u niet toe zelve regt te doen; hier toe zyn uwe magistraten. Wilt den luysterlyken zegeprael dien gy tot hier toe bekomen hebt, met geene moordenaryen bezoedelen; het is op het veld van eer, het is aen de bedreygde poorten, het is op de aengerande vestingen, het is op het slagveld, dat gy het bloed uwer vyanden moet vergieten. Daar is eer te winnen, maer hier, hier is enkelyk schande te rapen.

- Vraek! Vraek! Dood aen de gevangenen! Levert ons den bespieder! Deze en dergelyke geroepen verhief de menigte.

- Neen, bulderde Baudewyn, neen; gy zult geene moord bedryven. Gy zult door eene.....

- *Sterven de gevangenen!* schreeuwde men op nieuw.

- Sterve dezen, welken zich eerst tot het begaen van dergelyk schelmstuk zal aenbieden. Dit stael zal hem het hert doorbooren.

En Baudewyn trok zyn zweerd en begaf zich dwers door de menigte naer het gevang, om alle geweld tegen de gekwetsten en krygsgevangenen af te weren.

De onbevreesde woorden welken Baudewyn kwam uyt te galmen, en de bedreygende houding die Priem had aengenomen, waren geenzins zonder uytwerksel gebleven; was de bloeddronkene menigte nog niet bedaerd en beteugeld, zy had zich toch al in haren gang opgehouden.

De moordkreten waren uytgedoofd, eene oogenblikkelyke stilte volgde dit akelig gedruysch op. De eerste toonen welken eenen konstoeffenaer zyn geliefkoosd speeltuyg ontvringt, om die ter verkwikking en aendoening zyner aenhoorders te zenden; de treffende woorden die eenen tooneelspeler, by den aenvang der vertooning, voor eene nieuwsgierige vergadering uytgalmt, stillen en bedaren met min spoed de woelende aenhoorders, dan de woorden en de gebaren van dezen moedigen jongeling deden. Baudewyn, met het zweerd in de hand, doorkliefde de golvende menigte, drong door de verstomde oproermakers, en trad, in het gezigt van hun allen, in het gevang.

De zware poorten wierden achter Priem gesloten en gegrendeld, en het volk, verbaesd, stond raedloos, wanneer eenigen der opleyders het voornemen veropenbaerden van het gebouw te bestormen en met geweld de poorten te openen.

Wanneer men tot zoo verre gekomen is dat men de menigte heeft konnen misleyden, en haer met zulkdanige gevoelens heeft weten te bezielen, van koelbloedig de dood van krygsgevangen en gekwetsten te vragen, zal men ook begrypen dat het niet meer moeyelyk is eene redelooze en in gisting zynde bende tot alle slach van baldadigheden te brengen. Verscheyde borgers die zich door hunnen slechtgeplaetsten yver en door een overdreven gedacht hadden laten vervoeren, poogden, maer te vergeefs, de zamenrotting tot bedaren te brengen, en vertrokken. Nu was de bende nog toomeloozer geworden, en eenige knechten van vleesschhouwers, gewapend met

groote en zware kapmessen stelden zich aen het hoofd, terwyl de woedende metsers, in de nabyheyd, de stadsleederen, die in de verschillige wyken gehangen waren, om, in geval van brand, te dienen, waren gaen losmaken.

Alle beteugeling is nu onmogelyk; de aengehitste driften zyn op den hol, en even als het wild ros dat Mazeppa door de woesteyn voerde by elke hinderpael meer woedend wierd, zoo ook prikkelt elken oogenblik van vertoeving het moordhakend gespuysch aen. De helsche onderneming heeft eenen aenvang genomen.

De vee-slagters met ontbloote armen stelden zich aen het werk, en met verdobbelde slagen van hunne zware welsnydende kapmessen vielen zy de poort aen, en wedyverden om de zelve te openen, terwyl de metsers leederen tegen den voorgevel van het gevang opregtten om langs het dak binnen te dringen. De eerste poort, door de geweldige slagen der bylen en kapmessen, was gedeeltelyk aen stukken gehouwen, en door aenhoudend stooten en stampen leverde zy eenen doorgang aen den woedenden hoop; deze poort viel verbryzeld, en stortte ten gronde onder het herhaeld geroep van duyzende bedreygingen. Doch, de bestormers waren weynig gevoorderd met het verbryzelen van deze poort, aengezien zy zich voor een yzeren hekken bevonden, en nog andere poorten en deuren te vernietigen hadden voor aleer zy in het binnenste van het gebouw konden rukken. Maer, hunnen zucht naer vraek verflauwde geenzins; na mate zy tegenstand ontmoetten, verdobbelden zy hunne poogingen. Welhaest zag de razernyvolle bende dat haer geweld vruchteloos

was, en eenigen raedden aen, het vuer in de gevangenis te steken, om dezen, welken men niet kon met het zweerd of strop ter dood brengen, door het vuer te verteren.

Ondertusschen waren verscheyde magistraets-persoonen tot in het midden der bestormers gekomen, en hadden aen de vleeschhouwers en aen de metsers, welken de opleyders van de bende waren, doen begrypen hoe onbetamelyk hun gedrag was, en hoe onvoorzigtig zy te werk gingen op eenen oogenblik, op welken de vyandlyke benden van den graef tegen Brugge in aentocht waren.

- Wy, zeyde eenen der schepenen, wy zyn de regters; de krygsgevangenen en de gekwetsten moeten geëerbiedigd worden, en over den bespieder zullen wy regt doen. Is hy pligtig, hy zal loon naer werken bekomen.

- *Vraek! Vraek!* riep het volk met verdobbelde woede.

- De vraek moet op het slagveld genomen worden; het is op den vyand en niet op weerlooze gekwetsten dat men zich moet vreken. *Naer de poort! Naer de vesten! Voorwaerds, borgers! volgt my!*

Het was Danwilt die aldus sprak, terwyl hy eenen der woedendste aenleyders by den arm greep.

Velen der genen die zich hier, vervoerd door eenen overdreven geestdrift, aen het hoofd hadden gesteld, herkenden hunnen dapperen opleyder, onder wiens bevelen zy op de vesten en aen de poorten de krygsknechten van Guido bestreden en overwonnen hadden. De stem van den dapperen jongeling, gevoegd by de vermaningen van zoo vele magistraets-persoonen, wierd aenhoord, en de oproermakers kwamen allengskens tot bedaren.

De zelve mannen die, eene uer te vooren: *Vraek! Moord!* riepen, die plundering inrigtten, en brand verzonnen, schaerden zich nu rondom Danwilt, en zagen van hun pligtig voornemen af. Op korte stonden was de rust hersteld; Baudewyn verscheen in het midden des volks, en kwam de hand van zynen vriend Danwilt drukken, onder het algemeen geroep van: *Leve Baudewyn! Leve Danwilt!*

De menigte scheydde traegzaem uyt een, en alles trad in rust. Den zelven avond verscheen den aengehouden bespieder voor zyne regters, wierd pligtig verklaerd, en des anderdags wierd hy, in het byzyn van duyzende aenschouwers, onthoofd, en zyn lyk buyten de stad op een rad geleyd om tot prooy der grypvogelen te dienen.

XVIII.
Het boos Voornemen.

Het leger, welk den graef by een verzameld had, en aen wiens hoofd hy naer Brugge, om die muytzieke stad te kastyden, optrok, was talryk, en telde vele ridders in zyne rangen. In dit deel van het legerkorps over welk Jacob Van Uytkercke het bevel voerde, bevonden zich Rogier, heer van Ghistel, en den ridder Walter van Lovendeghem; dry hofjonkers van een losbandig leven en van een wulpsch gedrag. Men heeft reeds over de trotschheyd en over den hoogmoed, als ook over de trouwloosheyd van de twee gevolmagtigden, hooger konnen oordeelen; dat men nu wete dat deze ridders ook geyle en ontuchtige edellieden waren. Hun zedeloos gedrag was alom gekend, en hunnen drift tot zinnelyke genuchten vervoerde hun als ontoombare peerden; des te gevaerlyker waren die jonkers, daer zy voor geene hinderpalen terug weken. Listig en doortrapt, valsch en schelmachtig,

vleyend en bedreygend, bedienden zy zich van alle ondeugden om tot hun doel te komen. Niets kon hun wederhouden, als zy voorgenomen hadden ergens eene zedelooze misdaed te wagen; niets kon hun afkeeren van eenig ontwerp, na dat zy eens eenen aenslag beraemd hadden. Niet zonder reden baerden zy den uytersten schrik aen alle jonge dochters, omdat zy niet zelden, by middel van geweld, van schaking, of van schelmstukken, het ongeluk te wege bragten van meer dan eene deugdzame en weerlooze meyd. De dry bovengemelde ridders, pragtig uytgedoscht, en op hooge en zware vlaemsche peerden verheven, reden voor de verschillige kompagnien boogschutters, en trokken aen het hoofd eener afdeeling van het groot legerkorps. Jakob reed in het midden zyner vrienden, en overtrof hun byna een hoofd in lengte. De houding der ridders die nevens den Heer van Uytkercke omrenden, was dien dag zeer verschillig; terwyl den arglistigen Rogier wel te vreden, geestig, spraekzaem, kluchtig en schertsend was, zag men Walter diepzinnig, peyzend, morrend en stilzwygend. Verscheyde mael, langs den weg, had men gepoogd de redekaveling op het een of ander voorwerp te doen vallen, maer Walter had weynig of niet gezeyd, en zeer verstrooyde antwoorden laten hooren.

De gedachten, welken in het gemoed dezer edellieden oprezen, waren weynig overeenkomend, want, terwyl twee van hun maer poogden den tyd al schertsende over te brengen, bleef den derden stilzwygend en diepzinnig; men zou gezeyd hebben, wanneer men eenen zydeling-

schen blik op hem wierp, dat eenen gier hem het hert doorknaegde, zulke huyverachtige bewegingen kwamen van tyd tot tyd zyne gelaetstrekken misvormen! Inderdaed, den geest der boosheyd woedde in zyne ontstokene ingewanden, den vervloekten en gevallen engel die eertyds David en Salomon kwam bekoren, spoog zyn pestachtig vergif in het geyl gemoed van den onkuysschen Walter; de onteering van het zuyverste schepsel van Vlaenderen wierd beraemd; den wulpschen raedsman van Guido zwoer den ondergang der onnoozele Avezoeta! Of Walter geen genoegzaem vertrouwen stelde in zyne twee vrienden om hun zyn eerloos voornemen te veropenbaren, of hy misschien nog tot den laetsten schyn van schaemte niet had afgeleyd, zullen wy hier niet onderzoeken; zeggen wy enkelyk dat den ellendigen zich schynheylig gedroeg, en zyn ontwerp, onder eenen uytwendigen schyn van onverschillige bedaerdheyd, wist te verduyken.

Het valt ons moeyelyk de onderhandeling dezer dry edellieden te moeten melden, en de bedorvendheyd dezer hofjonkers te moeten afschetsen; doch, deze omstandigheden worden noodig om het vervolg dezer geschiedenis beter te begrypen, en om de boosaerdigheyd der edellieden van dat tydstip in haer opregt daglicht te stellen.

- By Sint Jooris! zeyde Rogier, de stilzwygendheyd die reeds verscheyde minuten geduerd had onderbrekende, onzen Walter moet groote pyn gevoelen. Den goeden jonker is aen het hert geraekt; zyne Clara heeft hem waerschynelyk een hoofdtooysel opgezet dat aen de muts van den hofgek van onzen graef gelykt, en hem de

verdedigings-middelen van het hoornvee doen bekomen. Hy is wel besteken, en dit geschenkje kon niet beter gegeven woorden dan aen dezen, die zoo mild in het uytdeelen van dergelyke optooysels was. Het spreekwoord kan niet falen, de maet met welke wy meten, zal ook deze zyn met welke wy gemeten worden.

- Het is eene ongetrouwigheyd der kleyne Mathilda, sprak Jacob van Uytkercke; het is immers van deze dat hy zoo ingenomen is.

- Stil! Stil! antwoordde Rogier, den graef heeft zich van het wederspannig hert van Mathilda weten meester te maken.

- Zegt gy waer? vroeg Jacob.

- Zoo heeft my Sersanders verzekerd. Doch, waerom die verwondering? Maekt gy misschien eenige aenspraek op de trouw dezer dochter? Is het zoo, dan zyt gy te beklagen; want, zoo men tegen Guido van Dampierre te worstelen heeft, men word meer dan eens uyt den zadel geligt, en meer dan eene lans moet men met den graef breken om overwinnaer te zyn. Niet waer, Walter?

Walter bleef stilzwygend, en Jacob wierp eenen blik op beyde zyne geburen.

- Ah! ah! ik begrype de zaek, zoo ging Rogier voord; gy zyt beyde verliefd op Mathilda. Het schynt dat die kleyne schoone een hertendiefje is. Gy zucht? Jacob.

- Ja, antwoordde hy; uw gezegde doet my vermoeden opvatten. Ik zou zulks van den graef niet verwacht hebben.

- Is Mathilda dan niet fraey? vroeg Rogier.

- Dit is zy, en boven hare schoone gelaetstrekken

bezit zy ook vele begaefdheden die haer minnelyk maken. Ik wil u wel bekennen dat ik my gemakkelyk zou konnen beramen om haer myne hand en myne trouw aen te bieden.

- Uwe trouw! riep den ridder uyt; gy die voor uwe ontrouw bekend en gevreesd zyt!

- Scherts niet, Rogier; indien er eenen tyd van zinneloosheyd, eenen stond van onbestendige minnaryen bestaet, er is ook eenen oogenblik van reden, en eenen tyd van standvastige trouw.

- Gy zoudt u dan konnen tot den echt laten overhalen?

- Ja, indien Mathilda myne hand ontvangen wilt.

- Neen, Jacob, zoo sprak Rogier verder; gy spreekt geenzins in ernst. En gy, Walter, wat denkt gy van Jacobs voornemen?

Den schynheyligen Walter veynsde onverschillig en bedaerd te wezen, en sprak:

- Ik weet niet waer over gy redekavelt.

- Hoe! gy zyt dan zoodanig in andere gedachten verslonden, vroeg den heer van Ghistel aen zynen vriend Walter, dat gy ons gesprek niet hoort? Het is nogtans van de min dat wy praten, en deze gesprekken zyn u altyd aengenaem. Zyt gy dan zoodanig met Clara bezig dat gy Mathilda vergeet? Is die jonge schoone, voor welke den graef eenen vurigen drift heeft opgevat, u niet meer eenige aendacht weerd?

- Mathilda verdient allen lof, alle eer, en alle liefde, antwoordde Walter; Clara is ook niet te verstooten, ofschoon zy de uytstekende gaven en de hooge geboorte van Mathilda niet bezit. Beyde zyne beminnensweerdige

persoonen, en ik zal het my altyd tot eer houden de achting der eerste en de liefde der andere te verwerven. Maer.... Ik dacht aen haer niet.

- Als die vrouwlieden het voorwerp uwer gedachten niet zyn, sprak Jacob, waer op konnen de gedachten van Walter zich vestigen?

- Zyn er dan maer twee schoone te vinden? Zyn er dan geene vrouwen buyten Clara en Mathilda die onze liefde weerdig zyn?

Deze woorden sprak Walter uyt met stuerschheyd, en scheen ontevreden om dat men hem in zyne overdenking niet gelaten had. Jacob regtte zich op in zyne stegelbanden, en bezag met verwondering den genen die hem die zonderlinge antwoord toestierde, terwyl Rogier luydkeels begon te lachen.

- Wel ja, zoo ging Walter voord, kan men dan niet eene andere lief hebben buyten deze die wy dagelyks in het hof aentreffen? Het is toch in het paleys alleen niet dat men beminnensweerdige vrouwlieden ontmoet. In de zalen van Guido schittert Mathilda, maer alle de edele gesteenten zyn in het paleys niet.

Deze antwoord kwam de beyde ridders wonder voor; doch geenen van beyde kon de meyning van Walter doorgronden. Zy konden hunne verbaesdheyd over de onverschillige woorden en over de bedaerde houding van hunnen medemakker niet verbergen.

- Indien ik wel uwe woorden begrype, zeyde Rogier tot zynen vriend den ridder van Lovendeghem, dan moet ik gelooven dat gy eene andere schoone ontdekt hebt

die uw hert heeft getroffen. Indien de perel van Gend, eene medestreefster by Walter van Lovendeghem gevonden heeft, is het zeker dat gy eenen schat ontdekt hebt.

- Zoo is het, antwoordde Walter. Van den oogenblik dat ik het aengezigt beschouwd heb, ben ik er als zinneloos van geworden. Het beeld dezer schoone staet in myn hert geprent; myn leven is haer toegewyd; ik wage alles voor dit meesterstuk der natuer.

- Ah! ah! bravo! Walter, bravo! herhaelden de twee vrienden van Walter te gelyk.

De aendoening en den beroerden toon, op welken den ridder deze woorden had uytgesproken, deden indruk op het gemoed der aenhoorders, en wekte nog meer hunne nieuwsgierigheyd op. Nauwelyks had Walter opgehouden van deze antwoord te geven, of het scheen dat eene koude rilling hem over het geheel lichaem liep; men zou gezeyd hebben dat het eenen rampzaligen was die een zyner schelmstukken veropenbaarde.

- Wie is die schoone? vroegen de twee anderen te zamen. Maek ons dit wonder bekend, zeg ons wie deze dochter is.

- Ik kenne die niet.

- Gy kent die niet? sprak Rogier, en gy wilt u voor haer slagtofferen! Gy kent dit meesterstuk der natuer niet? Spaer die leugen voor andere omstandigheden, en wees regtzinniger met uwe vrienden. Gy vreest misschien onze mededinging, maer ik belove u, op myn woord van ridder, u in geener manier de overwinning te zullen bestryden.

- Waerlyk; riep Walter al zuchtende uyt, ik kenne myne schoone niet, en nogtans!....

- En ik, zeyde Jacob, zal u geenzins in den weg loopen. Mathilda is alles wat ik wensche; en nu dat gy uwe genegenheyd op een ander voorwerp gevestigd hebt, ben ik van u en uwe aenrandingen verlost, en geenen twyffel of Mathilda, niettegenstaende de poogingen van den graef, zal ik tot trouwen overhalen; en dan, dan zeg ik vaer wel aen het hof. Myn besluyt is genomen. Spreek dan openhertig, Walter, zeg ons den naem uwer nieuwe minnares, aengezien gy van ons beyde niets te vreezen hebt, ons ridderwoord strekke u tot waerborg.

Walter bleef stilzwygend.

Het scheen als of inwendige pynigingen hem de spraek hadden afgesneden. En inderdaed, hoe bedorven het hert van dezen wulpschen hofjonker ook was, nog vond den knagenden worm van het geweten eene gevoelige plaets om zynen scherpen angel te doen gevoelen. Zoo is het gesteld met het menschelyk gemoed, ofschoon men alle inspraek toch poogt te verdooven, nog moet den boozen de folteringen van den gewetensangst verduren.

In dergelyken toestand kwynde Walter, maer zyne medegezellen begrepen dit hertzeer niet; zy schreven de pynelyke houding van dezen edelman aen andere oorzaken toe, en zetten hunne schertsingen voord.

- Wy kennen die streken, zoo zeyde Rogier; wy zyn van heden of gisteren in de wereld en in het hof niet, om niet te weten welk de inzigten van den slimmen Walter zyn. Meermaels immers, toen wy beyde naer een en

het zelve hert streefden, toen wy naer het zelve wild ter jagt snelden, of voor de zelve visschen onze netten uytwierpen, meermaels is onzen vriend min gelukkig dan wy geweest, en heden houdt hy zich min openhertig. Het geen hy op speur heeft, moet buytengewoon zyn; den schat die hy ontdekt heeft moet boven allen prys wezen, op dat hy zich ten onzen opzigte zoo gesloten houdt. Ik zou durven eene wedding aengaen, ik zou durven veel te pande stellen, dat ik het geheym van Walter binnen kort ontdekke. Misschien wilt hy ons eenen strik leggen, misschien zoekt hy ons eene poets te spelen; is het zoo, dan vergeven wy hem dit voor op....

- Indien Mathilda in het spel niet is; zoo onderbrak Jacob den spreker.

- Ja, ja; zoo ging den heer van Ghistel voord; Walter is bekwaem van ons eene verrassing te bereyden, en hierom schynt hy heden zoo verstrooyd. Hy speelt den schynheyligen, en zou ons geern doen gelooven het geen hy zelfs niet denkt. Hoe! zal men eenen najager van alle vermaken, eenen liefhebber van alle slach van genuchten, eenen verleyder van zoo vele onnoozelen, mogen gelooven dat hy van eene schoone is ingenomen, en dat hy die niet kent?

Deze spotternyen, welke Walter, op eenen anderen oogenblik, zou hebben toegejuycht, vielen nu als een zwaer peyl-lood hem op het hert. Ten prooy aen de nypende gispingen zyner vrienden, kon hy zich niet kalm houden, en ging gedwongen zyn eene uytlegging te geven; en dan zou hy misschien de afgunstigheyd zyner geyle medemak-

kers hebben gaende gemaekt. Wanneer de wulpschheyd, door de onzuyvere driften aengevuerd, den ondergang van een maegdelyk hert heeft gezworen, en over de helsche listen beraemt om haer vermaledyd voornemen ten uytvoer te brengen, deze ondeugd, gelyk aen de roofzuchtige ongedierten en aen de noodlottige nachtuylen, haet het licht en vreest haer doel te veropenbaren. Dit gevoelde den boozen Walter, maer ook gevoelde hy dat men zyne woorden verdacht hield, en dit kon den trotschen jonker niet verdragen. Het was de twyffelachtigheyd aen zyne woorden die hem tot zyne vrienden deed spreken.

- Uwe woorden, antwoordde den heer van Lovendeghem, treffen my; ik zou nooyt gedacht hebben dat men myn gezegde zou in twyffel getrokken hebben, wanneer ik in ernst sprak.

- In ernst! zoo spreekt gy niet.

- Spreekt gy toch regtzinnig?

Aldus antwoordden de twee vrienden van Walter.

- Ja, zeyde dezen, ik spreek in ernst; ik ben regtzinnig, als ik u verklare dat ik de schoone meyd, voor welke ik zuchte, niet ken.

- Onmogelyk! riep Rogier; gy wilt ons blauwe bloempjes op de mauw spelden, maer Walter zal nog zoo ligt aen Rogier zulke ongerymdheden niet doen gelooven.

- Hoor, Walter, zoo sprak Jacob, indien uwe minnares voor ons een geheym moet blyven, zeg ons zulks regt uyt. Waerom poogt gy ons met alle die prulredenen te paeyen? Kennen wy u immers niet genoeg op dat gy

ons alles openhertig zoudt verklaren, of ons zeggen dat wy uw vertrouwen.....

- Niet verder, sprak Walter eenigzins vergramd; het geen ik u verklaerd heb is echt. Verwyt my met meer, en onthoudt u van aen myne regtzinnigheyd te twyffelen; op myn woord van eer, by den naem der gene die my ontvlamt, alles wat ik u gezeyd heb is in ernst geweest.

- Gy zyt dan verliefd, en gy weet niet ep wien?

- Gy bemint eene schoone, en gy kent haer niet?

- Gy brandt van min, en gy moet nog zoeken wien het is die uw hert heeft doen blaken!

- Gy wilt u slagtofferen voor eene meyd, en.....

De medemakkers van Walter meynden op dezen toon hunne spotternyen voord te zetten, wanneer den heer van Lovendeghem hun nog eens onderbrak, en zeyde:

- Schertst, spot en gekt op uw gemak. Maer, gevoelde gy enkelyk een deel der folteringen aen welke myn hert ten prooy is, gy zoudt meerder medelyden met uwen deernisweerdigen vriend hebben. De liefde die in my ontsteken is, op het zigt eener schoone die meer eenen engel dan eenen sterveling gelykt; de min die myn blakend hert verteert, is eene pynbank die my niet eenen enkelen oogenblik rust laet. Mogte ik haer nog eens zien! Mogte ik die engelin.....

Eenen zucht ontglipte de borst van den spreker, en hy schoof de kykgaten van zynen helm toe, op dat men de tranen niet zou bemerkt hebben welken zyne oogen ontsprongen. Jacob en Rogier stonden verbaesd, zy bekeken elkanderen, en wisten niet wat denken.

Ondertusschen wierd het hert van den bedorven Walter tusschen hoop en vrees geslingerd; op de holle zee dobbert een schip niet sterker dan hier het gemoed van den geylen hofjonker. Den geest der boosheyd, die zynen zetel in de brandende ingewanden van den bedorven edelman gevestigd had, worstelde met de laetste knagende prikkelingen welke nog een overblyfsel van voorgaende schaemte in zyn gemoed niet geheel had versteend. De vrienden van den gefolterden ridder schreven de gesteltenis van hunnen gezel aen andere oorzaken toe; zy eerbiedigden eenige stonden de stilzwygendheyd en de diepzinnige houding van hunnen medemakker, wanneer Jacob den eersten de stilzwygendheyd onderbrak.

- Walter, zeyde hy, wy beginnen geloof te geven aen uwe woorden; wy kennen allen wat eenen onoverwinnelyken drift is, wy hebben ons allen meermaels tot buytenspoorigheden en tot geweldige baldadigheden laten wegslepen; maer, uw karakter heeft zich nooyt door weemoedigheyd en diepzinnige werkloosheyd gekenmerkt. Gy waert ondernemend, gy waert stoutmoedig, ja meermaels roekeloos en overdreven. Wanneer eenig hert u wederstand bood, gy wist het beleg tot goed eynde te brengen; zoo gy hinderpalen op uwen weg ontmoette, gy wist die uyt den kant te ruymen; toen men u den ingang eener sterkte betwistte, gy wist den storm te wagen, en, gelyk het eenen vromen ridder betaemt, gy weekt voor geene gevaren. Waerom nu heden ook op dergelyke wyze niet gestreden?

- Kan men eenen vyand aenranden, als hy buyten

bereyk is? vraegde Walter met eene wanhopige stem.

En men bemerkte eene geweldige zenuwtrekking op zyn aengezigt, by het opschuyven van het onderste deel van zynen helm.

- In dit geval zeyde Rogier, zoekt men zynen tegenstrever. Maer, waerom hebt gy gelyk eenen manmoedigen ridder, het hert dier schoone niet ingenomen, voor aleer gy de in opstand zynde stad Brugge gingt tot gehoorzaemheyd brengen? Moest gy u aen de veelsoortige gevaren van eene lange bestorming blootstellen, en de pylen der muyters gaen trotseren, zonder over eene minnares den zegeprael behaeld te hebben? Walter! Walter! uw tegenwoordig gedrag is onuytleggelyk!

- En zoo gy eens sneuvelde onder de schigten en steenen der Bruggelingen? voegde Jacob hier by.

- Ah! zeyde Walter, en men hoorde hem zuchten.

Nu waren de driften die hem het gemoed doorgriefden ten top geklommen, en zyn hert wankelde tusschen woede en genegenheyd. Maer op welke genegenheyd kon Walter rekenen? Op welke wederliefde mogt hy zyne hoop vestigen? Ziet men ooyt eene tortelduyf den grypvogel beminnen? Heeft men ooyt het onnopzel en vlekloos lam genegenheyd en min voor den bloed- en vraekzuchtigen wolf zien koesteren? Hoe durft dan een der onedelste en vuylste wezens die de aerde draegt de hoop voeden van zynen geylen lust door de wedermin van het zuyverste schepsel der Vlaenderen te zien beloond worden? Neen, veel eerder zou men de stroomen in hunnen vloed gestut en naer hunnen oorsprong zou men wateren terug zien

voeren, dan dat men dergelyke zaken zou ontmoeten! Hy zuchtte, wel is waer, den wulpschen jonker, maer het was geenzins eenen maegdelyken en hemelschen zucht die het kenmerk der zuyvere zielen is; hy zuchtte, maer het was geenzins eenen zucht die den stempel is van die reyne herten, tempels en tabernakelen van den Geest des Heeren. Integendeel, het was eenen zucht van gramschap en woede, eenen zucht gelyk het geblaes van eenen tyger die op zyne prooy loert, eenen zucht gelyk het onheylvoorspellend geschuyffel van eenen nachtuyl by zyn overvliegen van een kerkhof.

Doch, deze zuchten van Walter wierden geenzins door zyne medegezellen begrepen, en het was om dat zy niet begrepen wierden, dat de onderhandeling die zoo zonderling was begonnen, op eene zoo ongewoone wyze wierd voordgezet.

- Indien gy eens onder de dolken der oproerigen vielt, zoo sprak Rogier van Ghistel, indien gy door de vreede metsers van Brugge vermoord, of onder de scherpgeslepene kapmessen der ongenadige vleeschhouwers op de merkt of in de straten van Brugge het leven moest laten, waer toe zouden u alle die zuchten gebaet hebben?

- Ik zou te Brugge sterven, en dit zou zelfs eene voldoening zyn voor my, zoo ik ten minsten.....

Deze onvolledige antwoord van den bedroefden en verliefden ridder kwam des te zonderlinger voor aen zyne makkers, daer zy geenzins den zin der zelve konden vatten.

- Waerom niet daer sterven, waer het voorwerp uwer liefde is?

- Waerom niet aen de voeten uwer schoone?

- Waerom uw leven aen uwe minnares niet opgeofferd?

- Waerom de Bruggelingen bestryden?

- Waerom den kryg tegen eene oproerige stad voeren, voor aleer het hert van uwe zoogezeyde onbekende in te nemen?

- Waerom het oproerig Brugge komen dempen, en eene wederspannige meyd verlaten?

- Waerom niet ter plaets gebleven waer, voor u, met voordeel te stryden is?

- Waerom het hert uwer tegenstreefster niet ingenomen, voor aleer de stad Brugge te komen veroveren?

Alle deze vragen pynigden den verliefden Walter, en deden hem ondervinden dat zyne medemakkers niets van zyne liefde wisten, terwyl hy scheen te wyken voor eene veropenbaring; waerschynelyk vreesde hy het voorwerp hunner spotternyen te zyn, of eenen mededinger in hun te vinden. Wat er ook van zy of niet, hy was bovenmaten verlegen, en zynen angst wierd meer of min bemerkt door dezen welken hem vergezelden. Rogier en Jacob begonnen allengskens te gelooven dat Walter regtzinnig sprak, want zy kenden hunnen vriend te lang en te wel, om te konnen veronderstellen dat Walter zoo verre kon veynzen, en met zulke koelbloedigheyd den schynheyligen spelen.

Hier ging nu het gesprek veranderen, en de onderhandeling nam een meer ernstig karakter.

- Walter, zoo zeyde Jacob van Uytkercke eerst, gy zyt altyd onzen vriend geweest, en wy willen wel gelooven dat gy regtzinnig spreekt, en dat gy in ernst van uwe

nieuwe liefde ons hebt mededeeling gedaen. Doch, terwyl gy nog in pyn, in worsteling en in opzoekingen zyt, zoudt gy niet beter doen van ons alles regtzinnig te veropenbaren? Gy hebt reeds ons ridderwoord tot verzekering dat wy u in den weg niet zullen loopen, nu willen wy nog wel het voornemen maken van u in uwe poogingen te helpen en te ondersteunen. Niet waer, Rogier?

- Ik ben altyd bereyd eenen vriend te verpligten; was de antwoord van den heer van Ghistel.

- Ik bedanke u, myne vrienden, voor uwen aenbood, en aenveerde met alle genoegen uwe hulp. Rogier bezonderlyk kan myne voornemens begunstigen.

- Spreek, zeyde Rogier, en ik stelle my ten uwen dienste, en dit zonder eenige vergelding, ten zy deze van my den naem uwer minnares te zeggen.

- Ik kenne haren naem niet.

- Gy houdt ons op den dool, antwoordde Rogier. Indien gy onze aenbieding niet verstoot, dan moet gy ten minsten ons op den weg stellen om u te helpen.

- Gy zyt op den weg, antwoordde spoedig Walter van Lovendeghem; den weg dien wy volgen brengt ons, van stap tot stap, nader het voorwerp myner liefde.

Beyde de ridders waren verwonderd over die antwoord, en nog meer over de verandering die zy in de gelaetstrekken van den spreker zagen, daer hy juyst voor de eerste mael eenen blik op hun wierp.

- Het is ergens eene landvoogdes, zeyde Jacob, welke het hert van onzen Walter getroffen heeft.

- Is het zoo, sprak Rogier, geene valbruggen blyven

voor ons opgetrokken; wy zullen onzen vriend welhaest in het slot brengen waer zyne schoone zucht. Het is dus geene onbekende minnares, gelyk hy ons heeft gepoogd te doen gelooven. Ah! dien slimmen vos!

- Gy vergist u, Rogier, hernam Walter, deze voor wien ik zuchte en zoo veel lyde, is geene edele jonkvrouw, het is geene landvoogdes; het is geene edele matroone die myne liefde tot haer ontsteken heeft. Neen, neen; het is in geen slot dat ik haer moet vinden.

- Ik begrype niets van dit alles, viel Rogier hem in de reden.

- Gy zult alles begrypen, spoedde Walter zich om te antwoorden, hoort: Eene brugsche schoone is het voorwerp van al myn verlangen. Alles wat ik bezit, myn leven zelf, zou ik schenken, om haer, of het maer korten tyd ware, in myne magt te hebben. Gy kont my dus helpen; eene borgerdochter is toch zoo moeyelyk niet om schaken.

Rogier en Jacob waren over deze woorden ten uytersten verbaesd. Den eersten nogtans kwam dadelyk op het gedacht der zusters die hy in den winkel van Van den Damme gezien had, hy herinnerde zich nog den oogenblik op welken hy, te zamen met Walter, onder geleyde van eenen brugschen jongeling, zich naer de vergadering der magistraten begaf, in eene straet der stad Brugge had moeten stil blyven voor een huys welk al zyne aendacht vestigde, en waer hy twee jonkvrouwen gezien had, wiens schoonheyd hem ook getroffen had. Het was het huys van den goud- en zilversmid, en de dochters waren de deugdzame Avezoeta en Sybilla. Zoo

was het ook; het vermoeden van Rogier wierd welhaest verwezenlykt door de uytleggingen van Walter. Nu had den boozen Walter zyn helsch voornemen bekend gemaekt, en er wierd onder de dry edellieden beraemd op welke wyze het zuyverste schepsel der Vlaenderen onder de duyvelsche klauwen der zedeloosste schakers kon gebragt worden.

Hier onderbreken wy het gesprek dat de dry wulpsche ridders voordzetten, en stellen een eynde aen de onderhandeling dezer dry geyle jongelingen, die onder elkanderen overeenkwamen op welke wyze zy best de schoone dochter zouden schaken.

Men was ondertusschen aen de plaets gekomen waer het leger zyne tenten ging opslaen om er den nacht door te brengen. Het was daer dat het verlies der schoone Avezoeta besloten wierd; het was daer dat de ondeugd tegen de allerdeugdzaemste dochter zamenzwoer; het was daer dat de boosheyd over de strikken beraemde welke moesten geleyd worden om er de onnoozelheyd in te vangen. Maer, indien de Voorzienigheyd toelaet dat de deugd vervolgd en de zuyverheyd beproefd word, zy weet ook hare uytverkorene over hare vyanden te doen zegepralen.

XIX.
Het Gevecht.

De talryke vuren, die men in den nacht aengesteken had, waren byna uytgebrand, en nauwelyks zag men hier en daer nog eenige half verteerde takken van versch gekapte boomen een weynig flikkeren; de laetste sterren verdwenen allengskens voor de eerste stralen der opkomende zon, die, ofschoon nog ontzigtbaer, reeds het oosten met rood, goud en purper kleurde. Den dageraed liet nauwelyks de doorschynende peerlen, die den morgen-dauw, als zoo vele heldere tranen, op de planten en struyken, op de bladeren en in de kelken van zoo oneyndige welriekende bloemen had laten nederdalen, onderscheyden, of het krygsklaroen welkers weerklanken langs verscheyde kanten wedergekaetst en herhaeld wierden, wekte de nog slapende krygsmannen op, en kondigde hun aen, dat zy heden tot den stryd geroepen wierden.

Het legerkamp, welk, gedurende den nacht, zoo stil

en eentoonig als de slaepverwekkende duysternissen, gerust had, kwam spoedig in volle beweging. De voetknechten omgordden zich met het zweerd, namen de pyk op de schouder, of wapenden zich met *goeden-dags* of zware handbylen, terwyl de ruyters hunne grinnikende peerden zadelden en het blinkend harnas aentrokken. Terwyl elkeen zich tot den optocht bereydde, wierd in de tent van Guido den laetsten raed gehouden, en aldaer wierd eyndelyk het plan van optocht, van stilstand en van aenrandigd, vastgesteld. Elken oversten ontving zyne laetste bevelen, en het leger, nu in slagorder gerangschikt, rukte voorwaerds.

Op weynigen afstand van Brugge, scheydde het leger van den graef zich in twee. Terwyl een deel langs den breeden weg naer de Gendpoort trok, snelde een ander deel, door enge voetpaden langs het land, naer eenen anderen kant der stad, die men wist min verdedigd en zoo wel niet versterkt te zyn. De wagens die het leger volgden, en op welken de bogens, schigten en andere krygswapenen geladen lagen, wierden, na dat de wapens waren uytgedeeld, op dergelyke wyze geplaetst, dat zy eenigzins tot beschutting konden dienen. Rams-koppen en Catapulten door zware peerden voordgetrokken en aengevoerd, zag men op eene linie gesteld die de voordeeligste scheen. De boogschutters, pyl-schigt-spies- en steenwerpers schaerde men rondom hunne respektieve vaendelen, terwyl de ruytery ook hare plaets wierd aengewezen. Alle deze toebereydselen waren van kleyn belang, en de magt die men hier werkstellig maekte tot het veroveren van

een byna onoverwinnelyk punt, zou belachelyk geschenen hebben, zoo zy niet eenen krygslist moest verduyken. Het was langs hier niet dat den graef binnen Brugge ging dringen; een ander punt had hy gekozen om de stad te veroveren, en dit punt was het geen, werwaerds hy het grootste deel zyner krygslieden gezonden had.

In Brugge stond ook alles in rep en roer; den opstand van dags te vooren was gestild, maer de opgehitste gemoederen waren nog verre van bedaerd te wezen. Den geestdrift welken de bevolking in gisting had gebragt, zou voor een goed en gunstig voorteeken konnen beschouwd worden, indien dezen geestdrift betoomd kon worden. Zekerlyk is een driftig ros wel voorbereyd om zynen ruyter by eenen kampstryd den eersten aen den pael te brengen, maer nog moet de hand welgeoeffend wezen om met den breydel die wendingen aen het dier te geven welke den oogenblik vereyscht. Bekwame mannen ontbraken in het heldhaftig Brugge niet, meer dan eenen heeft immers reeds bewyzen opgeleverd; maer de woelige bevolking liet zich niet altyd geleyden, en, daer de regeltucht en blinde gehoorzaemheyd der krygsmannen eenen der gunstigste voorboden van eenen zekeren zegeprael zyn, moet men met leedwezen aenmerken dat, onder dit betrek, de brugsche borgers veel te verlangen lieten. Dit is een gebrek welk men by alle gewapende borgeryen aentreft.

Men verwachtte zich heden aen een beslissend gevecht, of ten minsten aen eene hevige worsteling, en, in dit vooruytzigt, was ook elkeen van den vroegen morgend te

been. Het duerde niet lang of men wierd onderrigt dat het geen men voorzien had ging verwezenlykt worden. Den vyand rukte naer de oproerige stad. Van afstand tot afstand wandelden gewapende schildwachten, die het teeken gaven; en, na mate den vyand naderde, na mate plooyde den verstgeplaetsten schutter zich stadswaerds, hen voegde zich by zynen medemakker, tot dat beyde wederom moesten achter deynzen, om naer hunnen naesten schildwacht te naderen.

De Bruggelingen, nauwelyks onderrigt van de aenkomst der troepen van den graef, snelden in goed order naer de poort en de vestingen; in weynige oogenblikken stond elk op zynen post. Op het bovenste der poorten, en achter de opgeworpene hoogten die de steenen muren der vestingen bekroonden, krielde het van schutters, terwyl men voor alle schietgaten der torens nog hoofden zag wemelen.

Toen alles nu geregeld was, en dat den graef zyne krygsmagt in slagorder had gesteld, was men in afwachting wie den aenval ging beginnen; maer ziet, eenen boogschutter trad voor uyt met den gespannen boog; een papier wierd aen eenen pyl vastgemaekt, en dezen pyl wierd met zoo veel behendigheyd en tot zulke bepaelde hoogte geschoten, dat hy in het midden der vest, byna voor de voeten der oversten, viel. Den brief, op deze wyze tot de Bruggelingen gezonden, was eene laetste vermaning tot overgave; in dezen bedreygde den graef de opstandelingen met al het gewigt zyner vraek, indien zy niet spoedig zyne genade kwamen afsmeeken.

Dezen voorstel van Guido, zoo men gemakkelyk kan begrypen, wierd op de vestingen met een algemeen geroep van verontweerdiging beantwoord; den brief wierd gescheurd, en de stukken, aen eenen pyl vastgehecht, vielen in het midden der vyanden, en kwamen welhaest den graef overtuygen dat men met zyne bedreygingen den spot dreef. Hier op volgde eenen hagel van schigten, en den stryd was begonnen.

De Bruggelingen, welken hunne beste krygsmannen en hunne kundigste schutters op dit punt vereenigd hadden, bragten eene vreeslyke slagting in de eerste rangen der krygsbenden van den graef te wege; welhaest was den grond met gekwetsten en dooden bezaeyd. Jacob van Uytkercke gaf bevel om de wagens en rytuygen nader de poort te brengen, en achter deze versterkingen plaetsten zich de goede boogschutters van Guido, van welken iederen schigt eenen man op de vesten trof, en van tyd tot tyd in de wallen deed rollen. De ramskoppen waren insgelyks onophoudelyk in beweging en bragten oneyndig nadeel aen de muren der poorten toe. De geweldige slagen der vernielende steenen die de poort en de muren kwamen scheuren en verbryzelen, weergalmden vreeslyk, en hun gerucht wierd op verren afstand in de ronde gehoord. Het was door deze oorlogstuygen, en door hun vreeslyk alles omverre werpend geweld, dat Jacob het tegen de opstandelingen kon houden. Reeds eenen der torens was verbryzeld en lag ten gronde, terwyl de genen, dien het te beurt gevallen was deze gevaerlyke standplaets te verdedigen, den grond met hun bloed geverwd hadden, en

onder de zweerden en pyken der aenranders gevallen waren. Eenen anderen toren, in hout gebouwd, en die, op een gunstig punt geplaetst, buytengewoon nadeel aen de belegeraers toebragt, en de soldaten van den graef belette zich in beter en voordeeliger slagorder uyt te breyden, wierd het punt van aenranding. Jacob gaf bevel, kost wat kost, de schutters uyt die standplaets te verdryven, en deze verdediging te vernietigen.

Dry honderd mannen wierden uytgekipt, om zich van die gevaerlyke zending te gaen kwyten; de uytgekozenen, rond hun opperhoofd, zwoeren van niet te wyken, en zich liever aen stukken te laten houwen, dan dit bevel niet ten uytvoer te brengen. De bende nam alle voorzorgen die in dergelyke omstandigheden aengewend worden; de dry honderd, met hunne schilden, die zy boven het hoofd hielden om zich van de pylen en schigten te bevryden, overdekt, trokken moedig naer den toren. In de linke hand, met welke zy die schilden omhoog hielden, droegen zy eenen bundel strooy of droog kaphout, en hunne regte vuyst was met een zweerd, met eene pyk, of met eenen kolfstok, gewapend.

- Voorwaerds, vrienden, riep den opleyder; voorwaerds! Vlaenderen den Leeuw!

En de dry honderd, als dolle bloedhonden die men tot het gevecht heeft opgekweekt, wierpen zich buyten de rangen, met de vlugheyd van hinden, naer den aengewezen toren.

Nauwelyks in het volle bereyk van dezen, die op den toren en voor de schietgaten den bogen gespannen had-

den, wierden zy met eenen hagel van scherpe gevleugelde pylen begroet, en vielen menigen in het zand, poogende, doch eylaes! te vergeefs, de schigten, voorzien van weerhaken, uyt de wonden te rukken, en rolden zielbrakende langs den grond, de vreeslykste scheldwoorden toestierende aen dezen die hun zulke vreede dood deden ondergaen. Het overschot geraekte, niet zonder groot verlies, tot aen den voet van den toren, en, terwyl het aen de belegerden nu moeyelyker wierd van boven naer beneden te schieten dan wel in de verte, vonden de belegeraers meerder gemak om hun strooy, hout en andere brandstoffen rondom den toren te leggen en het vuer er aen te steken.

Eenen dikken en geweldigen rook verhief zich, te zamen met een woest en gevaerlyk geschreeuw der krygsmannen. De moedige Bruggelingen, verdedigers van deze bedreygde plaets, wierden verblind, en door den rook wierden hun de tegenwoordige gesteltenis en de werkingen hunner vyanden uyt het gezigt ontnomen. Zy wierpen groote steenen naer beneden, maer deze rotsstukken raekten niemand, en de pylen die zy hunne aenranders toezonden, bleven in den grond gevestigd. Eenen geduchten ramskop wierd ondertusschen naer dit punt gerigt, maer men ondervond welhaest hoe onnoodig het was den toren welken door het vuer verslonden wierd door geweld van groote steenen te doen instorten. Het schrik- en moordverspreydend oorlogstuyg wendde men naer de poort, en dit begon deze poort, niettegenstaenden hare slotten, grendels, en yzeren platen, te bewegen, terwyl een vyftigtal mannen met leederen gezonden wierd tot den

toren langs dezen kant waer het vuer byna was uytgedoofd. De storm-leederen, op de schouderen der krygslieden gedragen, stonden oogenblikkelyk geregt, en op elke sport eenen man, houdende zynen wapenschild als een schermdak boven het hoofd. De eerste beklimmers, zoo het gemakkelyk is om te begrypen, wierden gedood of gekwetst, na mate zy zich in het bereyk der Bruggelingen vertoonden, en vielen beneden, terwyl anderen hun volgden. Het gevecht op het bovenste der leederen was schrikkelyk. De bestormers, gewapend met lange zweerden of pyken, deden ook alle mogelyke poogingen om de verdedigers van den toren te kwetsen, indien zy hun niet konden dooden; en het gebeurde maer al te dikwils dat zy gelukten, en dat den aenrander en verdediger beyden beneden vielen; men zag er zommigen, zoo groot was de woede en vraekzucht der beyde partyen, die, op de opgestapelde lyken rondom den toren nedergestort, toen zy gevoelden nog niet doodelyk gekwetst te zyn, nog eenen vyand zochten en aenrandden, en dus zich vreekten over hunne bekomene wonden. Er bleven, ondertusschen, maer weynige krygslieden der dry honderd vyftig meer over, en men mogt nog op geene spoedige verovering van den toren rekenen. Nieuwe mannen wierden naer dit gevaerlyk punt gezonden, en deze versche soldaten vervingen de gesneuvelden.

Dezen aenhoudenden, hardnekkigen, vreeden stryd moest de verdedigers van den toren vermoeyen; en inderdaed, de weynige Bruggelingen die nog overbleven, stonden waggelend, uytgeput van kragten, en zagen dat

zy welhaest levendig in de handen der vyanden gingen vallen.

De soldaten van den graef lieten reeds een woest overwinningsgeroep hooren, maer ondervonden dat zy nog niet volkomen meester waren van het moedig overschot. De wanhoop zette de Bruggelingen nieuwe kragten by, en het handvol helden nam voor, zynen laetsten druppel bloeds te storten, liever dan zich over te leveren. Ah! ontvingen zy eenigen onderstand, hoe zouden zy den vyand doen gevoelen dat er de half overwonnenen nog eene redding overblyft, te weten deze van op geenen zegeprael meer te hopen! Dan immers strydt men wanhopig, en schrikkelyk zyn de gevolgen van dergelyke worsteling. De in nood zynde borgers, geprest en gepraemd, van alle kanten ingesloten en bestormd, deden teekenen naer de vesten; maer hunne stadsgenooten konden tot aen hun niet geraken; drymael had men gepoogd eenen uytval te doen; maer drymael had men moeten afzien van dezen met goeden uytslag te wagen, terwyl de ramskoppen gedurig de poort beschoten. Een honderdtal moedige Bruggelingen, onder bestier van zekeren Benninck en van den jongen Bytebier, toebehoorende aen de nering der bakkers, nam het op zich zype bedreygde broeders ter hulp te snellen, en langs eenen onderaerdschen weg, die over de vestingen eenen uytweg had, trok dit handvol dapperen naer eene onvermydelyke dood. Dezen, die op de vesten en aen de poort in de stad stonden, hoorden de weergalmende stappen in het gewelf, en wenschten goeden uytval aen dezen die zulke stoute on-

derneming durfden wagen. Voor aleer de bestormers van den toren de aenwezigheyd van eenige vyanden konden vermoeden, waren zy overhoeds aengerand. De leederen, bezet met soldaten die ter bestorming klommen, wierden nedergerukt en de graeflyke krygslieden vermoord.

- *Hulp! hulp!* hoorde men schreeuwen, door dezen die zoo op het onverwachts wierden aengetast, en onmedoogend aen stukken gehouwen.

- *Doodt! doodt!* riepen de Bruggelingen, en op eenen stond was niemand meer in leven rondom de aengerande plaets.

Den stryd die by den toren begonnen was, moest voordgezet worden; Jacob van Uytkercke bleef hardnekkig om dit punt te veroveren. Nieuwe krygsmagten wierden naer den toren gezonden. Terwyl Jacob zyne beste soldaten uytkoos om de verdedigers te gaen straffen, zag men de leederen tegen den toren geregt, en de aengekomene Bruggelingen klommen naer om hoog by hunne heldhaftige stadsgenooten. Doch, eene hagelbuy pylen die op hun regende van de genen die hun kwamen aenranden, belette de laetsten tot boven te klimmen, en een hardnekkig gevecht had plaets aen den voet des torens tusschen een twintigtal Bruggelingen en verscheyde krygsmannen des graefs. Het moedig handvol dezer brugsche helden wierd omringd, maer het bleef zich roemvol verdedigen; het deed wonderen van dapperheyd, en niet eenen Bruggeling stierf zonder zyn leven duer te hebben doen kosten aen de genen welken hem het zelve kwamen ontnemen. Dezen die zich op en in den toren bevonden, namen den oogen-

blik van deze worsteling waer, om de laetste middelen van verdediging te bereyden. Er was geene redding voor hun meer over, en, even als de helden der oude fabelachtige tydstippen, zochten zy eene hulp, of, om beter te spreken, eenen schyn van redding in hunne wanhoop, en vonden eene wedervraek in de onmogelykheyd zelve van overwinning. Tien yzere ketels met olie kookten nu in het binnenste des torens, en dezen waren geschikt om tot verdediging te dienen. Benninck, wien het gelukt was in den toren te geraken, en nu het bevel voerde over de genen die zich in den zelven aen eene zekere dood hadden toegewyd, deed deze olie naer boven brengen, te zamen met eene menigte asschen doormengeld van een bytend en vergiftigend poeder.

De versche mannen, dezen die nog geene bestorming hadden uytgestaen, plaetsten zich op den eersten rang, en wachten met moed af de bestormers welken in menigte naer boven klommen. Men kon tot hier toe nog maer den toren langs eenen kant beklimmen; het vuer welk langs de andere kanten nog brandde, belette eenigzins den toegang. Nu wierd het van groot belang voor de bestormers het aengesteken vuer, welk reeds een deel van den toren tot houtkolen byna verteerd had, uyt te dooven, en men stelde zich aen het werk om zulks te konnen verrigten; maer, eenige ketels olie van boven op de bestormers en ter zelver tyd op dit vuer gestort, deden het zelve met meerder geweld ontvlammen, en de hitte en verterende vlammen hielden de soldaten van den graef op verren afstand van den toren, en stelden hun dus bloot

aen de schigten der genen die zich met gespannen bogen voor de schietgaten hielden. Ondertusschen wierd de bestorming van den eenen kant des torens onafweerlyk, de menigte was te groot, de beklimmers wierden te talryk; den stond naderde, hy was daer reeds, op welken de vyanden op- en in den toren gingen dringen! Alle de asschen waren neder op de bestormers geworpen, en de laetste ketels olie hadden de vlammen nieuwe kragten bygezet; het vuer had nu zoo vele verwoestingen aengerigt dat den kloeken toren op zyne fondamenten begon te waggelen. Meer dan de helft der verdedigers lag gesneuveld, en het overig ging door het geweld en het getal overrompeld worden. Reeds zyn de vyanden op het dek gedrongen; Benninck en Bytebier met hunne moedige medemakkers doen wonderen, maer konnen geenen genoegzamen wederstand meer bieden. Een gekraek, gevolgd door een vreeslyk gedruysch, laet zich hooren; een ongewoon geroep, een vremd doch vreed geluyd, welk noch aen overwinningskreet, noch aen noodgeschrey gelykt, verheft zich; den toren, door de vlammen ondermynd, heeft zyn evenwigt verloren, en stort in.....

Deze onvolledige schets kan eenigzins dienen om zich een denkbeeld te vormen van de hardnekkigheyd en van de woede met welken er van beyde kanten gestreden wierd.

Het valt hier geenzins in ons plan de geweldige worstelingen onder alle hare vreeslyke betrekkingen te beschouwen, en hier af te schilderen die afschuwelyke tooneelen welken een slagveld oplevert; wy hebben het

op ons niet genomen de vernielende zeyssen der alverdelgende dood op te volgen om de slagtoffers te tellen die, even talryk als de koornhalmen onder de pikken der maeyers, regts en links, worden nedergeveld. Eenen rukwind in den herfst verspreydt niet geweldiger de gele bladeren der kwynende boomen in de wouden, of eene maertsche buy besneeuwt niet spoediger de velden met hare hagelsteenen, dan den arm des doods de stryders zielbrakend in hun bloed deed vallen. Schrikverwekkend waren de verwoestingen die de beyde krygsbenden elkander toebragten, verwoestingen die eylaes! over den zegeprael moesten beslissen!

Terwyl men zulke bloedige worsteling op dit punt met aengroeyende razerny voordzette, wierd er op andere punten met geene mindere woede gestreden. Doch, hoe heldhaftig de brugsche borgers zich gedroegen, nog beantwoordde den uytslag hunner poogingen aen hunnen moed niet; de overwinning lachte hun nog niet toe, en de voordeelen, die zoo veel vergoten bloed hun moest verschaffen, waren nog zeer gering. Integendeel, zy schenen eenig nadeel en vele tegenkantingen te ontmoeten; niet alleen zagen zy hunne welgeslotene rangen dunnen, maer vonden dat de verdedigingsmiddelen verzwakt wierden. Inderdaed, reeds vele der versterkingen, door de dappere Bruggelingen in de toegangen der stad opgeworpen, lagen vernietigd; de zware balken waren uyt den weg geruymd, en verscheyde diepgegravene putten waren of met lyken gevuld, of, by middel van planken en boomen, overgaenbaer gemaekt. Men kon de poorten al eenigzins naderen; de

ruytery ging zich meer en meer uytbreyden; maer, hoe geweldig en hoe aenhoudend men de poorten met de schriklyke oorlogstuygen aenrandde, hoe zwaer en groot de steenen waren die de ramskoppen derwaerds stierden, nog was men verre van eenige hoop te hebben langs dezen kant in de stad te konnen dringen. Het getal der genen dat onder de bevelen van Jakob Van Uytkerke den stryd begonnen had, was sterk verminderd, het meestendeel was gesneuveld, en de overigen hadden nog eene harde worsteling tegen de brugsche schutters uyt te staen, eene worsteling die ongelyker wierd, na mate de rangen van 's graefs soldaten talloozer wierd en. Jakob wilde nog eene laetste pooging wagen, niet met vooruytzigt van veel voordeel te behalen, maer met het doel van tyd te winnen, en dus meerder gemak te verschaffen aen het tweede legerkorps dat op eene andere plaets met de Bruggelingen handgemeen was geworden.

Het opperhoofd, den edelen Jakob van Uytkerke, op een wit peerd gezeten, beschut met een schitterend harnas, en dragende eenen blinkenden helm boven welken men sneeuwwitte pluymen zag golven, trad voorwaerds en rende tot byna in de eerste rangen om nieuwe bevelen te geven. De belegerden volgden de bewegingen van den ridder, en honderde bogens bleven gespannen om, zoohaest zy Jakob in het bereyk hunner peylen zouden gehad hebben, hunne schigten naer hem te wenden. Inderdaed, den ridder nadert de eerste rangen zyner soldaten en eenigen der sterkste schutters beproeven tot hoe verre hunnen bogen kan dragen, nemende den

heer van Uytkerke voor doel hunner mikking. Den gevleugelden pyl van eenen der kundigste boogschutters van Brugge is met zulke kunde gerigt en met dergelyke magt geschoten, dat hy het peerd van Jakob treft; wel is waer niet geweldig genoeg om het te dooden, aengezien het moordtuyg van zyne sterkte verloren had, maer genoeg om het dier in de oog te kwetsen. Het edelmoedig ros kan de pyn niet koelmoedig verdragen, het gehoorzaemt niet meer aen de geoeffende hand zyns meesters; het word schigtig, en wat den ruyter ook aenwende om het te bedwingen, alles is vruchteloos; het is op den hol, het is aen het loopen, het stampvoet, het regt zich op, smyt met de achterste beenen, springt en vringt zich in alle rigtingen. Nu loopt den opperbevelhebber groot gevaer van gedood te worden, indien hy in het bereyk der schutters komt. Een deel der ruytery sneldt Jakob te gemoet en ter hulp, maer hoe zal men dit toomeloos peerd bedwingen? Gelukkiglyk rendt het niet voorwaerds en ontmoet eene hinderpael; het wilt de zelve vermyden maer valt, en werpt zynen beryder ten gronde. Het briesschend peerd is welhaest, ofschoon gekwetst en bloedend, weder op, en Jakob, wiens voet nog in eenen der stegelbeugels vast is, gaet medegesleept worden, en staet ellendiglyk om het leven te komen. Reeds is den razenden viervoeter op gang en men hoort den schellen klank der yzere wapens op den grond, terwyl den ridder word medegesleept. Eenen ruyter, die juyst in de nabyheyd rende en het gevaer van zynen bevelhebber bemerkte, plaetste zich regt voor het aendravend peerd, en, voor al eer het ros

van Jakob den tyd gehad had van zich te keeren bragt hy het peerd eene steek met zyne lans in den kop toe, en velde het neder. Zoo was den ridder gered, maer had niet te min gevaerlyke wonden en talryke kneuzingen bekomen. Jakob, ofschoon van zyne verdwelming terug, was niet meer in staet om het leger te bevelen, en liet de oppermagt en het bestier in handen van dezen die hem onmiddelyk moest opvolgen. Dezen voorval had eenigzins den stryd verlamd, maer nu hernam men de worsteling met nieuwen moed, en de pylen, schigten en steenen, die van beyde kanten geworpen en geschoten wierden, benamen byna aen elke party zyne tegenstrevers uyt de oogen.

Terwyl dit alles langs den kant der Gendpoort gebeurde, wierd er met geene mindere woede en met geenen slapperen moed aen eene andere poort, min sterk, en by gevolg min moeyelyk om innemen, gestreden. Daer was het Guido die in persoon vocht; daer waren de twee vleugels door Rogier en Walter opgeleyd, terwyl het middenpunt onder het bevel van den graef stond. De Bruggelingen, die zich aen eene zoo sterke aenranding niet verwacht hadden, hadden dit punt zoodanig ook niet versterkt; nogtans zou Guido zoo spoedig langs daer in de stad niet zyn gedrongen, ware de verdeeldheyd onder de oversten der Bruggelingen niet gerezen. Het was Baudewyn Priem welken hier het bevel voerde. Onnoodig nog te zeggen dat den dapperen Baudewyn veel moed en buytengewoone heldhaftigheyd liet uytschynen, Priem is immers door zyn voorig gedrag, door zyne voorgaende onverschrokkenheyd, door zyne eerste verdediging, ge-

noegzaem gekend, om hier te gelooven dat hy wonderen van dapperheyd aen den dag leyd. Zoo was het ook, Baudewyn overtrof zich zelven, en alom waer er eenig gevaer zich opdeed ontmoette men dezen jongeling; altyd in de eerste rangen, altyd aen het hoofd zyner medeborgers, altyd den eersten. Ongelukkiglyk had hy zich te roekeloos gewaegd, en was in het begin van den stryd gekwetst, wel niet doodelyk, maer toch zoodanig dat hy gedwongen wierd zich te verwyderen uyt de rangen, om zyne wond te doen verbinden. Eenen anderen Bruggeling, eenen dapperen stryder, den deken der vleeschhouwers, nam op zich het bevel. Dezen, eenen oploopenden en razernyvollen man, beelde zich in dat de Bruggelingen van op het opperste der poort en van op het bovenste der vestingen geen nadeel genoeg aen den graef en aen zyne soldaten konden toebrengen; hy vond dat men geen bloed genoeg kon storten, om zynen dorst naer slagting te laven; hy achtte de bogens en pylen geene moorddadige werktuygen genoeg, en wilde met het zweerd en het kapmes in de hand de vyanden te keer gaen; hy verlangde van naby handgemeen te worden; hy reykhalsde om, aenzigt aen aenzigt, en lyf om lyf, te kampen. Hy besloot dan eenen uytval te doen. De borgers die onder zyn bevel stonden, aengedreven door vraekzucht gelyk hy, juychten aen dezen voorstel toe, en deze onvoorzigtigheyd gaet den ondergang van Brugge, en de oorzaek van onrekenbare onheylen worden.

Ondertusschen, het meestendeel der mannen treedt de vestingen af, schaert zich in slagorder om de poort uyt te trekken, en is op het punt van den onvoorzigtigen stap

te wagen. Den noodlottigen uytval is besloten. Baudewyn, hier van onderrigt, houdt een stuk lynwaed aen zyne bloedende wond, en snelt den roekeloozen opleyder te gemoet. Hy doet hem al het gevaerlyke, het onvoorzigtige, het dwaze, van deze handelwyze zien; maer het volk is in volle gisting, het haekt naer bloed. Baudewyn smeekt, bidt, bedreygt; alles is vruchteloos. Geene rede vindt men meer by de bloeddorstige bende.

- Voorwaerds! Opent de poorten! voorwaerds!

Dezen zyn de eenigste geroepen die men uyt duyzende monden hoort herhaeld worden. De poort knerst op hare roeste grendels, de stem van Baudewyn is miskend, het teeken van optocht word gegeven, men trekt de poort uyt, en Baudewyn, door woede en spyt getroffen, valt gevoelloos in de armen van dezen welken hem omringen!

Zoo er ooyt ergens met woede gevochten en met vraekzucht gestreden is, het is hier geweest. Eenen tyger wien men de jongens geroofd heeft, eenen leeuw dien eenen jager gewond heeft, eenen panther of eene hyëna die men heeft uytgehongerd en dan op hunne prooy laet aenrukken, zyn zoo vreed of zoo bloeddorstig niet als deze Bruggelingen het zyn die de poort uyttrekken. Vraek is hun eenig doel; bloed storten is hun enkel verlangen. Woest, tuchtloos, schuymbekkend, vliegt de bende den vyand te gemoet, en randt 's graefs krygsmannen met dusdanige razerny aen, dat de soldaten van Guido reeds den voet ligten en achterwaerds wyken, verschrikt over de magt met welke zy besprongen worden. En inderdaed, niets wederstaet aen de geweldige slagen der helden

die door den toomeloozen deken worden opgeleyd; hunne lange zweerden, hunne langs beyde kanten snydende bylen, hunne zware kapmessen, treffen alwien zich tegen hun durft verzetten; elken slag velt eenen vyand; zoo menigmael eenen arm het moordtuyg zwaeyt, zoo dikwils ook valt eenen krygsman. Honderden lagen reeds gesneuveld, en den grond was al mèt zoo veel bloed doordronken, dat de aerde het versch gestort bloed niet meer kon verzwelgen, en dat men, tusschen de verminkte lyken en de nog lillende afgehouwene lidmaten, in het zelve plaste. Onbeschryflyk was de slagting onder de krygsmannen van den graef; men zou gezeyd hebben dat het vernielend zweerd van eenen slaenden Engel, bestierd door den straffenden arm des Almagtigen, over het leger van Guido gezwaeyd wierd.

Deze voorbeeldelooze moordery duerde reeds eenigen tyd, en zou nog talrykere slagtoffers voor de woede der vreede Bruggelingen doen vallen hebben, wierden de vernielende vleeschhouwers niet vermoeyd; den moed ontbrak hun niet, de vraekzucht verliet hun niet, hunne razerny koelde zich niet in het gestort bloed, hunnen dorst naer moord en vernieling was nog verre van gelaefd te zyn; het was enkelyk de afgematheyd die hun de slagting deed staken. Het was toen de armen der slagters de moordtuygen niet meer konden behandelen, dat de vernieling begon te verflauwen. Onbegrypelyk was de slagting die door dit handvol moedige en vreede vleeschhouwers was aengerigt; nog twee zulke uytvallen, nog twee zulke benden in de verstrooyde rangen van Guido's

leger gezonden, en Brugge is gered! Eylaes, eenen tweeden uytval is niet meer mogelyk! Niet alleen is de terugkomst voor het overschot der heldhaftige bende belet en de gemeenschap met de poort en de vesten onderbroken, maer allen uytgang is afgesneden voor dezen die het nog zouden wagen hunne wapenbroeders ter hulp te snellen. Geene redding meer voor de vermoeyde vleeschhouwers; omringd, ingesloten, gepraemd door de vyanden, moeten zy hun leven verliezen. Ja, hun leven zullen zy slagtofferen, hunnen laetsten druppel bloed zullen zy vergieten, maer, voor aleer zy den geest geven, zullen zy hunne dood duer doen kosten.

- *Leven de Privilegien! Leve de Vryheyd!* galmt den opleyder der nog overblyvende Bruggelingen uyt.

- *Leven de Privilegien!* antwoorden zyne medemakkers.

En de zware kapmessen, bemorst en rood door het bloed van zoo vele omgebragte krygsmannen, ziet men om hoog gezwaeyd worden.

- Leve de Vryheyd! Dood voor hare onderdrukkers! Voorwaerds! vrienden, Voorwaerds! Sterven wy voor onze Privilegien!

Zoo sprak den deken tot het overig zyner medegezellen, en er wierd hem toegeroepen:

- Vraek! Vraek! Dood voor onze vyanden!

Onder het uytbulderen van deze vraekzuchtige woorden, rukten zy voorwaerds en snelden op de stappen van hunnen opleyder, vernielende alles wat zich in hunnen tocht aenbood.

Maer, nu was ook den oogenblik van wedervraek gekomen; nu sloeg ook de uer van kastyding. Guido, die zich gedurig by zyne ruyters had gehouden, en met aendacht alles had beschouwd, poogende door kundige bewegingen en door op- en aftochten in alle rigting, zoo veel mogelyk de slagting min talryk te maken, had ook getracht de onvoorzigtigen, welken den uytyal gewaegd hadden, op verren afstand van de poort te lokken; den graef had welhaest begrepen dat dezen uytval met geene andere krygswerkingen in verband stond, en had zyne ruytery in reserve gehouden om de woedende bende welhaest te bespringen. Nu oordeelde hy den oogenblik gunstig, en beval aen de ruyters van den linken vleugel eene beweging naer de uytvallers te doen, en hun ook op hunnen keer aen te randen, terwyl hy met het middendeel zyner troepen op de vermoeyde slagters aenrukte. De vleeschhouwers hielden voet, zy verzamelden alle hunne kragten, en booden wederstand. Van achter en zydelings aengerand, bleven zy staen; zy schaerden zich rondom hun opperhoofd, woedend en schuymbekkend. Na mate de eerste ry wierd nedergeveld, bood zich eene andere niet min verschrikkelyke ry aen, en dit geschiedde tot dat de laetsten gewond waren, en ten gronde in hun bloed zwommen. En dan nog hielden de gekwetsten niet op van stryden; ontwapend en nedergeveld worstelden zy nog op den grond en, waren hunne armen van het lichaem gehouwen, nog poogden zy, voordkruypend op hunne knieën, de vyanden met hunne tanden te verscheuren! Maer, uytgeput van kragten, konden zy het niet volhouden tegen versche

krygsmannen, en het flauw overschot, ofschoon zoo verre verwyderd, zocht nu de poorten te bereyken. Het was juyst dit welk den graef betrachtte. Het was aen zyne voetgangers dat hy nu den last liet de vlugtenden te vervolgen, van welken een onbeduydend getal tot op kleynen afstand des ingangs der stad zich nog eenen weg baende. De poort wierd geopend om de vlugtelingen te ontvangen, en met hun snelde de vyandlyke ruytery binnen.

Ondertusschen had men wel eenigen wederstand ingerigt binnen de poort, en wierpen de borgers van op de vesten schigten, pylen en steenen op den vyand, doch vruchteloos; geheel het gravelyk leger was in beweging, en men kon het niet meer beletten van binnen Brugge te rukken. Er wierd hardnekkig gevochten; de verwerring wierd groot, en de slagting vreeslyk. De Bruggelingen hadden geene ruytery, en het waren de ruyters die de overwinning van den graef beslisten; doch, die overwinning kostte duer.

Nu trad den graef met zyn leger binnen de poort, maer was nog verre van meester over Brugge te zyn. Men ging nu wederstand in de stad bieden; elke straet kon nog het tooneel eener slagting worden, en elk huys kon nog eene sterkte zyn. Dit zou ongetwyffeld verwezenlykt zyn geworden, en wie weet of men binnen de straten der stad geen meerder voordeel zou behaeld hebben dan men op de vesten had bekomen? Maer, het snood verraed is niet vremd aen den intrede des graefs, en het is, by middel van verraed, dat Guido de strikken ontkomt in welke hy onvermydelyk zou gevallen zyn. Nauwelyks de poorten

binnen gekomen, hadden twee vuyge verraders het gewoel en de verwerring te baet genomen om tot by de oversten van het leger der vyanden te dringen, en hun van het voornemen der Bruggelingen te verwittigen. Men begreep al het belang der inlichtingen van deze onweerdige verklikkers, en men vermeed zorgvuldig zich in de straten der stad te wagen, zonder dat men verzekerd was dat het ander legerkorps onderstand en hulp aen de afdeeling aen wiens hoofd Guido stond, kon bieden.

Het was hierom dat den graef, langs binnen, de vesten deed beklimmen, en een deel zyner ruytery voor uyt zond om de voetgangers te bestryden en te verjagen. Nauwelyks was men de vestingen beklommen of den standaerd van Guido wierd op het hoogste geplant, en met een algemeen geroep begroet. Toen het ander deel des legers van den graef dit vaendel zag wapperen, schepte het nieuwen moed, en eene laetste pooging wierd gewaegd om ook langs de Gendpoort in te dringen. Ter nauwernood had men de soldaten van Guido op de vestingen gezien, of eenen storm wierd gewaegd, en deze helft van het vyandig leger veroverde de poort, en, na eenige worstelingen in de stad, voegde het zich by den graef.

De verdediging der Bruggelingen was allerroemrykst geweest; de borgers der stad hadden wonderen van dapperheyd aen den dag geleyd, maer eylaes! hunnen moed was met geenen gewenschten uytslag bekroond. Allen verderen tegenstand van den kant der borgers wierd vruchteloos om dat de verwerring in hunne rangen geslopen was, en dat het moeyelyk, om niet te zeggen onmogelyk

was geworden, zich onder het beleyd der opleyders te vereenigen.

Brugge viel in de magt van Guido. Den graef rukte naer de Merkt, en verklaerde zich meester en eygenaer der stad.

Het manmoedig Brugge moest het hoofd onder het jok buygen, maer eeuwig zal den roem der brugsche stryders gezongen worden.

XX.
Twee verachtelyke Wezens.

Wy zullen ons hier niet ophouden met in het lang en breed te beschryven alles wat er in de veroverde stad omging, en alle de ongehoorde baldadigheden die door de soldaten van den vraekzuchtigen graef gepleegd wierden, aen te halen. Indien ooyt het lot eener stad, ten tyde der middel-eeuwen, te betreuren was, zekerlyk was het dan, wanneer de stad overwonnen wierd, en enkelyk overwonnen na zulken langdurigen en hardnekkigen wederstand gelyk dezen, van welken wy gepoogd hebben een denkbeeld te geven. Geen wonder dus dat het overschot van het graeflyk leger geenen toom aen zyne brooddronkenheyd en geen eynde aen zyne buytenspoorigheden kon stellen; te meer, daer de krygs- en regeltucht alsdan niet wierd nagekomen, gelyk zy het in de negentiende eeuw is. Den graef, zoo men beweerde, had wel geene plundering toegelaten; maer, ofschoon niet algemeen, wierd zy niet

min in het bezonder gepleegd door de krygsmannen van Guido, die zich niet te vreden hielden de borgers te rantsoeneren, maer hun ook ontnamen het geen hun onder de hand viel.

Na veelsoortige maetregelen van voorzorg genomen en sterke wachten overal te hebben uytgesteld, begaf Guido zich naer zyn kasteel, en liet het bevel der stad over, aen zyne twee vrienden, Rogier van Ghistel, en Walter van Lovendeghem, welken op hun hoofd voor het handhaven der rust en het behoud der stad verantwoordelyk wierden verklaerd. Deze ridders trokken naer het raedhuys, stelden, in den naem van den graef, het magistraet af, en regtten in de vergaderzael hun hoofdkwartier op, werwaerds alletydingen en inlichtingen moesten komen, en waer men de bevelen behoorde te vragen.

Den trotschen Rogier kon nu zyne blydschap niet meer verbergen; zyne vreugd kende geene palen. Hy geleek aen eenen zeeroover die, met kostbaerheden geladen, veylig in eene have aengeland, zynen ryken buyt op het strand ziet uytgespreyd, en zich niet kan verzadigen in den zelven te beschouwen, te verdeden en er het genot van te verlangen; maer, die, ten zelven tyde, uytgeplunderde koopmans en ontroofde reyzigers aen boord heeft, welken, geketend en geboeyd, voor hem moeten verschynen, op dat zy de straf ondergaen van zich tegen hem verdedigd te hebben. Het gezigt van dezen alleen doet den zeeschuymer in woede ontspringen, en hy gevoelt op nieuw zynen vraeklust aengeprikkeld. De ongelukkigen hebben schoon te smeeken, en, op hunne knieën,

de met zware ketenen gekluysterde handen op te heffen, den roover denkt nog aen den tegenstand die hem geboden is, en nu, fier en baldadig over zyne winst, spot hy met hun bidden, en levert hun aen zyne bloeddorstige onderhoorigen over!

Rogier, nu meester van Brugge, kon ook niet spoedig genoeg aen middelen denken om zyne vraek te voldoen. Zynen woeligen geest scheen met niet anders bezig dan met het vormen van plans en het beramen van maetregelen om den onvergeeflyken smaed, dien hy beweerde hem te zyn aengedaen geweest, aen de overmeesterde Bruggelingen te doen boeten. Hier vertoonde den vreeden aerd van Rogier zich onbewimpeld; hier leyde den heer van Ghistel geheel zyn vraekzuchtig karakter aen den dag. Hy haekte maer, zoo het scheen, naer pynbanken en halsregtingen. Men zag de vreedheyd uyt zyne wydopengespalkte oogen schitteren; men ontwaerde de vraekzucht die op zyn aengezigt zweefde; en haet, nyd, gekrenkte zelfsliefde, schenen hunnen zetel op zyn breed voorhoofd geplaetst te hebben.

Walter, integendeel, zat in eene tegen overgestelde gesteltenis, indien men over het uytwendige mag oordeelen. Hy zuchtte verstrooyd en diepzinnig. In eenen met leder overdekten stoel gezeten, plaetste hy de beyde ellebogen op eene tafel, en zyn brandend hoofd rustte in zyne kloppende handen. Hy beraemden ook eenen aenslag, hy vormde ook plans, hy zocht ook naer maetregelen om zyne voornemens tot een gewenscht eynde te brengen. Maer, het was geene pynbank die Walter wilde opregten,

hy zocht zynen lust in geene gevangenissen of onderaerdsche kuylen te boeten; het waren geene schavotten die den heer van Lovendeghem geern met bloed zou bemorst zien; dit vermaek, aengezien zynen medemakker er vermaek in vond, liet by aen den vreeden Rogier. Hy beoogde een ander schelmstuk, min vreed in den schyn, maer hierom was zyn voornemen niet min boosaerdig. Ofschoon het een roofdier zich te vreden houdt met het bloed zyner prooy te drinken en zich dronke te zuygen, is het hierom min vreed dan dit welk zynen buyt aen stukken scheurt, desselfs lillende lidmaten opvreet en de beenderen verbryzelt om zich met deszelfs merg te verzadigen? Is den schalken vos min bloedzuchtig dan den onvoorzigtigen wolf?

Beyde gunstelingen van den graef waren eenige stonden stilzwygend gebleven; verslonden in hunne gedachten hadden zy nog byna geene maetregelen verzonnen, wanneer Walter zich eensklaps opregtte, zynen schildknaep riep, en hem bevel gaf, vier getrouwe mannen ter zyner beschikking te stellen.

- Wanneer wilt zyn heerschap dezen tot zynen dienst hebben? vroeg den schildknaep, terwyl by zich boog.

- Op staenden voet. Volbreng stiptelyk en spoedig dit myn bevel, en vergeet niet dat het mannen van vertrouwen moeten zyn. Ga.

Walter sprak deze woorden uyt op eenen toon die genoegzaam liet hooren dat hy op eenen aenslag uyt was, en hy bereydde zich om te vertrekken.

- Waer henen? vroeg Rogier, terwyl hy door dit

bevel uyt zyne mymeringen getrokken wierd. Waer henen zoo spoedig?

- Dit zult gy naderhand vernemen. Vertraeg myn weggaen niet.

- Maer, Walter.....

- Geene vragen, geene aenmerkingen! Het lot is geworpen, wil my niet weerhouden.

- Beramen wy eerst over de maetregelen die er te nemen zyn in het belang van onzen doorluchtigen meester, tot het beteugelen van den opstand, tot het straffen der pligtigen, tot het opzoeken der misdadigers, tot het.....

- Ah! verveel my niet met uwe woorden, Rogier; verder zullen wy hier over handelen. Ernstigere zaken voor my, belangrykere bezigheden die my betreffen, vereyschen nu alle myne zorgen. Dit werk gedaen, toen ben ik gansch en geheel aen u.

- Maer, wat kont gy ernstiger en belangryker te verrigten hebben dan het volbrengen der bevelen van den graef? Zie, wy zitten nog op eenen vuerberg, wy dobberen nog in volle gevaer, het vuer smeult nog onder de asschen, eenen sprankel immers is genoeg om eenen onuytblusschelyken brand te veroorzaken; my moeten eene oproerige stad straffen, wy moeten den hoogmoed der Bruggelingen dempen, wy moeten den opstand onmogelyk maken, wy moeten onze vyanden vernederen, wy moeten de pligtigen opzoeken, ondervragen en straffen. En gy spreekt van belangrykere zaken!

- Gy brengt my myne pligt te binnen, en gy doet wel; maer eene andere zaek, eene zaek die voor my van oneyn-

dig belang is, laet my niet toe ergens myne aendacht op te vestigen, voor aleer ik deze afgedaen heb. Het werk welk ik voorgenomen heb moet ik ten uytvoer brengen, het geldt myn leven, ik echt er myn geluk en myn bestaen aen. Eene uer, Rogier, en gy ziet my weder. Houd my dan niet langer op, gy oeffent te sterk myn geduld.

- Eenen oogenblik, Walter; zeg my hoe wy het zullen aenleggen om de muytzieke stad te straffen? Hebt gy een plan?

- Wil my toch niet langer ophouden. Het gaet myn leven aen.

- By Sint Jooris! gy maekt my ongeduldig. Hebt gy dan vergeten welke zending wy van den graef ontvangen hebben?

- Neen, neen; ik heb het niet vergeten. Laet my henen gaen; wy zullen ons welhaest met die zending bezig honden, en onze pligten kwyten!

Terwyl Walter deze woorden uytsprak, maekte hy zich bereyd om te vertrekken, en had reeds eenige stappen naer de deur gedaen, wanneer Rogier opstond en zynen medemakker by den arm greep.

- Walter, zeyde den heer van Ghistel in volle gramschap, gy zult van hier niet weggaen welkdanige ook de beweegredenen uwer verwydering mogen wezen; als eenen getrouwen ridder moet gy hier uwe taek afdoen. Gy zyt onweerdig van eenen edelen naem, indien gy voor de zending terug wykt die onzen meester, den doorluchtigen graef van Vlaenderen, ons heeft opgeleyd. Ik spreke u hier als vriend; maer, zoo gy u veroorlofde uwe pligten

te miskennen, gy zult ophouden mynen vriend te wezen, en ik zou u als vyand moeten behandelen.

- Vyand! herhaelde Walter, vyand! zult gy my dan vyand verklaren om dat ik my eene uer van u verwydere? Vyand! neen, neen, Rogier; eene uer, en....

- Waerom die uer? Binnen eene uer konnen wy reeds de slagtoffers der opstandelingen zyn! Eene uer! ah, het is eene eeuw, in de omstandigheden gelyk deze in welke wy ons bevinden.

- Die uer voor my is onbetaelbaer, zy overtreft alle schatten der aerde, zy is meer weerd dan myn leven. Eene uer, en ik ben den gelukkigsten der stervelingen; eene uer verloren, en misschien!..... Ah! my ellendigen!...

En eenen diepen zucht volgde op die woorden.

Rogier bleef stilzwygend, en kon niet genoeg de zonderlinge houding van zynen medemakker beschouwen. Er was iets in de woorden en in de handelwyze van zynen vriend dat hy niet kon ontdekken. Hy was te veel bezig met zyne vraekzucht, de maetregelen van kastyding vestigden uytsluytend zyne aendacht, en dit was de oorzaek die hem belette te begrypen dit, welk zynen vriend had voorgenomen. Nog eens poogde Walter te vertrekken, maer Rogier hield hem gestadig by den arm terug.

- Wat wilt gy dan van my? vroeg eyndelyk Walter. Spreek, en ik zal u voldoen, indien gy my voor eenige oogenblikken laet vertrekken. Denk dan eens aen de onderhandeling welke wy gehad hebben toen wy naer Maldeghem reysden; eh! wel, Rogier, den oogenblik is daer; elken stond dien gy my doet verliezen, is een jaer

van mynen levensloop ontnomen. Laet my dan ter opzoeking myner onbekende schoone gaen, die vier mannen..... gy begrypt my, niet waer.....? en dan.....

Deze korte uytlegging deed Rogier de zaek begrypen, en bedaerde zyne gramschap. Den ridder, nu kalmer, sprak:

- Maer zoo ik uwe eyschen voldoe, dan kan ik toch alleen geene maetregelen nemen; wy zyn beyde door den graef aengesteld, wy moeten te zamen werken. Onze hoofden zyn verpand.

- Ik stemme voor op, in alles wat gy zult doen, toe. Ik keure alles goed van op dezen stond.

- En uw handteeken?

- Ik geve het u in het wit. Ik kenne uwe trouw, gy zult van myn handteeken of van mynen zegel geen misbruyk maken. Zyt gy te vreden?

- Teeken!

En den ridder van Ghistel leydde verscheyde parkementen op de tafel open; Walter stelde op allen zyn handteeken, en leverde zynen stempel aen zynen vriend over.

Den schildknaep van Walter, vergezeld van vier vertrouwelingen, wachtte zynen meester af, en den ridder begaf zich op weg. Onnoodig zou het zyn hier te verhalen wat er tusschen den boozen Walter, zynen schildknaep en de vier trouwanten gesmeed wierd, wat helsche maetregelen er beraemd wierden, en tot welk boos besluyt men zich bepaelde. Den geylen ridder is reeds genoeg gekend, op dat men naer weerde zyn slecht gedrag zou konnen schatten, en het vervolg zal bewyzen dat men geene te ongun-

stige denkwyze van Walter kon opvatten. Laten wy nu deze mannen hunnen aenslag bewerken, laten wy den wulpschen Walter zyne satanische bevelen geven, en rigten wy onze oogen naer het huys van den deugdzamen goud- en zilversmid, en keeren wy terug tot den gewonden Baudewyn.

XXI.
Baudewyn en Walter.

Wy hebben voorgaendelyk gemeld dat Baudewyn, toen hy den onvoorzigtigen uytval tegen het graeflyk leger had zien verwezenlykt worden, buyten kennis in de armen zyner vrienden was gevallen; het was geenzins de pyn die hem zyne wond veroorzaekte, welke hem in zulken toestand had gebragt, het was het hertzeer van eenen roemvollen tegenstand mislukt te zien, dat hem het bloed met verdobbeld geweld door de opgezwollene aderen deed vloeyen, en hem het gebruyk der rede voor eenige stonden ontnam. Wy zeggen voor eenige stonden, want de ontvangene wond wierd eenen redmiddel, terwyl de overmaet van aengejaegd bloed langs de zelve eenen uytweg vond, en dus den gekwetsten verligtte. Baudewyn, nauwelyks tot zich zelven gekomen, bond een stuk linnen op wond, en snelde op nieuw in het midden van het gevaer, poogende de stad te redden indien zy nog gered kon worden. Maer, eylaes! het lot der stad ging beslist wor-

den; Baudewyn bragt vruchteloos geweldige slagen toe, en deed te vergeefs den heldhaftigsten moed uytschynen, hy zag den deken der vleeschhouwers afgemaekt, en zyne kloeke gezellen aen stukken gehouwen, zonder hun te konnen vreken! Dit hertscheurend schouwtooneel deed hem knerstanden van spyt, en schuymbekken van razerny; als vervoerd door de woede die hem doorbrandde, ging hy zich in het midden der vyanden werpen en aldaer eene roemvolle dood zoeken, willende geenzins de verdelging zyner geboortestad overleven. Maer, een ander lot was Baudewyn voorbehouden; den kelk van bitterheden, van welken hy nauwelyks eenige druppelen genuttigd had, moest hy ten gronde ledigen, als of de Voorzienigheyd hem tot voorbeeld, niet alleen van onverschrokkenheyd en vaderlandsliefde, maer nog van onderwerping aen de ondoorgrondelyke besluyten van den aenbiddelyken wil des Allerhoogsten, en van gelatenheyd in den tegenspoed had uytverkoren.

'Dappere medeborgers! roept hy uyt; mannen van beproeving! hoort het getrappel der peerden; onze zielbrakende vrienden geven den geest, verpletterd door de yzers der vyandige rossen! Zult gy nog langer dezen hoon verkroppen? En zal dien smaed u geene reuzenkragt geven? Voorwaerds! Volgt my!... Verdelgen wy dit ras!.. Vraek!.... Vraek!....'

Hy kon niet verder meer spreken; hy waggelde, zyne opgehevene hand in welke een vervaerlyk zweerd schitterde, beefde, en den jongeling zonk neder! Men kent reeds wat er in tusschen tyd geschiedde.

Den moedigen Bruggeling bleef eenigen tyd van zich zelven, en toen hy uyt zyne bezwyming terug kwam, was den vyand reeds van de poort meester. De wond, welke Priem ontvangen had was niet doodelyk, maer zy had hem veel bloed doen verliezen, en de onvoorzigtigheyd welke den deken der vleeschhouwers begaen had, was de oorzaek geworden van de inwendige beroerte die in hem was ontstaen. Men had de wonde van Baudewyn vermaekt, men had gepoogd het bloed te stelpen, en den opleyder was door eenen zyner vrienden in een naburig huys gedragen, en aldaer op een bed geleyd. Het was daer dat hy ontwekte; het was daer dat hy uyt zyne bezwyming tot zich zelven terug kwam. Wat treffend tooneel biedt zich hier voor hem aen!

Eene oude onbekende vrouw was aen zyne zyde gezeten die met eene spongie, doordronken van lauw water, zeer voorzigtig het bloed van den gekwetsten afwaschte; op eenige stappen van daer, in het midden der hut, zag hy eenen geestelyken die nevens eenen stervenden geknield zat, en den zielbrakenden in zyn uyterste versterkte, hem een kleyn yvoiren kruysbeeld ter omhelzing aenbiedende. Den menschlievenden geestelyken was den eerbiedweerdigen oom van de schoone Avezoeta. Baudewyn was verdwelmd by zyn ontwekken; hy wendde zyne oogen in het rond; hy bragt zyne hand aen zyn aengezigt; het scheen hem dat hy droomde.

- Waer ben ik? riep hy uyt; is den vyand verslagen?

Niemand anwoordde hem; de oude vrouw ging voord met hem te wasschen.

- Waer ben ik, herhaelde hy. Waer zyn onze soldaten? Is Brugge nog niet verlost?

En Baudewyn poogde zich op te regten, maer gevoelde dat hy gekwetst was; en, na de hand naer de wond gereykt te hebben, hield hy zich op eenen arm gesteund, en wierp uyt zyn bed eenen blik rondom de kamer. Het was de arme woonplaets van eene geringe doch deugdzame oude weduwe. Het geen Priem meest trof was van eenen stervenden borger op den vloer te zien uytgestrekt. Eene stem die Baudewyn niet vremd was, eene gekende spraek, kwam tot aen hem, en hy hoorde de volgende zinsneden:

'.....Moedig aen, christenen, gy sterft voor uwe geboortestad.... Uwe zonden zyn u vergeven; gy zyt zuyver in de oogen van den Heer..... Uw lyden zal u vergolden worden. Zie uwen Zaligmaker aen, hy heeft zoo veel voor u geleden; aenroep hem; spreek die zoete namen uyt van Jesus, Maria.....' Den stervenden deed nog eene beweging, en den priester drukte het kruysbeeld op de bleeke lippen van den zielbrakenden. Het was de laetste beweging, en de reeds gebrokene oogen sloten zich voor altyd. 'Reys op ten Hemel, christene ziel; treed binnen de Tabernakelen van den Heer.'

Eenen ligten zucht rees uyt de bevangene borst van den gewonden, en hy was niet meer. 'Dat hy in vrede ruste!'

Den gekwetsten, welken men daer, in de armen van den oom der schoone Avezoeta, heeft den geest zien geven, was den braven tapper, den goeden baes de Keghel!

Na dat nu den geestelyken de oogen van zynen mede-

borger gesloten had, regtte hy zich op, en trad tot by het bed van Baudewyn.

- Goeden vader, zoo sprak Priem, edelmoedigen vriend, zeg my hoe ik my hier bevinde; geef my toch te kennen wat er van de stad is geworden. Zyn wy overwinnaers? Is den graef verslagen?

Den geestelyken voldeed aen het verzoek van Baudewyn, en verklaerde hem in het kort wat er was voorgevallen, en liet hem verstaen dat den vyand reeds van de poorten was meester geworden, en dat er grootelyks voor de stad te vreezen was.

Baudewyn kon zyn spyt niet genoeg veropenbaren, en wenschte zich aen het hoofd der strydende benden nog te bevinden, om zyne geboortestad te konnen voordeelig zyn. Hy was nog bezig met spreken, en een hevig gerucht liet zich eensklaps hooren; het waren de Bruggelingen die achteruyt gedreven wierden. Eenige gewonde borgers kwamen in de hut der arme weduwe gevlugt om eenigen troost te zoeken. Men wierd onderrigt van alles, en den geestelyken raedde Baudewyn aen zich naer eene veyligere plaets te laten dragen. Vier mannen, leydden Baudewyn op twee pyken, en, langs achter de hut uyttrekkende, droegen den gewonden Priem, langs ongebruykte wegen, tot in de stad. Terwyl er gevaer was om Baudewyn naer zyne wooning die verre van daer was, te dragen, gaf den geestelyken het bevel zynen vriend naer het naby gelegen huys van Van den Damme te leyden.

Het gerucht was ondertusschen verspreyd dat den dapperen Priem gesneuveld was, en Van den Damme,

die nauwelyks zyn huys was binnen getreden, had de tyding der dood van dezen jongeling reeds aen zyn huysgezin kenbaer gemaekt. Indien men in aenmerking neemt welk zoet genoegen men gewaer word toen men eenen persoon, die men dood geloofde, weder ziet, dan zal men konnen beseffen hoe onbepaeld het vermaek moest wezen dat de familie van den goud- en zilversmid smaekte, toen zy Baudewyn nog weder zag. Alle mogelyke hulp wierd hem toegediend; alle zorgen wierden aengewend; elkeen wedyverde om den dapperen Priem van alles, wat men voor zyne gesteltenis gunstig en voor zynen toestand nuttig en verzachtend oordeelde, te bedienen. De schoone Avezoeta was de laetste niet om ook het hare by te brengen tot het verligten van dezen, voor wien zy reeds zoo vele inwendige bekommernissen had geleden; en Baudewyn geloofde eenen meerderen troost te ontvangen, wanneer hy dien van de jonge Avezoeta bekwam. Gelukkiglyk was den toestand van Baudewyn verre van onrust te baren; er was geene vrees voor de behouding en spoedige genezing van den jongen vriend des goudsmids. Na dat de wonde van den jongeling vermaekt en wel verbonden was, kon hy reeds opstaen, en, ofschoon moeyelyk, was hy in staet van te konnen gaen. Priem verlangde om zich naer zyne wooning te begeven, maer men oordeelde het niet geraedzaem dat hy zich nu op de straten zou vertoonen, en men dwong hem daer te blyven, ten minsten tot in den avond, ten eynde, begunstigd door de duysternis, met meerdere veyligheyd zich te konnen naer zynent begeven.

De laetste schermutseling kwam te eyndigen tusschen de borgers van Brugge en de krygslieden van den graef; reeds zweeg de alarmklok, en de stad was in de magt van Guido. De verslagenheyd heerschte door geheel Brugge. Alle huyzen waren gesloten, en men zou gezeyd hebben dat de volkryke stad geene levendige menschen meer inhield. Maer, kon men in het binnenste van die geslotene huyzen dringen, kon men de redekavelingen verstaen die er gehouden worden, kon men de vraekstroomende woorden de verwenschingen en de vervloekingen hooren die er worden uytgebraekt, men zou daer het begin bespeuren van die vyandschap welke naderhand zulke erge gevolgen heeft gehad; men zou aldaer beter al de verontweerdiging en al den haet begrypen die later in het gemoed van eenen de Coninck, van eenen Breydel, zyn opgestegen, en die door zulke vraek is gevolgd geweest. De woedende soldaten van Guido alleen doorliepen de ontvolkte straten, en begaven zich naer de huyzen die hun de beste schenen, om er te eyschen het geen zy begeerden. De baldadigheyd van deze krygsmannen ging alle palen te buyten, de pen zou weygeren de schelmstukken aen te teekenen die door deze toomelooze booswigten door eenen ouden kronykschryver zoo wel ge-‘vleeschde duyvels’ genaemd, in alle wyken der stad begaen wierden.

Men kan gemakkelyk beseffen dat het met bezonder genoegen was dat den goud- en zilversmid zynen vriend Baudewyn zag binnen komen; de beyde borgers omhelsden elkanderen, terwyl de moeder eenen vreugdevollen

blik op den jongeling wierp, en terwyl de zusters sidderden op het zien van het bloed welk de kleederen van Priem nog bemorste. Het huysgezin was nu nog eens vereenigd, en het vond vermaek in Baudewyn nog behouden in zyn midden te zien, Eylaes! korte vreugd, die in zoo langen rouw zal veranderen! De eerste gesprekken hadden niets anders dan de ernstige omstandigheden van den oogenblik tot voorwerp, en men hield zich bezig met te redekavelen over het geen er, weynige uren geleden, was geschied. Na dat Van den Damme had verhaeld wat er in den raed was behandeld en vastgesteld, begon Baudewyn te vertellen alle de omstandigheden van het gevecht tegen de troepen van den graef, tot op den oogenblik op welken hy was gekwetst geweest. De woorden van Baudewyn wierden met bezonder belang aenhoord; Avezoeta bovenal scheen als aen den mond van den spreker te hangen.

Deze jonge dochter vond een ongewoon vermaek in de verhalen van Baudewyn, en, ongehoorde zaek! niettegenstaende de yslyke tafereelen van moord en van vernieling, niettegenstaende de sombere schetsen van bloedstortingen en van vraek, de woorden van den jongen held boeyden het hert der teedere jongvrouw; en, na mate den opleyder de wonderen van heldhaftigheyd die door zyne medeborgers waren aen den dag geleyd ontrolde, na mate ook drongen die uytdrukkingen dieper en dieper in het gemoed der oudste dochter, en deden haer meerder belang in den vromen koopman stellen. De uytstekende diensten en onwaerdeerbare bewyzen van vaderlandsliefde

door Coopman, Danwilt, en Lam ten toon gespreyd, het ongelukkig eynde der jonge borgers zoo als Benninck en Bytebier, en de verknochtheyd van baes de Keghel wierden insgelyks niets vergeten, en deden meer dan eenen traen storten. Den gekwetsten jongeling was nog ten eynde van zyn verhael niet, wanneer men op de deur hoorde kloppen. Baudewyn zweeg, en elkeen luysterde.

- Wie mag ons nu komen stooren? vroeg Avezoeta met een slach van ontevredenheyd, terwyl zy zoo veel belang hechtte aen dit verhael.

- Laet maer kloppen, sprak Sybilla; wie weet of het somtyds geene kwaeddoeners zyn?

- Gy waert juyst aen het wederzenden van den pyl, zeyde de eerste; laet ons het verhael voord hooren.

En eenen meerderen bloos, kleurde de wangen der dochter; zy geloofde eene onvoorzigtigheyd gedaen en eenigzins haer gevoelen verraden te hebben, met zoo gretig het voordzetten des verhaels van Baudewyn te verzoeken.

- Ja, voegde Sybilla er by, laet ons voord hooren wat er nadien gebeurd is.

- Gy spreekt zonder nadenken, kinders, antwoordde den vader; gy weet niet wie er aen de deur is. Mogelyk is het eenen gekwetsten, misschien is het eenen ongelukkigen; wie weet of het misschien niet eenen onzer vrienden is die door de benden van den graef vervolgd word?

- Men komt ons misschien eene schuylplaets verzoeken, sprak de moeder; God! indien het eenen onzer

vrienden ware aen wien wy misschien het leven konnen redden! Ik ga openen.

Op dezen oogenblik klopte men voor de tweede mael. De moeder regtte zich op; maer, de dochters waren vlugger, en de kleyne aenmerking van haren vader en de woorden der moeder hadden haer aengepord om des te spoediger te gaen openen. Zy vlogen over den grond, en waren op eenen stond aen de deur. Teedere schepselen! Ongelukkige maegden! Gy weet niet dat gy naer uwen ondergang snelt! Eenen zorgvuldigen nachtegaal komt aes brengen aen zyne met dons bedekte jongskens, en hy valt in de knip; een tortelduyfje komt zich spiegelen in het vloeyend kristael eener heldere fonteyn, en daer het op het mollig gras kirt, sterft het slagtoffer van den vreeden grypvogel die het tot in die afgezonderde plaets heeft opgezocht. Mogte die vergelykenis hier niet echt zyn, en mogte het lot dezer zachte diertjes aen uwen toetand niet toepasselyk worden!

Twee onbekende ridders traden in den winkel en wierpen de oogen in het rond. Eenen kon zynen blik van het gezigt der schoone Avezoeta niet wenden. De zedige dochter sloeg hare oogen ten gronde, terwyl Sybilla zeer beleefdelyk vraegde wat er ten dienste der heeren in den winkel kon zyn.

- Gy zult het straks weten, schoone dochter, sprak eenen der onbekende.

- Eenen diamant! eene perel! zeyde den schildknaep, zich omkeerende tot den ridder.

Den lezer heeft ongetwyffeld reeds geraden dat den

onbekenden, doch wel uytgedoschten ridder, den boozen en geylen Walter is, die tot het begaen van eene schaking is gekomen.

Meermaels is het geschied dat de boosheyd door de deugd niet alleen vernederd, maer gansch verslagen word; de deugd is ten allen tyde sterker dan men zich gemeenlyk inbeeldt; zy heeft iets zoo verheven, zoo kragtig, men zou byna zeggen zoo godelyk, dat zy de boosheyd en het kwaed achter uyt doet deynzen, of ten minsten dit te wege brengt, dat zy de hand, indien niet ontwapent die haer wilt aenranden, ten minsten den arm tegenhoudt die haer wilt slaen, en den geylen boef die haer poogt te bezoedelen ontzenuwt. Zoo was het hier ook. Walter voelde zynen lust met nieuwe woede in zyn hert blaken, en vond zich als verlamd toen hy meynde dit zuyver lam in zyne onreyne klauwen te klampen.

Sybilla, jong, onbedacht, onnoozel, had de woorden, door den schildknaep uytgesproken, letterlyk begrepen, en die voor een regtzinnig verzoek van koop aenzien, terwyl den gezel van Walter, door de uytdrukkingen van ‘perel en diamant,’ enkelyk zyne verwondering over de buytengewoone schoonheyd der beyde dochters had poogen uyt te drukken.

- Ik zal mynen vader roepen, sprak de zedige dochter; het is hy die zich met het verkoopen der edele gesteenten altyd belast.

- Wy hebben anders niemand ten zy u, schoone dochters, noodig; antwoordde den ridder.

- De pryzen der gesteenten kennen wy niet, voegde

Avezoeta al bloozende er by; eenen oogenblik, myne heeren, en mynen vader zal u bedienen.

- Neen, neen, hernam Walter, gy zyt den diamant, gy zyt die perel; waer zou men edeler gesteenten vinden dan gy zyt? Den kostbaersten diamant der aerde zou voor my van geener weerde zyn, indien hy tegen u moest opgewegen worden; geene gesteenten of fyne peerlen zouden my konnen bekoren gelyk uwe betooverende oogen. Schoone dochter!.... En den ridder greep de hand der maegd die hy meynde aen zyne lippen te brengen.

Avezoeta liet eenen schreeuw hooren, ter zelver tyd dat zy met verontweerdiging hare hand uyt die van Walter snokte, en Sybilla meynde tot haren vader te loopen toen den anderen onbekenden haer tegen hield. Den wulpschen ridder hield hierom niet af; hy poogde zoete en lieftallige woorden tot de dochter te spreken, en gaf haer spoedig te kennen met wat drift hy tot haer ontsteken was, en hoe stellig hy had voorgenomen zich van haer, het zy uyt genegenheyd, het zy uyt geweld, te doen bemind worden. Hy boog zich nog eens om de hand der jonge joffrouw te vatten, wanneer den vader van Avezoeta, welken den schreeuw gehoord had, kwam toegesneld. Den ridder greep de dochter vast.

- Mynen vader! schreeuwde Avezoeta. Ah! mynen vader!
- Hulp! hulp! riep Sybilla, terwyl zy in de handen van den schildknaep viel.
- Vraek! was de antwoord van den vader.

En Van den Damme stond als versteend.

- Gy zyt in myne magt, zeyde Walter, terwyl hy de dochter om de lenden vast nam. Gy zyt in myne magt; alle geweld is vruchteloos.

- En gy zult my toebehooren, sprak al grimlachende den schildknaep van den ridder tot Sybilla, die hy in zyne kloek gespierde armen gesloten hield.

Onmogelyk ware het hier af te malen het tooneel welk, op dezen oogenblik, den winkel van den goud- en zilversmid opleverde; onmogelyk hier te beproeven enkelyk van verre dit aen te wyzen, wat er in het gemoed van elkeen omging. Den vader zag zyne teerbeminde dochters in de handen van twee geyle schakers, hy zag zyne beyde kinderen zich verweren tegen hunne roovers, hy zag Avezoeta en Sybilla worstelen gelyk een schaep in de muyl van eenen wolf, gelyk de hertin onder de scherpe tanden der woedende jagthonden. Het gevaer scheen bovennatuerlyke kragten aen den verontweerdigden vader te geven; want hy greep den schildknaep met zulkdanig geweld aen, dat hy hem deed waggelen, en hem onder zyne drukkende hand deed vallen, met zich slepende de jonge maegd, die, vlugger dan den boef in wiens klauwen zy was gesloten geweest, op deze wyze haren schaker kon ontvlugten. Nu wierd het den keer van den ridder, en den vader vreesde niet dezen ook aen te randen, ten eynde de dochter aen dezen schelm te ontvringen. Hier word de worsteling ongelyk, en, zonder de aenkomst van Baudewyn, zou Avezoeta ongetwyffeld de prooy der baldadigheyd van den geylen hofjonker zyn geworden. Den jongen Baudewyn gaet voor de tweede mael Avezoeta verlossen.

De noodgeschreeuwen der beyde dochters en het buytengewoon gerucht welk men in den winkel hoorde hadden Baudewyn doen opspringen, en, zyne wonden vergetende, had hy zyn zweerd in handen genomen, om ter plaets te snellen waer hy geloofde dat er gevaer was, en waer hy eene worsteling hoorde. Hy was nog van de kamer in den winkel niet gekomen, wanneer hy eenen onbekenden die Sybilla achter de hielen zat ontmoette; het was den schildknaep welken, opgestaen, de jonge vlugtende meyd achtervolgde. Men oordeele van de verbaesdheyd des schakers, toen hy zich eensklaps voor het bloot zweerd van Baudewyn bevindt, en van de gevoelens van Priem als hy zich aenzigt aen aenzigt met den schelm ziet. Den booswigt is nog van zyne verslagendheyd niet terug gekomen, hy heeft nog den tyd niet gehad van zyn rapier te trekken, als Priem zyn zweerd zwaeyende den schildknaep verscheyde wonden toebrengt en hem, zwemmende in zyn bloed doet nederzinken. Dit alles is het werk van eenen oogenblik.

‘Ik sterve!’ riep den gewonden, met eene droevige stem.

Deze woorden hadden nauwelyks de ooren van den bedreygden Walter getroffen, of dezen schuyffelde op zyne vingeren, en vier kloeke mannen traden den winkel binnen.

Op dezen oogenblik had den ridder, gepraemd en vastgegrepen door Van den Damme, Avezoeta moeten loslaten, om zich tegen de woede van den verontweerdigden vader te verdedigen, en was gedwongen, tot zyn

behoud, handgemeen met den vergramden goudsmid te worden. Walter vond zich buyten zyn schik, aengezien hy zich aen geenen wederstand, en nog min aen zulken geweldigen, had verwacht, maer, als eenen vromen ridder die zich niet spoedig laet verschrikken, aenveerde hy den stryd, en den tyd niet hebbende om de hand aen den dolk te slaen, of den degen uyt de scheede te trekken, poogde hy zynen vyand geweldige vuystslagen toe te brengen; doch Van den Damme wist die af te weren. De worsteling ging dapper aen; op elken oogenblik raekten de handen der stryders elkanderen; nu naderden zy; zy grepen elkanderen vast, en nu ging men beproeven zynen tegenstrever neder te vellen. De lichamen der worstelaers bewogen zich in alle rigtingen; zy namen alle gedaenten aen; zy vrongen en plooyden zich op alle wyzen.

- Hulp!.... hulp!.... Vraek!.... brulde Walter tot zyne betaelde huerlingen. Schaekt die dochter! Leydt haer weg!

- Weg van hier, gespuysch; eerbiedig dien schat.

Zoo antwoordde Van den Damme, en greep den edelman by de keel.

Het aengezigt van Walter zwol bloedverwig op, en zyne wangen wierden blauwachtig, terwyl zyne oogappelen uyt hunne holten drongen, door het geweld der vuyst die de stroot des schakers neep. Een vreeslyk gerochel ontglipte de gepraemde keel, en een groenachtig zeever beschuymde de lippen van den Heer van Lovendeghem, wanneer dezen nog eene pooging, die door de

stuyptrekkingen vermeerderd was geworden, deed, en zich nog los rukte.

- Schelm, brieschte Van den Damme, trek van hier, of ik ontneem u het leven.

Den ridder kon niet antwoorden, maer deed teeken aen zyne betaelde huerlingen, die bysprongen om zich van den goudsmid meester te maken; doch den vader van Avezoeta nam den gunstigen oogenblik waer, greep nog eens den hofjonker vast, en dit met een zoodanig geweld, dat den ridder het evenwigt verloor, en de twee worstelaers ten gronde vielen, en al vechtende voordrolden.

Dit alles was op min tyd geschied, dan er noodig is om deze zaek te schryven.

- Ellendigen! donderde eene stem; ellendigen, vrees mynen arm!

Het was Baudewyn die zoo sprak, terwyl hy zyn zweerde zwaeyde.

- Grypt, grypt, bulkte den ridder tot zyne trouwanten, terwyl hy voord worstelde; grypt die dochter! Spoedig! spoedig! grypt haer.... leydt ze.... weg.... Hier! iemand ter myner hulp!.... Hulp!.....

- Booswigten! Moordenaers! schakers!

Dit waren de eenigste woorden die Baudewyn in zynen toorn kon uytspreken.

Twee kloekgespierde kerels schoten voor uyt, en gingen het bevel van hunnen boozen meester ten uytvoer brengen, zy bereydden zich om de dochter te gaen rooven, maer Avezoeta, half dood van schrik, bleek als een lyk, ontweek de klauwen der booswigten, en was reeds in de

armen van haren redder, in de armen van Baudewyn, gevlugt. Het was daer dat men Avezoeta moest gaen schaken. Maer wie zal Baudewyn de schoone Avezoeta ontnemen? Hy hield de dochter in zynen linken arm, terwyl hy met zyne regte vuyst het stael behandelde.

Een pluymloos leeuwerikje, verbergt zich in den donzigen nest als den sperwer naby is; eene jonge hen vlugt onder de vleugelen der gene van wien zy is uytgebroed, als den hoenderdief aenkomt, en demoeders onderstaen kloekelyk de aenranding tot het beschermen harer jongen. Zoo handelde ook Avezoeta; en Baudewyn nam nu op zich haer te beschermen. Ofschoon de flauwste, nog wagen de teedere ouders der zoo magtelooze diertjes den stryd, en vreezen niet eene ongelyke worsteling uyt te staen, en de geringe verdedigings-middelen, die de natuer hun geschonken heeft, werkstellig te maken. Zoo ging ook Baudewyn ten opzigte der vier aenranders het wagen; ofschoon gewond en flauw door het verliezen van veel bloed, wederstond Priem den eersten schok. Hy weerde de aenvallen der dienstknechten van den ridder af, en eenen lag welhaest geveld. Den anderen zou ook het zelve lot ondergaen hebben, had hy niet eenen zyner twee andere medemakkers ter hulp ontvangen. Terwyl de twee eersten de meyd uyt den arm van Baudewyn trachtten te rooven, waren de twee anderen hunnen meester ter hulp gevlogen, en hadden hem uyt de handen van Van den Damme verlost. Nu wierd de worsteling algemeen, en vocht men onder een. Priem had zich tegen den muer geplaetst, en in de eene hand zyn vreeslyk

wapen, en in de andere Avezoeta, sloeg hy met zyn zweerd allen aenval af. Twee der huerlingen waren reeds zwaerlyk gewond, en den schildknaep lag kermend op den grond; niets nogtans voorspelde het eynde van deze vreede worsteling, wanneer gelukkiglyk een onverwacht geval dit te wege bragt, dat men de begonne moordery staekte. Het gerucht, welk in den winkel van den gouden zilversmid ontstaen was, wierd door eenen der geburen gehoord, en nauwelyks had dezen vernomen wat er omging, of hy riep om hulp en trad met eenige Bruggelingen in den winkel tot onderstand. Walter stond uytgeput door eene lange worsteling, en op het zien van de toegesnelde borgers gaf aen zyne huerlingen bevel om te vertrekken, en verwyderde den eersten, vloekende en tierende, zwerende zich nog verder te zullen vreken. Den ridder hielp spoedig zynen schildknaep op, en de twee ongekwetste mannen vergemakkelykten de vlugt hunner gewonde medemakkers.

Het duerde niet lang of talryke geburen vervolden het huys en den winkel van Van den Damme, en elkeen verhaestte zich hulp aen de familie van den goudsmid toe te dienen. De vrouwen en dochters uyt de straet sloegen de hand aen het werk, om Avezoeta en hare moeder en zuster te verzorgen. Men vreesde, en niet zonder rede, nog eene tweede aenranding van het huys des goudsmids, en twee vriendinnen der dochters van Van den Damme vergezelden Avezoeta en Sybilla naer eene andere wooning, en haren oom verschafte haer welhaest de gelegenheyd om zich naer eene veylige schuylplaets te begeven. Van

den Damme en zyne huysvrouw verwyderden zich ook uyt hun huys; den geestelyken alleen bleef er in woonen.

Eene uer was nauwelyks voorby sedert dat het droevig schouwtooneel dat men daer heeft bygewoond, geeyndigd was, of eene bende gewapende krygsmannen omringde het huys van den goud- en zilversmid, en kwam Baudewyn gevangen nemen, terwyl eenen oversten belast was met de wooning te doorzoeken en te bewaken, en de dochters te schaken, indien hy haer ergens kon ontdekken.

XXII.
Den Kerker.

Guido, nu meester van de stad, had niets meer ter herten dan den opstand te dempen, en begreep dat het alleronvoorzigtigst zou geweest zyn met te groote vreedheyd te werk te gaen. De fransche raedsmannen lieten nu den graef aen zyn zelven over; de arglistige staetkunde van Vrankryk had immers haer helsch doel bereykt, zy had Guido tot het uyterste gedreven, zy had haer voorgenomen plan uytgevoerd gezien, met het volk in opstand en den graef in afkeer gebragt te hebben, en nu liet zy het vereffenen der moeyelykheden, indien zulke moeyelykheden vereffend konnen worden, aen 's Vlaenderens opperheer over. Guido, te hooveerdig en te sterk opgeblazen over den zegeprael dien zyn leger bekomen had, begreep niet genoeg zynen opregten toestand, en weygerde ten vollen den goeden en staetkundigen raed die hem gegeven wierd te volgen. Nogtans, door het voor-

gaende ten zynen nadeele onderwezen, ging hy met zoo buytenspoorig geweld niet meer te werk. Hy nam dan voor, van enkelyk eenigen te straffen, maer de stad eene groote boet te doen betalen, hebbende liever zyne geldkoffers te vollen, dan door het vergieten van bloed zynen vraeklust te voldoen.

Hoe groot en geweldig de neyging van Guido tot vreedheyd was, nog sterker en toomeloozer was zynen drift naer rykdommen. Het belang zegepraelt hier over de vraek; het geld overwint de bloedzucht. Hy dorstte immers naer geld, en hier vond hy eene prooy die zynen lust zou konnen lesschen. Den graef vergaderde de bezondersten van zyn hof, gaf hun zynen wil te kennen, en belastte zyne twee gunstelingen, Rogier van Ghistel, en Walter van Lovendeghem, met de uytvoering van zyn besluyt. Guido vertrok terug naer Gend.

Brugge was nu onder het bedwang van die twee vraekzuchtige ridders, en hun karakter, welk men reeds heeft konnen doorgronden, zal genoegzaem doen begrypen dat zy geene enkele gelegenheyd lieten voor by gaen om hunne woede te koelen, en om hunnen vraeklust te voldoen. De gekrenkte eygenliefde van Rogier, en de mislukte schaking door Walter, waren genoegzame beweegredens, waren zware oorzaken genoeg, op dat die twee hofjonkers hunnen gunstigen toestand zouden te baet nemen, en hunne magt zouden gebruyken tot het kwellen en straffen der genen, tegen wien zy, om verscheyde en verschillige redenen, het meest vyandig, verbitterd, verwoed en razend waren.

Geen wonder dat Rogier niet eenen oogenblik verwaerloosde om dezen te doen opzoeken, van welken hy beweerde in de vergadering van het magistraet beledigd te zyn geweest. De bytende berispingen, en de vrange verwytingen, welke hem door de rondborstige Bruggelingen waren toegestierd, lagen hem nog op het hert, en doorknaegden zyne gekrenkte eygenliefde; de woorden van Lam en de handelwyze van Coopman en Danwilt had hy nog te versch in het geheugen, om die mannen niet met allen spoed te doen opzoeken. Allen vielen in de klauwen hunner bloeddorstige vervolgers.

Treden wy hier, voor eenige stonden, in de onderaerdsche kelders die het onderste deel des verblyfs van den graef doorkruyssen. Op het eynde van eenen nauwen, donkeren, overwelfden gang, blikt eene kleyne opening in den muer; het is een spelonkgat welk een weynig klaerte van een flauw en onzeker licht laet doordringen, langs de dikke yzere staven met welke het van buyten bezet is, op dat den cipier de opening der sloten en de handvatten der zware grendels zou vinden, wanneer hy in die kuylen moet dringen. Het is daer dat men eene valdeur beschouwt, die al de magt van eenen kloeken man vereyscht om opgeligt te worden. Deze val opent zich boven den laetsten tred van eenen slekvormigen trap die, al draeyende, naer de afschuwelykste kotten afdaelt. Eene koude rilling doorloopt uwe leden, toen gy die trappen afdaelt; het bloed styft u byna in de aderen, en de hairen ryzen u te berge van afschrik, toen gy den voet op die killige steenen stelt, steenen die nauwelyks met

de rare halmen van eenig verrot strooy bezaeyd zyn. Laet u niet verschrikken; treden wy nog wat verder, en doen wy ons geweld aen om eenige stappen zydelings te gaen. Ziet, wy zyn eene deur genaderd. Maer, Goeden God! welke deur! geen menschelyk geweld is bekwaem om die te openen indien men de dry of vier overgroote sleutels niet bezit, by middel van welken, de verscheyde sloten en de zware grendels moeten geschoven worden. De deur is leeg, en nog met yzer beslagen; in het midden is eene opening met yzere staven en tralien bezet, langs welke men de gevangenen een stuk bruyn brood toewerpt. Luystert, en gy zult eene stem hooren, droeve stem, doch eene stem die gy welhaest herkent.

'Wees my, goeden God! my, armen zondaer, genadig! zoo spreekt eenen gevangen. Ik onderwerpe my geern aen u, o Heer, want uwe oordeelen zyn ondoorgrondelyk, en de besluyten van uwe Voorzienigheyd blyven een eeuwig geheym voor allen sterveling. Myn lot is beklagelyk; maer, ik zou het verduldig lyden, ware ik het eenigste slagtoffer. Yslyke gedachten verontrusten my..... Wat is er van haer geworden die ik zoo moedig verdedigd heb!... Wat is er van dezen geworden die met my alle gevaren getrotseerd hebben om aen onze stad hare regten te verschaffen, en haer van eene onverdraeglyke willekeurigheyd en van het hatelyk jok van slaverny te bevryden? Welk lot mag het geen van den ouden Lam en van de gebroeders Coopman zyn?... Wie weet wat er van Danwilt is geworden?... En gy, mynen vriend, gy Van den Damme, zucht gy misschien ook in een kot?... En uwe dochters?...

O Hemel, dryf die kwellende gedachten van my! Ware Avezoeta eens in de handen van!.... ware dit onnoozel en zuyver schepsel de prooy der wulpsche en baldadige schelmen!... Ah! het gepeys dat Avezoeta..... Maer, neen, de Voorzienigheyd zal over deze deugdzame dochter waken, en gy, Troosteresse der Bedrukten, gy, die de Zuyverste Moeder zyt, gy, die wy de Koningin der Maegden uytgalmen, gy zult eenen Yvoiren Toren zyn tot het verdedigen van dezen onwaerdeerbaren schat.....'

Men hoort de stem niet meer, maer wy hebben die voor de stem van Baudewyn herkend. Werp verder, tot bewys, eenen blik, door de opening der deur, in dit kot, en gy zult eenen jongeling zien zitten, nedergeworpen op zyne knieën, met de handen te zamen, met nedergebogen hoofde, en smiltende in bittere tranen.

Zekerlyk, indien ooyt dergelyk tooneel iemand wierd aangeboden, men zou bewogen, en men zou zich met eerbied en medelyden doordrongen gevoelen. De versteende boosheyd, het verbasterd en ontaerd gemoed van eenen wulpschen mensch alleen is bekwaem om niet getroffen te zyn, om zich te verblyden in dergelyke kwellingen, en om genoegen te vinden met zulken ongelukkigen nog meer te folteren. Dit helsch genoegen smaekte nu den bedorven Walter! Dergelyke satanische blydschap genoot den geylen vervolger der zuyvere en schoone Avezoeta!

Eenen duyvelschen lach, gelyk aen den genen dien den arglistigen bekoorder der ligtzinnige Eva, toen onze eerste moeder de dood had in de wereld gebragt, liet uytschy-

nen zweefde nu op de lippen van den hofjonker Walter; eene elektrieke voldoening, zoo als den geest der boosheyd smaekte toen hy den geldzuchtigen Iscariotes tot het verloochenen van zynen godelyken meester had overhaeld, doorprikkelde de zenuwen van den edelman. Den vreedaerd aenschouwde zyn slagtoffer, en hy kon zyne vreugd niet intoomen! Een luydruchtig vreugdegeschetter doordringt eensklaps de onderaerdsche gewelven, en gaet de verbaesde weerklanken ontwekken van die gryze muren en van die dikke pilaren, welken tot hier toe, in deze plaetsen van schrik en weedom, niet anders dan geklag, gehuyl en geween gehoord hebben.

- Houd op u te bedroeven, roept die lachende stem van Walter door de opening der deur; houd op van te klagen, Avezoeta is in myne magt. Ik bezitte die schoone dochter!

Baudewyn meynt de tael van zynen vyand te herkennen.

Avezoeta! dit woord klinkt alleen in de ooren van den biddenden jongeling, dit woord wekt hem uyt zyne godsdienstige sluymering. Hy regt zich op, hy schynt te luysteren om te vernemen van waer dit woord hem toekomt. Den helschen lach hoort men op nieuw, en Walter herhaelt nog eens dat Avezoeta in zyne magt is. Nu word Baudewyn gewaer wie hem aenspreekt, en kan moeyelyk zyne gramschap bedaren. Ware hy min godsdienstig, ware hy niet doordrongen van de grondbeginselen des katholyks geloofs, deze schimpwoorden van Walter zouden genoeg zyn, om hem zyn hoofd tegen de arduyne muren van zyn kot te doen verbryzelen.

- Ellendigen! roept hy den boozen ridder toe, ellendigen! houd op my te kwellen; doe my geene duyzende dooden voor eene sterven!

- Gy zyt in myne magt, en uwe gramschap verheugt my! Aldus antwoordde Walter.

- Vreeden mensch! gy maekt misbruyk van uwe magt.

- Gy noemt dit misbruyk! Nog andere folteringen staen u te wachten. Den Heer van Lovendeghem vreekt zich nooyt ten halven, en dit zult gy ondervinden.

- Ik vreeze u niet, en nog min alle de folteringen welke gy en uw verachtelyk gevolg my konnen doen verduren. Het gedacht dat er eenen opperregter is die den kwaden zal straffen terwyl hy tot spyt van den boozen den regtveerdigen beloonen zal, dit gedacht versterkt my, en zal my kragt byzetten om uwe pyningen en vervolgingen te verachten.

- Verachten! En de dood zoudt gy dan ook niet vreezen?

- Neen, ik heb kragt genoeg om die te ondergaen. O! mynen God, verleen my de noodige sterkte om over den schaker der reynste aller dochters nog eens te zegepralen. En gy, kloeke Maegd, aen wie Avezoeta hare behoudenis verschuldigd is, verlaet my niet, nu en in de uer myns overlydens!

En den jongeling was andermael met gevouwene handen op zyne knieën gezonken.

Den naem van Avezoeta, dien Baudewyn kwam uyt te spreken, ontstak nog geweldiger het brandend vuer der vraekzucht welk de ingewanden van Walter verteerde, en

den hofjonker, sprak met eene schynheylige koelmoedigheyd de volgende woorden uyt:

- Gy hebt gepoogd my die schoone te ontrukken, niet waer? Eh! wel, onderga nu hier het verdriet, verduer het spyt van te weten dat gy niet, maer ik, uwe allerliefste bezitte. Avezoeta is aen my!

- Waerom heb ik u niet gedood? mompelde den gevangenen. Waerom heb ik u met myn zweerd niet doorboord? Dan zou ten minsten een onnoozel schaep in de muyl van den wolf niet te vinden zyn geweest. Kon ik u de uytwerksels myner gramschap doen gevoelen!

En Baudewyn regtte zich op, voor zoo veel de ketenen, met welke hy beladen was, hem zulks toelieten.

Met de zelve onverschilligheyd, met welke eenen tyger het onnoozel lam aenschouwt toen hy het reeds eenige stukken heeft afgevreet, aenzag den hertsvriend van Guido den geboeyden Bruggeling, en zeyde:

- Wat is het toch zoet zynen vyand overwonnen te hebben! Nu gevoele ik hoe aengenaem het is zynen tegenstrever in zyne magt te hebben, en zich in zyn spyt te verheugen! Maer, hoe veel aengenamer en zoeter is het eene schoone op zynen vyand te veroveren! Wat zegt gy nu? Gy vringt uwe handen en armen, gy sluyt uwe vuysten, gy stampvoet, gy schuymbekt; vruchteloos is dit alles voor u, gy zyt mynen gevangenen, gy zyt in myne magt, uwe minnares hebt gy verloren, uwe Avezoeta is aen my, zy is my toegenegen; Avezoeta bemint my.....

- Gy liegt, ellendigen! gy liegt! Een uytverkoren schepsel kan geenen verworpeling beminnen. Hebt gy

ooyt geweten dat eene duyf van vreugd klapwiekt en van min kirt, als zy door de klauwen van den grypvogel verscheurd word? Kan de deugd zich met de boosheyd vereenigen? Kan de zuyverste der maegden den geylsten en onzuyversten boef beminnen? Kan er een verbond zyn tusschen den hemel en de hel? Gy hebt gelogen!

- En indien zy zelve u dit kwam verklaren?

- Ik zou nog moeten zeggen dat gy eenen leugenaer zyt, om dat zulks onmogelyk is. Zwyg, ellendigen, zwyg; vrees de hand van den Alvermogenden, deze tergt men niet strafloos.

- U mag ik toch tergen. Ik mag my toch verzaden in uw lyden, en ik mag, druppel voor druppel, smaken het genoegen dat de inwendige folteringen, welke u het hert verscheuren, by my doen ontstaen; gy zyt immers mynen vyand.

- Uwen vyand ben ik, gelyk gy den mynen zyt; gy verlangt myne dood, maer ik wil u zulkdanig kwaed niet, om dat ik uwen ondergang niet betrachte.

- Ik wel, ik betrachte uwen ondergang, en dien zal ik bewerken. Reeds heb ik u beroofd van het geen gy beminde, nog zal ik u van uw leven konnen berooven. Uwe dagen zyn in myne handen.

- Gy hebt myn stoffelyk leven in uwe magt, om dat gy den sterksten zyt; gy kont my doen omhals brengen, aengezien gy beulen aen uwe bevelen hebt. Doch, ik lache met uwe bedreygingen, en zal met onderwerping aen Dezen, die myn hert kent en uwe euveldaden zal weten te straffen, sterven, terwyl ik in uw gemoed eenen

nooyt verzadigden worm van knaging zal laten, die uwe dagen zal verkorten, in afwachting dat eenen vreker zal opryzen welken, aen u en aen de uwen, rekening over myn leven zal eyschen. Lach niet, ellendigen, dezen vreker is misschien meer naby dan gy wel peyst.

- Vruchtelooze bedreygingen! Gy zyt in myne handen, en ik ben het die over uw lot te beslissen heb. Reken op myne vraek, zy zal niet kleyn wezen; nu is my de gelegenheyd verschaft om my over mynen vyand te vreken. Doorgrond wel dit woord 'vyand', en wees van nu af verzekerd dat ik niets zal onbeproefd laten om u te doen gevoelen tot hoe verre mynen haet tot u zich uytstrekt. Ik zal u doen maertelen; die magt bezitte ik.

En eenen helschen grimlach zweefde op de toegeslotene lippen van den vraekgierigen Walter.

Deze woorden, vergezeld van eenen satanischen lach, doordrongen het merg der beenderen van Baudewyn, en ontrukten den geboeyden jongeling de volgende antwoord:

- Ja, die magt bezit gy, maer men moet den lafhertigsten der wereld zyn om zich in het spyt van eenen overwonnen vyand te komen verzadigen. Gy zyt het verachtelykste wezen dat de aerde bezoedelt; want, zoo gy tot het laetste gevoel van eer en van menschlievendheyd in u niet had uytgedoofd, gy zoudt u onder de redelooze dieren niet gerangschikt hebben, gy zoudt niet vreeder dan tygers en hyënas geworden zyn; deze dieren verslinden hunne prooy, zy verscheuren hunnen vyand, maer gy.....

- Ga maer voord, ik hoore geern uwe klagten. Braek

maer al uyt wat gy denkt tegen my, niemand kan ons hier hooren; uwe scheldwoorden en uwe verwytingen konnen my geen nadeel toebrengen.

- Vreedaerd!.... onbermhertigen mensch!

- Dit ben ik, en dit zult gy nadien beter ondervinden. Gy zyt nog ten eynde uws lydens niet.

- Kont gy my nog meer doen lyden? Ben ik reeds niet duyzend mael meer gemaerteld dan dezen die men raeybraekt?

- Gy hebt my myne vreedheyd verweten, en ik zal u bewyzen tot hoe verre ik vreed en onbermhertig kan zyn.

- Gy kont my maer het leven ontnemen.

- En de pynbanken?

- De pynbanken zullen my niet meer doen lyden dan het geen ik in dezen oogenblik gevoele.... Avezoeta! gy in de handen van.....

Baudewyn kon niet meer voordspreken, en zonk neder op eenen steen die hem tot zitbank moest dienen.

Walter bleef nog eenige oogenblikken den ongelukkigen Baudewyn beschouwen, en smaekte een genoegen, byna gelyk aen dit welk Satan moest gewaer worden, toen hy voor by het lyk van den vermoorden Abel snelde, om zich in de wanhoop van den broedermoorder Caïn te gaen verheugen.

- Vergeet niet dat ik van uwe minnares meester ben; onthoud wel dat Avezoeta in myne magt is. Zy bemint my.....

En nu slot Walter, in eenen lach uytberstende, de opening toe, langs welke hy tot Baudewyn gesproken

had. Den ongelukkigen bleef ten prooy aen droevige gedachten, want hy meynde dat inderdaed de deugdzame Avezoeta in de handen van den wulpschen ridder gevallen was. Hy was genoeg overtuygd dat alles, wat Walter over de genegenheyd en de gesteltenis der maegd gezeyd had, geen geloof verdiende, doch hy durfde niet veronderstellen dat alles volkomen valsch was. Eene brandende koorts kwam Priem overvallen, en den lyder bleef ten prooy aen den schriklyksten dorst.

Wilden wy verder den vreeden Walter volgen, wy zouden hem van het een naer het ander kot zien gaen, en zyne gevangenen hooren aenspreken. Doch van hun ontving hy geene antwoord. Danwilt, Lam, Coopman, en anderen verachtten, te sterk den gunsteling van den graef, om hem een woord toe te stieren. Maer, verlaten wy deze onderaerdsche gevangenis om ons naer eene andere plaets te begeven, in welke wy nog eene vreedere vertooning moeten bywoonen.

XXIII.
De Pynbank.

Den vreeden Walter had nauwelyks de onderaerdsche kuylen, in welken hy de opperhoofden der brugsche opstandelingen geketend had, verlaten, of hy voelde zich aengeprikkeld om aen zyne vraekzucht den vollen toom te geven; de onberoerde antwoorden die hy van Baudewyn had moeten verduren, deden zynen lust tot straffingen ten top stygen, en de pynbanken konden niet spoedig genoeg bereyd staen. Er wierd bevel aen den scherpregter gezonden, en de beulen vertoefden niet lang om alles in gereedheyd te brengen.

Voor aleer wy onze lezers de onmenschelyke tafereelen, die in de overwelfde kerkers gaen ontrold worden, voor oogen brengen, behooren wy hun een voorafgaende woord over de plaets en betrekkelyk de veelsoortige pynigingen toe te stieren.

Verbeeldt u eene langwerpige zael, weynig verlicht, en

van welke den ingang veel aen dezen van een kot gelykt. Den grond en de muren zyn met bloed bemorst; den vloer is vuyl, vet, vochtig, walgelyk; overal waer men de oogen werpt word men niet anders dan yzere ringen, ketingen, haken en kramen gewaer; koorden, touwen, bindzeelen, balken, vyzen, zyn hier en daer op een gestapeld; ledere riemen, vellen, nyptangen, hoornen, hangen aen de wanden; twee wyde schouwen gapen in deze plaets, en in elken heerd brandt een geweldig vuer; rekbanken, pynbeddens en zitstoelen staen hier en daer overeynd. Overal, waer men eenen blik werpt, treft men niets dan werktuygen van pyniging aen, en eenen walgelyken geur, eenen geur van bloed en van verbrande olie, eenen geur van geslacht vleesch, doet het hert walgen. Als of men had willen doen gelooven dat men in den naem van God en tot eere zyner Heylige Moeder, in deze plaetsen van pynen en in die kotten van onmenschelyke vreedheden, te werk ging, had men boven de eene schouw een groot kruysbeeld gehangen, terwyl boven den anderen heerd een afbeeldsel van Maria geplaetst stond. In eenen hoek dezer zael van weedom verhief zich eenen lessenaer, op welken eenen grooten boek lag open geleyd, nevens welken twee keersen een flauw licht verspreydden. Gy zyt hier in de zael waer men de verdachte persoenen op de pynbank stelt! Wat men aldaer de ongelukkigen deed lyden zal genoegzaem uyt het volgende blyken.

Toen men iemand ‘ter kwestie stelde’ zoo men dit noemde, scheen men tot doel te hebben hem het misdaed, van welk hy betigt was, te doen belyden, en hem zyne

medepligtigen te doen noemen. Wy zeggen ‘schynen’ om dat het meermaels dezen schyn was die de vreedste wezenlykheyd verborg, om dat men scheen het goed te beoogen, terwyl men enkelyk die pynigingen deed dienen om zynen vraeklust te voldoen! Men wist meermaels dat den gepynigden geen misdaed bedreven had, maer men vond goed hem te doen lyden; men was dikwils overtuygd dat den beschuldigden geene medepligtigen had, maer dit belette zommige booze menschen niet van eenen ellendigen op zulke wyze te folteren, dat zy hem tien dooden voor eene deden ondergaen.

In het eerste geval, zoo hy de pynen kon verduren, wierd hy of vrygesproken of tot eene geringe straf verwezen; maer, in het tweede geval, moest altyd de dood volgen, want dikwils was iemand reeds ter dood verwezen, als men hem nog op de pynbank stelde, om, zoo men voorgaf, hem zyne medepligtigen te doen noemen. Den duer der kwestie, dat is, den tyd der pyniging, was van eene of twee uren; dezen tyd wierd bepaeld volgens de hevigheyd en volgens de vreedheyd der pynen die men den lyder deed uytstaen. Volgens den duer of hevigheyd der foltering, wierd de kwestie ‘gewoone’ of ‘buytengewoone’ genaemd. Den patiënt onderging dry ondervragingen. De eerste voor den regter; daer moest hy den eed afleggen, en zweren de waerheyd te zeggen. De tweede kwestie wierd hem gedaen toen hy op de pynbank lag, en dat men hem alle slach van vreedheden deed verduren. De derde ondervraging geschiedde na dat den lyder, uytgeput van kragten, was weggedragen, en tot

zyn zelven was gekomen. Eenen strengen vasten was de eerste voorbereyding tot het ondergaen der kwestie.

De persoonen, die op bevel van Rogier en Walter waren aengehouden, en die in de onderaerdsche kuylen zuchtten, als pligtig van te moedig hunne privilegien te hebben voorgestaen, moesten nu ‘ter kwestie worden gesteld.’ Den ouden Lam was den eersten die men voor den regter deed verschynen. Den gryzaerd volgde moedig en onverschrokken de beulen welken hem uyt zyn kot gehaeld, en hem de handen op den rug gebonden hadden. Ofschoon uytgehongerd door eenen langen vasten en verbleekt door gebrek aen zuyvere locht, was de houding van dezen Bruggeling statig; zyn voorkomen boezemde nog eerbied en achting in; zyne oogen en zynen mond lieten nog verachting voor zyne vervolgers uytschynen.

Toen den ouden Lambrecht voor den regter verscheen, deed dezen ambtenaer aen den verdachten den gewoonelyken eed afleggen. De armen van Lambrecht wierden los gemaekt.

Den regter hield den Evangelie-boek, dien hy van den lessenaer genomen had, in de hand, en twee beulsknechten hielden van weder kanten van den ouden Lam eene brandende keers. Een kleyn koperen kruysbeeld, met welk men de veroordeelden naer het schavot vergezelde, lag op de bladeren van den geopenden Evangelieboek, en raekte met een der armen het vers in welk den Godmensch tot de joden de verwyting toestierde in deze woorden: ‘Die onder u zonder zonde is, dat hy den eersten steen werpe.’

Hoort hier de ondervragingen van den den regter:

- Gy zweert, zoo sprak den regter, de waerheyd te verklaren, en niets anders dan de waerheyd, op alle vragen die men u zal voorstellen?

- Ik zwere niet anders te zullen verklaren dan de waerheyd.

- Gy zweert zonder bewimpeling te zullen spreken?

- Zoo spreek ik altyd. Nooyt is er een ander woord uyt mynen mond gevloeyd, ten zy een woord dat overeenkomstig was met de waerheyd.

- Gy zyt hier niet geroepen om te redeneren, gy moet den vereyschten eed eerst afleggen, en dezen geschiedt zonder eenige aenmerking. Zweert gy zonder bewimpeling te zullen spreken?

- Ik zweer.

- Genoeg. Herinner u wel den plegtigen eed dien gy op het Evangelie en op het beeld van uwen gekruysten Zaligmaker hebt afgeleyd. Nu gaet men u ondervragen. Scherpregters, brengt dezen man op de pynbank.

Dit woord, welk gemeenelyk eenen zoo vreeslyken indruk maekt op het ontsteld gemoed van alwie veroordeeld is om ‘ter kwestie gesteld te worden,’ verschrikte den kloekmoedigen gryzaerd niet ten minsten. Lambrecht wierp eenen koelmoedigen blik op dezen welken dit woord had uytgesproken, en keerde zich bedaerd en onbeschrokken naer den beul die van eerbied doordrongen scheen, en die aerzelde om de handen aen den veroordeelden te slaen.

Eerbiedig, treffend, welsprekend, was de houding van

den onberoerden Lambrecht; zyn geweten was zuyver, hy voelde geene enkele knaging. Ah! verre van eenige vroeging in zyn gemoed te ontwaren, eene inwendige stem, die stem welke in het hert des regtveerdigen, zacht, helder, en harmonyvol als den gulden morgenstond, opryst, wakkerde hem tot den stryd aen. Den hemelschen leydsman, welken de Voorzienigheyd den kranken mensch heeft toegevoegd om zyne wankelende voetstappen in dit dael van tranen te bestieren, versterkte den ouderling, en ontsloot den schat van hemelschen balzem dien hy welhaest in de wonden van den gepynigden zou gieten, om die te verzachten en te versterken. Het scheen als of Lam op dezen oogenblik reeds de kroon zag schitteren die zyn hoofd ging versieren, en den Apostel der Vlaenderen uyt de godelyke Tabernakelen, omringd van seraphs en zingende artsengelen, zag nederdalen om hem den lauwertak der maerteldood te schenken; ja, de beulen zagen eenen helderen glans de halfverlichte zael doorstralen, en het eerbiedweerdig aengezigt van den moedigen Bruggeling wierp eenen gouden damp rondom zich uyt. Geen wonder dus, dat die mannen het op zich niet durven nemen den gryzaerd te grypen, en dat zy aerzelden Lambrecht te binden.

Den ouderling zag hunne verlegenheyd, en wilde een eynde aen de zelve stellen.

- Komt, laet ons gaen! zeyde Lam; ik ben bereyd!

Den scherpregter bragt nu den ouderling op eene pynbank die tusschen de vensters geplaetst stond, deed hem op de zelve nederzitten, en maekte zyne beyde handen

aen yzere krammen, welke men in den muer zag gemetst, vast, terwyl zyn hoofd ter hoogte van eenen yzeren band gebragt wierd, in welken men zynen hals sloot. Eenen wenk van den regter was genoeg geweest om de beulen te doen begrypen dat men Lam by middel der yzere schoeysels moest pynigen, slach van pyniging welk alsdan sterk in voegen was.

Een paer schoeysels van yzer wierden aengebragt, en in de zelve moesten de voeten van den patiënt gesloten worden; doch, voor aleer dit te doen, plaetste men van binnen en van buyten de beenen kloeke planken die met sterke koorden wierden vastgemaekt, en die alle beweging der beenen beletten. Nu drong men de voeten van Lambrecht in de nauwe yzere schoeysels, en de pyn die den lyder gevoelde, perste hem eenen zucht uyt het hert. Het scheen hem als of den loop van zyn bloed gestremd wierd; zyn hert klopte meer dan naer gewoonte, en een koud zweet liep hem over het aengezigt; hy viel als buyten zich zelven.

Den regter-ondervrager kwam zich voor den lyder plaetsen, en ging hem de gewoonelyke vragen doen.

- Beschuldigden, zoo begon den regter, herkent gy pligtig te zyn!

Deze woorden riepen den patiënt tot zich zelven.

- Neen, antwoordde Lam; dezen die my maertelen zyn pligtig.

- Bekent gy de schelmstukken die u zyn ten laste geleyd?

- Ik ben geenen schelm. Myn gedrag is dit van eenen eerlyken man geweest. Men bedryft geene schelmstukken

met voor zyne stad, voor hare regten, en voor de privilegien zyner medeborgers te stryden.

- Gy hebt opstand verwekt, en gy hebt het volk tot muytery gedreven.

- Ik heb onze regten verdedigd. Ik heb gepoogd met geweld te verkrygen het geen ons toekwam, en welk men ons met goedheyd niet wilde toestaen. Ik heb onze privilegien willen handhaven, wanneer den graef die poogde te vernietigen.

- Met wien hebt gy eene zamenzwering gesmeed?

- Ik moet voor my, maer voor geene anderen antwoorden.

- Gy moet uwe medepligtigen noemen.

- Ik moet aen een ander doen wat ik wensche dat men ook aen my doe. Deze grondregelen kent gy niet; maer dit godelyk gebod is voor my eene wet.

- Wie zyn de andere zamenzweerders?

Lambrecht bleef stilzwygend. De aenhoudende pynigingen ontrukten hem meer dan eenen zucht.

- Herinner u den eed dien gy daer straks afgeleyd hebt. Wie zyn uwe medepligtigen? Noem alle de persoonen die met u tegen uwen wettigen meester, tegen den doorluchtigen graef van Vlaenderen, zyn opgestaen.

Lambrecht wierp eenen sturen blik op den regter, maer antwoordde niet.

- Terwyl gy niet antwoordt, eyndigen wy de eerste ondervraging. - Scherpregter, sla de eerste wigge in de schoeysels.

Den beul naderde met eenen zwaren hamer in de hand,

en twee zyner knechten bragten elk een stuk yzer, zynde van onder dun maer van boren dik, gelyk deze werktuygen zyn die men gebruykt om het hout te klieven. Eene dezer wiggen wierd tusschen den yzeren rand van den nauwen schoen gedrongen, en, by middel van zware en herhaelde hamerslagen, dreef men deze wiggen diep in. Deze pyn wierd voor elken voet tweemael herhaeld. Toen deze wiggen waren ingeslagen, en dat het bloed nu uyt de voeten vloeyde, kon den lyder zich niet onthouden van zuchten en klagen.

Den onverbiddelyken regter-ondervrager herhaelde zyne vragen, maer Lam bleef weygeren te antwoorden. De eenigste woorden die hy uytsprak waren eenige verzuchtingen welke hy ten Hemel stierde. ‘Heere, wees my genadig!’ zuchtte den ouderling. En welhaest ontbrak hem de spraek; de pynen die hy leed waren zoo hevig en zoo aenhoudend, dat hy van zyn zelven viel, en dat men hem voor een lyk zou beschouwd hebben, zag men niet de beweging welk het bloed aen het hert maekte, terwyl het in de beneden deelen des lichaems van zynen vryen loop beroofd was. Een weynig wyn, gemengeld met een ander vocht welk men den patient ingaf, deed hem tot zich zelven komen; maer, eylaes! het was om hem nog meer te doen lyden!

- Nog twee wiggen! riep den regter.

- Ongelukkigen! snikte den lyder den regter toe.... God, ontferm u myner!... Dat myn bloed toch voordeelig zy aen myne borgers!... Heer!.... vergeef my myne zonden.... Ah!... ik sterve!...

Inderdaed, de derde wigge was nauwelyks ingeslagen, of men zag den lyder in volle stuyptrekkingen huyveren; zyne oogen zwollen uyt zyn hoofd; alle zyne ledematen kwamen in beweging. Men bood hem op nieuw eenige druppelen wyn aen, maer hy kon die niet meer innemen!

De beulen ontvingen bevel den gemaertelden Lambrecht los te maken, en hem op een bed te dragen. Aldaer wierden zyne wonden vermaekt, en zyne lidmaten gevreven en gestreken; met een woord, men diende den ongelukkigen daer alle zorgen toe om hem tot de spraek te brengen. Eyndelyk begon hy de oogen te openen, doch de pynen die hy leed waren zoo schrikkelyk, dat zy hem nog verscheyde uren beletten van te konnen spreken.

Alle ondervragingen waren vruchteloos. Lambrecht antwoordde niets.

Nu was het den keer der andere aengehoudene persoonen. Danwilt en Coopman wierden in de zelve plaets gebragt waer zy moesten gepynigd worden. Het hoofd en de beenen van een eersten wierden in ledere zakken genaeyd, terwyl zyne handen en armen met koorden rondom eenen pilaer wierden gewoeld. In die zakken had men alle slach vam uytgehongerde dieren, ratten, muyzen, venynige ongedierten en andere beesten gesloten, die, op eene vervaerlyke wyze deze deelen van het lichaem aenrandden. Eyeren wierden onder de asschen in den heerd hard gebraden, en gloeyend onder de oksels gehouden, terwyl men van tyd tot tyd brandenden pek op de armen liet druppen. Coopman wierd op eene andere wyze, maer met niet min vreedheyd, gepynigd. Men plaetste

hem op eenen yzeren drypikkel; de twee vuysten van den lyder wierden aen twee ringen in den muer, verre van elkanderen uytgerekt, vast gebonden. De voeten knoopte men aen twee ringen in den grond toe. Op een gegeven teeken, spande men alle koorden, en rekte men het lichaem van den ongelukkigen met geweld uyt.

- Water! riep den beul, terwyl men den lyder bleef uytrekken; water!

En eenen der knechten bragt eene groote kruyk.

Eene lange doch scherpe schraeg wierd onder de lenden van Coopman geschoven, en, niettegenstaende zyne klagten, zyne zuchten en zyn gekerm, rekte men de spieren van zyn lichaem op nieuw uyt, en men hield hem in dezen toestand. Toen naderde den beul met eenen ossenhoorn vol water, en, terwyl eenen der beulsknechten den neus van den ongelukkigen toeneep, goot men hem gedurig water in, tot dat hy tien pinten had ingezwolgen.

Coopman en Danwilt stonden kloekmoediglyk alle deze folteringen uyt, en weygerden, even als den ouden Lambrecht, eenen hunner vrienden te beschuldigen.

De kloekmoedigheyd, welke deze verdienstelyke borgers aen den dag leyden, verbaesde de beulen, en wierd door den regter zelfs bewonderd. Die mannen, verhard in het lyden, versteend door het gedurig herhaeld geween der gepynigden, die beulen, welken buyten het uytwendig, buyten de gedaente, niets byna van eenen mensch meer bezitten, hoe ongevoelig voor alle folteringen, ontwaerden nog een laetste gevoel van medelyden in hun hert, by het aenschouwen dezer Bruggelingen. En inder-

daed, de houding dezer helden was bewonderensweerdig; de versmading van alle pynigingen die zy toonden, de kalme en statige antwoorden die zy lieten hooren, konden niet blyven zonder indruk op de aenwezigen te doen; en, hoe woest, hoe gevoelloos, hoe onmenschelyk die beulen toch waren, nog konden zy zich niet onthouden van die gelatenheyd te bewonderen, en te aenmerken dat de zaek, voor welke die borgers leden, wel eene goede zaek behoorde te wezen. Zoo was het ook; want, wat betere, loflykere of edelere zaek kan men uytdenken die degene overtreft welke deze mannen omhelsd hebben, welke die stryders verdedigd hebben, en welke deze maertelaers in het midden der vreedste pynen nog belyden? Van hier dan, gy, onedele wezens, gy die niet begrypt wat vaderlandsliefde is! Weg van hier, gy, vuyg gespuysch, welk niet vreest uwen geboortegrond te ruylen tegen een handvol gelds! Weg van hier, ellendigen, gy die uwe broeders verkoopt, gy die de gebeenderen uwer voorouders ten prooy der vremdelingen werpt! Komt hier, nadert deze half dood gefolterde mannen, beschouwt deze lidmaten die tot op het been verbrand zyn, tast deze wonden, en zegt ons of het niet de eerloosste lastering is de liefde tot zyn vaderland voor eene ydele betooning te doen doorgaen? Leert hier wat opregte vaderlandsliefde is!

Nog eenen der aengehoudenen bleef er over, te weten Baudewyn; maer ook dezen zal aen de pynbank niet ontsnappen. Reeds is den scherpregter naer het kot van Baudewyn gezonden, en de beulen hebben den moedigen Priem reeds voor den regter gebragt, alwaer men hem

den eed doet afleggen van alles, zonder bewimpeling en overeenkomstig met de waerheyd, te belyden.

- Gy moest my niet doen zweren, sprak Baudewyn tot den regter; ik ben niet gewoon te liegen, en al uwe pynigingen zyn niet bekwaem om my tegen myn geweten te doen spreken. Gy hebt my onder uwe bevelen, ik ben in de handen myner vraekzuchtige vyanden; tegen de magt kan ik my niet verzetten. Maer, dit verklare ik u voor op, geene inlichtingen zult gy van my bekomen, en, indien de pynen en folteringen, welke gy voorgenomen hebt my te doen lyden, my misschien tot eenen staet van uytzinnigheyd bragten en my namen afpersten die my duerbaer zyn, ik verzette my tegen alle uytleggingen die gy aen myne woorden zoudt konnen geven. Nu, terwyl gy van my eenen eed eyscht, ik zwere van op niet eene uwer vragen te antwoorden.

- Baudewyn, zeyde den regter, wy volbrengen hier onze pligt. De regtveerdigheyd vereyscht dat wy de pligtigen opzoeken.

- Gy moet die niet zoeken, gy hebt die onder de hand. Gy beschouwt my immers voor pligtig, aengezien gy my ter kwestie gaet stellen; maer, indien men pligtig is voor gestreden te hebben ten voordeele zyner regten en vryheden, ik ben den pligtigsten die ooyt in de handen van den beul geleverd is geweest. Ja, ik ben pligtig in uwe oogen; maer deze pligtigheyd strekt my tot eer. Ik beklage myn gedrag niet, ik zou het nogmaels willen herbeginnen; dit, welk ik beklage, is dat onze moedige poogingen met geenen beteren uytslag zyn bekroond geweest. Gy kont

my pynigen, gy kont my op uwe pynbanken maertelen, gy kont my het leven ontnemen; maer, en dit is mynen eenigen troost, gy zult my ooyt de achting myner medeborgers niet ontnemen; myne poogingen zullen door het nageslacht gewaerdeerd worden, en meer dan eenen Bruggeling zal myn voorbeeld volgen om meyneedige prinsen te bestryden, gelyk ik myne voorouders nagevolgd heb om de privilegien die zy altyd gehandhaefd hadden te behouden.....

Den jongeling meynde verder te spreken, maer de stem van den regter weergalmde onder de gewelven.

- Scherpregter, leyd den pligtigen voor het vuer. Dat men de olie bereyde!

Baudewyn aenhoorde deze woorden zonder schrik. De beulsknechten sloegen de handen aen hem, en den moedigen jongeling wierd tot in het midden der plaets van pynigingen geleyd.

Eene leege tafel, loopende op wielen, en geheel met gaten doorboord, wierd voor een vuer geschoven, en na dat men den patiënt de voeten en beenen met een slach van spongieachtig leder had bedekt, wierd hy op die leege tafel, die maer eenen voet en half boven den grond hoog was, met koorden, die men langs de gaten in- en uyttrok, vast gebonden, en zeer naby het vuer gevoerd, zoodanig dat het onderste zyner voeten byna de vlammen van den heerd raekten. In eene schouw, op een hevig vuer, hing eenen ketel vol olie te zieden, en, op een gegeven teeken, kwam men eene pint van dit kokend vet op de beenen en voeten van den ongelukkigen gieten. Onbeschryflyk waren

de pynen die hy leed; want, dat men zich herinnere dat de ziedende olie, gegoten op dat indrinkend leder, het vleesch verbrandde, en dat de leden van den lyder, even als een stuk vleesch in eenen oven, gebraden wierden, welke brading nog aengehitst wierd door het aenhoudend opdruppen van versche ziedende olie. Niet eene antwoord nogtans gaf den lyder op alle de vragen die hem wierden gedaen. De eenigste woorden die men, in het midden zyner zuchten, uyt zynen mond hoorde komen, waren tot den Hemel gestierd; het waren verzuchtingen naer zynen God, smeekingen van vergiffenis over zyne zonden, en wenschen van geluk voor zyne geboortestad en voor zyne landgenooten.

Indien hier de beulen in vreedheyd aen dezen geleken welken de eerste christenen pynigden, ook Baudewyn geleek aen eenen der maertelaren. In het midden der hevigste pynen, dan, wanneer men vreesde dat hy elken oogenblik, by het gieten der olie op de verbrande lidmaten, ging bezwyken, opende hy de oogen, en na eenen blik vol verontweerdiging en verachting gestierd te hebben tot de verworpene schepsels die hem omringden, vestigde hy die op het beeld der Koningin der Maertelaren, op de Sterke Maegd, en smeekte, door hare tusschenkomst, de noodige sterkte en het toereykend geduld om onder de pynen niet te bezwyken. ‘Wees gegroet, Maria.... Moeder Gods.... Bid voor ons, arme zondaers!’ waren de laetste woorden welken van zyne blauwverwige lippen vielen.

Ware het ons gegeven op dezen oogenblik het gemoed van den edelmoedigen Baudewyn te doorgronden, wy

zouden verbaesd en verslagen staen van te vernemen dat het nog zoo kalm is, dat het nog vergeeft, dat het nog, zelfs wanneer de spraek ontbreekt, voor zyne vervolgers bidt. Voor zyne vervolgers! Ja, en onder dezen bevindt zich den ellendigen Walter! Ah! dit behoort niemand vremd voor te komen, Baudewyn Priem is immers eenen christenen, en heeft volgens andere grondstellingen zyn leven geschikt, dan volgens die verderflyke leeringen, welke in de hoven der koningen en in de paleyzen der grooten onderwezen worden.

Twee uren had men Baudewyn Priem op de pynbank gehouden. Toen men hem wegdroeg opende hy zyne oogen, en den geylen Walter was het eerste voorwerp welk zyne oogen aentroffen. Den vreeden en vraekzuchtigen hoveling had de pynigingen van zynen vyand willen bywoonen, den gunsteling van Guido had zich willen vermaken in de klagten, in het gejammer, maer hy was in zyne meyning bedrogen; hy kon zich enkelyk verzaden met den geur dien de roostende lidmaten van den lyder uytwaessemden. Baudewyn meynde te spreken als hy dezen ellendigen gewaer wierd, maer hy was te sterk afgemat en uytgeput van kragten, om de spraek al terug te hebben.

Ondertusschen scheen den vyand van Priem, den boozen hofjonker, een aenhoudend vermaek te genieten, in het beschouwen van den gepynigden, en bleef den zelven by, door zyne tegenwoordigheyd nog de wonden vergiftigende die Baudewyn overdekten.

Den jongen Bruggeling wierd nu voor de derde mael

ondervraegd, maer gaf geene de minste antwoord. Toen den regter de laetste vraeg had voorgesteld, en Baudewyn weygerde te spreken, naderde Walter, en met eenen helschen grimlach zynen vyand beschouwende, wierp hem deze weynige woorden toe: ‘Avezoeta bemint my!’ Priem voelde, op het hooren dezer leugenvolle woorden, nypendere pynen in zyn hert dan deze geweest waren die hem zyne lidmaten verscheurd hadden; hy regtte zich op voor zoo veel hy kon, hief zyne gemaertelde hand en zynen ontvleeschden arm om hoog, doch kon niet spreken, de inwendige folteringen benamen hem de spraek! Maer, hoe welsprekend, hoe treffend, was den verontweerdigingsblik dien hy Walter toestierde!

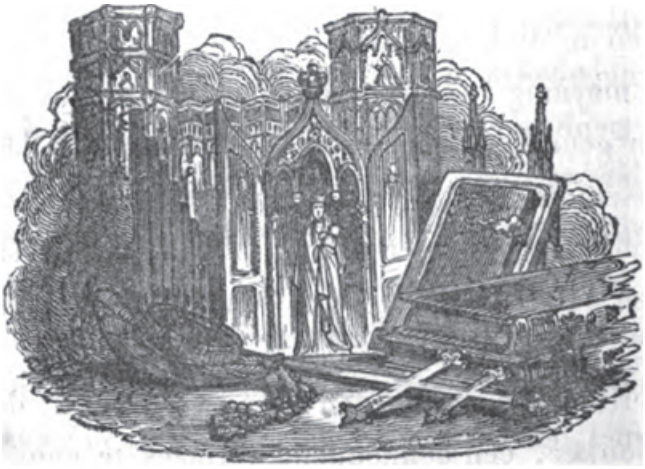

XXIII.
De Kluyze en de Kapel.

Terwyl de boven aengehaelde vreedheden, op bevel van den onmenschelyken Walter, in de onderaerdsche kuylen van het graeflyk verblyf, gepleegd wierden, had een ander, doch treffender tooneel, op eene myl afstand van Brugge, plaets; terwyl de lidmaten der vrome borgers op de pynbank lagen uytgerekt en doorbrand, verhieven elders vrye en zuyvere handen zich hemelwaerds om genade; terwyl de zalen des verblyfs van Guido niets anders dan zuchten en geween wederkaetsten en de overwelfde gevangenissen van gejammer en geklag weergalmden, rezen vurige gebeden en dringende smeekingen ten hemel, en wierden de verzuchtingen van een geheel huysgezin, op de vleugelen der boodschappers des Allerhoogsten, tot voor de voeten der Goedertierende Maegd gebragt; terwyl de vreede folteringen aen de maertelaren eenen schreeuw, te zamen met hun bloed, ontrukten,

golfden de verzuchtingen van eenige zuyvere zielen, als de doorschynende wolken van wierook voor het tabernakel, naer de verblyfplaets der regtveerdigen opwaerds. Zonder moeyte zal men hier begrypen dat er van het huysgezin van den goud- en zilversmid gehandeld word, welk huysgezin het behoud van Brugge afsmeekte.

Gelyk wy hooger gezeyd hebben, had Van den Damme zyne huysgenooten aen de baldadigheden der twee hofjonkers en aen de vervolgingen van alle slach niet willen blootstellen, en had zyne huysvrouw en beyde dochters by de vriendinnen dezer laetste geplaetst. Doch, deze vrouwen mogten zich ook aldaer niet veylig achten, en er wierden maetregelen genomen om Avezoeta en Sybilla, te zamen met hare moeder en met hare twee vriendinnen, buyten de stad ergens te verbergen. Den vader nog altyd vreezende voor de opligting zyner huysgenooten besloot de jonge dochters, onder bestier en waekzaemheyd zyner echtgenoote, naer eene meer zekere verblyfplaets te leyden. Deze plaets wierd spoedig gevonden. Het was den achtbaren geestelyken, den oom van Avezoeta en Sybilla, die zich hier mede belastte. Niet verre van Brugge, meer naer het noorden toe, leefde eenen ouden en eerbiedweerdigen kluyzenaer, die voor eenen heyligen Dienaer des Heeren aenzien wierd, en aen welken de dochters door haren oom wierden aenbevolen. Ziet daer nu Van den Dammes gemalin, zyne beyde dochters en hare twee vriendinnen naer de plaets, waer den eremyt zyn verblyf houdt, op weg.

Toen men de stad Brugge langs den noordkant uyttrad

vond men die omstreken weynig bebouwd, en kwam men in eene kleyne heyde, op het eynde van welke men de dikbebladerde kruynen der hoog opgaende boomen van eenen bosch zag golven. Het was derwaerds dat de vyf vrouwen zich begaven. Op den boord van dit woud ontmoette men een eng voetpad welk voord kronkelde en tot dieper in den bosch leyde, en op eene opene plaets eyndigde, plaets die, zoo het scheen, voorgaendelyk door den donder verwoest was geweest; want men bemerkte aen al het overig van het woud, dat er nooyt boomen geveld of gekapt waren geweest. Het is alhier dat eene kleyne kapel zich verheft, nevens welke men de arme wooning van eenen eenvoudigen geestelyken, van eenen armen kluyzenaer, bemerkt.

- God zy gelofd! sprak de moeder, wanneer zy deze kapel in het gezigt kreeg.

En alle verdobbelden hare stappen om de kapel te bereyken.

Het was vroeg in den morgend wanneer de vrouwen daer aenkwamen; de zon had nauwelyks haren loop begonnen, en de dauwdroppelen waren nog door de vogelen uyt de kelken der bloemen niet gedronken, of de perels, die den nacht van zyne vochtige vleugelen geschud had, waren nog door de stralen der zon niet geplukt; het heyr der booskooralen verhief in zoetluydende accoorden den lof des Allerhoogsten, terwyl de vlinders en de wormen der aerde, zoo wel als de wilde dieren en de zuydewinden, den Heer van hemel en aerde prezen en verheerlykten. Den geestelyken, die het op zich genomen had deze kapel,

de Moeder Gods en den Apostel van Vlaenderen toegewyd, te bedienen, voegde dagelyks zyne gebeden by de harmonyvolle loftuytingen der ontwakende schepping, en hield zich op dezen oogenblik bezig met de primen te lezen aen den voet des autaers, zich aldus bereydende om het onbloedig zoenoffer der nieuwe wet den Overwinnaer der dood op te dragen.

Getroffen over dit ongewoon tooneel, en verheugd van zonder hindernissen de gevaren ontkomen te zyn, wierpen de vyf vrouwen zich op hare knieën, en konden niet genoeg den Hemel dankzeggen. Dit vroegtydig bezoek stoorde geenzins den kluyzenaer, welken, zonder eens het hoofd te bewegen, zyne gebeden voordlas. Treffend was het voorkomen van den eremyt. Dezen geestelyken was van eene lange gestalte, en met een bruyn habyt met wyde mouwen en hem tot op de voeten hangende gekleed; eene witte koorde omgorde hem de lenden. Het aenhoudend vasten, de dagelyksche lyfkastydingen en de boetplegingen van alle slach hadden dezen heyligen bedienaer van den godsdienst uytgemergeld, en nauwelyks hem de huyd over de beenderen gelaten. Vurige oogen fonkelden onder zyne dikke en gebogene wenkbrouwen; diepe rimpels doorkloven zyn voorhoofd, en invallende wangen hadden nauwelyk nog de laetste teekenen van haren voorgaenden bloos behouden. Weynige sneeuwwitte hairen bezoomden nog langs achter zyn eerbiedweerdig hoofd, en eenen langen baerd hing hem tot op de borst.

Alles in deze kapel was eenvoudig en arm, doch wel geschikt en zindelyk. Goud en zilver blonken hier niet,

kostbaerheden zag men hier niet schitteren; eene steenen lamp die dag en nacht brandde, vier kandelaers, een beeld van Maria, en een kasje welk tot tabernakel diende, waren de eenige voorwerpen die men aentrof. Versch geplukte bloemen verspreydden haren aengenamen geur door geheel de bidplaets, treffend zinnebeeld der vurige gebeden die hier dagelyks gestort worden! De vier maegden en de deugdzame huysvrouw zouden misschien nog langer in het gebed zyn gebleven, waren zy door het opstaen des priesters niet opgewekt. Den kluyzenaer bereydde den autaer, aenstak twee keersen, en, na boven zyn grof habyt een priesterlyk gewaed te hebben aengetrokken, begon misse te lezen.

Hier laten wy den lezer aen zyne eygene overdenkingen over; hy oordeele nu van de gevoelens die in het gemoed der nedergeknielde vrouwen oprezen.

Na het voltrekkken dezer godsdienstige plegtigheyd verliet den geestelyken de kapel, om zich naer de hut of kluyze, welke nevens die kapel was opgeslagen, te begeven, en aldaer, onder het zingen van psalmen en het lezen van gebeden, zyn werk voord te zetten. De huysvrouw van den goud- en zilversmid volgde den kluyzenaer, en, voor aleer dezen zyne cel binnen trad, sprak zy den priester aen:

- Eerweerden Vader, dienaer des Heeren, verstoot de smeekingen van eenige verlatene vrouwen niet.

Bertulf, zoo was den kluyzenaer genaemd, wendde de oogen naer deze die hem aensprak.

- Wat begeert gy? vroeg den eremyt.

- Geholpen te zyn, was de antwoord der moeder. En zy weende.

- Wat kan ik voor u doen? Ik ben altyd bereyd mynen evennaesten te helpen waer ik kan.

- Wy zyn verlaten en vervolgd!

- God verlaet niemand die op hem betrouwt; hy noemt zalig de gene welke vervolgingen voor de regtveerdigheyd lyden.

- Wy lyden zonder morren, om dat wy op hem ons vertrouwen vestigen, op hem die den loon is der vervolgde; maer wy hebben hulp noodig.

- Verklaer u nader, vrouw; indien eenen armen kluyzenaer u in iets kan voordeelig zyn, ik zal den Heere loven voor in het minste mynen evenmensch dienstig te zyn geweest. Ik bezitte weynig, maer het geen ik heb is u geschonken; eenen dronk water verdient ook zynen loon.

En Bertulf wachtte met nedergeslagene oogen de antwoord der vrouw af.

De moeder van Avezoeta behandigde het geschrift van haren broeder aen den eremyt.

Nauwelyks had den kluyzenaer het geschrift ontplooyd, of hy herkende het handteeken van eenen ouden vriend, en twee vreugde-tranen glinsterden in zyne holle oogen. Ofschoon gansch van de wereld gescheyden, en buyten gemeenschap en omgang met menschen, nog kon het menschelyk gevoelen, aengeprikkeld en opgewekt door de vriendschap, het hert van Bertulf niet onverschillig laten. Den kluyzenaer genoot een bezonder vermaek eenigen dienst aen zynen ouden vriend, in den persoon van vyf

vervolgde vrouwen, te konnen bewyzen. Bertulf kon nauwelyks spreken, herlas nog eens den brief die men hem had besteld, en wees met de hand zyne kluys aen. De moeder begreep dit teeken, boog zich eerbiedig, en ging hare dochters en hare vriendinnen in de kapel halen, om haer naer de hut van den eremyt te leyden.

Ondertusschen maekte den kluyzenaer zich gereed om eenige spys voor de aengekomene vrouwen op te disschen.

Het binnenste der cel van Bertulf leverde eenen somberen doch treffenden blik op. De muren, indien men dit woord mag gebruyken, de muren der kluyze waren van boomtakken gevlogten en vastgemaekt aen eenige palen welken men in den grond had geplant. Op eene kleyne houten tafel lag eenen geschreven boek, en nevens dezen stonden een doodshoofd en eenen zandlooper; een palmhouten kruysbeeld was aen de tafel vastgemaekt. In eenen hoek der cel ontwaerde men eenige dorre bladeren op welke den kluyzenaer weynige uren rust nam, en wat verder trof men biezen aen, van welke den geestelyken matten vlogt. Eene bank stond niet verre van de tafel geschoven, en op deze lag een half zwart brood, byna gelyk aen dit welk Paulus in de woesteyn ontving. In de nabyheyd der hut, een weynigje ter linken kant des ingangs, murmelde eene fonteyn welkers helder water den dorst van Bertulf en van de vermoeyde reyzigers, welken de kapel kwamen bezoeken, leschte. Het was in deze plaets dat den geestelyken de deugdzame moeder met hare vier reysgenooten ontving, en haer een stuk brood, met eenige veldvruchten die hy had geplukt, aenbood.

Na dat men het weynig voedsel genuttigd had, ging men zich onder de lommer der boomen nederzetten, en aldaer vroeg Bertulf eenige inlichtingen nopens zynen vriend, nopens den eerbiedweerdigen geestelyken, welken hem die vervolgde vrouwen had aenbevolen. De deugdzame echtgenoote van Van den Damme voldeed welhaest de natuerlyke nieuwsgierigheyd van den kluyzenaer. Zy gaf hem te kennen den goeden toestand van haren broeder, en veropenbaerde hem wat hy ten voordeele zyner stadsgenooten verrigt had. Zy verhaelde hem wat er te Brugge was voorgevallen, zy deed hem een omstandig verslag van den opgerezen opstand, en sprak met veel lof van allen die zich aen het hoofd der volksbeweging geplaetst hadden. Baudewyn Priem wierd hier by niet vergeten, en niet alleen zynen heldenmoed by het verdedigen zyner geboortestad wierd hier opgehelderd, maer de moeder schetste ook met levendige kleuren af de daden van zelfsopoffering door dezen jongeling gepleegd, bezonderlyk by het tweemael redden harer oudste dochter.

Het was met alle omstandigheden, zonder eene der minste te vergeten, dat zy hier over Baudewyn sprak, en, kende men het deugdzaem hert, het onbewimpeld gemoed, en de ongeveynsde tael dezer edelmoedige vrouw niet, men zou byna geloofd hebben dat zy eenigen drift by hare dochter had gepoogd te doen opryzen; met zoo veel toegenegenheyd sprak zy van den goeden jongeling! Maer dit alles by de moeder was rondborstigheyd; zy kende immers te wel het reyn geweten van deze, die eens, maer te vergeefs, voor den moedigen Priem bestemd was ge-

weest, en die nu hare trouw in meer onvergankelyke handen gesteld had. Nogtans kon Avezoeta dit verhael niet aenhooren zonder bewogen te zyn, en den carnaetkleurigen bloos die haer aengezigt kwam verwen, verried genoeg hare inwendige gevoelens. Nu voegde de moeder hier nog by de omstandigheden der inneming van Brugge, en der aenhouding van den dapperen Baudewyn, en van zyne kloekmoedige medemakkers.

Eenen oogenblik van diepe stilzwygendheyd volgde op dit verhael.

Den goeden kluyzenaer onderbrak eerst deze stilte. Hy regtte zich op, en, zyne oogen hemelwaerds wendende, riep hy met eene belemmerde stem:

- Groot is den Heere onzen God; van den dageraed tot den zonnen-ondergang, zynen Naem moet gelofd worden!

Hy kruyste zyne armen op zyne borst, en, met nedergebogen hoofde, bleef hy als in diepe gedachten verslonden.

Wie zal konnen begrypen wat er in het gemoed van dezen kluyzenaer omging? Misschien begrypt Bertulf, beter dan iemand, den bloos der jonge dochter; misschien leest hy klaerder dan wie het zyn moge, in de oogen der moeder, de genegenheyd en de hoop die het huysgezin op Baudewyn voorgaendelyk gevestigd had; misschien overweegt hy op dezen stond omstandigheden van zyn ongestuymig leven die eenig betrek hebben met het verhael welk hy komt te aenhooren; want, Bertulf heeft van jongs af in de wildernis niet geleefd, Bertulf heeft ook zyne jonge jaren in de wereld gesleten, en het was maer nadat

hy eene teerbeminde huysvrouw tydens de eerste maenden van zyn houwelyk verloren had, en na dat hy eene reys door het H. Land ondernomen en het H. Graf ons Heeren bezocht had, dat hy te Roomen priester gewyd was geworden, en in zyn geboorte-land, in het woud afgezonderd van de wereld, was komen leven. Geen wonder dat Bertulf als opgetogen daer staet, want er moeten treffende herinneringen in dat hert opryzen, en dit gemoed kan nog tot zoo verre van alle aerdsch gevoel niet zyn ontheven, dat niet hier en daer eene slecht genezene wond nog eenige steking veroorzaekt. Het ware roekeloos dit verder te onderzoeken, want ziet, hy slaet de oogen nederwaerds, hy gaet spreken.... Maer, welke beweging bespeurt men schielyk op het aengezigt van elkeen? Wat beduydt die vrees die elk doet beven? Geduld, lezer, geduld voor de oplossing; het vervolg van dit hoofdstuk zal dit genoegzaem beantwoorden.

Op dezen oogenblik hoorde men eenig gerucht op kleynen afstand, en daer het scheen nader en nader te komen, vreesde men voor verraed en dacht men verklikt te wezen. Bertulf verzocht de vrouwen in de kapel te treden, belovende haer tot er dood toe te verdedigen, indien eenen heyligschender het op zich durfde nemen de deur van den Tempel des Heeren met geweld te willen openen. De moeder en hare gezellinnen schaerden zich rondom den autaer, en gingen hare gebeden de H. Maegd opdragen. Aldus ziet men, by het opkomen van een tempeest, de zeevogelen zich op de masten en in het tauwwerk van een schip by een verzamelen; alzoo ziet men de

pas uytgebroeyde jongskens zich, by het begin van een onweder, onder de vleugels der hen verbergen.

Inderdaed, het waren de stappen van eenen persoon welken men gehoord had, want, nauwelyks was den ingang der kapel gesloten, of eenen man, gansch in het zweet, stond in de tegenwoordigheyd van den geestelyken daer.

- Vriend, zoo sprak den kluyzenaer, wees gegroet en en welgekomen. Van waer zoo haestig?

- Weerdigen man, ik ben met eene zending belast. Is het aen den kluyzenaer Bertulf dat ik spreek?

- Bertulf staet hier voor u, en is bereyd u, gelyk alle menschen, te helpen.

- Op uwen dienst heeft men gerekend. Zyn hier niet eenige vrouwen u aenbevolen welke gy onder uwe bescherming hebt genomen?

- Waer toe deze vraeg?

- Om dat deze vyf vrouwen het voorwerp myner zending zyn.

- Van wien hebt gy eene zending ontvangen? In wiens naem spreekt gy?

- In den naem van uwe vrienden; het zyn uwe vrienden die my gezonden hebben.

Eene der vriendinnen van Avezoeta herkende de spraek van haren broeder, en, voor aleer Bertulf den tyd had gevonden om te antwoorden, was de deur der kapel geopend, en stond Christina nevens haren broeder.

Dezen jongeling was door den schoonbroeder van den goudsmid, door den geestelyken, gezonden, om aen Bertulf te laten weten dat de vrouwen by hem misschien

niet veylig waren, aengezien men alom tot het ontdekken van Avezoeta en Sybilla opzoekingen bevolen had; ook was hy gelast bekend te maken dat Baudewyn en zyne medegevangenen op de pynbanken ter kwestie moesten gesteld worden. Deze tyding bedroefde sterk den goeden kluyzenaer, en men ging spoedig aen middelen denken om de booze inzigten der geyle hofjonkers te verydelen. Men kwam over een dat den broeder van Christina de vrouwen naer Damme zou geleyden, en, voor aleer naer Brugge te gaen, hy nog eens tot by Bertulf zou komen.

Voor aleer zich door den bosch op weg naer Damme te begeven, verzamelde men zich in de kapel.

Bertulf, na een kort, doch vurig gebed, bekwam allengskens zyne gewoonelyke kalmte terug; den Hemel daelde den diepontroerden kluyzenaer ter hulp, en gaf hem de noodige sterkte om de moedelooze en vervolgde vrouwen te troosten. Den geestelyken wierd hier door de Voorzienigheyd gekozen, om de verborgene inzigten van den Heere aen vier uytverkorene maegden te veropenbaren. Hoe wonderbaer is God in zyne werken! Den nedergeknielden dienaer Gods regtte zich op, en zich op den trap van den autaer geplaatst hebbende, sprak tot de bedroefde vrouwen de volgende woorden:

‘Gelyk het goud in het vuer onderzocht en gezuyverd word, zoo beproeft God de regtveerdige zielen door de vervolgingen, en reynigt die meer en meer door den tegenspoed. Dit ondervindt elken sterveling, maer weet er niet altyd goed gebruyk van te maken; dit ondervindt gy ook, en poogt het u te baet te nemen. In het zweet ons

aenschyns moeten wy de wegen van deze gevloekte aerde bewandelen, en die aerde, deze valley van geween, levert ons niets dan distels en doornen; distels van vervolging, doornen van bekoring; distels van tegenspoed, doornen van ongeluk. Doch, dit zy geene beweegrede tot kleynmoedigheyd.

Denkt dat wy nooyt boven onze kragten bekord worden, en dit zalig gedacht zal ons in alle kwellingen versterken; wat meer is, God, in zyne ondoorgrondelyke wysheyd, zendt dikwils meest tegenspoed aen deze toe, die hy meest bemint. Gy zyt van dit uytgelezen getal, vriendinnen des Heeren. Indien de inspraek die ik gevoele my niet verleydt, zyt gy verkoren om nog meer te lyden, en om, eens, ten vollen gezuyverd, met een helder licht, als een uytgelezen vat, te schitteren. Vele zyn er geroepen, maer weynige uytverkoren. Poogt van het kleyn getal te wezen, en met dobbele winst terug te geven, de talenten welke gy van den Heer ontvangen hebt. De lelie des velds kan vele stormen uytstaen, zy verdraegt wind en donder, en nog verslenst zy niet; integendeel, nauwelyks zyn de stormwinden bedaerd, de donderslagen verdoofd, en de tempeesten verdwenen, of deze plant, die eenzame bloem, ontsluyt haren kelk, en, witter dan sneeuw, prykt zy in het midden der verwoeste velden en der verdelgde akkers. Maer, zoo eene roekelooze hand die lelie plukte, eylaes! de blanke bladeren verwelken en de opregte schoonheyd is niet meer!

Gy ook, zuyvere maegden, gelykt aen de lelien des velds, en, even als deze bloemen, moet gy de tempeesten

trotseren; stormen en onweders woeden rondom u, doch uwe witheyd zal blyven schitteren, indien den verpesten adem van eenen roekeloozen uwen glans niet kome verdooven gelyk hy de leliekelken doet verwelken. Maer neen, dezen aen wien gy u verbonden hebt, zal over u waken, hy zal u beschermen en u als zyne bruyd zoodanig behoeden, dat hy zyne engelen voor uyt zal zenden, op dat gy uwe voeten nergens zoudt aen stooten.

Uytgelezene zielen, gy hebt de wereldsche eer en genuchten met den voet getreden om een hooger geluk te betrachten, en God ontvangt uwen offer. Hy heeft my gekozen, my onweerdigen, om u dit te verkondigen. Gelukkigen dag voor my, op welken het my gegeven is de geestelyke verbintenis tusschen vier maegden en den godelyken bruydegom te mogen sluyten! Nog gelukkigeren dag voor u, op welken gy eeuwige trouw gaet zweren aen dezen die de getrouwigheyd zelve en de oneyndelyke en onuytblusschelyke liefde is!....'

Hier hield den kluyzenaer eenige stonden op te spreken, en met de oogen hemelwaerds stond hy als opgetogen. Na eene poos in deze houding te zyn gebleven, ging hy aldus voord:

'Avezoeta, uwen roep is geenen twyffel meer; hetgeen uw hert u heeft veropenbaerd, is de godspraek, is de zachte en onwederstaenbare stem met welke den Heer tot zyne welbeminde spreekt. "Schoon zyt gy, myne vriendin; schoon zyt gy, uwe oogen glinsteren gelyk die der duyven. Gy zyt ten vollen schoon, myne welbeminde, en in u is er geene vlek." Aldus heeft den hemelschen

bruydegom meermaels tot u gesproken, en gy hebt hem geantwoord, en hierom hebt gy de wereldsche eer verstooten. Zie, den bruydegom komt aen, reyk hem de hand; en uw hert zal van vreugd overstroomen. Maer, nog vele kwellingen staen u te wachten, nog veel tegenspoed moet gy verduren, om dat gy gekozen zyt tot de leydsvrouw van vele andere.'

Hier kon de schoone Avezoeta hare tranen niet meer weerhouden, hier kon zy zich niet meer beteugelen, en leverde zich aen eene zeer natuerlyke droefheyd over. De overige vrouwen borsten insgelyks in geween en in zuchten uyt, en den geestelyken zelf voelde zich bewogen. Hy onderbrak voor eenige stonden zyne aenspraek, maer hernam die welhaest in dezer voegen:

'Moedig aen, bruyd van den koning der maegden, al waer gy gaet zullen de maegden u volgen. Moedig aen, gy hebt gevonden het geen de wereld niet kan geven; volg de stem die u uytlokt, en dit dael van tranen zal welhaest in een Engelendael herschapen worden.

En gy, teedere maegd, gy jonge Sybilla, de wereld zou fier zyn u te bezitten, maer de wereld is u niet weerdig; het is op de voetstappen uwer zuster dat gy moet wandelen.

Christina en Margaretha, deugdzame zielen, godvruchtige dochters, den Heere heeft my, zynen onweerdigen dienaer, gekozen om u zyne inzigten te veropenbaren. Van dezen oogenblik af behoort gy deze wereld niet meer toe.

Kloekmoedige vrouw, gy, weerdige moeder, verheug

u heden, en juych toe, het is u gegeven de echtverbintenis uwer dochters by te woonen.'

En alle wierpen zich op hare knieën en borsten uyt in tranen. Den geestelyken was insgelyks bewogen. Hy verhief beyde zyne armen, en, na de linke hand op zyne borst geleyd te hebben, zegende hy met de andere hand de weenende moeder en de geknielde dochters.

'Gaet in vrede, zeyde den kluyzenaer; dat den Heere u geleyde, en u alom met zynen zegen vervolle.'

En Bertulf wierp zich op den trap van den autaer neder, terwyl de weenende vrouwen, onder het geleyde van den jongeling, haren weg naer Damme voordzetten.

XXV.
Laetste stonden der Veroordeelden.

Alle de ondervragingen, pynen en folteringen waren vruchteloos geweest; men had geene de minste inlichting van de aengehoudenen konnen vernemen. Er wierd dus besloten, zoo om zich van die opperhoofden der opstandelingen te ontmaken, als om een voorbeeld aen de muytzieke stad Brugge te geven, de kopstukken, welken men nu onder de hand had, ter dood te brengen. Niet om dat Baudewyn met zyne medemakkers de eenigsten waren welken tegen den graef en deszelfs gevolmagtigden waren opgestaen; niet om dat zy alleen pligtig waren; niet om dat zy alleen den oproer bewerkt hadden; maer om dat den graef oordeelde dat er toch eenigen moesten ter dood gebragt worden, en dat men juyst dezen nu in de boeyen had. Guido zou, wel is waer, geern een meerder getal Bruggelingen het schavot doen beklimmen; hy zou liever honderde hoofden door den beul zien afgehouwen worden;

mogte hy aen de stem zyner vraek gehoor verleenen, het bloed zou in menigte de straten en openbare plaetsen van het oproerig Brugge verwen; maer, langs den eenen kant vreest hy de gesteltenis der nog aengehitste gemoederen, en langs den anderen kant haekt hy naer eene gelegenheyd om zyne ydele geldkoffers te konnen vollen. Den gelddrift, zoo als voorgaendelyk reeds is aengemerkt, behaelt hier op de vraekzucht den zegeprael; hoe sterk Guido naer bloed dorst, nog heeft hy meerderen drift naer geld. Het doodvonnis word dus tegen de zes aengehoudene persoonen uytgesproken, en Brugge word veroordeeld om aen den graef eene groote somme op te brengen.

Het is aen Baudewyn Priem dat men eerst aenkondigt dat hy maer weynige uren meer te leven heeft.

- God zy gelofd! roept hy uyt; myne pynen zullen welhaest geëyndigd zyn. Heer, wees my ellendigen zondaer genadig!

Ofschoon Baudewyn zich aen dergelyke boodschap verwachtte, deed nogtans de bekendmaking van deze straf eenigen indruk op zyn gemoed. En inderdaed, zoo is eenen mensch gesteld, dat hy altyd eenigen afkeer van de dood, altyd eenen schrik voor dien gevaerlyken oogenblik, gevoelt. Het was den regter, die hem onlangs voor, tydens en na de folteringen der pynbank, ondervraegd had, die nu Baudewyn de dood kwam aenzeggen. Hy was vergezeld van den scherpregter en van twee beulsknechten, die Priem ter zelver tyd het hair van zyn achterhoofd kwamen afsnyden. Nog eenen persoon maekte van dien lykstoet deel, het was..... Walter, den artsvyand van Baudewyn!

Den gepynigden Priem lag op een handvol strooy uytgestrekt, en bezat nauwelyls de kragten om de ongedierten van zich te weren, en te beletten dat de ratten en muyzen aen zyne half gebradene voeten en gerooste beenen kwamen knauwen. By het hooren dat hy buyten de poort moest omgebragt worden, regtte hy een weynig het hoofd op, en sprak met eene flauwe en half gebrokene stem:

- En Lambrecht?.... en Danwilt?

- Zy gaen hun vonnis ook hooren, antwoordde den regter.

- Ook de dood?.. vroeg Priem.

- De dood! De dood!

Zoo liet zich eene stem, in welke vraek en genoegen zich te zamen smolten, hooren. Het was den vreeden Walter die deze vreede woorden uytsprak.

- Zy leven dan nog! zuchtte Baudewyn; en eenen traen vloeyde uyt zyne halfgebrokene oogen. Eene gunst heb ik nog te vragen. Eenen priester!...

- Eenen priester zal u toegestierd worden, antwoordde den regter.

Den stoet verliet het onderaerdsch kot van Baudewyn, om de zelve tyding aen de andere gevangenen te gaen aenkondigen. By het verlaten der plaets aenschouwde Walter nog eens den lyder dien hy voor zich op den grond zag liggen, en, op den zelven oogenblik, opende Baudewyn zyne oogen, en de blikken der beyde vyanden ontmoetten elkanderen. Wy laten het den lezer over, te oordeelen welke tegenstrydige gevoelens dezen aenblik in de verschillige gemoederen deed ontstaen.

De tyding der ter dood veroordeeling van de aengehoudene persoonen, en de omstandigheden der pynigingen welke zy op de pynbank uytgestaen hadden, waren welhaest door geheel de stad gekend, en verwekten by elkeen eene hevige verontweerdiging. Meer dan eenen Bruggeling zwoer eens dezen hoon te zullen vreken; meer dan eenen vriend der veroordeelden zou zyn leven willen ten besten gegeven hebben om dit van deze weerdige borgers af te koopen; meer dan eenen borger, die onder de bevelen van Baudewyn Priem of van Danwilt gestreden had, zou willen onder de wapens komen om zyne oversten, die hy wonderen van moed en dapperheyd heeft zien geven, te helpen en by te staen. Maer, vruchteloos zyn alle die wenschen, te vergeefs zyn alle poogingen, nutteloos zyn alle plans en aenslagen. Den graef heeft maetregelen genomen om, voor den oogenblik ten minsten, alle onlusten, allen opstand, alle poogingen van geweld, onmogelyk te maken.

Ondertusschen had die tyding ook de ooren van Van den Damme getroffen, en was deze droeve mare tot in het huys van den goudsmid gedrongen. Avezoeta en Sybilla waren de eenigste welke onbewust van dit alles waren. Wy zullen het hier niet ondernemen te doen begrypen wat er in het gemoed van Van den Damme omging, en welke droefheyd hy gevoelde. Alwie weet wat vriendschap is, alwie de genegenheyd kan waerderen die den eenen hertsvriend den anderen toedraegt, alwie den schat van verknochtheyd kent, dat dezen zyn gemoed ondervrage, en de inwendige stem van zyn hert zal hem doen

gewaer worden aen welke folteringen den boezemvriend van Baudewyn moest ten prooy zyn. In deze zoo wettige droefheyd deelde den achtbaren geestelyken ook, en spoedig kwam dezen op het gedacht van zich te gaen aenbieden om den laetsten troost van den godsdienst, en om de veelvuldige middelen van hulp, versterking en vertroosting die de kerk ter beschikking der geestelyken stelt om deze de stervenden deelachtig te maken, toe te dienen. Zoo spoedig dit voornemen gemaekt was, even spoedig wierd het ten uytvoer gebragt. Ziet! den yverigen priester heeft reeds het huys van den goudsmid verlaten, en is op weg naer het gravelyk verblyf, ten eynde den toegang tot die onderaerdsche plaetsen van geween en gekerm af te smeeken.

Als den eerbiedweerdigen geestelyken nu aen de wallen van het kasteel was gekomen, liet men juyst de valbrug om leeg, en eenen opgesmukten jonker, eenen fieren hoveling, trad uyt het verblyf van den graef, en wierp eenen trotschen en verachtelyken blik op den zedigen priester, en, daer hy dezen naer den ingang van het verblyf zag naderen, wierd hy eenigzins nieuwsgierig, en hield stil.

- Werwaerds wendt gy uwe stappen? vraegde den hofjonker.

Den geestelyken die zich hoorde toeroepen keerde het hoofd naer den kant van waer hy de stem vernomen had.

- Waer gaet gy henen? sprak Walter nog eens. Wie zyt gy om naer dit verblyf te komen?

- Eenen priester, antwoordde den oom van Avezoeta, zeer kalm.

- Wat verlangt gy?

- Niets wat niet billyk is.

- Spreek, of de schildwachten zullen u op staenden voet aenhouden.

- Ik ben geenen kwaeddoener; gy hebt niets van my te vreezen.

- Ik vreeze niemand, en u nog min dan vrien het zyn moge. Maer, zeg my wat gy begeert.

- Ik verlange de gevolmagtigden van den graef te spreken.

- Gy ziet hier eenen voor u; wat vraegt gy nog?

- Ik kome mynen dienst als gezalfden des Heeren aenbieden. Onze bediening is de gene van bevredigers, wy zyn de boden van vertroosting, ons ambt is dit van liefde, en, als bedienaer van den liefdevollen godsdienst, kome ik myne broeders in hun geloof opwekken, hun tot de laetste reys versterken, en hun den schromelyken oogenblik, op welken zy in de eeuwigheyd gaen geworpen worden, min gevaerlyk doen voorkomen, met hun het brood van het eeuwig leven uyt te reyken.

Deze woorden van den achtingsweerdigen priester met statigheyd uytgesproken deden indruk op het gemoed van den gevolmagtigden des graefs, en bragten Walter de beloften te binnen die hy weynigen tyd te vooren gedaen had.

- Kom, zeyde hy, uwe aenbieding word aengenomen. Begeef u by de veroordeelden, hunne laetste uer zal morgen reeds geslagen zyn voor aleer de zon den gezigteynder zal verlaten.

Walter keerde eenige stappen terug, gaf bevel dezen priester by de veroordeelden te leyden, en vraegde aen den geestelyken of hy alleen voor zes zou toereykend zyn.

Dit getal deed den man yzen, terwyl hy hier door begreep dat alle de aengehoudenen tot de doodstraf veroordeeld waren. Hy antwoordde dat hy zynen dienst aen eenen of twee kon toedienen, maer niet aen zes, dat het zou betamen nog twee of dry geestelyken te laten roepen om de veroordeelden in hun uyterste by te staen. Den priester wierd dan gemagtigd, wanneer hy nog eens terug kwam om de verwezenen te bezoeken, nog twee of dry andere priesters met zich te leyden.

Nu zag den oom der schoone gezusters zynen stap wel gelukt, en brandde van verlangen om zynen vriend te omhelzen. Den scherpregter, gevolgd van eenen zyner dienaers, bragt den geestelyken in de onderaerdsche kotten, en opende de eerste deur.

- Den veroordeelden Priem ligt hier, sprak den beul, terwyl hy de grendels en sloten opende. Eene halve uer mogt gy by hem blyven; myne knechten zullen u alsdan komen terughalen.

Hy had nauwelyks deze woorden uytgesproken, of hy liet eenen lantern in de handen van den priester, en verwyderde zich.

Baudewyn lag daer uytgestrekt, moedeloos, weemoedig. Zyn hoofd rustte op zynen arm, en zyne oogen waren gesloten, en zouden doen denken dat hy in slaep was gevallen. Priem bevond zich in eenen staet die noch slaep noch ontwaking is; in eenen staet, in welken de gedach-

ten alom zweven, in welken de ziel het lichaem schynt te verlaten, in welken het lichamelyk gevoelen schynt uytgedoofd te zyn door de werkingen der verstandvermogens. Het was den eersten oogenblik van rust, indien dit rust mag genoemd worden, dien Baudewyn genoot, sedert dat hy zoo vreedelyk op de pynbank gemaerteld was geweest. Het gerucht welk de beulen gemaekt hadden by het inleyden van den priester, had Priem uyt zyne sluymering getrokken, en de roodachtige klaerte die hy in zyn kot zag schemeren deed hem aen nieuwe pynigingen denken. Op dezen stond gevoelde den ongelukkigen op eenmael alle de pynen van zyne menigvuldige wonden, en eenen diepen zucht ontglipte zyne borst. Ter zelver tyd voelde Baudewyn zich zachtjes aengeraekt, en hoorde zynen naem, zonder smaed of gramschap, uytgesproken. Hy keerde zyn hoofd een weynig langs den kant waer hy dit geluyd gehoord had, en sprak:

- Wat wilt gy?... Wie zyt gy?

- Uwen vriend! Baudewyn! Ik brenge u troost.

Deze woorden hadden een wonderbaer uytwerksel op den gepynigden. Zy waren zachter en heelender dan balsem; zy waren zoeter dan honing.

- Mynen vriend! mynen vader!....

Meer kon Baudewyn niet zeggen, en tranen vloeyden uyt zyne oogen. Den priester wierp zich op zyne knieën nevens het strooy op welk Priem lag uytgestrekt, en omhelsde den lyder. De tranen der beyde vrienden vermengden zich, en bevochtigden het killig strooy.

Den geestelyken was diep getroffen door den deernis-

weerdigen toestand, in welken hy den moedigen verdediger der brugsche vryheden vondt, en den ongelukkigen jongeling gevoelde zich overstroomd van vertroostingen in de armen van zynen vriend. De stilzwygendheyd had reeds eenige oogenblikken geduerd; het was Baudewyn welken de zelve eerst onderbrak.

- Nu sterve ik geern, wanneer mynen vriend my is komen vertroosten. Is de uer myner dood zoo nakend?

- Zy is niet meer verre verwyderd, antwoordde den geestelyken. Doch, dit moet u niet verschrikken; gy gaet een ellendig bestaen tegen een eeuwig geluk verwisselen.

- Het is de dood niet die my verschrikt. Eene andere zaek kwelt my.....

- Wat kan u nog bekommeren daer gy de uer ziet naderen op welke gy uw lyden moet zien eyndigen?

- Myne vrienden!.... Ah!.. myne vrienden, waer zyn die?...

- Uwe vrienden beklagen uw lot, zy hebben medelyden met uwe ellenden, en zouden allen myn voorbeeld willen volgen om u te vertroosten. Zy waerderen allen uwe verknochtheyd aen uwe geboortestad, zy bewonderen uwe standvastigheyd, en beschouwen uw lot als eervol, gelyk zy uwe dood voor roemvol houden. Van den Damme is ontroostbaer over u, en zou geern....

- Van den Damme! weerdigen vriend!... Hy is dan nog mynen vriend?...

- Ja, dit is hy, en dit zyn alle uwe medeborgers. Baudewyn, gy hebt de liefde en genegenheyd van niemand verloren. Niets moet u bekommeren.

- En het huysgezin van mynen vriend? En Avezoeta?... ah!...

- Geheel het huysgezin blyft u liefde toedragen; de genegenheyd van elkeen blyft u toegekend.

- Geheel het huysgezin! Mag ik dit gelooven?

- Wie zou u niet achten?

- Ah! ik twyffele aen de achting van niemand. Maer is het huysgezin van mynen vriend nog in zyn geheel?

- Ik begrype niet wel uwe bekommernis. Hebt gy dan eenig vermoeden tegen iemand? Gy zoudt ten onregte handelen.

- Den hemel is getuyge dat ik nooyt dergelyk gedacht heb gehad. Maer, weerden vriend, zeg my dan wat er van Avezoeta en van Sybilla is geworden.

- Zy zyn in eene veylige plaets. Door myn toedoen zyn zy buyten alle gevaer geraekt.

- Goeden God! zy zyn dan niet geschaekt?

- Hebt gy haer niet verdedigd? Is het aen uwen moed niet dat zy de handen harer roovers ontsnapt zyn?

- Genoeg, den Heere zy gedankt! Gelofd zy deze die met reden de ‘sterke Maegd’ genoemd word! Neen, vriend, niets bekommert my meer..... Ah! vreeden Walter! het was dan niet genoeg dat gy my in alle myne ledematen deed pynigen, uwe leugenvloeyende tong moest myn gemoed nog komen folteren? Vreedaerd, uwen helschen aenslag is mislukt!

- Ja, hy is mislukt; God heeft niet toegelaten dat de boosheyd den zegeprael zou behalen. Maer, zeg my wat u heeft aengepord om zulke denkwyze op te vatten?

Baudewyn verhaelde in korte woorden de zamenspraek die hy met den afgeveerdigden van den graef had gehad, en wat dezen hem nopens de dochter van Van den Damme, nopens de schoone Avezoeta, gezeyd had, en kon zich niet weerhouden van met hevigheyd en bitse uytdrukkingen het eerloos gedrag van den geylen Walter te beknibbelen.

- Gy moet vergeven, onderbrak den geestelyken hem; gy moet vergeven. Gy moet toonen dat gy kwaed met goed weet te loonen.

- Ja, ik vergeve, en dit uyt geheel myn hert. De uer myner dood nadert, en ik vergeve aen alle myne vyanden, op dat den Heere my ook zou vergeven.

Den tyd, welken aen den geestelyken verleend was om by Baudewyn te mogen blyven, was byna verloopen. Den oom van Avezoeta wakkerde Priem aen om zich tot eene goede biecht te bereyden, en gaf hem te kennen dat hy oorlof ontvangen had, om hem tot den netelachtigen oogenblik die niet verre meer af was, te bereyden, en hem op den laetsten stond te vergezellen en by te staen. Hy zeyde dat hy ook zyne medegevangenen mogt bezoeken, en hun de verzekering dragen dat zy insgelyks eenen priester mogten verwachten. Ondertusschen was de halve uer verloopen; den geestelyken gaf den ongelukkigen jongeling zynen zegen, en liet hem volkomen getroost, terwyl hy de andere gepynigden ook troost ging dragen.

Den moedigen priester keerde des anderdags by den veroordeelden Baudewyn terug, en was vergezeld van verscheyde Predikheeren, welken de andere ter dood ver-

wezene borgers kwamen tot hunnen overgang naer een beter leven voorbereyden.

Het onbloedig zoenoffer der nieuwe wet wierd in de onderaerdsche kuylen door den oom der schoone Avezoeta opgedragen, en de hemelsche teerspyze aen elken maertelaer, tot eenen onderpand der toekomende verheerlyking, toegereykt.

XXVI.
De Geregtsplaets.

Den noodlottigen dag voor de zes gevangenen was nu aengebroken; de zon die heden oprees zullen zy niet meer zien nederdalen! Nog weynige uren, en den laetsten stond zal voor hun geslagen zyn!

Eene buytengerwoone beweging bespeurde men in de stad; alle de krygsmannen van den graef stonden onder de wapens, en overal hoorde men de klinkende stappen der geharnaste soldaten die zich naer den eenen of anderen kant der stad begaven om de poorten en openbare plaetsen met dobbele wachten te bezetten. Het is langs de Bouverypoort dat er meest volk wemelt, het is derwaerds dat vele nieuwsgierige borgers voordsnellen, min om het rampzalig schouwspel by te woonen, dan wel om nog eens de moedige Bruggelingen te mogen aenschouwen. Begeven wy ons ook buyten de Bouvery-poort, en, langs de straten, ofschoon vervold met volk, zullen wy bemerken dat er

eene doodstilte heerscht. Voegen wy ons by deze groep van borgers, en luysteren wy eenige oogenblikken naer de redekavelingen.

- .....Ja, zoo keeren somtyds de zaken, zeyde Donaes Vercruyssen, eenen wollewever; en aldus ziet men dikwils gebeuren hetgeen men geenzins verwachtte. De beste zaken hebben meermaels een ongelukkig eynde; het is waerschynelyk hierom dat onze voorouders, en niet zonder rede, altyd zeyden: 'Aenziet den eynd.'

- Kon men altyd den uytslag voor op kennen, men zou zich van vele zaken weerhouden, sprak Joseph Debie. Ongetwyffeld zouden velen onzer medeborgers den bogen en het zweerd niet gegrepen hebben, hadden zy den noodlottigen uytslag konnen voorzien; velen zouden hun bloed niet vergoten en hun leven niet ten besten gegeven hebben, ware het hun mogelyk geweest in het verschiet het eynde van dit alles te ontdekken; ja, misschien zouden de moedige mannen die men hier gaet halsregten zich tot zoo verre niet gewaegd en zich aen dergelyk gevaer niet hebben bloot gesteld.

- Gy oordeelt onze stadsgenooten niet wel, antwoordde eenen mercenier, Geeraerd Danneels genaemd; gy strykt daer een vonnis dat hun byna beledigt. Priem, Lam, Danwilt en Coopman, hebben de zaek des volks omhelsd, zy hebben zich tegen de willekeurigheyd van den graef verzet, zy hebben onze vryheden willen handhaven, en zy hebben hun bestaen en hun leven ten besten gegeven om onze privilegien weder te bekomen. Het is volgens de regtveerdigheyd dat zy te werk zyn gegaen,

en, indien men de regtveerdigheyd tot leyddraed van zyn gedrag neemt, men is onberispelyk. En heden nog, wie zou durven beweren dat wy geen regt hadden?

- Niemand zal dit beweren, riep Teeuw Vlaemink; by den walt-hoorn van S. Huybrecht! konnen wy ooyt met meerder regt eene zaek ondernemen?

- Stil! stil! zeyde Joseph Debie; gy weet dat het overal van verklikkers wemelt. Gy moet u aen geene vervolgingen blootstellen, met zoo luyde te spreken.

- Eh! wel, zoo ging den beenhouwer Teeuw voord, ik ben volkomen van het gedacht van Danneels. Onze zaek was regtveerdig, onze onderneming was billyk, wy streden voor onze privilegien, en wy hebben ons dus niets te verwyten. Is het eynde zoo voordeelig niet geweest als het begin, dit verandert geenzins onze zaek. Guido had onze vryheden miskend, hy had onze privilegien met den voet getreden, en van dien oogenblik is hy onzen vyand geworden, en als dusdanigen mogten wy hem den oorlog verklaren; het is hem gelukt ons eerst te overwinnen, maer de kanssen konnen keeren; den oorlog is wisselvallig, en wie weet of wy ook niet welhaest onzen keer zullen hebben? Myn kapmes heeft verwoesting aengerigt in de rangen der vyanden; maer, ware het nog eens te beginnen, ik gaf geen respyt meer. Dood voor dood. Gy ziet heden wat er het gevolg van is als men in de handen zyner vyanden valt.

- Beter is het op het slagveld met eere te sneuvelen, zeyde Geeraerd, dan het lot onzer medemakkers, onzer opleyders, te ondergaen. Ik ook zal naderhand met meer-

dere woede stryden; den graef heeft my nu geleerd dat hy geene medoogendheyd bezit, ik ook zal, op eenen anderen tyd, indien de gelegenheyd my ooyt verschaft word, laten zien dat ik geene genade verleene. Ik heb nu enkelyk gestreden voor onze privilegien, maer dan zou ik ook de trouwloosheyd bestryden, en ik zou my willen vreken.

- Vreken! Ja, wy zullen ons eens vreken! zoo hoorde men Vlaemink spreken.

- Het bloed van onze zes stadsgenooten, zeyde Vercruyssen, roept vraek.

- Maer, fluysterde Debie, wie zal nog durven wagen het geen Lam, Danwilt en Priem gevraegd hebben? Wie zou zich nog durven aen het hoofd stellen?

- Heeft het ooyt aen opleyders ontbroken? vraegde Donaes.

- Voor dezen vindt men geen gebrek; zoo viel Teeuw den wever in de reden. Alwie moed en dapperheyd bezit, heeft vereyschten genoeg om zich aen het hoofd te stellen, en wie bezit deze hoedanigheden niet?

- Als het er op aenkomt zyne regten voor te staen en zyne geboortestad tegen de trouwloosheyd van eenen willekeurigen graef te verdedigen, voegde Geeraerd Danneels hier by, is elken borger eenen bekwamen opleyder. Hebben wy in den dapperen Priem niet een treffend voorbeeld? Hebben wy onder zyn geleyde de soldaten des graefs niet verdreven?

- En wy zullen die nog verdryven! grommelde den beenhouwer. Wy zullen nu eene reden te meer hebben

om den meyneedigen meester tot het vernieuwen onzer privilegien te dwingen, wy zullen ons over het bloed, over het edel en onnoozel bloed van onze vyf vrienden, te vreken hebben; wy zullen door ander bloed te vergieten de schimmen onzer stadsgenooten moeten te vrede stellen. Vraek! ja, ik zwere van my over dit schelmstuk te zullen vreken!

- Bedaer u, sprak Joseph Debie; wy kennen uwen moed, en in den nood zullen wy op u rekenen.

- Dit mogt gy altyd doen. Mynen arm is myn vaderland toegewyd, hy is ter verdediging myner stad en onzer privilegien. De eerste pligt van eenen borger is, zyne regten niet te laten schenden, en de uytoeffening en het handhaven van de privilegien zyner stad te waerborgen; deze pligt heb ik gekweten; ik zal de zelve altyd weten te volbrengen. Zoo hebben onze voorouders zich altyd getoond, zoo hebben wy den moedigen Baudewyn gezien, zoo zullen alle de Bruggelingen in dergelyke omstandigheden altyd zyn.

- Maer wie weet wanneer wy nog eens zullen te stryden hebben? hoorde men Debie vragen.

- Den stond kan niet verre verwyderd zyn, antwoordde Danneels; want, wy zullen nooyt gewillig het hoofd onder het jok buygen. Wy hebben ons in vyandschap tegen Guido verklaerd, wy blyven zyne vyanden tot dat hy ons zal regt gedaen hebben. Een vuer dat onder de asschen broeyt, en dat maer eenen blaes verwacht om uyt te bersten, kan niet lang zyn zonder te ontvlammen. Dit vuer smeult ook in onze herten, en weynig is er aen

gelegen van waer den blaes komt die het moet doen ontbranden. Wee! wee de genen! die het zullen poogen uyt te dooven!

- Oh! ja, den dag van wedervraek zal ook eens voor ons aenbreken, voegde Teeuw Vlaemink er by. Wy zyn heden overwonnen, of om beter te spreken, wy zyn onderdrukt en weerhouden; maer, dit jok past niet aen onze schouders. Toen men eenen woedenden stier gebonden heeft, denk men hem getemd hebben? Neen, hy is nog vervaerlyker, en komt hy eens zoo verre dat hy zyne bindzeelen losrukt, dan weet hy zich ten vollen te vreken. Zoo zullen wy ook ons eens toonen. Zullen wy ook niet van woede opspringen op het gezigt van zoo veel vergoten bloed? Ja, dit vooruytzigt is in myn gemoed geprent, om dat een volk, gelyk de inwooners van Brugge, nooyt ongestraft zal laten den smaed die het komt aengedaen te worden. Eenen dag zal opryzen, op welken de Bruggelingen nog eens onder de wapens zullen komen, en op welken zy de neringen onder de vaendelen hunner hoofdmannen zullen scharen, en dan zal de wedervraek beginnen. De schimmen der moedige mannen wiens hoofden gaen afgehouwen worden, zullen eens boven onze legerbenden zweven, en dan zullen de dappere borgers, dezer dagen in zoo groote menigte gesneuveld, gevroken zyn. Misschien vroeger dan gy wel denkt, Joseph, zal onze borgery nog eens te velde trekken; doch, of dit nog zoo spoedig niet gebeurde, onze nakomelingen zullen niet vergeten wat hunne ouders hebben gedaen, en zullen opgebragt worden in dien haet en in dien afkeer voor

slaverny, in dien schrik voor willekeurigheyd, die aen het opkomend geslacht niet genoeg konnen ingeprent worden. Men zegt dat de moeders der ontembare Franken ook somtyds hare zoonen niet enkel met de melk harer borsten laefden, maer hun ook van tyd tot tyd bloed te drinken gaven, bewerende dat zy hier door kloekmoediger in den stryd wierden en beter hunne vyanden overwonnen.

- Gy zyt vreed, sprak Debie, uwe vraekzucht vervoert u.

- Indien ik dit voorbeeld aenhale, het is niet om het letterlyk te zien nagevolgd worden, maer om te doen begrypen wat belang men altyd heeft gehecht aen het overwinnen zyner vyanden. Bemerk wel dat men van haet tot zynen vyand moet doordrongen zyn, om hem naer weerde te konnen kastyden. En, indien onze zoonen in de ware grondbeginselen eener volkomene vryheyd worden opgevoed, geene willekeurigheyd zal door hun verdragen worden, om dat zy zich het voorbeeld van moed en dapperheyd, dat hunne ouders tegen hunnen graef aen den dag hebben geleyd, zullen herinneren. Hoe vele kinderen immers zullen niet de dood van hunnen vader te vreken hebben?....

Den vleeschhouwer meynde voord te spreken en den vollen toom aen zyne verontweerdiging te geven, wanneer eene vrouw, toebehoorende tot de borgery, dragende op elken arm een jongetje, terwyl dry andere kinderen haer vergezelden en haer by de kleederen vasthielden, naderde, en, daer zy de woorden van Vlaemink gehoord had, tot de redekavelaers zeyde:

- Mynen man is ook door de krygsbenden van den graef omgebragt, en ik ben weduwe met deze vyf zoonen overgebleven; ik mag u, in der waerheyd, verzekeren dat de dood van mynen man niet ongevroken zal blyven, en dat het geen eenen van u daer komt te zeggen, door my stiptelyk in het werk zal gesteld worden.

Ongetwyffeld zou de redekaveling voordgezet zyn geworden, waren de sprekers niet onderbroken geweest door eene beweging, veroorzaekt door de krygsmannen van Guido, daer dezen het volk achter uyt dreven, en eene opening door de zamengedrongene menigte bewerkten.

Twee kerren kwamen aengereden, op welken men de veroordeelden gebonden had; op de eerste lagen Baudewyn Priem en den ouden Lambrecht, vergezeld van den deugdryken oom der schoone Avezoeta. Dezen geestelyken met een kruys in de hand knielde tusschen beyde. De overige veroordeelden lagen in eenen grooteren wagen, en waren door dry paters predikheeren bygestaen. Hertscheurend was dit vertoog voor de moedige Bruggelingen. Ook zag men alom de tranen uyt de oogen van elkeen vloeyen, en terwyl men de dappere en vryheydslievende mannen, eenen gulhertigen vaerwel toestierde, was dezen vaerwel met eene belofte vergezeld, die naderhand is uytgevoerd, belofte die heeft bewezen dat de Bruggelingen smaed en onderdrukking konnen verdragen, maer dat zy niet vergeten.

Nu was men buyten de Bouvery-poort gekomen, en de rytuygen hielden stil. Niet eenen der half dood gemaertelde veroordeelden kon alleen de trappen opklimmen,

aengezien het geheel lichaem met wonden, gevolg der onderstane pynigingen, overdekt was; de beulen moesten hun op het schavot dragen. Voor de slagbank gebragt, verzamelden de vyf veroordeelden nog alle hunne kragten, en stortten op hunne knieën neder, om hunne ziel in de handen van den Heere te bevelen. De geestelyken spraken nog eenige woorden van troost tot de nedergeknielden, en omhelsden hun in het gezigt der talryke menigte.

- Wy zyn onschuldig! Leve de Vryheyd! Leve de Privilegien!

Aldus riepen de veroordeelden, en de beulen grepen hun vast.

- Moedige borgers, dappere Bruggelingen, klimt op ten hemel!

Deze woorden sprak den achtingsweerdigen oom van Avezoeta, met eene heldere doch van droefheyd belemmerde stem, uyt.

Baudewyn Priem, Lambrecht Lam, de gebroeders Danwilt en beyde Coopmans, waren niet meer!

En de menigte, na een gebed tot lavenis der zielen van de vyf dappere Bruggelingen gelezen te hebben, verlieten in stilzwygendheyd, maer niet zonder haet en vraekzucht in het hert, de plaets des geregts.

De lichamen der vyf slagtoffers wierden naer de abdy van S. Andries gedragen, en zyn in de kerk dezer abdy begraven.

Wat er van den goud- en zilversmid Van den Damme, en van zyne weerdige en deugdzame echtgenoote geworden is, hebben wy, tot hier toe, in onze opzoekingen, niet konnen ontdekken.

De beyde dochters, Avezoeta en Sybilla, met hare godvruchtige vriendinnen, Margaretha van Gend, en Christina van Yperen, zyn vereenigd gebleven, en zyn uyt Damme naer Brugge terug gekeerd, en hebben hare wooning te Assenbroeck, ter plaets waer men het zoet gezang gehoord had gevestigd, in een kleyn arm huysken, volgende den regel van het order van Dominicus, onder beleyd en bezonder opzigt der paters Predikheeren. Het zyn deze vier godvreezende maegden, die, verzakende aen de wereld, de stigtsters zyn geworden van het vermaerd klooster van Assenbroeck, onder den naem van *Engelen-Dael* gekend.

Wy hadden voorgenomen een beknopt verhael van de opregting, uytbreyding en bloey van dit klooster op te stellen, doch wy hebben gemeynd meer genoegen onze lezers en lezeressen te verschaffen, met hun hier onder de oogen te brengen de oorspronkelyke kronyk van dit klooster, zoo als die onder de archieven van het Klooster van *Engelen-Dael* is gevonden.

Deze kronyke kondigen wy hier af, zonder iets aen de zelve, het zy in schryfstyl, het zy in order, het zy in spelling, te veranderen.

Chronycke ofte kort verhael van de gedenck-weerdigste ende besonderste geschiedenissen voorgevallen aen de weirdige religieusen van 't klooster engelendaele der predik-heeren order (geseydt) den Jacobinessen.

Veel tyden eerst op Arsenbrouck een half myle buyten Brugge, na binnen de stadt; begonst met 't jaer 1285. ende eyndigende, met jaer 1755. Dese chronyke ofte geschiedenissen eyndigende, volght het register der overledene Choor-religieusen, Conversinnen en de Donatinnen.

Dees Cloosters naem ende stichtens oorsaecke in de prochie ende heerlyckhede van Arsenbrouck, afgelegen eene halve myle van Brugge: is geweest een seer wonderbaer, soet ende aengenaem daer dickwils gehoort gesang by nachte, 't eene seker selve plaetse in 't jaer 1284 ende koorts te vooren.

1285. - Het is begonst ten beginne van 't volgende jaer, door vier seer godtvruchtige vrouw-persoonen van gemeenen staet en conditie, ende apparentelyck minder gegoet, gebooren van diversche steden in Vlaenderen; hebbende dese ter geseyde plaetse een kleyn huyseken verkregen of gesticht, syn 't selve 't saemen gaen bewoonen op HH. Dry Konningen-feest-dag van den geseyden jaere 1284. (de jaeren in dese landen 't elkens te paesschen alsdan, en veel tydts daer naet, eerst veranderende ende beginnende) met intentie en vast voornemen van 't predick-heeren orden aen-te-nemen, en te betrachten daer met'er tydt te stichten een nieuw 't selfs ordens-vrouwen-Clooster.[1].

(1) De notas die hier volgen zyn genomen uyt eene andere kopy van deze kronyke; hetgeen wy hier afkondigen zyn de veranderingen, welke wy in een tweede handschrift gevonden hebben, en in het eerste niet voorkomen.
Het clooster van Enghelen-Dal is begonst door den sangh der Engelen, in 't jaer 1284. door 4 doghters, in de Prochie van Assebroeck, op de plaetse daer dickmaels den sangh van is gehoort geweest, de welcke aenveerden den Regel van S. Dominicus orden. Het heeft geen fondateur anders als de H.H. Enghelen, en voor Patroon den H, Archs-Enghel Michael die het bewaeren dagh ende naght.

1286. - P. Munio weerdigsten 7.[en] meester-generael van 't geseyde orden te Sinxen in 't jaer 1286 capittel generael te Parys gehouden hebbende, is in Vlaenderen gekomen, en heeft naer gewoonten syne daer-synde, en de bygelegen plaetsen, Cloosters en conventen besocht ende plichtelyck versorgt; in dese occasie gehoort en gesien hebbende ontwyffelyck 't gemelde van dit beginnende Clooster: hy heeft al het geschiede en gedaen bewilligt en bevestigt: 't voorder bewindt in 't geestelyck, en tydelyck, de sorge ende onderwysinge laetende ende beveelende aen den prior ende paters van 't Clooster te Brugge.

1291. - Balduinus van Arsenbrouck, rudder, bewilligde ende vergunde door opene brieven, 's saterdags in d'octave van HH. Dry Koningen-feest-dag anno 1291, aen gemelde vier persoonen Ymmesoete van Dam,(1) Sibilia haer suster, Margarieta van Gendt, ende Christina van Iper, in syn personaet der prochie van Arsenbrouck: clooster en kerck vermogen te stichten, daer te celebreren H. Godts-dienst, te ontfangen offeranden, vreye begraef-plaetse te hebben ende alles anders te doen, te hebben, en te gebruycken volgens den regel, statuyten, en gewoonten der susters van 't predick-heeren-orden.

Ende heeft selven heer, naer een maendt alleen 't beginnende Clooster mildelyck begiftigt ende met een parteye van 24 gemeeten, syn'er naest gelegen landen.

1293. - Ten jaere 1293 heeft te Sinxen tot Ryssel achsten weerdigsten ende seer iverigen meester generael van 't orden P. Stephanus van Besanzen capittel generael gehouden: en is hier 't nieuw Clooster Engelendael voor regulier verkent, aengenomen ende aen 't orden ingelyft ende met 't selfs provincie van Franckryck vereenigt: 't selve met syn priorinne, religieusen ende alle bediende gestelt ende onderworpen, oversulckx aen des selfs provincialen ende hunlieden oppergesag en rechts-geseg hoogbevel ende volkomen gehoorsaemheyt: dese daer-en-tusschen laetende ende bevelende aen P. prior, ofte ander weerden pater 't clooster tot Brugge met naem en macht van vicaris provinciael den dagelykschen ordineiren toesigt in het geestelyk en tydelyk, over alle 't boven-geseyde van Engelen-daele.

(1) Op meer dan eene plaets word de stigtster van dit klooster, in plaets van Avezoeta, Ymmesoete genoemd.

1293. - Ende was van dan af, gelyck nu wederom, dit cloosters en convents patroon ende beschermer den aertsengel St Michael: ne-maer 't selfs eerste kercke patroon den H. Ludovicus den IX Koninck van Vranckryck ten jaere 1298 in getal der heyligen gestelt van Bonifacius den achsten.

1293. - In april van 't geseyde jaer 1293 heeft Guido grave van Vlaenderen, marquis van Namen etc. door syne opene brieven by forme van aelmoesse, ter liefde Godts ende ter saligheyt syn'er siele, verlost en bevrydt een bunder landts in de prochie en de personaet van Arsenbrouck, met plaetse, capelle en wooninge, daer ten dien dage woonden de priorinne ende 't convent der Susters die men noemt van 't Predick-heeren-orden, van alle leenrechten, lasten en diensten; oock van alle pointingen en settingen: behoudende niet te min aen hem en syn naervolgers graven van Vlaenderen, op alle 't voorseyde de bewaeringe ende opper-heerschappye.

1297. - Den geseyden grave Guido heeft door andere syn brieven gedacteert anno 1297 donderdags naer d'octave des feestdags van de H. Dryvuldigheyt onder syn bewaeringe genomen die priorinne en geheel 't convent der Jacobinessen, ende gaf aen haer-lieden voor haer bediende en de goederen vry-geley, gaen en komen door geheel Vlaenderen.

Ende syn dese, den prince en de heeren dit Cloosters besonderste, eerste en de meeste weldoeners geweest: naementlyck m'heer Balduinus van Arsenbrouck, geweest zynde Ymmesoete suster ende Sibilia Van Dam haer-lieden suster met hunne twee geselleneden, 't selfs eerste 't ordens geprofeste religieusen, priorinne en andere officien respectivelyck bedienende; oock eygenste ende eenigste fundatrissen, soo wel in het tydelyck als in 't geestelyck: onder opperbewindt, ne-maer sorge ende bestieringe van weirde P. Prior en de paters Predick-heeren binnen Brugge.

1285. - Ymmesoete hadde te vooren dertig schellyngen vlaems s' jaers op huys en landt in den Dam, dese heeft sy wettelyck aflosselyck gemaeckt, ten jaere 1285, s' woendags voor de geboortedag onser Vrouwen in Pietemant, mits gevende voor elck pondt thien ponden; ontwyffelyk dit geschiedende om het geldt dan-of komende te gebruycken in de begonste gemelde fundatie.

1300. - Adelise van S^{t}. Cruys, die begyne, gaf door wettelycke brieven der stede van Damme, s' maendags voor onse Vrouwe Licht-misse anno 1300, aen jock-vrouwe Ymmesoete prioresse van de Jacobinessen 't Arsenbrouck, een Charter van Landen etc. by

Damme ende van andere goederen: alles 't cloosters en convents boef van de Jacobinessen voorschreven.

1336. - Te Sinxen ten jaere 1336, heeft weirdigsten XVI^{en} meester generael P. Hugo de Falsa Manu, 't ordens generael, capittel gehouden in 't convent van Brugge, ende is daer dan oock gehouden 't capittel der provincie van Vranckryck, door weirden P. Petrus De Palma, desselfs provinciael daer naer 18^{en} meester generael, ende hebbende beyde volgens hun plicht naer 't ordens maniere dit clooster eerbiedelyck besogt, besigtigt ende religieuselyck gevisiteert ten bywesen van meer weirde paters.

Ende gelyk 't selve te vooren door syne wonderbaere, hemelsche en H.H. beginselen over al in 't geheel orden genoeg bekent was, en veel geacht, geëert ende bemint; ick meene vastelyck, dat naer 't capittel generael gehouden over 6 jaeren in 't convent van Maestricht door weirdigsten P. Barnabas Vercellensis XV^{en} meester generael, en ander weirde door Brugge in 't gaen en komen passerende paters, aen dit Engelen-dael, al 't gemelde respectivelyck geschiet en gedaen is.

In desen tydt was het in dese landen eene groote sterfte, van een seer smettelycke en woedende pestilentieuse sieckte; dese hadde veel tydt geheel Asien verwoest, geraeckt daer naer synde in Europa; eerst aen de Zee-kant van Italien, Spagnien en Vranckryck, hadde over-al gelycke verwoestingen gemaeckt.

1348. - Dese sterfte begonste anno 1348. ende geduerende bet dan dry jaeren lang; ende was soo groot dat de twee-deelen van de volkeren stierven (over-al 't aerderyck) in sommige landen, nouwelykx een van thien, in andere niet eenen mensch van twintig overblyvende. Ende al dit niet-tegenstaende en dat blyckelyck was, dit een algemeene straffe te syn (gelyk voortydts geweest is de generaele diluvie) om 't geheel menschelyck geslacht te castyden over syn onverdragelycke boosheden: evenwel is 't selve in geen'er syn staeten verbetert geweest, maer veel meer verergert, volgens 't seggen der chronycke en historie schryvers van dien tydt, vougende de geestelycke daer by, dat 't sedert selven tydt alle de religieuse ordens, de vier biddende principaelyck ('t cartusich alleen uytgesondert) seer swaerlyck vervallen syn van hun eerste levens strengheyt, 't onderhoudt van hun regels, statuten, ceremonien en loffelycke gewoonten, in al hun cloosters generaelyck soo wel van vrouwen als van mans: al welck in seer veel plaetsen, niet sonder groote moeyelyckheyt en de swaerigheyd seer traegelyck ende naer veel tyds

erstelt heeft konnen worden, onder dese synde dit ons Engelen-dael.

Anno 1359 was 't groote sterfte van haestiger doodt, de lieden waeren 's morgens fraey; 's noens sieck ende 's avonts doodt. (d'oude chronycke van Vlaenderen).

1369. - Ende is ten selven jaere 1369 andermael capittel generael gehouden in 't convent van Brugge, door weirdigsten Pater Elias Raimundi van Toulousen 22^{en} meester generael van geheel 't Predick-heeren-orden.

Oock is ten selven tyde daer gehouden 't capittel provinciael van Vranckryck door den seer weirden Pater Nicolaus à Saturnino provinciael van de selve provincie, daer naer meester van 't H. Paleys, eyndelinge cardinael in de beginnende scheuringe der heylige roomsche kercke; overleet 't Avinjon.

Ende is ons Engelen-dael voor, of naer beede de capittels, volgens 't ordens manier gevisiteert geweest.

1406. - Desen jaere heeft seer mogenden prince Jan Van Digeon hertog van Bourgonje, graeve van Vlaenderen etc. tot daete dier alle 't cloosters goederen, landen, huysen, renten verkregen goedertierentlyck en liberalyck geamortiseert, consenterende aen 't selve alle die eeuwiglyck te mogen besitten, midts doende eeuwiglyck vier solemnéle jaergetyden voor hem ende syn ouders etc.

1474. - Gelycke amortisatie heeft selfs princen neef Charel den Stouten anno 1474 gelyckelyck vergunt, raekende, die soodanige goederen verkregen naer de eerste geseyde daete.

1516. Oock is 't selve respectievelyck voor de derde-mael geschiet anno 1516 door den prince deser selve landen Charel arts-hertog van Oostenryck, koninck van Spanjen, daer naer keyser, den V. van syn naem.

1450. - Te Sinxen ten jaere 1450. den 22. mey, is te Lions in Vranckryck den weirdigsten Pater Petrus Rochini provinciael der provincie van Provencen verkoren 27.^{en} 't orders meester generael; overleet daer den eerst-volgenden 16. july, hadde daer-en-tusschen aen dit clooster eenige gratien, priviligien ende ordonnantien gegeven, naementlyk dat daer niemant religieuse mogt worden, welcke niet twyffelyck maget was; ook niemant onwettelyck geboren: dat den feest-dag van den H. koninck Ludovicus eersten patroon van 't selfs kerck jaerlyckx geviert soude worden *sub toto duplici*, 't selve oock toelaetende voor de feestdagen van de H. moeder Anna, ende van de H. Maget ende martelaresse Barbara; vergunnende oock dat pater mag. Faxilli verblyven soude 't cloosters vicaris, hy was religieus van Brugge.

1459. - Ten jaere 1459, te Sinxen, heeft den weirdigsten pater Martialis Auribelli van Avinjon 29sten 't ordens meester generael, capittel generael gehouden in 't convent van Nimwegen der provincie van Saxen in Gelder-landt; naer 't eyndigen van dier quam naer Brugge, en hier verblyvende eenige dagen, handelde met de priores ende andere by hem geroepen paters der naest-gelegen Conventen, over den staet en 't verbeteren der selve. Om gelyckelycke reden ter selve occasie, heeft hy daer-en-tusschen meer-maels dit Engelen-dael besogt, naer 't ordene maniere, ook visiterende.

Hy hadde andermael over twee-jaeren anno 1457, in Nederlandt geweest, 't convent te Ryssel gereformeert; te Brussel met 's landts princen d'hertogen van Bourgondien gehandelt, om daer soodanig een regulier convent te beginnen en te stichten.

1464. - Ten jaere 1464. is den weirdigsten Pater Conradus Astensis 30.sten meester generael in 't Nederlandt gekomen, heeft alle de conventen naement-lyck Brugge en ten Engelen-dael regulierelyck naer costuyme gevisiteert.

Den weirdigsten Pater Vincentius Bandellus à castro novo lombardus anno 1501, gekozen tot Roomen 36.sten meester generael, synde seer vierig om eyndelyck alom geheel 't orden 't erstellen en te verbeteren, heeft korts daer naer 't selfs cloosters en conventen beginnen te visiteren (nergens sonder profyt) in de overbergsche provincien principaelyck.

1503. - Hy was ten dien eynde anno 1503. in dese landen tot syn groote blydtschap gekomen, als hier vindende verre het meeste paert der cloosters, soo wel van vrouwen als van mans, oock van den derden regel der dry provincien van Vranckryck, Duytslandt en Saxen, volkomentlyck gereformeert.

Soodanig voordeel ten dien eynde en genoot nog Engelen-dael niet, nog oock predick-heeren clooster binnen Brugge, waerom selven meester generael ettelycke dagen te Brugge verbleven is en meermaels naer Engelen-dael gegaen, trachtende des selfs religieusen eyndelyck te bewegen, vrywilliglyck hun-lieden te vereenigen aen de congregatie van Hollandt; ten fine aen-te-nemen 't selfs gereformeert levens maniere.

Sr Margariete Boels was 't Engelen-dael mevrouw prioresse, en P. meester Nicolaeys Venne was prior tot Brugge; desen heeft den 12 ougst van 't geseyde jaer met syn paters verkent ongemelde somme geldt van haer ontfangen 't hebben uyt enckel jonste, ten aensien van de groote gedoogde onkosten, den meester generael in syn convent wesende.

1511. Den weirden pater provinciael van Vranckryck ordonneerde anno 1511. dat nu en voortaen 't cloosters P. Vicaris ofte P. biecht-vader ordinair met een ander priester van 't orden voor medegesel, woonen soude moeten in 't selfs bevang buyten 't regulier slot; om dagelyckx veel gevoegelycker de missen aen andere hunne diensten te konnen doen.

Evenwel S.r Margariete Boels prioresse, S.r Barbel Hagelincx onderprioresse, S.r Barbel Wittenhove meerstersse der novitien en S.r Margariete Dauts, Celliere, hebben uyt den naem van 't geheel convent den lesten dag van 't geseyde jaer aen den weirdigsten meester generael oodtmoedelyck gebeden om van die P. provinciaels ordonnantie geëxcuseert te mogen wesen.

Onder andere en veel betonnende dat over 220. volle jaeren 't cloosters beginselen, daer alle kerckelycke en reguliere fonctien en diensten, door de religieusen van Brugge gedaen waeren, dagelyckx en nog wierden seer geirne, wel en precyselyck, sonder wederzidig groot ongemaeck en beswaernis.

Wat op al dat, den meester generael geantwoordt heeft en geordonneert, is nergens vermelt: niet te min het blyckt dat geseyde ordonnantie naer luttel jaeren geheelyck volbracht is geworden, met gelyck vervolg van veel jaeren.

1515. - Leo den X. Paus van Roomen door gebulleerde apostelyke brieven, gegeven anno 1515, den 2. july, heeft alle 't ordens mans-clooslers behalven vyf a ses deser geseyde Nederlanden, van dry diversche provincien te vooren synde 't saemen vereenigt, en tot een ander nieuwe provincie van Neder-duyts-landt opgerecht; aen dese vereenigt en gehoorsaem wordende alle die gereformeerde vrouwen-cloosters: ook van den derden regel, binnen de paelen der gemelde mans-cloosters deser nieuwe provincie gelegen.

Ons Engelen-dael dan, was met dry gelycke cloosters in 't Walslandt, en een a twee in Vrieslandt, buyten die vereeninge gesloten en verbleven aen syn oude provincie van Vranck-ryck.

1516. - Uyt welckx kracht heeft P. magister Joannes Genas provinciael van Vranckryck, ten volgenden jaere 1516. syn vicaris over dit clooster gestelt P. Paulus Bonnet doctor der H. Godtheyt, religieus van Brugge, met expres bevel van de gemelde ordonnantie van 't jaer 1511 promptelyck in te volgen, daer te weten: buyten 't cloosters slot, voor altydt te gaen en te blyven woonen met een medegesel van 't orden, onder-priester en tweeden biechtvader.

Ende heeft geseyden P. Paulus Bonnet als vicaris en biecht-vader ordinair, met een soodanig gesel, oock van Brugge, in dier maniere vredelyck en loffelyck daer gedient, tot 't jaer 1524, synde dan eerst in beyde de conventen, ter deser oorsaecke opgeresen eenig onlust ende wedersydelycke moeyelyckheyt, elders te vermelden.

1528. - Den weirdigsten Pater Franciscus Silvester van Ferraren 40.sten meester generael, is anno 1528, in dese Nederlanden gekomen ende heeft des selfs cloosters en conventen, naementlyck de nederduytsche provincie gevisiteert; welck hier te Brugge gedaen, gonck buyten naer Engelen-dael den 14. juny, vergezelschapt van 8. weirde paters: waer eenige dagen verbleef visiterende, ende ter cause van d'hoogtydt van Sinxen en 't verkiesen van een nieuwe mevrouw prioresse hebbende hy suster Adriane Bondeloos van dit ampt verlost (ik meene 't haerder versoecke) ende was in haer plaetse liberlyck verkoren sust. Adriane van den Heede ende sonder uytstel door hem mondelinge in priorinneschap ingestelt ende bevestigt.

Hy celebreerde op den eersten Sinxen-dag de solemnéle hoogmisse ende gaf de H. Communie aen alle de religieusen, hem als diaken bystaende den weirden provinciael van het H. Landt: meer ander eere ende groote toegenegentheyd bethoonde hy in alles, gevende oock seer goede ende noodtsaeckelycke ordonnantien eenige namentlyck dienende tot beter onderhoudt ende bewaernissen van 't regulier cloosterlyck slot.

Desen meester generael is korts daer naer saliglyck in den Heere overleden in 't convent tot Rennes van minder Britanien, waer door veel te haest gevolgt is een al te slap onderhoudt der gemelde syne ordonnantien, jae geseyde nieuwe mevrouw priorinne heeft het eerstvolgende jaer 1529, weten te verkrygen door haere vrienden, van syn heyligheyt Clemens den 7.sten paus van Roomen diversche schoone bullen van vryheden, gratien en privilegien, oock ten opsichte van 't regulier cloosterlyck slot.

Synde alle dit gedaen; niet sonder 't cloosters swaere onkosten, veele en lang-durige wedersydige swaerigheden, om alle 't vergunde vredelyck te genieten: het ordens oversten in tegendeel willende alles vernietigen, ende 't geordonneerde van den geseyden meester generael punctuëlyck te doen onderhouden; even-wel dit is eerst voor 't meerderdeel naer verloop van veele jaeren krachtelyck konnen geschieden, ende is geschiet uyt kracht der decreten, en ordonnantien van 't generael Concilie van Trenten.

1532. - Ten jaere 1532. is dit clooster ter instantie van den keyser onderworpen geweest aen de nieuwe provincie van Nederlandt, maer en is niet gesuccedeert: anno 1542. is het selve geattenteert door den meester generael Franciscus Romanus, maer wederom sonder effect.

Twee geheele eeuwen ende by-naer een alve waeren verloopen, voor dat wy in de stad een seker, vaste en eygen refugie-woonstede hadden (noodt synde, wy huerden ergens een groot huys in sinte Catharina-straete, somtyds en meest het huys genoemd *Leffinge,* by den Meulen-meersch, niet verre van het predickheeren-clooster om gevougelycker door die religieusen gedient te konnen worden).

Maer eyndelyck hebben wy dit jaer 1534. eene plaetse gekocht de somme van 88 ponden grooten, in de Clopamer-straete by 't Nasarette, nu 't Magdalene-hospitael aen de Gaeren-marct.

Den 13 november verliet mevrouw Adriane Van den Heede haer officie van prelatersse, 't welck sy bedient hadde 28. jaeren, ende in haer plaetse wierdt verkoren vrouw Josyne Van de Walle.

Alsoo de Fransche een onverwachten inval deden in dese landen, overrompelende, plunterende ende verbrandende veel plaetsen, soo syn wy in ons eygen refugie-woon-stede eerstmael gevlucht gekomen den 11 july, blyvende daer alleen tot den 24 van de selve maendt, wanneer wy naer buyten wederkeerden[1].

1561. - Ten jaere 1561 is dit ons clooster van den hemel wel gesegent en van alle groote ongevallen seer lang bewaert, heeft eyndelyck geleden in goederen en meubelen, synde eenige buyten-dienstdoende persoonen wreedelyck vermoert, ende andere seer gewont. Dese saeke is als volght beschreven door de als-dan regeerende mevrouw priorinne, vrouw Anna Anneron:

‘Anno Domini 1561. den 5 november soo is 't geschiedt dat Godt almachtig heeft laeten geheugen, dat ons is overgekomen een groote bende roovers en moordenaers, de welcke gekomen syn over de gracht, bachten den pachter, tusschen de schuere ende den penst; sy brochten twee boomen met hemlieden in de welcke sy dry of vier gaeten hadden geboort, ende daer groote priemen ofte stoc-

(1) Anno 1532. - Ter instantie van keyser is dit Clooster onderworpen gheweest aen de nieuwe Proventie van Nederlandt, maer en is niet ghesuccedeert. - Anno 1534. Is ghecoght de plaetse van dit Clooster in Brugghe tot een refugie in noodt de somme van 88 ponden grooten. - Anno 1542. Is 't selve gheattenteert door Franciscus Romoeus Generael, wederom sonder effect. - Anno 1557. 3 julu, syn wy eerst gevlught na dit Refugie, ende den 24 julii wederom met blydschap gegaen naer dit Clooster.

ken doorgesteken; waer af sy den eenen over de selve gracht hadden geschotten, om alsoo over te komen; ende d'ander brochten sy met hem-lieden over, om de deure daer op te loopen gelyck sy deden. Als sy over waeren soo syn sy recht op ons hofstede gekomen, die maer met een gelent af en sloot, sonder den pachter eenige schaede of hinder te doen, of oock imant van syn huys-gesin, alsoo daer niemant het hooft en dorste uytsteken; midts dat sy soo een groote bende waeren, wel van twintig of meer, sonder alle d'andere die buyten d'hofstede aen alle kanten rontom het clooster de wacht hielen.

Sy quamen over ontrent den negen uren en alf in den avontstont, ende vonden ons alle buyten en binnen te ruste; dies Godt almachtig gelooft en gedanckt moet zyn, dat het convent gesloten was; sy syn gekomen met groot licht wel van ses torsen ende keirsen, wasse ende roete, ende hebben hun verdeelt in dry of vier parteyen, d'een parteye gong met den boom op de kerckdeure, daer sy wel seven of achten op staecken met groot geweldt, een alf ure duerende; maer den goeden Godt heeft synen tempel bewaerdt, soo dat sy geen macht daer op en hadden; d'ander twee parteyen hebben hun gedeelt op d'huysen van d'ontfangers; ende aldermeest syn sy geloopen op het huys naest talysen, daer Broeder Francois Lucx onsen ontfanger in gelogeert was, daer sy de voordeure opliepen; sommige van de religieusen, daer sy op den dormpter waeren, dit gerucht hoorende hebben uyt haer vensters gesien ende siende soo groot licht, hebben seer luyde geroepen *moordt, brandt,* niet wetende wat'er gaende was; onse paters dit hoorende syn uyt gekomen om ons 't assisteren, waer op den onder-pater B^{r}. Jan Antheunus genoemt, van het convent der predick-heeren van Brugge, vooren uyt quam dien sy deirlyck hebben vermoort, syn hooft langst en dweers klievende, soo dat een deel van de schotel synder hoofde den derden dag daer naer op het hof gevonden wierdt; ende nog menige wonden hebben sy hem gegeven, soo dat hy terstondt op de hof-stede doodt bleef. Godt wilt syn siele genaedig zyn. Amen.

Den anderen pater B.^{r} Steven De Mey genaemt van het clooster van s' Hertogen-bosch, hem volgende (soo hy meende syn medebroeder op de helpen daer hy gevallen lag,) souden sy van den selven gedaen hebben want het bloedig rapier daer toe geheven was, maer de gratie Gods heeft hem bewaert, hy nam de vlucht, sy lieten hem loopen meenende dat hy het niet en soude ontgaen, maer dat haer-lieder wachte hem geëxpedieert soude hebben.

Voorts syn sy geloopen op het middel-huys daer B.r Aaernoudt van den Kerckhove was gelogeert met B.r Jacob Boots, welcken B.r Jacob sy daer vindende, van syn kamer van boven komende, genomen hebben, en met koorden gebonden en seer deirelyck getracteert, om van hem te weten waer d'ontfangers waeren ende hunlieder geldt; ende naer vele tormenten wierdt hy gedwongen te wysen waer de kamer van B.r Aaernoudt was ende syn comptoir, het welcke sy terstondt hebben open-gebroken, hem uyt syn comptoir getrocken, met koorden gebonden en alle syn geldt genomen dat sy hebben konnen vinden.

Terwylen is'er een parteye met B.r Jacob voorseydt binnen den Convente gekomen daer sy groote brocken van verscheyde deuren hebben gedaen, ende syn met den selven B.r Jacob gekomen tot voor 't capittel daer sy hem ter doodt hebben gequetst; want sy hem het hooft cruyswys hebben gekloft soo dat syn hersenen daer uyt liepen, en noch veel groote wonden gegeven, dies te lang soude zyn om te verhaelen: wy vonden hem nog in 't leven, ende leefde nog tot 's noens tusschen thien en elf uren, maer en sprack niet een woordt.

Als B.r Jacob was ontsoncken, soo hebben sy B.r Aaernoudt binnen gebrocht ende brochten met hem-lieden den boom daer sy mede op de kerck-deure hadden gesteken, waer mede sy den wyn-kelden geforceert ende de deure van den selven in bryselinge geloopen hebben, en oock de deure van den solder van de selliere ende sochten anders niet als by ons te geraecken: maer den goedertieren Heer heeft ons van haer-lieden handen gepreserveert; dus hy gelooft ende gedanckt moet syn, want sy aen beyde de syde van den dormpter daer wy alle te saemen saten gesloten, liepen als bloed-gierige honden om tot ons te geraecken. Ende siende dat sy ons niet krygen en konden, soo hebben sy 't op B.r Aaernoudt gevroken, hem tot'er doodt wondende, soo dat hy daer oock bleef liggen, sy anders niet meenende of hy was doodt: maer den genaedigen Godt ende syn gebenedyde moeder Maria hebben hem vertroost, soo dat hy van alle syne wonden die wel 23 waren in getal, genesen is.

Ten lesten syn sy wedergegaen op het huys daer sy d'eerste braecke hadden gedaen, te weten daer onsen ontfanger B.r Francois Lucx in was, dien den goeden Godt oock heeft bewaert; daer sy het comptoir open hebben gebrocken ende geheel berooft, ende syn wegh geloopen.

Den Heere wilt ons en alle menschen van diergelycke onge-

vallen bewaeren, ende dat hy gedanckt zy van de gratie die hy ons heeft gedaen.'

De voornoemde vrouw priorinne in dit haer verhael van dat droevig ende moordadig ongeval, bemerckt seer wel veele klaere teeckenen van Godts oneyndelycke goetheyt, seer seldtsaeme bewaeringe van dit clooster principaelyck in de gedreygde, getrachte ende na-by-synde peryckelen van meerder onvermydelycke quaeden.

Ende syn de besonderste soodaenige teeckens, dat een gemeene houte deure of poorte van de kercke overbrekelyck heeft ondestaen soo langdurige stooten, ende groot geweldt van soo veel quaedtwillige, alle hunne kracht ende macht aenwendende met een daer toe gemaeckten boom, om de selve te forseren ofte breken in duysent stucken.

Dat de voorseyde moordtdaedige en goddeloose synde binnen, beneden in het clooster geraeckt, en daer veele deuren gebrocken hebbende, ende alom veel quaets gedaen met rooven, bederven, verquisten van alle het gone sy vonden; oock hebbende 't allen kanten langen tydt geloopen om te komen by die, tot'er doodt benouwde, bedroefde religieusen, den inganck van den dormpter niet en hebben konnen vinden, ofte de deuren niet en hebben konnen breken: alle welcke ontwyffelyck geschiedt is door andere als ordinaire, natuerlycke ende menschelycke krachten.

Het syn Godts engelen geweest, voortydts verkiesers, altydt beschermers ende bewaerders van dese H. plaetse, die door hun hemelsche krachten op een boven-naturelycke maniere, den voornoemden inganck verborgen hebben en onvindelyck gemaeckt, ofte wel 's selfs deuren en poorten onbewegelyck ende onbrekelyck hebben houden staen, ende hier door dese religieusen bewaert van alle oneer en schande, bewaerdt ende bevrydt de kercke, de beelden der heyligen ende hunne reliquien, het H. der Heyligen het hoogweerdig H. Sacrament van alle onteeringe ende sacrilegie: Tot danck-segginge wordt in ons Engelen-dael, ten dage respective gesongen eene solemnele misse ter eere van de alderheyligste Dryvuldigheyt.

Daegs naer dit droevig ongeval, het doode lichaem van B.^{r} Joannes Antonii den mede-pater wiert naer Brugge gevoert ende 's avonts in syn clooster begraeven. B.^{r} Jacob Boots was ten selven dage naer noen buyten in de kercke van 't clooster begraeven, B.^{r} Aaernoudt Van den Kerckhove 't cloosters mede-ontfanger seer gewondt (als geseydt is) synde eenige maenden onder de sorge van twee castanieboom susters, gecureert door twee ervaeren chirugins van

Brugge, is eyndelyck volkomentlyck genesen geweest van alle syn wonden.

De religieusen waeren hier ondertusschen geheel den winter in seer groote vreese en gedurig achterdencken van gelycke ofte meerder quaedt; hebben hier om bynachte altydt laeten waecken eenige kloecke manspersoonen: alle 't welk voorseyde niet en is geschiedt sonder groote onkosten.

D'ontfangers-comptoiren waeren uytgepluntert, in hun huysen, als oock beneden in het clooster alles was gebrocken, bedorven, verquist of weg-gedraegen: oversulckx het clooster was buyten staet van te konnen draegen de voorseyde onkosten, ende te doen de noodtsaeckelycke reparatien, waerom men heeft verkent 't silver-werck van de rifters ende siecke-kamers, als oock de juweelkens van de particuliere religieusen.

Aen 't deel van de gracht omcingelende het neder-hof, was alsdan nog moer, nog huys, nog schuer, men heeft dan in 't volgende jaer 1562 daer gebouwt een steene muer, ende aen den inganck van 't selve neder-hof een stercke nieuwe poorte, om alsoo het clooster beter tegen al ongeval te bewaeren.

Door het wreedelyck vermoorden ende het doodelyck wonden van de voornoemde buyten-dienstdoende persoonen, 't deel van cloosters pandt aen de kercke ten westen, synde ontwydt ende ontheyligt, was ondertusschen den 22 October 1562 met volle kerckelycke ceremonien seer solemnelyck versoent, erwydt ende geheyligt door den hoogweirdigsten heer Petrus Curtius eersten bisschop van Brugge(1).

(1) Anno 1561 5 novembris ten 9 uren en half des avonts, het Clooster synde in 't naght-slot, hebben de moorders een balck gheleyt over ons gracht, ende 20 oft meer syn daer overghekommen, met 6 brandende tortsen ende veel keerssen; de welcke passerende hun verdeylden in 2 partien, eene partie van 8 hebben getraght een half ure lanck te breken met een boom de deure van ons kerck; maer sonder effect: de ander partie der moorders hebben openghebroken de deur van Broeder Francois Lucx. De susters hebben 't gherught ghehoort, haer, veynsters gheopent ende sterck gheropen: *moordt, brandt.* Daer op is uytgheloopen den onder-pater Joannes Antuenis van 't Convent van Brugghe, en sy hebben hem 't hooft in vier deelen ghecapt, ende door veel ander wonden ghedoodt. Ondertusschen is den opper-pater Steven De Mey gevlught, en heeft sigh verborghen in 't water hanghende aen een tack. Daernaer hebben sy open-ghebroken het huys van de 2 ander ontfanghers B.r Arnoudt Van den Kerckhove ende B.r Jacob Boots, ende hebben B.r Jacob met coerden ghebonden, ende seer ghepynight, tot dat hy naer hun versoeck hun seyde, waer de camer was van B.r Aernoudt de welcke sy hebben opengebroken, ende hebben hem daer in ghebonden, ende al syn geldt genomen. Dan hebben sy B.r Jacob ghenomen, ende syn alle naer 't convent geloopen, hebben de deuren open-ghebroken, ende voor 't capittel het hooft van B. Jacob twee wonden Cruyswys ghegheven, ende andersins seer ghewont laten ligghen als doodt. Daer naer hebben sy B.r Arnoudt ontbonden ende binnen 't convent ghetrocken, ende in syn jeghenwoordigheyt open-ghebroken den wyn-kelder, ende de dispense van Celliere. Sy traghtende met alle neerstigheyt by de religieusen te gheraken, en hebben langhen tydt moot ghewelt ghedaen van de 2 syden aen de twee ghesloten deuren van den dormter (in den welcken alle de susters ghesloten waeren biddende Godt om hulpe in onuytsprekelycken anghst, vreese, traenen, droefheyt, ende misbaer) maer en hebben niet inghebroken: want God heeft syn dienaeressen bewaert. Als dan hebben hun gramschap ghekeert op B.r Arnoudt, den welcken sy ghewondt hebben met 23 wonden, laetende hem lighen voor doodt, ende syn gbeloopen uyt 't convent naer 't huys van B.r Francois Lucx, (die sig berghde onder het decksel van een groote openghestelde kiste aen den muer) ende hebben syn cantoor open-ghebroken. ende alle syn geldt daer uyt ghenomen, God hem bewaerende. Dry mannen uyt het Dorp tot onser hulpe commende hebben sy totter doodt ghewont, ende naer soo vreedelycke moorderie ende rooverie syn sy al ghevloden. Eenige syn tot Brussel ghereght gheweest. Daghs daer naer heeft B.r Francois Lucx de deur van den dormter moeten openen, ende heeft die gheopent

1566. - Ten jaere 1566 den 1 february heeft den paus Pius V. een bulle gesonden aen de vier cloosters Engelendael by Brugge, Lateloi by Uytrecht, S. Maria novae dell abiete by Ryssel ende Bellemont tot Valencien, door welke hy de selve onderwerpt aen de provincie van Nederlandt, separerende de selve van de provincie van Vranckryck.

Ontrent half ougst is'er geschiet in by-naer alle de nederlandsche provincien een noyt gehoorde schroomelycke beeldt-stormerye, kerck en heylig-schenderye: Daerom mevrouw met de religieusen zyn den 15 van de geseyde maendt in al'er haeste binnen stadt gekomen met 't gone lichtelyck vervoert konde worden, ende hebben hier verbleven by-naer acht volle maenden(1).

1568. - Den 2 juny 1568 wierden wy gereformeert, ende susters Barbara Despaers wierdt overste gekoren, ende geconfirmeert door L. M^{r}. Vincentius Leoculiaen stedehouder van des ordens meester generael(2).

sonder moeyte: als dan syn de benauwde religieusen vervaert uytghecommen, ende hebben B.^{r} Jacob noch levende ghevonden, die corts daer naer is ghestorven. Daer naer hebben de religieusen Godt bedanekt, ende gheresolveert jaerlyckx voor allen tydt te singhen eene misse van de Alderheyligste Dryvuldigheyt tot danckbaerheyt in de maendt van november. - Anno 1562, 22 octobris is den pandt, die door het bloetstorten ghevioleert was ghereconcillieert ende gheconsacreet door den Eerw. Heer Petrus Curtius eersten bisschop van Brugghe.

(1) Anno 1566. Syn wy den 2 keer uyt vreese van ketters, die al om de kerken roofden ende braken, ghevlught naer ons Refugie binnen Brugghe, den 17 augusti, ende syn wederom naer ons clooster gheghaen den 8 april van het jaer 1567.

(2) Anno 1569. 1 februarii heeft den Paus S. Pius V. een bulle ghesonden aen de 4 cloosters. Enghelendael by Brugghe, Lateloi by Atreght, S. Marioe novoe dell'Abiete by Ryssel, ende Bellemont tot Valencien; door de welcke hy de selve onderwyst aen de provincie van Nederlandt; separerende de selve van de provincie van Vranckeryck. Dit heeft in dien tydt uytghevroght R.^{mus} P. Vincentius Herculanus commissaris apostolyck ende vicarius generalis door de provincie van Duytslandt en de Nederlandt, ende visiteur, met den eerweerd: P. Godefridus a Mierloo Mag.^{r} ende provinciael van Nederlandt: daer naer bisschop van Harlem van den coninck ghestelt, van den H. Pius V. gheconfirmeert, 't Antwerpen gheconsacreert, 1571.

1572. - Ten jaere 1572 is begonst een swaeren inlandschen oorlog door eenige ketters ende rebellen, met twee machtige legers; soo dat wy den 12 july met pack en sack wederom binnen stadt gekomen syn tot onse refugie ende naer een verblyf van dry maenden of wat meer, nog eens wel-gemoet buyten naer ons clooster gegaen.

Hier syn by ons gekomen vyf religieusen van het orders clooster der stadt Leyden, verovert door de ketters, ende syn ten versoecke van den eerweirdigen P. Paulus Cojanus provinciael met een besonder liefde, uyt enckele mildtheyt dadelyck aengenomen geweest in geselschap ende mede-leven: sy waeren genaemt, Joanne van Batenburgh, Catharine Kockx, Agatha France, Mayken van Rien ende Printjen Cloris

Den selven jaere den 8 december heeft den eerweirdigsten meester generael Seraphinus Cavallus dit clooster persoonelyck gevisiteert; ende 't synder versoecke hebben wy mildelyck in onse gemeente ontfangen vrouw jubilarye suster Elisabeth Cressener, Joanna Zacheville, Elisabeth Exmeo en Jaquemine Cornelis converse, d'eerste hadde priorinne geweest van sekere 't ordens clooster in Engelandt, ende uyt 't selve verjaegt met acht haere religieusen door de kettersche koninginne Elisabeth[1].

1578. - Ten ingaene van dit jaer is 'er door de ketters en rebellen, die by-naer alle de steden en plaetsen van Vlaenderen, Brabandt ende andere vlaemsch-sprekende hadden verovert, een algemeene beschryvinge ende gevolgde overleveringe geschiedt aen de steden gecommitteerde van alle silver autaer-cieraet, geheyligde vaeten, toebehoorende aen kercken, cloosters enz.

Eenige kercken en cloosters hebben korts daer naer verkregen 't gone hun toebehoorde, te mogen afkoopen voor kleyne sommen geldts; maer wy hebben terstondt het onse verkocht voor een notable somme van 345 ponden 12 schellingen grooten, welcke ons seer dienstig was ende noodtsaeckelyck in de volgende ongevallen en lanckduerige miserien van den tydt.

Al waeren de cloosters ende religieusen niet sonder peryckel in de steden, evenwel het peryckel was sonder comparatie veel meerder buyten te lande: daerom om die te vluchten, mevrouw ende wy alle, zyn naer Brugge gekomen in ons refugie met een van Leyden en dry Engelsche, zynde de vierde buyten in 't clooster te vooren gestorven.

(1) Anno 1572. 12 July syn wy den 3 keer uyt vreese van de Vlissynsche geusen, die 't landt roofden en branden etc. tot ons Refugie in Brugghe ghevlught, ende in 't selve jaer den 20 october op 4 waghens wederom naer ons Clooster ghekeert, syngende in den choor: *Te Deum Laudamus.*

Dese refugie en was niet groot, weynig ende ongevoegelyck gebauwt, geensints voorsien van reguliere ende noodtsaeckelycke plaetsen; oversulckx soodaenig een getal religieusen en verbleven daer niet sonder groot ongemack, te meer om dat het volgende jaer eenige doodelyck sieck laegen van de kinder-pockxkens ende eenige andersints. Sy hadden van dan af daer-en-boven veele ende groote swaerigheden ende benouwtheden onderstaen: oock waeren soodanige ende veel arger gevallen te verwachten, jae geheel de uytterste miserien ende ellenden.

Misschien ter voorseyde oorsaecke heeft suster Marie Seghers, ontrent dien tydt 't refugie verlaeten ende is elders gaen woonen, apparentlyck by haer ouders ofte vrienden, niet willende wederkeeren voor die tyden (gelyck sy seyde) geheelyck souden verbetert wesen: waer ende wanneer sy overleden is, wordt nergens gemeldt.

Met beter voornemen, en behoorelycken oorlof syn naer eenigen tydt andere seven religieusen korts naer elkanderen, van hier vertrocken naer Ryssel ende Utrecht respectivelyck; alwaer syn met alle soorte van affectie ende liefdé syn ontfangen om te verblyven, soo lang de noodsaeckelyckheyt sulckx vereysschen ende haer-lieder oversten dit soude toelaeten, ende dit heeft alleen een jaer, of meer konnen dueren.

1578. - Nog ten jaere 1578 in augustus syn wy voor den 4 ende laesten keer als Brugge haeren koninck afviel voor goet gevlucht ende komen woonen in ons refugie, dan wierdt Brugge geus ende de publycke exercitien van de H. catholycke kercke wierden verboden: dan strafte Godt het vaderlandt met peste, oorlog en dieren tydt. Ontrent dese jaeren op valsch pretext dat ons buyten clooster soude schaedig syn aen de stadt, soo hebben de geusen 't selve tot de grondt doen afworpen, confiskeerende den meerderendeel van de materiaelen: maer Brugge is in het jaer 1584 coninckx geworden ende het magistraet heeft een goede somme gelts te vergeldinge van de geleden schaede gegeven ende geconsenteert een nieuw clooster in stadt te bouwen.

Desen jaere hebben wy doen smilten al het silver-werck van ons clooster binnen hondert jaeren vergaedert, daer van doen geldt slaen de somme van 364 ponden vlaemsch 3 schellingen en 10 grooten, 't welck tot bewaernisse naer Ryssel is gesonden geweest.

Ten selven jaere hebben de ketters hunnen godts-dienst geoeffent in de principaelste ende meeste kercken, misbruyckende de an-

dere seer onbehoorelyck: maer de kercken, cloosters ende refugien van de vrouwen zyn bevrydt geweest van al sulcke ongevallen; jae den magistraat van Brugge heeft eenig volck gesonden om ons engelendaelsche refugie te bewaeren en te beschermen.

Wy waeren tot nog toe geweest in genoeg vreedtsaemige besittinge van alle cloosters (al hoe wel) slecht gestelde goederen: maer syn eyndelyck desen jaere 1581, deselve door het geusche magistraet ons geheelyck afgenomen ende ten gemeene stadts profyte toegeeygendt: sy hebben aen ider religieuse gegeven een lyf-rente, aen mevrouw 50 ponden grooten, aen d'ouderlingen die thien in getal waeren 16 ponden, aen de middel-susters ende jongelingen die 15 sterck waeren 12 ponden, aen de leeke ten getalle van achte 6 ponden, maer aen de twee oudtste 8 ponden. Sy meynden ons te laeten uyt-sterven; maer de geusen syn nyt-gejaegt(1).

1584. - Anno 1584 als-dan kregen wy onse goederen wederom.

Ten selven jaere hebben de soldaeten van capiteyn Jan Vleys het groot cruys van 't doxael van 't gebroken clooster in stadt gebrogt, 't welck den ontfanger B. Francois Lucx heeft geransoneert ende doen brengen in ons refugie.

1588. - Ten jaere 1588 heeft syn hoogweirdigheyt Remigius Drutius tweeden bisschop van Brugge solemnelyk geconsacreert in onse refugie een capelle, met een deel van den hof tot een begraef-plaetse(2).

(1) Anno 1578. In augusto syn wy voor den 4 ende latsten keer, als Brugghe haeren coninck afviel, voor goedt ghevlught, ende commen woonen in ons Refugie in de Clophamer-straete. Dan wiert Brugghe geus, ende de publyke exercitien der H. Catholyke kercke wierden verboden. Dan strafte Godt het vaderlandt met peste, dieren-tydt, en oorloghe. Den orghel was mede gebroght. Ontrent dese jaeren op valchst proetext, dat ons buyten clooster soude schaedigh syn aen de stadt, soo hebben de geusen 't selve tot den grondt doen afworpen, confiskerende den meerderen deel van de materiaelen, die vercoopende: maer Brugghe is in 't jaer 1584 coninckx gheworden, en het magistraet heeft een goede somme gelts tot vergheldynge van de gheleden schaede ghegheven, ende gheconsenteert een nieuw Clooster in stadt te bouwen. - Anno 1579. Hebben wy doen smilten al het sylver-werck van de kerck, binnen 100 jaeren vergaedert daer van doen gheldt slaen de somme van 364 ponden grooten. 3 schellynghen, 10 grooten: 't welck tot bewaernissen van Ryssel is ghesonden gheweest. - Anno 1580. Heeft het geussche magistraet de goederen van ons clooster gheconfisqueert ghevende aen yder religieuse een lyf rente, meynende ons te laeten uytsterven: maer de geusen syn uyt ghejaeght anno 1584, als dan kreghen onse religieusen de goederen weder. - Anno 1581, Hebben de soldaeten van capiteyn Jan Vleys het groot cruys van 't ghebroken Clooster in stadt ghebraght 't welcke den ontfangher B.r Francois Lucx heeft gherantsoeneert, ende doen brynghen in ons Refugie.

(2) Anno 1588. Heeft den Eerw. Heer Remigius Drutius, gheconsacreert in 't Refugie een capelle met een deel van den hof tot een kerckhof seer solenmelyck, die den 2 bisschop van Brugghe was.

1597. - Ten jaere 1597 hebben wy begonst te bouwen een nieuw clooster in stadt, ende den eersten steen is geleydt geweest door suster Marie Colyns jongste religieuse; de overbleven steenen van buyten gehaelt heeft men gebruyckt in 't selve werck. In 't jaer 1609 begonst men de kercken te bouwen; den eersten steen is geleydt geweest door jonckvrouw Marie Deleflye daer naer religieuse van dit clooster en priorinne, d'eenigste van de dry-jaerige priorinnen gecontinueert tot 6 jaeren. Desen bouw is volmaeckt geweest anno 1611 ende geconsacreert in 't selve aer op den 5 april, synde den derden paesch-dag, door den Eerweirdigsten heer Carolus Philippus De Rodoan vierden bisschop van Brugge, ter eeren van den arsch-engel, S. Michiel, den patroon van ons oude ende nieuw clooster, door wien wy in sulcke arme tyden, soo eenen schoonen bouw hebben konnen maecken(1).

1639. - Den eersten july 1639 syn van Antwerpen 't huys gekomen suster Catharina Scholtins ende suster Marie Deschove, die aldaer hadden gereformeert 't clooster van de H. Catharina van Senen, het selve brengende van den derden regel op den eersten: suster Scholtins hadde daer dry jaeren prieuse geweest, d'ander meestersse van de novitien.

1640. - Den 21 september 1640 vertrocken naer haer clooster van Latilloy tot Uytrecht Dame Jenne Lamitte en Marie d'Austrisse, hebbende hier gewoont ontrent 5 jaeren; Dame Celirs is hier gestorven ende Dame Jenne De Maude, door versoeck van den meesten deel der religieusen hier gebleven voor haer leven, is gestorven den 28 augustus 1703.

Den 5 mey 1646 is hier gearriveert ende heeft beyde 't orders clooster gevisiteert den Eerweirdigsten meester generael P. Thomas Turcus.

1649. - Den 19 february 1649 syn van hier vertrocken naer Sittaert suster Agnes Crockx, ende suster Marie Sibilla van

(1) Anno 1597. Hebben de religieusen begonst te bouwen een nieuw clooster in stadt, ende den eersten steen van den dormter is gbeleyt door S.r Maria Collyns jongste religieuse. De overbleven steenen van buyten ghehaelt heeft men ghebruyckt in 't nieuw werck. - Anno 1609. Begonst men de kerck te bouwen: de welcke volmaeckt is gheweest anno 1611. ende gheconsacreert in 't selve jaer op den 5 april synde den 3 paesdagh, door den Eerw.sten Heer Carolus Philippus De Rodoan 4 bisschop van Brugghe, ter eeren van Arch-Enghel S. Michiel; den patroon van ons oude ende nieuw Clooster: door wien in sulcke arme tyden wy soo magnifycken bouw hebben konnen maecken.

Bronckorst, om aldaer te gaen fonderen een clooster van ons orden; dit wierdt aengeleydt door den Eerweirdigen P. Stephanus Schap vicaris, en Sibilla wierdt aldaer overste gestelt door den Eerweirdigsten P. Joannes Riderus provinciael ende doctor in de godtheyt. Dese Sibilla hadde 7 jaeren in houwelyck geweest, ende haeren man heeft het predick-heeren habyt aenveert in 't clooster van Antwerpen.

1652. - Den 26 juny 1652 midts het overleyden van vrouw Sibilla, syn naer Sittaert vertrocken suster Marie Theresia Craywinkel, ende suster Bernaerde Bouvaert; d'eerste heeft aldaer prieuse geweest, de tweede meerstersse van de novitien. Sy syn naer 7 jaeren 't huys gekomen.

Alsoo dit jaer Sittaert door de Franschen overompelt wierdt, geheelyck uyt-gepluntert, en te meerderendeel verbrant ende ons clooster groot part hadde in dese algemeene ellenden, naervolgende haere religieusen niet en konde onderhouden; soo synder hier twee gekomen, te weten: suster Catharine Therese Hackescroy, ende suster Christine Agatha De Moor, ende met alle affectie in 't saemen-leven mlidelyck ontfangen: sy syn 't haeren eygen versoecke weder-gekeert tot haer-lieder clooster anno 1684 den 3 december.

1752. - Wy hebben dit jaer 1752 onse kercke gevouteert, den 10 april hebben de werckliedeu beginnen hunne stellingen te maecken tot dat groot werck, het welcke voltrocken was den 25 deser maendt; dan heeft den seer Eerweirdigen Pater Antonius De Meester doctor in de godtheyt, als dan provinciael van 't predickheeren orden, woonachtig tot Brugge in 't predickheeren clooster, den eersten steen komen leggen, naer dat hy den selven gewydt hadde, den tweeden steen is geleydt door vrouwe Benedicta De Langhe als dan overste van ons clooster, den derden door vrouwe Mary Gabriel van Toers als dan suprieuse, den vierden door vrouwe Isabelle Calis als dan werck-vrouwe, ende soo voorts aen den tweeden booge, tot den laetsten, ider een volgens synen ouderdom; den laetsten steen wierdt geleydt door suster Juliane Blanckaert als dan de oudtste van alle de leecke-susteren (uyt den naem van hun allen) om dat sy oock hunne genegentheyt getoont hebben in dat gebouw.

De religieusen die vrywilliglyck hunne gifte gaeven tot desen bouw, waeren twee-en-twintig in getal, sy brogten 't saemen in gelde de somme van f. 365-4-2 gr. De 7 leecke-susterkens gaven de somme van f. 35-10-0 gr.

Den 23 julius 1752 was het gebouw voltrocken, ende wy danckten al het werck-volck af, hun tracterende met vrouwen en kinderen eenen geheelen dag lanck, op de maniere in 't lange aengeteeckent op den boeck van de cantoresse: wy deden al den tydt onsen goddelycken dienst in 't groot paloor, alles op de maniere aengeteeckent als vooren.

In de maendt julius 1754 heeft vrouwe Isabelle Calis werckvrouwe (niet-tegenstaende sy haer mildtheyt betoont heeft in het gebouw van de kercke) heeft sy de selve op haer eygen kost geheel doen witten, ende een-en-twintig vergulde sterren daer in doen stellen.

Den 14 augustus 1755 zyn voor de vierde-keer al onse goederen geamortiseert, die in de eerste dry amortisatien vry gegaen hebben, en wy hebben gedwongen geweest, voor die een groote somme gelt te betaelen aen de keyserinne en koninginne van Hongarien Maria Theresia.

Doodt-register

Der naemen, jaeren en dagen van de overlede weirde vrouwen Priorinnen en andere Religieusen 't cloosters Engelen-Daele, der Predickheeren-order (geseydt) der Jacobinessen, veel tyden eerst gewoont op Arsenbrouck een half myle buyten Brugge, nu binnen de stadt.

Susters.

Avesoete van Dam, d'eerste fondatrice, was priorisse anno 1300.
'T sedert anno 1293 tot haer overlyden den 8 mey van onbekent jaer.
Sibilla van Dam haer suster, tweede fondatrice, overleden den 24 mey.
Margarieta van Gendt, derde fondatrice, overleden 12 augustus.
Christina van Iper, vierde fondatrice, overleden....
Margariete van Oostkerke, overleden den 28 april.
Clementia Roelants, overleden den 1 sporkel.
Paula Kalkers, overleden den 30 september.
Clara Novitia, overleden den 30 maerte.
Maria Stalpers prioresse, overleden.....
Catharina van Osenburgh d'oudste, overleden.....
Catharina Gays, overleden den 12 december.
Margarieta Knuuts prioresse, overleden den 22 april.
Maria van den Foolne, overleden....
Agnes Malins, overleden....
Avesoete van Veurne, overleden....
Marie Fousers, overleden....
Marie Smidts, overleden....
Marie van den Feye, overleden....
Elisabeth van den Stove, overleden....
Elisabeth van Hille, overleden....
Marie van Wycken prioresse, overleden....
Margarieta Staets, overleden....
Catharina Maykens, overleden....
Geertruyt van Dudseele novitie, overleden den 5 mey.
Marie Mans, overleden....
Margariete van Lisseweghe, overleden....
Lygaert van den Buerse, d'oudste, overleden....
Margariete Kalkers, overleden den 19 van pietemaendt.
Catharina Wale, overleden....
Marie van Berneem, prioresse, overleden....
Elisabeth Zwale, d'oudtste, overleden....

Marie Suroe, overleden....
Elisabeth Wipts, overleden....
Elisabeth Coorneliters, overleden....
Catharina Laets, overleden....
Maria Roos, overleden....
Catharina Houtecorens, overleden....
Catharina Dekens, overleden....
Margariete Foeverlaets, overleden....
Elisabeth Facelaers, overleden....
Geertruyt Breede, overleden....
Margarieta Hardegarens, overleden....
Adelisia van Ghistel, was prioresse, overleden den 10 february anno 1309.
Marie van Vlaender, overleden....
Catharina van den Lande, overleden....
Paula Fertes, overleden den 1 october.
Catharina Vlisseghem, prioresse, overleden....
Adelisia Ghepaerts, prioresse, overleden den 10 november anno 1313.

NOTA. Aen de naemen van de hier-boven eerst-gemelde 47 religieusen, is haer sterf-tydt en profes-jaeren niet aengeteekent; vele van dese zyn ontwyffelyck overleden in de dry-jaerige peste en overgroote sterfte: oock eenige in de eerstgevolgde soodaenige sieckten ende sterften, want niet wel geloovelyck schynt, dat in dit kleyn, aerm en met kleyne middelen anno 1291, eerst beginnende clooster soo veele religieusen geweest souden zyn, ende onder die diversche priorinnen, voor 't jaer 1313, veel minder is 't waerschynelyck dat in den tydt van soo luttel jaeren alle die daer overleden waeren.

Vervolg van alle de Choor-Religieusen soo levende als doode.

Elisabeth Gepaers, prioresse, overleden den 10 november 1327.
Margarieta Blocx, overleden 1330.
Adelise Bloys, overleden 1344.
Christina Boedekins, overleden den 14 van pietemaent 1344.
Catharina van Gendt, overleden den 3 wedemaent 1349.
Christine Jans, overleden den 19 mey 1353.
Christine Brandts, overleden den 22 hoymaent 1353.
Margarieta van Ruymbeke, prioresse, overleden den 15 van pietemaendt 1357.
Marie van der Straete, overleden 1357.
Elisabeth van Gistele, overleden den 13 november 1357.
Margarieta Koukelaer, prioresse, overleden 1359.
Marie Vinkelaers, prioresse, overleden 1359.
Marie van Lisseweghe, prioresse, overleden den 1 september 1361.
Marie Brouckers, overleden 1361.
Marie Vooghs, overleden 1364.

Elisabeth Baken, overleden 14 July 1365.
Gertrudis Eymaters, prioresse, overleden 1365.
Margariete Souters, overleden 1366.
Marie van der Straete, overleden 1368.
Catharina van den Ryghe, overleden 1368.
Margariete Ruweels, overleden 1368.
Margariete Duvels, overleden den 12 october 1368.
Gertrudis Roukeloes, prioresse, overleden 1369.
Marie Maders, overleden 1369.
Marie Lepels, overleden 1370.
Elisabeth Hottentune, prioresse, overleden den 14 january 1372.
Marie Beerens, prioresse, overleden den 21 juny 1372.
Agnes Beerens, prioresse, overleden den 16 sporkel 1372.
Margariete Dunekins, overleden 1372.
Avesoete Huttentune, prioresse, overleden 1373.
Marie van den Stove, overleden 1374.
Avesoete van Gendt, prioresse, overleden 1374.
Christine....., overleden 1374.
Elisabeth Scapeline, overleden 1374.
Catharine Hertogen, prioresse, overleden 1376.
Margariete Ketelaers, overleden 1376.
Clare van Dudseele, overleden 1377.
Elisabeth van der Ruwesevere, overleden den 12 december 1383.
Marie van Breedene, prioresse, overleden 1383.
Catharine van den Bussche, overleden 1384.
Marie van Haudenaerde, overleden den 22 september 1384.
Elisabeth Ruschers, overleden 1384.
Margariete van der Leye, overleden 1385.
Marie van den Hovene, overleden 1385.
Marie Foeverlaets, prioresse, overleden den 12 mey 1385.
Avesoete van Slypen, onder-prioresse, overleden den 8 van sporkelmaendt 1386.
Margariete Goethals, overleden den 5 maerte 1386.
Catharina Metteneye, overleden den 20 van sporkelmaent 1386.
Elisabeth Alverdoens, overleden den 8 october 1390.
Christine Wykemans, prioresse, overleden den 5 january 1392.
Margariete van Vlaenderen, overleden 1392.
Avesoete Hutemaeren, overleden 1393.
Elisabeth Maenscyns, overleden den 16 april 1394.
Margariete Groothoofts, overleden den 12 july 1394.
Elisabeth van der Gutte, overleden den 10 october 1396.
Clare van Houschout, overleden 1396.
Elisabeth Stuegh, overleden den 12 october 1396.
Elisabeth van den Vucht, prioresse, overleden 1396.
Margariete Lams, overleden 1402.
Marie Ruebs, onder-prioresse, overleden den 5 maerte 1404.
Catharine van de Walle, overleden den 19 van sporkel-maendt 1406.
Catharine van Berneem, prioresse, overleden 1409.

Françoise Fuetins, overleden den 22 maerte 1410.
Elisabeth van Eecloo, overleden den 7 mey 1411.
Clare Eywaters, overleden den 11 january 1412.

Marie van Colonge, overleden den 19 april 1412.
Marie van den Buerse, overleden 1412.
Marie Vlaminx, overleden den 15 mey 1413.
Catharine Hoofts, prioresse, overleden den 21 january 1414.
Avesoete Falkenaeren, overleden den 14 november 1416.
Barbara van Bouchoute, overleden 1418.
Elisabeth Vindegoets, prioresse, overleden den 10 december 1419.
Elisabeth van Effene, prioresse, overleden den 5 september 1422.
Clemence van Bovenkercke, overleden den 25 april 1423.
Jakeline van Cleyheem, overleden den 9 mey 1423.
Catharine van den Vagheviere, prioresse, overleden den 14 november 1429.
Margariete 'S Fulders, overleden den 20 november 1432.
Barbara van den Steene, overleden den 11 september 1432.
Avesoete Potshooft, onder-prioresse, overleden den 26 december 1433.
Catharine Potshooft, overleden den 23 january 1434.
Catharine 'S Bruinen, overleden den 23 january 1434.
Elisabeth Zwalen, overleden den 12 september 1437.
Marie Steekins, overleden den 8 January 1438.
Margariete Facelaers, prioresse, overleden den 6 van sporkelmaendt 1438,
Catharina van Hosenburg, onder-prioresse, overleden den 12 december 1439.
Barbara Scaerts, onder-prioresse, overleden den 5 april 1440.
Catharina van Hille, onder-prioresse, overleden den 31 july 1441.
Clara van der Stichele, onder-prioresse, overleden de 5 november 1441.
Ursula Gerolfs, overleden den 22 augustus 1442.
Elisabeth van den Heeden, overleden den 26 january 1446.
Margariete van Buerse, overleden den 18 october 1447.
Clara van Vlaenderen, wylent prioresse, overleden den 27 july 1448.
Barbara Goes, novitie, overleden den 10 augustus....
Joanne 'S Grootens, overleden den 22 augustus....
Marie van Steenbrugghe, overleden....
Marie-Margariete Staekens, overleden den 14 april 1449.
Volke Pultins, overleden den 10 juny.
Barbara van den Stichele, overleden den 18 sporkel-maendt.
Barbara van Ballevelde, overleden den 1 maerte 1450.
Barbara Gaderpenninx, prioresse, overleden den 13 april 1451.
Elisabeth van Effene, wylent prioresse, overleden den 3 december.
Marie van de Walle, overleden den 2 augustus 1453.
Beatrice Greyns, overleden den 22 maerte.
Agnes van Beelemont, overleden den 11 april.
Clara Broots.....
Elisabeth Wole.....
Martha Reyfins, overleden den 20 april 1456.
Catharine van den Vagheviere, overleden den 7 juny.
Geertruyde Stocmans, overleden den 7 piete-maendt 1459.
Margo Seleers, overleden den 6 october 1460.
Ligaert van den Steene, overleden den 21 december.

Anna Sceexe, overleden den 13 augustus 1461.
Agnes van Vyfve, overleden den 20 augustus.
Catharine van Nederhuyse, overleden den 12 piete-maendt.
Margariete Verpoorts, overleden den 3 january.
Anna van Campen, wylent prioresse, overleden den 16 maerte.
Catharine van den Pate, overleden den 4 augustus 1462.
Marie van der Burch, onder-prioresse, overleden den 4 april 1464.
Anna Keyts, overleden den 11 augustus.
Elisabeth van Spetelincwerve, overleden den 1 october.
Barbara Hinisins, onder-prioresse, overleden den 21 january.
Elisabeth van den Vagevier, overleden den 9 november 1465.
Anne van Teemsekin, overleden den 10 augustus 1466.
Elisabeth van Sweveseele, overleden den 30 augustus.
Catharina Diederic, overleden den 8 november.
Catharine Kense, overleden den 21 mey 1467.
Margariete Suos, onder-prioresse, overleden den 21 july 1468.
Catharina Vindegoets, overleden den 24 anno 1469.
Elisabeth Smidts, overleden den 22 december 1472.
Marie Blocx, overleden den 18 february.
Anne Mols, wylent prioresse, overleden den 12 maerte.
Margariete van den Vageviere, overleden den 19 piete-maendt.
Magdalene 'S Grooten, overleden den 6 juny.
Clare Stocmans, overleden den 23 augustus 1473.
Joanna Anneroens, onder-prioresse, overleden in april 1475.
Elisabeth van Achuyte, overleden den 2 mey.
Godelieve Meens, overleden den 10 mey.
Elisabeth Suos; overleden den 16 juny 1476.
Anne van den Pale, overleden den 13 augustus 1477.
Clare Lotins, overleden den 27 augustus.
Liegaert van der Buerse, onder-prioresse, overleden den 25 november 1478.
Magdalene 'S Mits, overleden den 2 february.
Barbara Bornuuts, overleden den 2 february.
Marie van Spetelincwerve, overleden den 16 maerte.
Margariete van de Velde, overleden den 6 september.
Josyne van der Straete, overleden den 20 october.
Margariete van der Munte, overleden den 22 maerte 1482.
Elisabeth Riemstede, overleden den 15 january 1484.
Margariete Lansheeren, onder-prioresse, overleden den 1 october.
Agnes van Ballevelde, overleden den 4 maerte 1485.
Agnes van den Vaghevier, wylent prioresse, overleden den 25 april 1486.
Philippe Maetsetrins, overleden den 2 november 1490.
Margariete Dants, overleden den 25 maerte.
Margariete van Cortryck, overleden den 27 maerte.
Catharine Lotins, onder-prioresse, overleden den 21 augustus 1494.
Elisabeth van Campen, onder-prioresse, overleden den 24 augustus.
Joanne Valcke, prioresse, overleden den 21 november 1497.
Catharina Cupers, overleden den 28 october 1500.

Catharine van Steenberghe, prioresse, overleden den 1 january.
Margariete van de Velde, overleden den 7 january.

Antonine van Cortryck, overleden den 2 october 1504.
Catharine van der Beele, overleden den 19 december.
Catharine Vos, overleden den 14 april 1505.
Lowyse Steyts, overleden in de maendt october.
Margariete Rauwleder, onder-prioresse, overleden den 9 augustus 1506.
Elisabeth Parmentiers, overleden den 16 january.
Catharine Haghesins, onder-prioresse, overleden den 3 augustus.
Magdalene Dauts, prioresse, overleden den 14 november 1515.
Lucia van de Velde, overleden, den 29 augustus 1522.
Joannne Fieri, overleden den 23 february.
Barbel Wttenhove, onder-prioresse, overleden den 2 july 1526.
Margariete Boels, wylent tweemael eenige jaeren prioresse, overleden den 10 maerte 1527.
Josyne Andriessen, overleden den 16 augustus 1531.
Elisabeth van Gistele, subprieuse, overleden den 3 mey 1533.
Josyne Gyselins, overleden den 4 december.
Barbara Hagelyns, subprieuse, overleden den 15 juny.
Joanne Muleet, overleden den 3 november 1539.
Catharine Nokers, prioresse, overleden den 31 january 1545.
Judoca Lems, overleden den 12 juny 1558.
Catharine van Steelant, overleden den 19 october.
Jaqueline van den Bussche, d'eerste dry-jaerige prioresse.
Mevrouw Despaers, is geprofest den 20 july 1574: ende is begraeven den 24 van 't jaer..... naer noene met de vigilien; zy wierdt uyt de zaele gedraegen van 4 priesters der predickheeren, met 8 tortsen die de conversinnen ende donaten drougen tot in de priesters-choor, daer toe gedagvaert waeren alle haere vrienden, en de vaders der religieusen: den 28 dito dede men haeren uytvaert, die syn Hoogweirdigheyt den bisschop van Brugge selfs celebreerde geaccompagneert met den archidiaken en zyn capellaen; hy bleef 's noens ter maeltydt met alle de vrienden, beede de burgmeesters ende greffiers deser stadt, ende de vaders der religieusen, soo dat er wel 40 persoonen waeren, of bet: men dede 3 poosen luyden te Jacobinnen: den heer Anselmus Adornes, heere van Nieuwenhove, burgemeester deser stadt, heeft gegeven 3 pondt over 24 stedekannen wyns ten respecte van M.V.Z.M.
Magdalena Dants, prioresse, overleden den 14 november 1571.
Josinne van de Walle, prioresse, overleden den 22 december.
Elisabeth Cressenaere, overleden den 27 april 1577.
Joanna Zacheville, overleden den 6 mey 1581.
Catharine van der Straeten, overleden den 24 january 1584.
Elisabeth Exmeo, overleden den 6 february 1585.
Adriane van Marivoorde, overleden den 15 mey 1587.
Pieternelle Claes, verjaegt uyt Hollant, overleden den 16 february 1593.
Eleonora de la Bega, overleden den 1 april 1603.
Susanna Derveliers, overleden den 11 september 1613.
Emerentiane Pauwels, overleden den 26 maerte 1615.
Catharina Kockx, jubilarige, overleden de 26 december 1627.
Susanna de Swarte, jubilarige, overleden den 23 augustus 1634.

Jakeline van den Bussche, prioresse, overleden den 21 augustus 1637.
Anna Luyte, overleden den 2 november 1638.
Adriaene de Carioen, overleden den 28 september.
Mary Vloers, overleden den 25 junius 1643.
Barbara du Chenne, overleden den 17 january 1658.
Mary Lydts, overleden den 4 september 1683.

Hier volgen alle de Religieusen soo levende als doode, met de jaeren hunder professie.

1474 prof. Catharine Vieleriecx, overleden den 23 july 1525.
1476 prof. Joanne van Vageviere, overleden den 5 maerte 1540.
1477 prof. Catharine Vleesauwere, overleden den 11 january 1497.
1477 prof. Clara van der Straete, prioresse, overleden den 23 1520.
1477 prof. Anna van Peerboome, overleden den 16 october 1506.
1478 prof. Willeminken Dante, overleden den 17 january 1190.
1478 prof. Barbara Baate, overleden den 7 augustus 1508.
1478 prof. Catharine van Hoogelande, overleden den 3 mey 1515.
1478 prof. Agnes van Hoogelande, overleden den 10 mey 1484.
1483 prof. Beatrix Faye, overleden den 11 july 1538.
1483 prof. Elisabeth Meulenaere, overleden den 6 mey 1518.
1483 prof. Joanne Erebrevetters, overleden den 1 july 1556.
1483 prof. Catharine van den Rine, overleden den 3 juny 1479.
1484 prof. Catharine van der Houve, overleden den 7 january 1497.
1485 prof. Barbara van Haverie, overleden den 23 november 1522.
1485 prof. Margariete Barttelmens, overleden den 15 october 1544.
1487 prof. Magdalena van den Heye, overleden den 21 augustus 1540.
1488 prof. Josinne Heeghels, overleden den 17 april 1509.
1489 prof. Mary Bonins, overleden den 24 february 1550.
1489 prof. Joanna Machgaris, overleden den 14 augustus 1491.
1491 prof. Christine van Acker, overleden den 21 november 1539.
1491 prof. Anthonine Matenay, overleden den 19 november 1537.
Novitie. Cornelie Mettenheye, overleden den 3 november 1491.
1493 prof. Jakeline Boots, overleden den 12 augustus 1540.
1494 prof. Joanne Valcke, overleden den 12 november 1557.
1494 prof. Adriaene Bondeloot, prioresse, overleden den 14 february 1546.
1494 prof. Adriaene van Heede, overleden den 15 october 1557.
1495 prof. Pieternelle van den Bussche, overleden den 1 february 1500.
1497 prof. Barbara Bonins, overleden den 27 november 1540.
1499 prof. Margariete de Witte, overleden den 1 april 1548.
1502 prof. Barbara van Nieuwenhove, overleden den 5 mey 1518.
1507 prof. Anna van Meetkercke, overleden den 5 november 1520.

1508 prof. Cornelie van den Velde, overleden den 23 september 1542.
1508 prof. Margariete Foret, overleden den 14 april 1547.
1508 prof. Mary Urbane, overleden den 6 september 1558.
1509 prof. Catharine Hagebaerts, jubilarige, overleden den 7 maerte 1557.
1509 prof. Margariete Robaert, overleden den 7 january 1545.
1509 prof. Mary Zittermans, overleden den 19 april 1541.
1510 prof. Magdalena van Meetkercke, overleden den 22 september 1567.
1514 prof. Antonine Barbasaen, jubilarige, overleden den 6 junuary 1570.
1514 prof. Catharine Pagans, overleden den 4 november 1557.
1514 prof. Margariete Milgelsgruyt, overleden den 4 julius 1548.
1514 prof. Magdalena van Meerkerke, overleden den 9 augustus 1567.
1517 prof. Josinne van de Walle, prioresse, overleden den 22 december 1558.
1518 prof. Barbel de Swarte, overleden den 18 augustus 1572.
1518 prof. Mary de Swarte, overleden den 21 april 1581.
1521 prof. Anna Dominickel, jubilarige, overleden den 3 augustus 1596.
1525 prof. Catharina Cants, jubilarige, overleden den 1 maerte 1582.
1525 prof. Anna Andries, overleden den 21 mey 1564.
1527 prof. Anna Hanneron, prioresse, overleden den 11 september 1568.
1529 prof. Catharina van de Walle, overleden den 1 january 1579.
1532 prof. Lucretia Mouschroun, overleden den 6 november 1591.
1532 prof. Mary Voets, overleden den 6 maerte 1580.
1533 prof. Catharine Ruels, jubilarige, overleden den 7 maerte 1598.
1533 prof. Josinne Despars, overleden den 4 september 1542.
1533 prof. Magdalena de Nagere, overleden den 8 december 1575.
1535 prof. Judoca Carlier, jubilarige, overleden den 22 september 1587.
1535 prof. Judoca van Meetkercke, overleden den 9 augustus 1567.
1538 prof. Barbara van Vive, overleden den 3 december 1566.
1539 prof. Joanne Petyt, overleden den 15 mey 1571.
1539 prof. Mary Provost, overleden den 1 february 1579.
1544 prof. Mary de Heere, overleden den 22 mey 1559.
1544 prof. Barbara Despars, overleden den 23 november 1603. Zy heeft 38 jaer overste geweest.
1544 prof. Jacoline van Marivoorde, overleden den 6 september 1553.
1545 prof. Anna van Marivoorde, overleden den 20 september 1556.
1546 prof. Mary de Walle, overleden den 16 february 1584.
1547 prof. Jakelyne Huultynck, overleden den 30 december 1377.
1547 prof. Josinne Farliers, overleden den 14 maerte 1572.
1549 prof. Elisabeth de Groote, overleden 22 april 1565.
1550 prof. Mary Frutiers, overleden den 19 july 1563.
1551 prof. Anna Frutiers, sy heeft het religieusen habyt aenveirdt

van haer seven jaeren, en is overleden den 3 november 1562.
1551 prof. Barbara Zegers, overleden den 16 julius 1580.
1552 prof. Helena de Arranda, overleden den 13 maerte 1598.
1554 prof. Susanna de Vilego, overleden den 10 april 1582.
1560 prof. Anna Dominikle, overleden den 13 mey 1603.
1561 prof. Elisabeth van Peene, overleden den 30 september 1575.
1561 prof. Laurentia Keinjaers, overleden den 15 october 1587.
1561 prof. Elisabeth van de Rade, jubilarige, overleden den 18 january 1635.
1563 prof. Adriane Pardo, overleden den 20 july 1568.
1563 prof. Mary Pardo, overleden den 20 july 1573.
1565 prof. Josinne Lopes Gallo, overleden den 22 february 1591.
1565 prof. Anna Lopes Gallo, overleden den 9 april 1591.
1574 prof. Margariete Rudders, overleden 14 april 1580.
1589 prof. Magdalena Dingels, overleden den 22 december 1629.
1590 prof. Mary Delflie, twee-keeren prioresse, overleden 28 january 1625.
1593 prof. Mary de Ruddere, overleden den 24 november 1606.
1594 prof. Judoca Loysel, vier-keeren prioresse, overleden den 10 april 1649.
1595 prof. Anna Delflie, overleden den 12 february 1616.
1599 prof. Catharina Lernout, overleden den 10 maerte 1615.
1599 prof. Livine van Hecke, jubilarige en seve-mael prioresse, overleden den 14 augustus 1667.
1601 prof. Joanne Fanyaert, overleden den 15 augustus 1623.
1602 prof. Mary Springeel, overleden den 3 maerte 1637.
1603 prof. Mary Collins, overleden den 15 juny 1614.
1606 prof. Margariete Forret, jubilarige, overleden den 10 september 1668.
1608 prof. Anna van der Woestine, overleden den 26 july 1609.
1608 prof. Mary Forret, jubilarige en twee-keeren prioresse, overleden den 5 april 1670.
1610 prof. Margarieta Barvoets, overleden den 24 juny 1649.
1611 prof. Mary Godtschalckx, overleden den 19 february 1623.
1611 prof. Catharina Scholtens, overleden den 8 november 1653.
1612 prof. Mary Taffin, overleden den 3 january 1654.
1613 prof. Mary Adriaensens, overleden den 20 junuary 1647.
1614 prof. Anna Mille, overleden den 20 november 1637.
1614 prof. Margariete Gilkens, overleden den 15 october 1650.
1615 prof. Mary La Roux, overleden den 6 maerte 1670.
1615 prof. Anna Crocx, overleden den 5 september 1647.
1615 prof. Anna Vloers, overleden den 25 july 1643,
1616 prof. Elisabeth de Bie, overleden den 11 july 1650.
1616 prof. Mary Lernout, overleden den 27 november 1648.
1616 prof. Martha van der Gauwe, overleden den 16 november 1642.
1616 prof. Barbara Pieters, overleden den 16 maerte 1652
1617 prof. Elisabeth van Breusegem, jubilarige, overleden den 10 augustus.
1617 prof. Agnes Crockx, overleden den 14 januauy 1677.

1617 prof. Elisabeth van Breusegem, jubilarige, overleden den 10 augustus,
1617 prof. Agnes Crockx, overleden den 14 january 1677.
1617 prof. Elisabeth Blocklant, overleden den 10 january 1666.
1618 prof. Françoise Gloribus, overleden den 6 october 1648.
1618 prof. Mary de le Hove, overleden den 6 july 1650.
1618 prof. Constanse de le Hove, overleden van de peste, den 24 october 1634.
1619 prof. Mary Vloers, overleden den 25 july 1643.
1619 prof. Barbara Scholtens, jubilarige, overleden den 19 juny 1677.
1619 prof. Mary-Antonette Lernout, de derde suster van dien naem, overleden den 27 february 1655.
1619 prof. Anna de Clerck, overleden den 29 mey 1640.
1619 prof. Catharina Pancouque, overleden den 18 october 1650.
1621 prof. Mary-Sibilla van Bronkorst, fondatrisse en eerste prioresse van 't Clooster van Sittaert.
1622 prof. Catharina Tristeram, overleden den 8 february 1668.
1622 prof. Barbara Gloribus, jubilarige, overleden den 15 december 1672.
1623 prof. Anna de Smit, overleden den 10 july 1647.
1624 prof. Pieternelle Huyssens, prioresse, overleden den 12 december 1670.
1624 prof. Barbara van Boonem, overleden den 8 augustus 1656.
1624 prof. Jakeline de Vonck, overleden den 21 november 1655.
1626 prof. Margariete de Brune, jubilarige en prioresse, overleden den 6 february 1684.
1628 prof. Hyacinte van den Wingaerde, overleden den 21 february 1659.
1628 prof. Catharina Utter Wulve, overleden den 17 february 1642.
1635 prof. Godelieve Blomme, jubilarige, overleden den 16 february 1684.
1635 prof. Angela van Boonem, overleden den 17 maerte 1677.
1636 prof. Margariete Rombouts, overleden den 31 october 1657.
1639 prof. Barbara de Celers, van 't Clooster van Atrecht overleden den 3 maerte 1652.
1649 prof. Mary Theresia van Craywinckel, drymael prioresse tot Sittaert, overleden den 21 october 1680.
1640 prof. Anna Nollet, twee-mael prioresse, overleden den 21 december 1687.
1641 prof. Mary-Theresia de Le Epue, overleden den 6 july 1650.
1643 prof. Constantia Christiaens, overleden den 8 october 1661.
1644 prof. Bernaerde Bouvaert, overleden den 13 april 1674.
1644 prof. Dominica Meulenaers, overleden den 8 december 1682.
1644 prof. Sebastiane-Thedora van Maldeghem, overleden den 19 september 1658.
1644 prof. Helena Nollet, overleden den 27 april 1693,
1647 prof. Beatryckx de Clerck, overleden den 26 mey 1673.
1651 prof. Isabelle-Victoria van Maldeghem, overleden den 2 april 1693.
1651 prof. Agnes van de Walle, overleden den 6 september 1668.

1652 prof. Monica Wilts, overleden den 1 september 1655.
1655 prof. Mary-Anna de Fonteine, overleden den 21 september 1692.
1653 prof. Anna-Clare Druve, jubilarige, overleden den 22 augustus 1717.
1654 prof. Pieternelle Adriaensens, prioresse, overleden den 26 july 1691.
1654 prof. Isabelle-Augustine Callée, jubilarige en twee-mael prioresse, overleden den 20 maerte 1720.
1654 prof. Theresia de Fonteine, jubilarige en prioresse, overleden den 26 december 1730.
1654 prof. Constantia Calenberghe, overleden den 30 maerte 1686.
1654 prof. Agnes Dué, jubilarige en prioresse, overleden den 3 january 1740.
1655 prof. Vrouwe Joanne de Maulde, jubilarige, is overleden den 28 augustus van 't jaer 1705, in ouderdom van 91 jaeren, haer professie is geschiet in het clooster van Latilloy tot Utrecht, sy is hier in ons clooster gekomen ter oorsaecke dat hun clooster door den oorlog geheel geruwineert was, met nog dry andere religieusen, waer van hier eene gestorven is en twee wederom gekeert, naer dat hun clooster is herstelt geweest; en vrouwe Joanne de Maulde is hier alleen gebleven, niet tegenstaende sy in haer clooster wierdt overste gekosen, sy heeft hier vier-keeren overste geweest en nog veel andere officien zeer loffelyck bedient.
1656 prof. Gratiaene Carrée, overleden den 21 july 1700.
1656 prof. Bernaerde van der Woestyne, overleden den 13 december 1675.
1656 prof. Honoryne Laurent, overleden 8 february 1697.
1656 prof. Mary-Gabriël Isenbaert, overleden den 19 mey 1689.
1657 prof. Mary-Françoise Isenbaert, jubilarige, overleden den 5 december 1709.
1658 prof. Susanne-Clara de Loyx, overleden den 22 november 1680.
1658 prof. Lowise-Françoise Nollet, overleden den 25 october 1681.
1661 prof. Christine-Adriane de Clerck, jubilarige, overleden den 28 december 1690.
1662 prof. Joanne Commun, jubilarige, overleden den 29 septem-
1664 prof. Isabelle-Clare Geus, jubilarige, overleden den 9 april 1716.
1664 prof. Anna-Cecilia Crul, overleden den 9 july 1690.
1666 prof. Mary-Caroline de Groote, jubilarige, overleden den 9 january 1726.
1666 prof. Isabelle-Cornelia Wouters, jubilarige, overleden den 26 mey 1719.
1667 prof. Anna-Brigitte Jeroons, overleden den 14 january 1672.
1668 prof. Hyacinte-Theresia d'Hane, overleden den 9 october 1685.
1670 prof. Angeline Constance de Tollenaere, prioresse, overleden den 29 july 1705.
1670 prof. Eleonora Jooris, overleden den 4 july 1700.
1671 prof. Ernestine de Viri, overleden den 7 november 1675.

1676 prof. Mary-Victoria-Ekema de Vrise, jubilarige en vyf-mael prioresse, overleden den 29 july.
1676 prof. Mary-Rosa-Ekema de Vriese, overleden den 28 juny 1690.
1676 prof. Agatha Sproncholf, jubilarige, overleden den 5 april 1733.
1678 prof. Mary-Catharine de Villegas, overleden den 6 july 1696.
1679 prof. Barbara-Theresia Bachuus, prioresse, overleden den 3 mey 1719.
1679 prof. Benedicte Beghin, overleden den 21 juny 1694.
1680 prof. Josephina de Donckere, overleden den 23 october 1720.
1681 prof. Anna-Mary Buquoy, overleden den 15 september 1696.
1681 prof. Mary-Eugenia van Batenburgh, jubilarige, overleden den 27 february 1724.
1682 prof. Anna-Francisca de Geldere, prioresse, overleden den 11 september 1724.
1686 prof. Mary-Dominica Claes, jubilarige, overleden den 19 maerte 1741.
1687 prof. Ursula Beghin, overleden den 21 juny 1733.
1688 prof. Pieternelle-Hyacinte de Vos, overleden den 8 october 1728.
1688 prof. Mary-Pieternelle Masire, overleden den 19 augustus 1690.
1689 prof. Joanna-Lowise van der Stelt, overleden den 12 september 1727.
1391 prof. Joanne-Theresia Canipel, overleden den 12 september 1733.
1692 prof. Mary-Rosa Ondermarck, twee-mael overste, overleden den 10 maerte 1739.
1696 prof. Bernarde Humbelot, overleden den 30 january 1731.
1696 prof. Agnes van den Sompele, overleden den 2 maerte 1738.
1696 prof. Augustina de Schietere, overleden den 17 october 1735.
1697 prof. Mary-Osanna van den Broucke, overleden den 1 december 1737.
1698 prof. Albertine-Therese Berot, overleden den 30 september 1709.
1698 prof. Mary-Emerentiana de Block, overleden den 17 april 1719.
1699 prof. Mary-Catharina Willaert, jubilarige en prioresse, overleden den 31 maerte 1754.
1699 prof. Joanna-Ambrosia de Block, overleden den 9 maerte 1732.
1700 prof. Mary-Magdalene van Batenburgh. jubilarige, overleden den 16 october 1756.
1702 prof. Catharina-Theresia Snouckaert, overleden den 2 december 1727.
1703 prof. Margariete Hansseele, jubilarige, overleden den 30 december 1753.
1704 prof. Constance Fimbry, prioresse, overleden den 25 maerte 1743.
1704 prof. Raymonde van den Broecke, overleden den 22 augustus 1711.
1704 prof. Benedicta de Langhe, jubilarige en twee-mael prioresse, overleden den 29 october 1756.
1704 prof. Jacoba de Ceuninck, jubilarige, overleden den 22 april 1771.

1706 prof. Josepha de Langhe, overleden den 13 september 1742.
1707 prof. Angeline Butsel, overleden den 3 maerte 1740.
1710 prof. Mary-Victoria van Hollebeke, overleden den 12 october 1748. Sy was voor de twee-mael overste.
1711 prof. Francisca de Ceuninck, overleden den 4 january 1751.
1711 prof. Albertine de Wavrans, twee-keeren overste, overleden den 7 january 1759.
1711 prof. Mary-Theresia Willart, overleden den 30 november 1762.
1711 prof. Isabelle-Clara Cales, overleden den 13 january 1763.
1713 prof. Raymunde Blanckaert, overleden den 28 february 1744.
Mary-Josepha Renault, geprofest 1702 in 't clooster van ons order in de stad van Meenen, maer het is onder de directie van het bisdom van Doornyck, dito 't convent heeft ten opsichte van hunne groote armoede verscheyde religieusen laeten gaen woonen en incorporeren in ander cloosters van 't order, en suster Mary-Josepha Renault is hier capitulierelyck door 't gemeynte ontfangen met consent van den seer eerweird meester generael en provinciael, en geprofest in 't capittel op den 11 december 1713 mits de voorige professie ofte belofte van gehoorsaemheyt niet en was gedaen aen onsen eerweirdigen meester generael, nog aen d'overste van dit clooster, en haer vader heeft hier gegeven een eerelycke dote; ende is overleden den 11 november 1743.
1716 prof. Mary-Beatrix Blanckaert, overleden den 20 july 1745.
1717 prof. Mary-Françoise Humbelot, overleden den 21 augustus 1746.
1718 prof. Genoveve de Wavrams, overleden den 25 december 1770.
1718 prof. Mary-Gabriël van Tours, overleden den 12 july 1771.
1723 prof. Caroline de Groote, overleden den 17 october 1752.
1726 prof. Dominica Byson, overleden den 19 february 1774.
1727 prof. Mary-Rosa Lameire, overleden den 15 october 1727.
1731 prof. Rosa de Gersem, overleden den 17 december 1752.
1731 prof. Vincentia Kensen, overleden den 7 july 1740.
1732 prof. Norberta Fasquel, dry-mael prioresse, jubilarige 7 jaren, overleden den 14 augusti 1787 begraven in den pandt-hof der EE. paters predick-heeren tot Brugge.
1733 prof. Hyacinte de Gersem, overleden den 21 augustus 1734.
1733 prof. Joanna de Maulde, overleden den 19 october 1765.
1733 prof. Marianna Ketele, twee-mael prioresse, overleden den 16 april 1770.
1737 prof. Mary-Jacoba Gibson, overleden den 29 july 1762.
1738 prof. Mary-Catharina Pierens, overleden den 23 december 1780.
1740 prof. Anthonette de Cornelis, eens prioresse, overleden den 22 mey 1782.
1740 prof. Augustine de Gheus, overleden den 19 january 1758.
1740 prof. Hyacinte de Cornelis, overleden den 17 february 1765.
1746 prof. Angeline Gayaffa, overleden den....
1747 prof. Agnes de Brabander, overleden den 12 maerte 1788 begraven in 't hospitael St-Jan tot Brugge.

1673 prof. Rosa Vermees, overleden den 15 october 1683.
1680 prof. Lucia Bonie, overleden den 10 maerte 1725.
1681 prof. Pieternelle Schoonacker, overleden den 12 february 1723.
1684 prof. Judoca Le Febure, jubilarige, overleden den 17 november 1742.
1687 prof. Barbara van Isendicke, overleden den 10 january 1719.
1687 prof. Martha d'Uysburgh, jubilarige, overleden den 7 mey 1750.
1692 prof. Joanna Goddin, overleden den 1 juny 1737.
1698 prof. Christine van der Beke, overleden den 11 september 1719.
1699 prof. Mary Anna Frayart, overleden den 27 december 1717.
1700 prof. Mary Magdalena Goddyn, overleden den 20 february 1730.
1705 prof. Mary Snouck, overleden den 7 december 1725.
1706 prof. Antonette Verhelle, overleden den 20 april 1750.
1710 prof. Catharina Dobbelaere, overleden den 12 january 1751.
1719 prof. Anna Derniers, overleden den 5 january 1720.
1722 prof. Juliana Blanckaert, overleden den 5 february 1776.
1722 prof. Marianna Du Moulin, overleden den 12 december 1763.
1723 prof. Anna Provin, overleden den 27 october 1724.
1724 prof. Barbara Rotsaert, overleden den 10 april 1774.
1727 prof. Anna Constant, overleden den 13 maerte 1755.
1727 prof. Lucia de Vettere, overleden den 2 mey 1749.
1729 prof. Mary Monteyne, overleden den.... september 1783, ses weken naer onse suppressie in een graf onder den hoogen-autaer.
1731 prof. Colomba Tanghe, overleden den 15 augustus 1754.
1740 prof. Joanna Nape, overleden den 21 january 1780.
1750 prof. Pieternelle de Rycker, overleden den 23 december 1771.
1753 prof. Lucia de Loof, overleden den 14 augusty 1794.
1753 prof. Martha van Laetem, overleden den
1756 prof. Judoca Coppens, overleden den 15 juny 1789. Begraven op het kerckhof tot S. Cruys, by Brugge.
1758 prof. Anna Kesteloot, overleden den....
1758 prof. Christine Blancke, overleden den....
1766 prof. Rosa de Meyer, overleden den....
1772 prof. Columba Tyvaert, overleden den....
1777 prof. Maria Anna van Houcke, overleden den....
1779 prof. Barbara Loogier, overleden den 19 mey 1787. Begraven op het kerckhof tot S. Cruys, by Brugge.
1781 prof. Rosalia de Vos, overleden den....

Doodt-register van alle de donatinnen, met de jaeren hunder professie.

1420 prof. Sentine Jaegers, overleden den 14 maerte 1478.
1494 prof. Anna de Vos, overleden den 19 juny 1513.
1510 prof. Martine de Vos, overleden den 19 july 1543.
1512 prof. Sentine van den Bussche, overleden den 24 maerte 1548.

1514 prof. Anna de Clerck, overleden den 11 january 1584.

Hier volgen de conversinnen, met de jaeren hunder professie.

1474 prof. Joanna van Steenberge, overleden den 4 october 1528.
1475 prof. Mary Bollaert, overleden den 13 july 1535.
1477 prof. Jaqueline Huissens, overleden den 12 november 1519.
1498 prof. Christine van den Vagevier, overleden den 30 january 1543.
1498 prof. Mary Everdeins, overleden den 16 december 1514,
1516 prof. Nicolaise Moerman, overleden den 21 october 1576.
1521 prof. Joanna Waes, overleden den 2 september 1530.
1522 prof. Elisabeth Bonets, overleden den 2 february 1570.
1522 prof. Passchine de Groote, overleden den 30 augustus 1550.
1537 prof. Mary Bouwereyns, overleden den 20 maerte 1591.
1539 prof. Magdalena Sukarit, overleden den 2 february 1568.
1554 prof. Mary van den Kerckhove, overleden den 16 april 1576.
1555 prof. Catharina van Ham, overleden den 14 juny 1587.
1555 prof. Margariete Fylibert, overleden den 13 february 1584.
1558 prof. Magdalena Incants, overleden den 2 maerte 1569.
1575 prof. Mary Buys, overleden den 13 september 1615.
1587 prof. Mary Crops, overleden den 24 december 1601.
1587 prof. Martine Campers, overleden den 6 september 1656.
1604 prof. Catharine Hylle, overleden den 18 september 1656.
1610 prof. Joanne de Beste, overleden den 13 october 1643.
1614 prof. Mary Obelaers, overleden den 13 july 1643.
1614 prof. Pieternelle Peperseele, overleden den 12 october 1663.
1616 prof. Joanna Parmentiers, overleden den 14 mey 1658.
1618 prof. Catharina Jonas, overleden den 14 october 1652.
1620 prof. Mary Firi, overleden den 10 november 1639.
1621 prof. Mary Keysers, overleden den 13 december 1651.
1622 prof. Margarita Schebbe, jubilarige, overleden den 1 january 1674.
1625 prof. Catharina de Clerck, overleden den 28 angustus 1659.
1627 prof. Barbara Aernoudts, overleden den 12 october 1634.
1637 prof. Mary de Linge, overleden den 27 january 1641.
1639 prof. Pauline Petavine, overleden den 10 juny 1677.
1643 prof. Mary van den Westhuyse, overleden den 11 december 1699.
1643 prof. Margarita Vermeere, overleden den 14 juny 1668.
1644 prof. Françoise Hasaert, overleden den 1 january 1690.
1645 prof. Barbara Petyt, overleden den 2 september 1679.
1653 prof. Anna van den Berge, jubilarige, overleden 24 december 1716.
1653 prof. Catharina Fresel, overleden den 15 juny 1673.
1660 prof. Mary Maertens, overleden den 17 maerte 1706.
1661 prof. Mary Lucas, overleden den 13 mey 1697.
1664 prof. Mary Frans, overleden den 24 juny 1696.
1669 prof. Martha Zevenoo, overleden den 18 augustus 1682.

1673 prof. Rosa Vermees, overleden den 15 october 1683.
1680 prof. Lucia Bonie, overleden den 10 maerte 1725.
1681 prof. Pieternelle Schoonacker, overleden den 12 february 1723.
1684 prof. Judoca Le Febure, jubilarige, overleden den 17 november 1742.
1687 prof. Barbara van Isendicke, overleden den 10 january 1719.
1687 prof. Martha d'Uysburgh, jubilarige, overleden den 7 mey 1750.
1692 prof. Joanna Goddin, overleden den 1 juny 1737.
1698 prof. Christine van der Beke, overleden den 11 september 1719.
1699 prof. Mary Anna Frayart, overleden den 27 december 1717.
1700 prof. Mary Magdalena Goddyn, overleden den 20 february 1730.
1705 prof. Mary Snouck, overleden den 7 december 1725.
1706 prof. Antonette Verhelle, overleden den 20 april 1750.
1710 prof. Catharina Dobbelaere, overleden den 12 january 1751.
1719 prof. Anna Derniers, overleden den 5 january 1720.
1722 prof. Juliana Blanckaert, overleden den 5 february 1776.
1722 prof. Marianna Du Moulin, overleden den 12 december 1763.
1723 prof. Anna Provin, overleden den 27 october 1724.
1724 prof. Barbara Rotsaert, overleden den 10 april 1774.
1727 prof. Anna Constant, overleden den 13 maerte 1755.
1727 prof. Lucia de Vettere, overleden den 2 mey 1749.
1729 prof. Mary Monteyne, overleden den.... september 1783, ses weken naer onse suppressie in een graf onder den hoogen-autaer.
1731 prof. Colomba Tanghe, overleden den 15 augustus 1754.
1740 prof. Joanna Nape, overleden den 21 january 1780.
1750 prof. Pieternelle de Rycker, overleden den 23 december 1771.
1753 prof. Lucia de Loof, overleden den 14 augusty 1794.
1753 prof. Martha van Laetem, overleden den
1756 prof. Judoca Coppens, overleden den 15 juny 1789. Begraven op het kerckhof tot S. Cruys, by Brugge.
1758 prof. Anna Kesteloot, overleden den....
1758 prof. Christine Blancke, overleden den....
1766 prof. Rosa de Meyer, overleden den....
1772 prof. Columba Tyvaert, overleden den....
1777 prof. Maria Anna van Houcke, overleden den....
1779 prof. Barbara Loogier, overleden den 19 mey 1787. Begraven op het kerckhof tot S. Cruys, by Brugge.
1781 prof. Rosalia de Vos, overleden den....

Doodt-register van alle de donatinnen, met de jaeren hunder professie.

1420 prof. Sentine Jaegers, overleden den 14 maerte 1478.
1494 prof. Anna de Vos, overleden den 19 juny 1513.
1510 prof. Martine de Vos, overleden den 19 july 1543.
1512 prof. Sentine van den Bussche, overleden den 24 maerte 1548.

1514 prof. Anna de Clerck, overleden den 11 january 1584.

1514 prof. Anna de Clerck, overleden den 11 january 1584.
1514 prof. Catharina Nokers, overleden den 4 maerte 1545.
1521 prof. Margariete van den Bussche, overleden den 30 september 1564.
1521 prof. Catharina Omey, overleden den 15 september 1643.
1522 prof. Sentine van den Bussche, overleden den 15 maerte 1568.
1574 prof. Catharina de Clerck, overleden 28 augustus 1659.
1587 prof. Mary Buereins, overleden den 20 maerte 1589.
1603 prof. Catharina Van de Velde, overleden den 4 october 1660.
1688 prof. Catharina Lobberecht, overleden den 14 october 1698.

EYNDE.